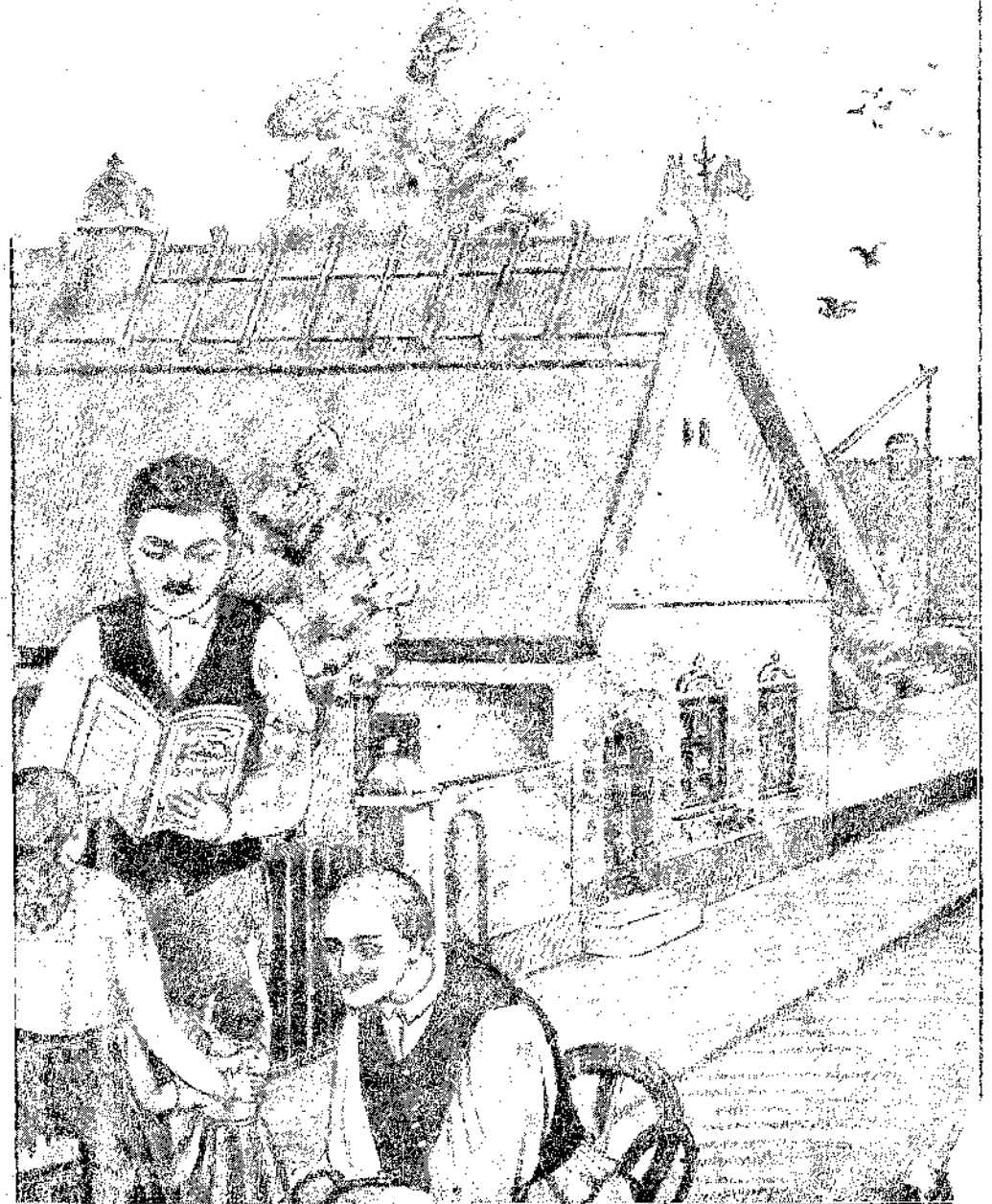

1929

Роски Календар

за 1934. рок.

МУШИМЕ МАЦ ВИДАНУ

ИСТОРИЮ НАШОГО НАРОДА

да знаме свою прешлосц, цо зме и чийо ми дзеци. Ми ше своей рускей исторії не требає ганьбиц, бо вона славна и полна вельких ділох як история малокотрого народу. Зато ю кажди Русин длужен знац. Да свою славну историю упознає, мушимо ю мац видруковану.

Прето ницки чесни и свидоми Русини даруйце на „фонд видання рускей исторії!“ Хто кельо може най пошле на управу „Руских Новиных“ а за „Фонд Рускей Исторії“. Мено каждого дарователя будзе у наших новиных видруковане. Мена даровательох, котри дарую 50 Дин. и вецей, буду видруковани у самеї Исторії.

Оглашка.

У РНПД-у у Руским Керестуре мож тоти кнїжки достац:

	Цена:
1. Кнїжочка Рожанцова — — — — —	5 Дин.
2. Азбука — — — — —	10 „
3. Читанка за III и IV. кл. — — — — —	15 „
4. Християнска наука (Библия) — — — — —	10 „
5. Правда кат вири (Катехиз) — — — — —	10 „
6. Граматика бачв. рускей бешеди — — — — —	20 „
7. Стари Руски Календари — — — — —	10 „
8. Молитвенїки векши — — — — —	20 „
9. Молитвенїки мали — — — — —	10 „
10. Житїє св. Кирила и Метода — — — — —	2 „
11. Правила РНПД — — — — —	3 „
12. Др. Костельник: Ефтайова дзівка — трагедия —	8 „
13. Шицки рочнїки Руских Новиных до тераз видани	50 „
14. Народни писнї — — — — —	10 „
15. Я. Фейса: Пунче, писнї — — — — —	3 „
16. Преосв. Владика: Служба Бога (нове) — —	5 „

Виправ: На страни 76 у дзешатим шорику место „пойду нашом драгом“ ма буц „и н ш о м“ драгом.

Цена того Календара 10.— Дин.

ЗА РУСИНОХ У ЮГОСЛАВИЇ

НА ПРОСТИ РОК

КОТРИ МА 365 ДНІ.
РОК ВИДАНЯ XIV.

ЗЛОЖЕЛ:
МИХАЙЛО ФИРАК

ВИДАЛО:
**РУСКЕ НАРОДНЕ ПРОСВИТНЕ ДРУЖТВО
РУСКИ-КЕРЕСТУР.**

ДЯКОВО
ВЛАДИЧЕСКА ДРУКАРНЯ
1953.

Календарски записки.

Рок 1934. є звичайни рок, котри ма 365 дні, або 52 тижні и єден дзень. По рахунку Жидох тот рок є 7442-ши од створеня швета.

Крем того тот рок є 1900. р. од шмерци Г. Н. Исуса Христа, 1072-ши од основаня рускей (українскей) держави, и 946. рок од покресценя Русиных.

Штири часци у року.

Початок яри: 21. марца на 9 годз. 30 мин. рано. Теди дзень и ноц еднаки

Лєто почина: 21. юна на 4 годз. 30 мин. рано. Теди дзень найдлугши, а ноц найкратша.

Початок єшенї: 23. септембра на 7 годз. 36 мин. вечар. Теди дзень и ноц еднаки.

Жима почина: 22. децембра на 2 годз. 40 мин. по пол. Теди дзень найкратши, а ноц найдлугша.

Пасхалія.

Ключ гран., або пасх. буква є **Д**.
Вруци літо, або недз. буква є **Б**,
а од 1. марта **С**.
Фашенги длуги 4 тижні и 1 дзень.
Триод (недз. митар.) почина 28.
януара.

Недзеля мясопустна 11. фебр.
Поклони 21. марта.
Велька воц 8. априла, тидзень
за римокат.
Русадля 27. мая.
Петров пост 5 тижні 3 дні.

Приказани пости:

1. Вилія Богояв. и Рожд. Хр. 2. Вельки пост од пондзелку недзелі сиропусней (19. фебр.) до Велькей Ноци. 3. Петров пост од пондзелку по недзелі Всих Сятих до Петра и Павла. 4. Матки Божей пост од 1. августа до Успенія Б.	5. Уси кновеніє ч. глави св. Йона Крест. 11. септембра. 6. Воздвиженіє ч. Креста 27. септембра. 7. Крачунски пост (Филиповка) од 15. новембра до Р. И. Хр. 8. Кажды среди и пятку през рок, крем сертисох.

Тераз Церква полегчала давни пости и то:

1. У вельким, Петровским, Матки Божей и Крачунским посту длужносц отрмац пост во пондзелки, среди и пятки, на котри дні допущено по било, а други дні (вовторок, штварток, суботу и недзилью) шлебодно єсц месо. Же би зме у дачим задоволели Господу Богу за тоти ласки, приказано на тоти дні (вовторок, штварток, суботу и недзелью) пред полудзенком и вечеру вимодліц духовним особом псалом 50. („Помилуй мя Боже“) а другим, котри месо єдза 1 Отченаш и 1 Богородице Діво. Препоручує ше и добри діла твориц, нащивяц хорих, даровац худобним. — Тото розришенє вредзи и на таки постни дні, кед на них даяке заповедане швето церковне пада.

2. Од того опщого разришеня виняти: Цали перши тидзень и страстни (вельки) тидзень велького посту. У тих двох тижньох ніч не шлебодно єсц месо. По било допущено лем вовторок, штварток и суботу, а пондзелок, стреду и пятку през по било.

Посциц не длужни.

1. Дзеци, котри роки не маю (до 7. року).
2. Старши людзе, котри слаби.
3. Тоти, котри чешко хори, лебо по хороти гу здравю ше врацаю.
4. Самодруги и мацери котри дойча.

У таких случаях не потребно отпушенє од посту модліц, бо таких св. Церква уж розришела.

Загальници (Сертиси).

1. Од Рождества Ис. Христ. до Богоявленія.
2. Медзи недзелями Митара и Блудного Сина.
3. Од Велькей Ноци до недзелі Томовей.
4. Од Русадльох до недзелі Всих Сятих.

Задущни соботи.

- 1! Собота пред недзелью мясопусту.
2. Собота пред 2., 3. и 4. велького посту.
3. Собота пред Русадлями.

Мешацове пременки:

Нови мешац 15. на 2 г. 37 м. по пол.
Перша штв. 22. на 12 г. 50 м. по пол.
Полня 30. на 5 г. 31 м. по поладню.
Ост. штв. 7. на 10 г. 22 до поладня

(СИЧЕНЬ)

31 ДЗЕНЬ

Дневник за Януар:

По новим	Григоріанський	Юліанський
1. Неділя. 1. Св. Іоан. Хр. 2. Св. Іоан. Хр. 3. Св. Іоан. Хр. 4. Св. Іоан. Хр. 5. Св. Іоан. Хр. 6. Св. Іоан. Хр. 7. Св. Іоан. Хр. 8. Св. Іоан. Хр. 9. Св. Іоан. Хр. 10. Св. Іоан. Хр. 11. Св. Іоан. Хр. 12. Св. Іоан. Хр. 13. Св. Іоан. Хр. 14. Св. Іоан. Хр. 15. Св. Іоан. Хр. 16. Св. Іоан. Хр. 17. Св. Іоан. Хр. 18. Св. Іоан. Хр. 19. Св. Іоан. Хр. 20. Св. Іоан. Хр. 21. Св. Іоан. Хр. 22. Св. Іоан. Хр. 23. Св. Іоан. Хр. 24. Св. Іоан. Хр. 25. Св. Іоан. Хр. 26. Св. Іоан. Хр. 27. Св. Іоан. Хр. 28. Св. Іоан. Хр. 29. Св. Іоан. Хр. 30. Св. Іоан. Хр. 31. Св. Іоан. Хр.		
15 Пон.	2 Силвестер папа	Гиларий
16 Вов.	3 Молахий прор.	Мавро о.
17 Стр.	4 Собор 70. уч. Хр.	Марцел папа
18 Штв.	5 Навечер. Богоявл.	Антоний п.
19 Пят.	6 Навечер. Богоявл.	Мария муч.
20 Суб.	7 Соб. св. Йона Кр.	Фаб. и Себ. м.
21. Неділя. 1. Св. Іоан. Хр. 2. Св. Іоан. Хр. 3. Св. Іоан. Хр. 4. Св. Іоан. Хр. 5. Св. Іоан. Хр. 6. Св. Іоан. Хр. 7. Св. Іоан. Хр. 8. Св. Іоан. Хр. 9. Св. Іоан. Хр. 10. Св. Іоан. Хр. 11. Св. Іоан. Хр. 12. Св. Іоан. Хр. 13. Св. Іоан. Хр. 14. Св. Іоан. Хр. 15. Св. Іоан. Хр. 16. Св. Іоан. Хр. 17. Св. Іоан. Хр. 18. Св. Іоан. Хр. 19. Св. Іоан. Хр. 20. Св. Іоан. Хр. 21. Св. Іоан. Хр. 22. Св. Іоан. Хр. 23. Св. Іоан. Хр. 24. Св. Іоан. Хр. 25. Св. Іоан. Хр. 26. Св. Іоан. Хр. 27. Св. Іоан. Хр. 28. Св. Іоан. Хр. 29. Св. Іоан. Хр. 30. Св. Іоан. Хр. 31. Св. Іоан. Хр.		
22 Пон.	8 Георгий и Емил	Агнеза дів.
23 Вов.	9 Полиевст и Евст. м.	Винценций М.
24 Стр.	10 Григорий Нис. еп.	Обр. Пр. Діви
25 Штв.	11 Теодосий Вел.	Тимотей
26 Пят.	12 Татяна Муч.	Обр. св. ап. П.
27 Соб.	13 Емил и Страт. м.	Поликарп М.
	14 Св. Оци на Синаї	Йоан злат.
28. Неділя. 1. Св. Іоан. Хр. 2. Св. Іоан. Хр. 3. Св. Іоан. Хр. 4. Св. Іоан. Хр. 5. Св. Іоан. Хр. 6. Св. Іоан. Хр. 7. Св. Іоан. Хр. 8. Св. Іоан. Хр. 9. Св. Іоан. Хр. 10. Св. Іоан. Хр. 11. Св. Іоан. Хр. 12. Св. Іоан. Хр. 13. Св. Іоан. Хр. 14. Св. Іоан. Хр. 15. Св. Іоан. Хр. 16. Св. Іоан. Хр. 17. Св. Іоан. Хр. 18. Св. Іоан. Хр. 19. Св. Іоан. Хр. 20. Св. Іоан. Хр. 21. Св. Іоан. Хр. 22. Св. Іоан. Хр. 23. Св. Іоан. Хр. 24. Св. Іоан. Хр. 25. Св. Іоан. Хр. 26. Св. Іоан. Хр. 27. Св. Іоан. Хр. 28. Св. Іоан. Хр. 29. Св. Іоан. Хр. 30. Св. Іоан. Хр. 31. Св. Іоан. Хр.		
29 Пон.	15 Павло Тив. и Йоан	Юлиан еп.
30 Вов.	16 Верити св. ап. Петр.	Франц Салез.
31 Стр.	17 Антоний Вел.	Мартина дів.
1 Штв.	18 Атанасий и Кирил	Петро Нол.
2 Пят.	19 Макарий еп. пр.	Игнатий
3 Соб.	20 Евтимий Вел. пр.	Бласий еп.
4. Неділя. 1. Св. Іоан. Хр. 2. Св. Іоан. Хр. 3. Св. Іоан. Хр. 4. Св. Іоан. Хр. 5. Св. Іоан. Хр. 6. Св. Іоан. Хр. 7. Св. Іоан. Хр. 8. Св. Іоан. Хр. 9. Св. Іоан. Хр. 10. Св. Іоан. Хр. 11. Св. Іоан. Хр. 12. Св. Іоан. Хр. 13. Св. Іоан. Хр. 14. Св. Іоан. Хр. 15. Св. Іоан. Хр. 16. Св. Іоан. Хр. 17. Св. Іоан. Хр. 18. Св. Іоан. Хр. 19. Св. Іоан. Хр. 20. Св. Іоан. Хр. 21. Св. Іоан. Хр. 22. Св. Іоан. Хр. 23. Св. Іоан. Хр. 24. Св. Іоан. Хр. 25. Св. Іоан. Хр. 26. Св. Іоан. Хр. 27. Св. Іоан. Хр. 28. Св. Іоан. Хр. 29. Св. Іоан. Хр. 30. Св. Іоан. Хр. 31. Св. Іоан. Хр.		
5 Пон.	21 Тимотей ап.	Вероника Ш.
6 Вов.	22 Климент свящ. муч.	Агата дів.
7 Стр.	23 Ксения преп.	Доротея дів.
8 Штв.	24 Григорий Богосл.	Ромуалд ап.
9 Пят.	25 Ксенофонт и др.	Йоан од Мат.
10 Соб.	26 Йоан Злат. пр. М.	Кирил ап. А.
	27 Ефрем Сирски	Сколаст. дів.
28. Неділя. 1. Св. Іоан. Хр. 2. Св. Іоан. Хр. 3. Св. Іоан. Хр. 4. Св. Іоан. Хр. 5. Св. Іоан. Хр. 6. Св. Іоан. Хр. 7. Св. Іоан. Хр. 8. Св. Іоан. Хр. 9. Св. Іоан. Хр. 10. Св. Іоан. Хр. 11. Св. Іоан. Хр. 12. Св. Іоан. Хр. 13. Св. Іоан. Хр. 14. Св. Іоан. Хр. 15. Св. Іоан. Хр. 16. Св. Іоан. Хр. 17. Св. Іоан. Хр. 18. Св. Іоан. Хр. 19. Св. Іоан. Хр. 20. Св. Іоан. Хр. 21. Св. Іоан. Хр. 22. Св. Іоан. Хр. 23. Св. Іоан. Хр. 24. Св. Іоан. Хр. 25. Св. Іоан. Хр. 26. Св. Іоан. Хр. 27. Св. Іоан. Хр. 28. Св. Іоан. Хр. 29. Св. Іоан. Хр. 30. Св. Іоан. Хр. 31. Св. Іоан. Хр.		
11 Неділя	29 Игнат Бог. пр. М.	Указ м. Б. Л.
12 Пон.	30 Кир и Йоан Беср.	Евлалий
13 Вов.	31 Кир и Йоан Беср.	Катарина Ст.

Слунко:

Виходзи:

- на 7 г. 51 м.
- на 7 г. 46 м.
- на 7 г. 32 м.

Заходзи:

- на 4 г. 16 м.
- на 4 г. 33 м.
- на 4 г. 56 м.

Хвиля у Януару:

До 7. жимно, 8. шніг,
9. до 15. жимно, и до кон-
ца мешаца променливо.

Важни дні з рускей
исторії у януару.

14. Януара 1648. р.
Гетьман Богдан Хмель-
ницьки вошол славно до
Кієва, як самостални влад-
дар рускоукраїнскей же-
ми. Пред тим вон побил
Полякох и вигнал их зос
України. — 21. януара
1803. умар остатні геть-
ман України Кирил Ро-
зумовский. — 22. януара
1919. по революції у Ру-
сії и у Кієву преглашене
зєдинєне шицких укра-
їнских жємох у само-
сталней Українскей дер-
жави.

ФЕБРУАР

(ЛЮТИЙ)

28 ДНІ.

Мешацово пременки.

- 1 Нови мешац 14. на 1 г. 43 м. рано.
 2 Перша штв. 21. на 7 г. 5 м. рано.
 3 Полня 1. на 11 г. 26 м. до поладня.
 4 Ост. штв. 8. на 7 г. 6 м. вечар.

По новим	Господарство	Православні
14 Стр.	1 Трифон Муч.	Валентин еп.
15 Стр.	2 Сидор Муч.	Фаустин
16 Пят.	3 Симеон и Ана пр.	Юлияна Д. М.
17 Соб.	5 Исидор преп.	Констанція д.
18 Стр. Сир епископ (З. соб.)		
19 Пон.	4 Агафия м. (П. пос.)	Симеон Чис.
20 Вов.	6 Вукол еп.	Габиний
21 Стр.	7 Партений и Лук.	Елевтерий
22 Штв.	8 Теод. стр. и Зах.	Елеонора
23 Пят.	9 Никифор Муч.	Маргарета
24 Соб.	10 Харлампий м.	Петро Дам.
	11 Власий свящ.	Мафтей
25 Стр. Сир епископ (З. соб.)		
26 Пон.	12 Мелетий архиеп.	Викторин П
27 Вов.	13 Мартин	Александр
28 Стр.	14 Авксент и Кирил	Леандер
1 Штв.	15 Онисим ап.	Роман ап.
2 Пят.	16 Памфил и др. м.	Албин
3 Соб.	17 Теодор Тирон вмч.	Симплиций
	18 Лев Гапа (З. соб.)	Кунигунда д.
19 Стр. Сир епископ (З. соб.)		
20 Пон.	19 Архип ап.	Казимир исп.
21 Вов.	20 Лев еп. Кат.	Мирослав
22 Стр.	21 Тимотей преп.	Перпетуа
23 Штв.	22 Найдз. муч у Евг.	Тома акв.
24 Пят.	23 Поликарп свмуч.	Йоан од Бога
25 Соб.	24 І. и П. Об. гл. Іа. К.	Франциска м.
	25 Тарасий (З. соб.)	40 мучен.
26 Стр. Сир епископ (З. соб.)		
27 Пон.	26 Порфирий	Евлогий муч.
28 Вов.	27 Прокопий Дек.	Григорий В.
	28 Василий испов.	Розалия

Дневник Фебруар:

Слунко:

Виходзи:

1. на 7 г. 30 м.
 15. на 7 г. 9 м.
 30. на 6 г. 45 м.

Заходзи:

1. на 4 г. 59 м.
 15. на 5 г. 21 м.
 30. на 5 г. 42 м.

Хвиля у Фебруару:

До 4. хмарно, 5. кра-сна хвиля, 6. и 7. диждж зос шнігом, 8. до 12. барз жимно, 13. цепли диждж, 14. до 27. хмарно, а вец до конца жимно.

Важни дні з рускей исторії у Фебруару

9. Фебруара 1918. р. заключели у Берестю централни держави (Немцка, Аустрия, Болгарска и Турска) мир з Українску державу. — 20. Фебруара 1054. р. умар у Києву вельки українски княз Ярослав Мудри. — 24. Фебруара 1664. р. умар преславени козацки полковник Иван Богун.

Мешацово пременки:

Нови мешац 15. на 1 г. 8 м. по пол.
Перша штв. 23. на 2 г. 45 м. рано.
Полня 31. на 2 г. 15 м. рано.
Ост. штв. 7. на 1 г. 49 м. рано.

(МАРТ)

31 ДЗЕНЬ

По новим			Слунко:
14 Стр.	1 Евдокия преп. м.	Матилда	Виходзи:
15 Штв.	2 Теодот свщмч.	Лонгин	1. на 6 г. 43 м.
16 Пят.	3 Евтропий муч.	Кирияк	15. на 6 г. 15 м.
17 Соб.	4 Герасим (В. соб.)	Патриций еп.	30. на 5 г. 44 м.
Заходзи:			
19 Пон.	6 Конон муч.	Кирил ерус.	1. на 5 г. 44 м.
20 Вов.	7 42. муч.	Св. Осиф.	15. на 6 г. 5 м.
21 Стр.	8 Василий и др. см.	Никита еп.	30. на 6 г. 26 м.
22 Штв.	9 40. муч. у Севаст.	Венедикт.	
23 Пят.	10 Кадрат и др. муч.	Октавиян	
24 Соб.	11 Софроний (Акаф.)	Отон еп.	
Хвиля у Марту:			
Од 1. до 22. промен- ливо, а вец до конца да- кус лепше.			
Важни дні з рускей истории у Марту.			
9. Марта 1814. роздел ше, а 10. Марта 1861. р. умар найвекши и най- славнейши руско-україн- ски поет Тарас Шевчен- ко. — 14. Марта 1923. р. антанта признала Поль- скей чисто руски край Галичину зос Львовом. — 18. Марта 1921. р. Боль- шевики зробели з Поля- ками мир у Риги и пре- пустили Польскей цалу западну Украину.			
26 Пон.	13 Григор. Двочсл.	Емануїл муч.	
27 Вов.	14 Никифор патр.	Йоан Дамаск.	
28 Стр.	15 Венедикт преп.	Йоан Капист.	
29 Штв.	16 Агапий муч.	Кир. и Йоан.	
30 Пят.	17 Савин и Халиян	Балбина Дів.	
31 Соб.	19 Алексей пр.		
Хрисант и Дария			
Пон.	20 Пр. Оци у об. св. с.	Рикардо	
3 Вов.	21 Яков еп. преп.	Исидор	
4 Стр.	22 Василий свщмч.	Винценций	
5 Штв.	23 Никон шпв.	Сикето	
6 Пят.	24 Яков еп. преп.	7. жал. М. Б.	
7 Соб.	25 Яков еп. преп.		
Дионисий			
9 Пон.	26 Яков еп. преп.	Мария кл.	
10 Стр.	27 Яков еп. преп.	Езекиїл	
11 Штв.	28 Яков еп. преп.	Леон испов.	
12 Пят.	29 Марко и Кирил	Юлий папа	
13 Соб.	30 Йоан Листв.	Герменегилд	
	31 Ипатий		

Дневник за Марец:

Duchas

Petrovici

Voinik II Rostovda

Zina Zhas Vosh II

Razred

Kny Kony

Resenice

Мешацово пременки :

- 1 Нови мешац 14. на 0 г. 57 м. рано.
 2 Перша штв. 21. на 10 г. 20 м. рано.
 3 Полня 29. на 1 г. 45 м. по поладню.
 4 Ост. штв. 6. на 7 г. 41 м. рано.
 5 Нови мешац 13. на 1 г. 30 м. по полад.

(КВИТЕНЬ)

30 ДНІ

По новим	Початок	Рішення
14 Соб.	1 Мария Егип.	Юстин муч.
15 Соб.	2 Тит. пр.	Анастасий
16 Пон.	3 Никита исп.	Турибий муч.
17 Вов.	4 Осиф м.	Рудолф
18 Стр.	5 Таодул муч.	Аполония
19 Штв.	6 Евтихий м.	Кресценний
20 Пят.	7 Георгий пр.	Сулпиций
21 Соб.	8 Келестин, Иродион	Анселмо
22 Соб.	9 Евпсихий муч.	Сотер и Кай.
23 Пон.	10 Терентий и др. м.	Георгий
24 Вов.	11 Антин свящ. м.	Фиделис мч.
25 Стр.	12 Василий пр.	Марко ев.
26 Штв.	13 Артемон свящ. м.	Клет и Марц.
27 Пят.	14 Мартин папа Р.	Озана, Петр.
28 Соб.	15 Аристарх и др. ап.	Павло од Хр.
29 Соб.	16 Агапія, Ирина и др.	Петро муч.
30 Пон.	17 Симеон преп.	Катарина
1 Вов.	18 Йоан пр.	Филип и Яков
2 Стр.	19 Пафнутий мч.	Атанасий ап.
3 Штв.	20 Теодор Трих.	Воздз. св. Кр.
4 Пят.	21 Януарий свящ. м.	Флоріян
5 Соб.	22 Теодор Сикеот.	Пий папа
6 Соб.	23 Сава Страт.	Йоан
7 Пон.	24 Марко ап.	Станислав
8 Вов.	25 Василий	Михоліце
9 Стр.	26 Симеон свящ. мч.	Григорий Н.
10 Штв.	27 Ясон и Сосипатр.	Франциско
11 Пят.	28 Мемнон и 9 м. у Кз.	Панкратий
12 Соб.	29 Яков ап.	Серваций

Дневник за Април:

Слунко :

Виходзи :

1. на 5 г. 40 м.
 15. на 5 г. 12 м.
 30. на 4 г. 44 м.

Заходзи :

1. на 6 г. 29 м.
 15. на 6 г. 50 м.
 30. на 7 г. 11 м.

Хвиля у Априлу :

1. и 2. витор и диждж,
 3. до 10. шнігово, 14. до
 21. хвиля, 22. диждж и
 оштри витор, а вец про-
 менліво, хмарно и жимно
 до конца мешаца.

Важни дні з рускей
исторії у Априлу.

7. Априла 1917. „Цен-
 трална Рада“ превжала
 владу на Україні. — 25.
 априла 1622. умар славни
 українски гетьман Петро
 Конашевич Сагайдачний
 од ранох у битки з Тур-
 ками под Хотинном, дзе
 Козаци спашели Польску.

Мешацово пременки :

Перша штв. 20. на 7 г. 27 м. рано.

Полня 27. на 6 г. 8 м. рано.

Ост. штв. 3. на 9 г. 28 м. вечар.

Нови мешац 11. на 6 г. 6 м. вечар

(ЧЕРВЕНЬ)

30 ДНІ

По новим	Православні	Католики	Слунко :
14 Штв.	1 Юстин мч.	Василий Вел.	Виходзи :
15 Пят.	2 Никифор ис. Сам.	Вид и Крес.	1. на 4 г. 5 м.
16 Соб.	3 Лукилиан и др. мч.	Йоан Рег.	15. на 3 г. 59 м.
Православні і Католики : 17. на 4 г. 2 м.			Заходзи :
18 Пон.	Митрофан сзязц. м.	Адолф еп.	1. на 7 г. 51 м.
19 Вов.	5 Доротей свящ. м.	Ефрем Сирс.	15. на 8 г. 2 м.
20 Стр.	6 Висарион чдтв. пр.	Герв. и Прох.	30. на 8 г. 4 м.
21 Штв.	7 Теодот. свящ. мч.	Силверий	Хвиля у Юну :
22 Пят.	8 Теодор стратил.	Алойзий Гон.	
23 Соб.	9 Кирил арх. Алекс.	Павлин	
	10 Тимотей см. еп.	Шерцо Исус.	
Православні і Католики : 11. на 4 г. 2 м.			До 21. красна хвиля и цепло, а вец до конца мешаца гирмене и про- менливо.
25 Пон.	11 Вартол. и Варнава	Рож. Йоан. Х.	Важни дні з рускей исторії у Юну.
26 Вов.	12 Енуф. и Петро пр.	Проспер	
27 Стр.	13 Акилина мца	Йоан и Павло	
28 Штр.	14 Елисей прор.	Владислав	
29 Пят.	15 Амос прор.	Ириней	6. юна 1224. побили Та- тари руских князох над рику Калку. — 8. юна 1919. Українська Армия побила Полякох под Чортковом и завжала преко полов- ку Галичини назад.
30 Соб.	16 Тихон чудотв.	Сп. св. Павла	
	17 Мануйл и Сава м.		
2 Пон.	18 Леонтий мч.	Пр. Крев Хр.	Православні і Католики : 19. на 4 г. 2 м.
3 Вов.	19 Юда ап., бр. Госп.	Пос. Пр. Бог.	
4 Стр.	20 Методий свящ. м.	Леон и Гел.	
5 Штв.	21 Юлиан Тарс. мч.	Берта оп. Ур.	
6 Пят.	22 Евсевий свящ. м.	Исаия пр.	Православні і Католики : 23. на 4 г. 2 м.
7 Соб.	23 Агрипина мца	Вилибард	
	24		
9 Пон.	25 Феврония пр. мч.	Елисавета	Православні і Католики : 26. на 4 г. 2 м.
10 Вов.	26 Давид преп.	Еруко	
11 Стр.	27 Самсон преп.	Амалия Дів.	
12 Пят.	28 Кир и Йоан пр. мч.	Пий папа	
13	29	Йоан испов.	Православні і Католики : 30. на 4 г. 2 м.
	30 Собор 12 апост.	Маргарета	

Дневник за Юний :

Мешацово пременки:

- Перша штв. 19. на 7 г. 53 м. рано
 Полня 26. на 1. г. 9 м. по поладню.
 Ост. штв. 2. на 7 г. 27 м. рано.
 Нови мешац 10. на 9 г. 46 м. до пол.

(ЛИПЕНЬ)

31 ДЗЕНЬ

По новим		
14 Соб.	1 Косма, Дамян. б.	Бонавентура
16 Пон.	3 Пол. ризи Пр. Бог.	Генрик исп.
17 Вов.	4 Ячнт мч.	Кармел М. Б.
18 Стр.	5 Андрей археп. кр.	Алексий
19 Штв.	6 Кирил и Метод Ар.	Камило
20 Пят.	7 Атанасий, Сисой	Винко Павл.
21 Соб.	8 Тома и Акакий	Илія прор.
	8 Прокопий В. мч.	Даниил прор.
23 Пон.	10 Панкратий	Мария Магд.
24 Вов.	11 Антоний Печерски	Апалинар еп.
25 Стр.	12 Евфамий и Ольга	Кристина мч.
26 Штв.	13 Проклю и Иларий	Яков апост.
27 Пят.	14 Соб. Арх. Гавриїла	Св. Ана
28 Соб.	15 Акила ап.	Понтел. мн.
	15 Владимир равнап.	Инок. и Вик
30 Пон.	16 Антиноген	Марта дів.
31 Вов.	17 Мартина Велмч.	Авдон и Сен.
1 Стр.	18 Емилиан мч.	Игнатий Лой.
2 Штв.	19 Макрина пр.	Петрово вер.
3 Пят.	20 Пророк Ісидор	Св. Алфонс
4 Соб.	21 Симеон пр. и Езек.	Августин сп.
	22 Мария Магдалена	Доминик
5 Штв.	23 Трофим и др. мч.	Шніж. Мар.
6 Пон.	24 Борис и Хлїб мч.	Преображ. Г.
7 Вов.	25 Св. Ана Мт. П. Бог.	Кастан
8 Ртр.	26 Ермолай и др. свм.	Кирияк
9 Штв.	27 Пантелеймон Влм.	Роман Ив. В.
10 Пят.	28 Прохор и др. ап.	Ловрентий
11 Соц.	29 Калиник мч.	Сузана дів.
12 Штв.	30 Сила и Андран. ап.	Клара дів.
13 Пон.	31 Евдоким. пр.	Иполити Кас.

Слунко:

Виходзи:

1. на 4 г. 2 м.
 15. на 4 г. 14 м.
 30. на 4 г. 31 м.

Заходзи:

1. на 8 г. 4 м.
 15. на 7 г. 57 м.
 30. на 7 г. 40 м.

Хвиля у Юлу:

Од 1. до 3. хмарно, 4. буря а вец красна хвиля до 12. Од 13.-17. дижджо-во и вец до конца цепло.

Важни дні з рускей исторії у Юлу.

10. юла 1709. велька битка гетьмана Мазепи з московским царом Петром под Полтаву. — 15. юла 1015. умар у Києу княз Владимир Вельки, котри покресцел Руси-нох. — 16. юла 1918. р. Українска Галицка Ар-муя прешла рiku Збруч и охабела Галичину. — 27. юла 1657. умар най-векши українски гетьман Богдан Хмельницький, котри вишльбодзел Руси-нох од Полякох и створел самостойну руско-українску державу.

Дневник за Юлий:

Мешацово пременки:

- Перша штв. 18. на 5 г. 33 м. рано.
 Полня 24. на 8 г. 37 м. вечар.
 Ост. штв. 31. на 8. г. 40 м. рано.
 Нови мешац 9. на 1 г. 20 м. рано.

(СЕРПЕНЬ)

31 ДЗЕНЬ

По новим		
14 Вов.	1 Муч. Макавеї (ПІ).	Евсевий исп.
Стр.	2 Стефан папа	
16 Штв.	3 Исакий и Фавст	Яким
17 Пят.	4 Евдокія мча	Гияцинт
18 Соб.	5 Евсигній мч.	Елена криж.
20 Пон.	7 Дометий прмчк.	Людевит еп.
21 Вов.	8 Емилиан исп. еп.	Вернард
22 Стр.	9 Матей ап.	Франциска
23 Ш.в.	10 Лаврентій мч.	Симфоріан
24 Пят.	11 Евпло мч.	Филип б.
25 Соб.	12 Фотий и Аникий м.	Бартол ап.
27 Пон.	14 Максим исп.	Людевит кр.
28 Стр.	15 Михей пр.	Пелагія мча
29 Штв.	16 Прен. нер. Обр. Ис.	Осиф к.
30 Пят.	17 Мирон мч.	Августин еп.
1 Соб.	18 Флор и Ловра мч.	Ус. Йоана Кр.
	19 Андрей и 2593 мч.	Ружа дів.
3 Пон.	21 Самуїл пр.	Раймундо
4 Вов.	22 Тадей ап.	Егидий спат.
5 Стр.	23 Агатоник мч.	
6 Штв.	24 Иринеї и Луп. мч.	Зонон м. Ст.
7 Пят.	25 Евтих свящ. мч.	Мансвєт
Соб.	26 Тит и Вартол. ап.	Розалия
	27 Адриан и Натал м.	Лаврентий
10 Пон.	28 Пимен преп.	Захарий пр.
11 Вов.	29 Августин еп.	Марко з Кр.
12 Стр.	30 Александер и др.	
13 Штв.	31 Пол. пояс. П. Д. М.	Милип. мч.

Слунко:

Виходзи:

1. на 4 г. 23 м.
 15. ва 4 г. 53 м.
 30. на 5 г. 14 м.

Заходзи:

1. на 7 г. 37 м.
 15. на 7 г. 16 м.
 30. на 6 г. 47 м.

Хвиля у Августу:

До 9. дижджовно, вец еден дзень красна хлиля а вец заш дижджовно до 19. Од 20. до 23. красна хвиля и цепло, а вец пада диждж до конца мешаца.

Важни дні з Рускей исторії в Августу.

2. августа 1914. почала ше шветова война. — 15. августа 1856. р. родзел ше слави наш писатель И. Франко. — 14, 15. и 16. 1649. р. побил гетьман Хмельницький Полякох при Зборову.

Дневник за Август:

Мешацово пременки:

- ☾ Перша штів. 16. на 1 г. 26 м. по пол.
 ☾ Полня 23. на 5 г. 19 м. рано.
 ☾ Ост. штів. 30 на 1 г. 29 м. по пол.
 ☾ Нови мешац 8. на 4 г. 5 м. по пол.

(ВЕРЕСЕНЬ)

30 ДНІ

По новим	Григоріан	Роман	Слунко:
14 Пят.	1 Нач. Инд. Сим. ст.	Воздвиженіє	Виходзи:
15 Соб.	2 Мамант мч.	М. Б. од 7 бол.	1. на 5 г. 17 м.
14. Вересень 16. на 1 г. 26 м. по пол. 15. Полня 23. на 5 г. 19 м. рано. 16. Ост. штів. 30 на 1 г. 29 м. по пол. 17. Нови мешац 8. на 4 г. 5 м. по пол.			15. на 5 г. 35 м.
			30. на 4 г. 57 м.
16 Нед.	3 Антим свящ. мч.	Людмила дів	Заходзи:
17 Пон.	4 Бавила свящ. мч.	Рани св. Фр.	1. на 6 г. 42 м.
18 Вов.	5 Захарій пр.	Йосиф исп.	15. на 6 г. 15 м.
19 Стр.	6 Евдоксий мч.	Януарий еп.	30. на 5 г. 43 м.
20 Штв.	7 Созонт муч.	Евстахий мч.	
21 Пят.	8 Евдоксий мч.	Матей ап.	
22 Соб.	9 Йоаким и Ана	Мавриций м.	
17. Вересень 16. на 1 г. 26 м. по пол. 18. Полня 23. на 5 г. 19 м. рано. 19. Ост. штів. 30 на 1 г. 29 м. по пол. 20. Нови мешац 8. на 4 г. 5 м. по пол.			
23 Нед.	10 Минодор и др. мч.	Текла дів. Л.	Хвиля у Септембру:
24 Пон.	11 Теодора пр. мати	Герардо	Од 1. до 10. жимно,
25 Вов.	12 Автонам свящм.	Клеофа мч.	11. до 25. хмарно и жим-
26 Стр.	13 Корнилий сотн.	Кипр. и Юст.	но, а вец до конца ме-
27 Штв.	14 Возант мч. Хрест.	Кузма и Дам.	шаца хвиля.
28 Пят.	15 Никита велмч.	Венцеслав кр.	
29 Соб.	16 Евфемія влмч.	Михайл арх.	
20. Вересень 16. на 1 г. 26 м. по пол. 21. Полня 23. на 5 г. 19 м. рано. 22. Ост. штів. 30 на 1 г. 29 м. по пол. 23. Нови мешац 8. на 4 г. 5 м. по пол.			
30 Нед.	17 Софія Н. Люб. и В.	Єроним исп.	Важни дні з Рускей
1 Пон.	18 Евменій еп.	Ремигий еп.	истор. у Септембру.
2 Вов.	19 Трофим и Сават м.	Ангели хран.	2. септембра 1709. р.
3 Стр.	20 Евстахий влмч.	Тер. од М. Ис.	умар гетьман Иван Ма-
4 Штв.	21 Кодрат ап.	Франц. ас.	зепе † — 30. септембра
5 Пят.	22 Фока свящмч.	Плекид мч.	1769. осем українских ко-
6 Соб.	23 Зач. Йоана Крест.	Бруно опат.	закох освоели турски ва-
23. Вересень 16. на 1 г. 26 м. по пол. 24. Полня 23. на 5 г. 19 м. рано. 25. Ост. штів. 30 на 1 г. 29 м. по пол. 26. Нови мешац 8. на 4 г. 5 м. по пол.			рош Хотин.
7 Нед.	24 Текла муч.	Марко	
8 Пон.	25 Еуфросинія преп.	Бригнта дів.	
9 Вов.	26 Йоан Богосл. ап.	Дионизий еп.	
10 Стр.	27 Калистрат и др. мч.	Франциско б.	
11 Штв.	28 Харитон исп.	Никасий	
12 Пят.	29 Кириак пр.	Максим исп.	
13 Соб.	30 Григорій свящмч.	Едвард	

Дневник за Септембер:

Мешадово пременки:

- Перша штв. 15. на 8. г. 29 м. вечар.
 Полня 22. на 4. з м. по поладню.
 Ост. штв. 30. на 9 г. 22 м. до полад.
 Нови мешац 7. на 5 г. 44 м. рано.

(ЖОВТЕНЬ)

31 ДЗЕНЬ

По новим		
15 Пон.	2 Покров Пр. Богор.	Калисто папа
16 Вов.	3 Киприян и Юст. м.	Терезия дів.
17 Стр.	4 Дионизій свящмч.	Гедвига кр.
18 Штв.	5 Єротей свящмч.	Маргарета
19 Пят.	6 Харитина муч.	Лука евангел.
20 Соб.	7 Тома ап.	Петро алк.
	7 Сергій и Бакх. мч.	Йоан кант.
22 Пон.	9 Пелагия пр.	Уршула дів.
23 Вов.	10 Яков ап.	Кордила
24 Стр.	11 Евлампий и Евл. м.	Йоан Капист.
25 Штв.	12 Филип ап.	Рафаїл арх.
26 Пят.	12 Проб. Андроник м.	Хриз. и Дарія
27 Соб.	13 Карпо еп. Папил.	Димитрий
	14 Параскева пр.	Савина муч.
29 Пон.	16 Лонгин мч.	Сим. и Юда
30 Вов.	17 Осия пр.	Нарцис еп.
31 Стр.	18 Лука ап. св.	Алфонз исп.
Штв.	19 Йоил пр.	Вук еп.
2 Пят.	20 Артемий мч.	Задушни дз.
3 Соб.	21 Иларион пр.	Губерт еп.
5 Пон.	32 Аверкий еп.	Карло Бор.
6 Вов.	24 Яков ап.	Мирко еп.
7 Стр.	24 Арета мч.	Леонард исп.
8	25 Маркиян мч.	Енгенберт еп.
9 Пят.	27 Нестор мч.	Богдан
10 Соб.	28 Параскева мч.	Теодор
		Андри исп.
12 Пон.	30 Анастасия мч.	Мартин еп.
13 Вов.	30 Зиновий мч.	Мартин пмч.
	31 Стахий ап. и др.	Станко Кост.

Дневник за Октобер:

Слунко:

Виходзи:

1. на 5 г. 58 м.
 15. на 6 г. 18 м.
 30. на 6 г. 41 м.

Заходзи:

1. на 5 г. 41 м.
 15. на 5 г. 13 м.
 30. на 4 г. 45 м.

Хвиля у Октобру:

Од 1. до 2. хвиля, 3. гирмене, 4. до 25. небивовна хвиля, 26. до 30. хмарно и яснмо а 31. хмарно.

Важни дні з Рускей исторії у Октобру.

14. октября 1624. нашо козаци — запорошци нападли Царгород, столицу турского царства и спалели одну часц того варошу. — 19. октября 1918. Українська Націонална Рада преглашела у Галичини Українську Державу.

Мешацово пременки:

Перша штв. 14. на 3. г. 39 м. рано.
 Полня 21. на 5 г. 26 м. рано.
 Ост. штв. 29. на 6 г. 39 м. рано.
 Нови мешац 6. на 6 г. 25 м. вечар.
 Перша штв. 13. на 11 г. 52 м. до пол.

(ПАДОЛИСТ)

30 ДНІ

Дневник за Новембер:

По новим	Дзень	Час	Слунко:
14 Стр.	1 Козма и Дамян	Йосафат ап.	Виходзі:
15 Штв.	2 Акиндін и др. мч.	Леополд	1. на 6 г. 44 м.
16 Пят.	3 Аксисим эп. мч.	Йоан Трогир.	15. на 7 г. 5 м.
17 Соб.	4 Иоаникий преп.	Григорий эп.	30. на 7 г. 27 м.
18. Пят. на 6 г. 39 м. рано. 19. Штв. на 7 г. 26 м. рано. 20. Пят. на 8 г. 39 м. рано.			Заходзі:
18 Стр.	5 Галактион муч.	Роман, Евген	1. на 4 г. 42 м.
19 Пон.	6 Павло эп. исп.	Елисавета кр.	15. на 4 г. 23 м.
20 Вов.	7 Ерон и др. мч	Феликс	30. на 4 г. 9 м.
21 Штв.	8 Овсисфор и Пор.	Воведение	
22 Пят.	9 Овсисфор и Пор.	Цецилия	
23 Соб.	10 Ераст ап. и Олимп.	Климент папа	
24 Стр.	11 Мино и Виктор м.	Йоан од Кр.	
25. Штв. на 6 г. 39 м. рано. 26. Пят. на 7 г. 26 м. рано. 27. Штв. на 8 г. 39 м. рано.			Хвиля у Новембру:
25 Стр.	12 Йосафат, аеп. мч.	Катарина дів.	З початку хмарно, од
26 Пон.	13 Иоан Златоусті	Йоан Берх.	6. до 8. хвиля, од 9. до
27 Вов.	14 Филип ап.	Виргилій	18. цепло, а далей до
28 Стр.	15 Гурий эп. (П. Пос.)	Состен исп.	конца диджж вос шнігом.
29 Штв.	16 Мафтей еванг.	Сатурнин	
30 Пят.	17 Григорий преп. эп.	Андрей ап.	
31 Соб.	18 Платон и Роман м.	Илигий и Нат.	
19. Штв. на 6 г. 39 м. рано. 20. Пят. на 7 г. 26 м. рано. 21. Штв. на 8 г. 39 м. рано.			Важни дні з рускей історіі у Новембру.
19 Стр.	19 Авдий пр.	Бибияна дів.	1. новембра 1918. прев
20 Пон.	20 Григорій Дек. пр.	Франциско	жали Украинци у Гали-
21 Вов.	21 Григорий Дек. пр.	Варвара дів.	чини владу до своїх ру-
22 Стр.	22 Филемон ап. и др.	Сабо ап.	кох. Почала ше война з
23 Штв.	23 Амфилох эп.	Никола эп.	Поляками. У Льнове три-
24 Пят.	24 Катарина мч.	Амброзий ап.	мали ше нашо до 22. нов.
25 Соб.	25 Климент папа Р.	Илигий и Нат.	
26. Штв. на 6 г. 39 м. рано. 27. Пят. на 7 г. 26 м. рано. 28. Штв. на 8 г. 39 м. рано.			
26 Стр.	26 Алипий преп.	Левкадий	
27 Пон.	27 Яков влмч.	Юдита мч.	
28 Вов.	28 Стефан пр. мч.	Дамаз папа	
29 Стр.	29 Парамон и Фил. м.	Максенций м.	
30 Штв.	30 Андрей ап.	Луция	

НАШ ВЛАДНЮЩИ КРАЛЬОВСКИ ДОМ.

Його Величество король **Александр I.** родзени 17. децембра 1888. р. на Цетиню. На трон ступел 17. авг. 1921.

Їй Величество короліца **Марія**, родзена у Готи (Саска) 8. януара 1899. р.; винчана у Београду 8. юна 1922. р.

Їх величества дзеци:

Його корольске Височество **Петро**, наслідник престола, родзени у Београду 6. септембра 1923. у Београду.

Його Корольске Височество **Томислав**, родзени у Београду 19. януара 1928. року.

Його Корольске Височество **Андрей**, родзени на Бледу 28. юна 1929. року.

Брат и шестра Його Величества:

Його Корольске Височество **Дьорде**, родзени 27. авг. 1887. року на Цетиню.

Їй корольске Височество княгиня **Єлена**, вд. Йоана Константиновича.

ГЛАВА КАТОЛИЧЕСКЕИ ЦЕРКВИ.

Його святійшество **Папа Пий XI.** патриарх запада, римски єпископ, наслідник св. Апостола Петра 265-и. Родзел ше 31. марта 1857. р. т. є. ма 76 роки. На папски трон потронизовани 12. фебруара 1922.

Гр. кат. єпархія крижевска.

Єпископ; преосвящени **Др. Дионзій Няради**, родз. у Р. Керестуре 10. X. 1874. р. Пошвещени за священіка 1. I. 1899. р. За владіку пошвещени бул у Риме на Христ. Родж. 1914. р. — Вирних 60.000 души Парохії 40 священікох 52.

Гр. кат. єпархії у Галиції (Польскей).

1. Архїєпископія львовска, митрополит: ексцеленц. **Андрей А. граф Шептицький**, родз. 29. VIII. 1865. р. Митрополитом именовани 17. I. 1901. р. Суфраган єп. **Др. Иван Бучко**. Вирних 1,400.000, священікох 811

2. Єпархія перемиська, владика: преосвящ. **Йосафат Коциловський**, имен. 1919. р. Заменик: **Др. Григорій Лакота**. Вирних 900.000, парохії 428, священікох 493, церкви 597.

Єпархія Станиславовска, єпископ: преосвящ. **Григорій Хомишин**, имен. 1900. р. Заменик: **Др. Лятишевський**.

Єпископ у Луцку: непополнєте.

Владика за тих братох Русинок на Волиню (тераз под Польску), котри ше врацели назад гу католицкей церкви: Преосв. **Др. Миколай Чарнецький**.

Гр. кат. Поткарпатскей Руси.

1. Єпархія Мукачевска, єпископ: преосвящ. владика **Александр Стойка**, вишвещени 12. юла 1932. р. Вирних 500.000.

2. Єпархія Пряшевска, єпископ: преосвящ. **Петро Гойдич**. Пошвещени за єпископа у Риму 25. III. 1927. р.

Гр. кат. єпархії у Америки.

1. Єпархія Питсбурска (за грекокатоликох з подкарпатох и Югославії) владика: преосвящ. **Василій Такач**, бива у Гомстеду.

2. Єпархія Филаделфійска, владика: преосвящ. **Константин Богачевський**, бива у Филаделфії.

3. Єпархія Канадска, владика: преосвящ. **Василій Ладика**, бива у Едмонтон Алта.

4. Єпархія у Южней Америки у Бразилії, владика нет.

Шицких Русинок (Українцох) Грекокатолици вири на швещє вст 5 милийони и 200.000.

Наша держава.

Подзелєнє.

Цала Югославия подзелена на 9 бановини. Главни варош. Београд зос Земуну и Панчевом маю окрему управу. Бановини ше дзєла на срезі, а срезі на опчини.

Цала Югославия ма 238.000 км² простору и 14 мил. жительохла.

Бановини:

1. Савска	39.000 км ²	—	2 мил.	603.000 жит.
2. Дунайска	31.500	”	—	2 ” 300.000
3. Вербаска	21.000	”	—	1 ” —
4. Дравска	16.000	”	—	1 ” 120.000
5. Приморска	19.600	”	—	” 880.000
6. Дринска	27.000	”	—	1 ” 700.000
7. Зетска	30.000	”	—	” 910.000
8. Моравска	25.800	”	—	1 ” 450.000
9. Вардарска	37.000	”	—	1 ” 650.000
10. Београд з Панчевом и Земуну	242 км ²			291.

Главни вароши у Югославії: Београд 241.000 жит. Загреб 186.000 ж., Сараєво 78.000, Нови Сад и Скопле 64.000 ж., Любляна 60.000 ж., Банялука 25.000.

Наш народ.

Наш руски (українски) народ припада славянскому племену билей раси. Жие вон од непознатих часохла на простору од Карпа-

тох до ріки Принять на сиверу, до ріки Дон на востоку и до горх Кавказ и Чарного моря на югу. Там наша оцовщина.

Простор, (територія), котри населює наш народ виноши коло 800.000 км.

Шицких Русинох (Українцох) єст нешка на швеце коло 45 милійони.

Под большевиками живє и мучи ше вецей як 34 милиони нашого народу, у Польскей (Галичина, Волинь) живє коло 7 милиони у Чехословацкей 650.000 у Румунскей 800.000 у Америки коло 1 мил., у Югославії 35.000.

Наш народ припадає ту вельким народом, бо по числу єднаки є з народом Французским и Италійским, лєм є слабо організовані, а найвекша наша хиба у тим, же зме уж вецей як 200 роки без своєї власней держави.

Наша жем.

Як знаме наша жем то єдна велька кругла кулька. Повершина жеми виноши 50 милиони и 950 квадратни километри. Скоро $\frac{3}{4}$ жеми то моріо, котре дзеліме на три океани: вельки лебо тихи океан — медзи Азію и Америку, Атлантійски океан — медзи Америку и Европу (през нього ше идзе од нас до Америки) и Индійски океан.

Суша жем дзеліше на пейц часци або континенти котри су векшином єден од другого роздзелени з моріом. Тоти пейц часци швета ту:

Мено	Кельо ма км ²	Кильо ма жит.	Густота жит. (Жит. на км ²)
Европа	7 мил.	460 мил.	47·6
Азія	44 "	1057 "	24·1
Америка	42·6 "	230 "	5·6
Африка	30·3 "	137 "	4·1
Австралія	9 "	9 "	1
Артицки краї (коло 14 южного и сиверного пола)	"	— "	"
Вєдно	149·8 км ²	1893 милиони	12·6

Людски раси.

Видзимо, же на цалим швеце живє округло єдна милиярда и 900 милиони житељох. Шицких житељох жеми дзеліме по їх скори на пейц раси: билу, жовту, червену, чарну и малайску.

Била раса бива у Европи, южно западней Азії, Малей Азії,

Перзії, Палестини, Арабскей, и у єдней часци Африки. То найкультурнїша и главна раса у швеце. Била раса дзеліше заш на вецей племена: Славяне, Германе, Романи, Келти, Греки, Албанци и Индійци. Крем нїх припадаю ту билей раси ище Араби и Жидзи. Так звани угро-фински народи: Мадяре, Фини, Болгаре творя переход до жовтей раси. Медзи билу и чарну расу стоя Хамити, то су Єгиптяне, Абесинци, Бербери.

Ту жовтей раси припадаю: Китайци, Японци, Монголи и Турки.

Блізко ту жовтей раси стої Малайська раса, ту котрей припадаю Малайци у южно-восточней Азії и житеље на островах у Тихим океану.

Чарна раса живє у штредней Африки.

Червена раса жила давно у цалей сиверней Америки. То су Индіане. Нешка их барз мало остало и живу у американских горх.

У Америки єст и мишани раси: Местици — то мишанци билых з червенима: Мулати били з чарними, замбо — з червенима.

Народи швета.

Раси ше дзеля на племена, як славянске, германске, романске племя. Племена су заш подзелени на народи лебо нації. Шицких народох на швеце єст коло 1000, ми наведемо лєм найважнейши:

1. Китайци	350 мил.	15. Сєрби и Хорвати	10 мил.
2. Индійци (азийски)	250 "	16. Холандези	9 "
3. Английци	163 "	17. Билорусини	8 "
4. Нємци	90 "	18. Чехословацци	8 "
5. Еспанци	80 "	19. Скандинавци	8 "
6. Японци	82 "	20. Греки	6 "
7. Москале	72 "	21. Болгаре	6 "
8. Французи	45 "	22. Татари	4·5 "
9. Русини (Українци)	45 "	23. Литовци	3·5 "
10. Талияни	41 "	24. Данци	3 "
11. Португалци	28 "	25. Албанци	2 "
12. Поляки	22 "	26. Словенци	1·5 "
13. Турки	20 "	27. Естонци	1 "
14. Жидзи	10 "		

Вирі на швеце.

1. Християне 700 мил.

Од того єст:

а) Католикх 345 мил.

- б) Протестантох 230 мил.
- в) Православних 124 мил.
- 2. Будисти 490 мил. (у Азії).
- 3. Магомеданци 250 мил.
- 4. Погане 135 мил.
- 5. Брамани 240 мил. (у Азії).
- 6. Жидовскій вири 13 мил.

Найвекши ріки на жеми.

- 1. Нил, у Африки 6500 км².
- 2. Мисисипи, у Сив. Америки 6370 км².
- 3. Амазонка, у Южней Америки 5570 км².
- 4. Янг-Тсе-Кянг у Азії 5300 км².
- 5. Енисей, у Сибирії 5220 км².
- 6. Волга найвекша европска ріка 3690 км².
- 7. Дунай, друга европ. ріка 3000 км².
- 8. Дніпро, треца европ. ріка и найвекша руска ріка 2159 км².

Найвиши гори на жеми.

- 1. Чомо луніма (Еверест) у Азії 8840 м.
- 2. Аконкагуа, Южна Америка 7015 м.
- 3. Мек-Кинлей, Сид. Америка 6187 м.
- 4. Килиманджаро, Африка 5839 м.
- 5. Елбрус у Кавказу (Европа) 5630 м.
- 6. Найвиша гора на жеми руского народа вст Чарна Гора у Карпатох 2058 м.

Поштова тарифа.

I. У держави: За писмо чежке до 10 грами плаци ше 1-50 Д., до 50 грами 3 Д., до 350 грами 3-50 Д., до 500 грами 5 Д.

За рекомандоване писмо плаци ше 3 Д. вецей.

Дописница 75 пари.

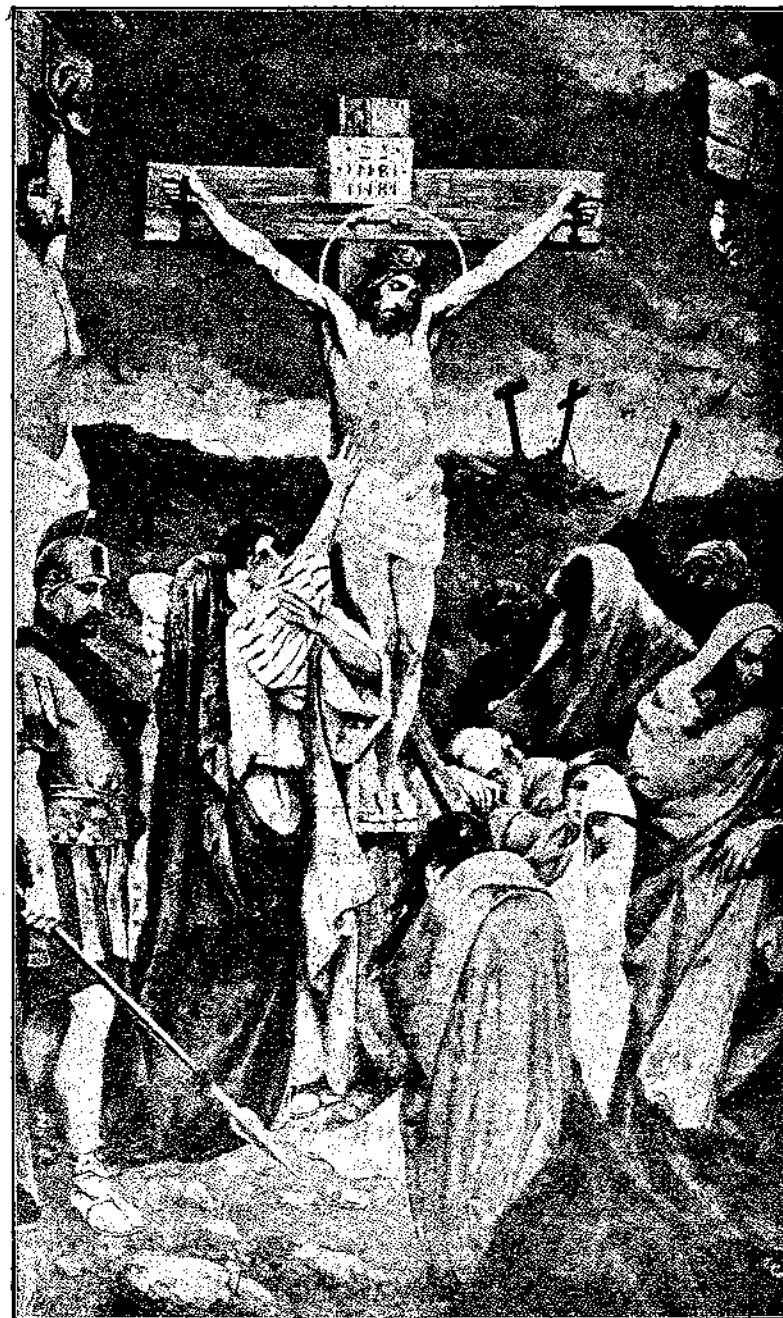
II. До других державох (и до Америки:) За писмо до 20 гр. 3 Д., до 40 гр. 3-50 Д., до 60 гр. 6 Д., до 80 гр. 7-50 Д. до 100 гр. 9 Д. Дописници 1-50 Д.

Пенежни „упутници“: Кед ше посила до 50 Д. плаци ше 2 Д., до 100 Д. — 3 Д., до 300 Д. — 4 Д., до 500 Д. — 5 Д., до 1000 Д. 6 Д., до 2000 Д. — 8 Д.

Пенежни писма (пенеж у коверти): до 100 Д. — 1 Д., до 500 Д. — 2 Д., до 1000 Д. — 5 Д., до 5000 — 10 Д. и далей за кажди 1000 Д. 1 Д. вецей.

Пакети: За пакет до 1 кг. чежки, кед вредносц на нїм не означена 4 Д., до 5 кили без вредносци 8-50 Д.

ДУХОВНА ЧАСЦ

Спаситель швета на крѣжу — в нагоди 1900-рочного юбилею.

Др. Дионизий Няради, владика, Крижевци.

Исус Христос = Бог-человек.

Як швидко рика одрилює шицки препреки и преноши вше-ліяки ствари з єдного места на друге, так и час одноши шицки ствари того швета на граніцу вичносци. У часу капу держави и народи. Час меня випатрунок жеми. Лем єдини найвекши и найзаслуживши людзе, гоч и умру, жию у спомену познейших поколеньох. Але и їх слава цо старша та вше цемнейша. Их діла ше пороспаду, а на концу їм остане саме мєно.

Ипак у историй народох дзвига ше високо понад шицких єден, чийо мєно нїгда не скапало з людского спомену, поставел народом нови темелї култури — народом цо постали у историй, кед ше распали народи старого вику; Вон єдини и Його діло остава на вше у тим вельким друштво народох, котре Вон сам основал. Вон стої на роспутию историй людского роду як свитилник так, же и тоти народи, цо го не прияли, рахую роки своєї историй од року, у котрим ше Вон родзел. То особа Спасителя швета Господа Исуса Христа.

Його поява у историй народох сама за себе вредна дивованя. Вон загадка каждому, хто тайнство Його особи сце зрозумиц зос самим розумом.

Кед Го Його Мац у єрусалимским храму штерацети дзень по родзеню Богови приказала, вжал го на своєю руки старец Симеон, попатрел до твар Дзецка и вигварел возвишени слова: „**Тє-раз отпуц у миру слугу свойого Господи, бо мойо очи видзели спасєние Твое, цо ши го пригєтовєл пред очми шицких людзох**“. Тот исти старец назвал тото Дзецко „шветло, цо ма розшвициц поїанох и ма буц на славу народа свойого Израїля“. А кед придал Дзецко Мацєри на руки, додал и тоти слова: „**Ни, тот поставєни на прєпасц и воскресєние вєльом у Израїлю, и на знак, котрому ше буду процивиц**“. (Лука 2, 29-34).

И од тєди од кєди Исус Христос явно виступєл, започало ше дзелєне людства. Єдни Го привитую як свойого Мєсїю, Сина Божого, док ше други у своєї пихи и злоби шерца

обрацаю од Ньго. Але нїхто не прєходзи коло Його особи, же би на Ньго не попатрєл. Нє уцїхлє питанє ані нєшка, цо го Вон сам поставєл фаризєйом: „Цо бисцє повєдлї о Христу?“, и кєжди ше стара дац на Ньго одвит.

Святїйши Отец Папа Пий XI. кєд прєглашовал рок 1933.—1934. надзвичайним ювєлєйним роком на памєток 1900 рокох откупєня людского роду по Христови Спаситєльови жадал, же би сєбє кєжди християнин католїк дал одвит на спємнутє питанє и же би так чим достойнїйше поблагодарєл за ласку откупєня Господу Исусу Христу. Тото истє жада Святїй. Отец и за фамєлїї, валали и вєроши, народи и держави, за цали швет, же би шицки зрозумєли же нєт ані у єдним другим спасєня; бо нєт другого мєна под нєбом даного людзом у котрим би ше могли спашиц. (Дїянїя Ап. 4, 12).

Повод и причина Приходу Спасителя Исуса Христа на тот швет.

Прєто же думає бєшєдовац о приходу Спасителя Христа на тот швет, нужно спємнуц голєм з даскєльома словами сотворєнє и пад наших прародичох.

Господь Бог сотворєл перших людзох на свою сподобу — нє як други створєня — обдарєл їх зос нєзвичайними природними, нєзвичайними надприродними и мимоприродними дарами. Прє тоти дари людзє могли остац щєслїви и блажєни уж и на тим швєцє. Господь Бог добрє познал людску природу и шлєбодну волю, по котрєй ше члєвєк мєгол приклонїц або добру або злу, та напрєдок оградзєл даровани ласки зос своїм законом и мєстом. Кєд водзєл перших людзох до жємского раю, дал їм закон, по котрим мал їх живєт уж на тим швєцє буц бєз болю, трапєзи и шмєрци. лєм кєд останю добри. А накєди прєступя закон Божї и постаню зли, Бог їм напрєдок наєвєл, же умру.

И прєто же перши людзє прєступєли заповид Божу, страцєли вони шицки надприродни и мимоприродни дари и врацєли ше до природного стану. Вигнати зос жємского раю мушєли ше заш врациц до жєми, зос котрєй су створєни. Шицки дари, цо их страцєли за сєбє, страцєли их и за своєю потємки.

Чєжки наслїдки грїха мєдзи потємками Адама и Єви нє заостали: забива брат брата, блїжнї блїжнього, дзвигли ше народи проци народох; цала всєлєна була полна замишаня и роздору, бо шицки рєвновали у бєзаконю. Нє заостало ані то, цо проци сємєй природи, як о тим швєдєчи Апостол Павло у своїм посланю до Римлянох (1, 26. 27.).

Прето же людзе пре свойо провини раз подпадлі под власц шмерци и страцели ласку Божей сподоби, ніхто би їх не могот навраціц до стану ласки крем Божого Слова, по котрим шицко постало цо лем постало“ по словах св. Йоана Евангелисти. Слово (Син Божі) єдине могло дац Отцови небесному задоволенє, посредавац при Нїм и шицко заш обновиц.

Св. Апостол Павел у своїм посланію Жидом (2. 10.) наводзи и причину, прецо ше Син Божі мушел воплоциц: „Бо швечело ше, же би тот, пре котрого шицко и по ким шицко, котри привел вельох синых до слави, по церпеню звершел начальника їх спасеня“.

А же Син Божі лем прето вжал нашо цело, же би могот за нас жертву принєсц, шведочи нам исти Апостол кед гутори: „Зато же дзеци маю цело и крєв, и вон то исте вжал, же би зос шмерцу змервел того, цо ма силу шмерци, то єст диявола, и же би вишлебодзел тих, котри од смертного страху були раби у цалим своїм живоце“. (Жидом 2, 14. 15).

Але як цо ше сотворенє першого Адама з дівическей жеми готовело поступним розвитком стваряня през шейсц дні, так ше исто готовело цело другого Адама у дівических ложеснах през шейсц перийоди шветовей хисторії и аж потим ше родзел „нови Адам“, котри бул исполн благодати. Апостол Павел — ученїк старей мудросци и учитель новово обявленя Божого гвари: „Бисть вервий (человек) в душу живу, послїдний же в дух животворящ“.

Перша жена ше вола „Ева“; то значи „мац живота“. Од ней далєй ше преношело нашенко з поколєня на поколєне у єдней вибраней лєнії, док не постало человеком — новим Адамом — Господом Исусом Христом у пренепорочней Матєри Живота.

Початок приготovenя на приход Бога-чловека у Ст. Завиту.

Кед ше основала перша монархия поганского народу медзи Тигрисом и Евфратом, поставени и перши основи царства Бога-чловека, а поставел их сам Господь Бог, кед зробел завит з вибраним єдним человеком. Св. писмо нам о тим так приповеда: „И гварел Господь Авраамови: Висель зос своєй жеми и од свого роду и зос дому свого отца до жеми, цо ци ю я укажем. И зробим з Тебе вельки народ и поблагословим це и преславим твоє мєно и будзеш благословени, и прейг тебе буду благословени шицки народи на жеми. И пошол Авраам, як му Господь розказал“. (Бития 12, 1-4.).

З тима словами Господа Бога, цо их гварел Авраамови, започина ше дальша приготровка на приход у раю обєцаного Мєсїї.

Ту треба тримац пред очми слова св. Духа, цо их вигварел на уста св. Йоана Евангелисти: „На початку було слово. . . . Шицко по нїм постало а през Нього нїч не постало, цо лем постало“. И тото „Слово цо було на початку“ прєгварело єдному человеку: и прейг тебе буду благословени шицки народи на жеми“, але тоти слова вредза за шицких. Єден вибрани спомєдзи шицких, але за шицких. Шицка важносц библийского обявленя стої у словах „и у тебе буду благословени. . . .“ Цо Бог обєцал, то ше и стало. Лем же не дораз, але аж о скоро два тисячи роки, бо таки час треба було за людску шлєбоду, котра ше находзи медзи справедливосцу того цо обєцує и всемогучосцу Того цо обєцанє виполнює. Кед при обєцаню прєгварело „Слово, цо було на початку“, та виполненє обєцаня єст саме постанє целом Слова, цо було на початку. . . .“ Тото „Слово“, котре прєгварело на початку Старого завита, „постало Цело“ на початку Нового завита.

„И по теби буду благословени шицки народи на жеми“, тоти слова ноша у себе печац и потпис вичного Царя на повелїню Старого Завита. Нет такей сили ані на жеми ані под жєму, котра би була способна витрец тот печац и тот потпис.

Од того часу почал Господь Бог готовиц стари швет на приход Спасителя — обєцаного Мєсїї — на два способи. Єдних — поганох — шветлом розума, а других — Жидох — по вибраних пророках.

Скрите „Слово Божє“ дїйствовало у розумах поєдиних вибраних поганох, котрих св. Юстин вола „християнє медзи поганамі“, так же вельо розумели и видзели, цо други погански швет не видзел а ані не розумел. Так на приклад **Гераклит** похопел и научовал, же єден Розум (λόγος = логос) управля зос цалим шветом. **Анаксагора** учел же єден найвисши Ум шицко створел и же прето страдал. **Сократ** карани зос шмерцу прето, же заруцел видуманих богєх и научовал о добру и о правди. **Платон** ше зос своїм силним талантом подзвигнул на гору Господню и видзел Слунко правди и вични предобрази шицкого цо створенє.

З другой страни заш находзимє медзи вибраним народом силнейше дїлує св. Духа, котри чисцел шерца и усаджовал пророком огняни слова аж од Мойсея, котри видзел у пламеним корчу (гущави) „Бога котри приходзи — та по Йоана сина Захарийового, котри заш видзел Бога, котри пришол „крєсциц духом и огньом“.

Приготовенє у часу Мойсея.

У шєсгей кнїжки Исхода од 2.-8. шорика оглашує Бог Мойсейови своє новє мєно, цо го дотля не чул ніхто, и то „Яхве“, цо значи „Бог котри приходзи“.

Господь скорей зробел завіт зос отцом патриархох Авраамом и поставел основи свойому кральовству на тим швеце, а тераз ше вяже зос завитом з цалим народом, котри постал зос потомкох Авраамових. Але и тот завіт означує Господь лем як нову гарадичу ту тому завіту, цо ма настац, котри будзе остатні и совершени. . . . „Я будзем, котри будзем, то мойо мено на вики. Так ме буду волац на вики вигов уж не як Бога Авраамового або Израйльового, але як Спасителя цалого швета — котри приходзи. Ваше ме оцове дараз познали як „Бога сили“, ви ме познаце як „Бога правди“, як заступніка несправедно подярмених, як вистителя безбожних бновительох, як випольнователя завіта и пришаги. Але то ище не остатне мойо обявене (откровение). Я Тот, котри сом благословел ваших отцох пре їх будущих потомкох — пре вас, а вас тераз вишлебодзуєм пре добро цалого швета. Я вам дам по Мойсею закон, же бим у будучносци, док будзем давац свойо остатні обявене, могол дац шицки „милост и истину“ (ласку и правду). Я ше тераз обявюм як „Бог правди“, же бим ше у будучносци мог обявиц як „Бог любви“. Не сила цо тамані (викоренює), не правда, цо кара, але **любов, котра шицко облапоє, то права природа Бога, котри приходзи**“.

Таку науку дал Господь Бог Мойсейови, кед ше му обявел у корчу (гушави), котри „горел а не сгорел“. Божество то було тот чудесни огонь, цо гори, а не спалює. „Бог, котри приходзи“, зедині ше зос людску природу, але ю не зніщи; вона будзе шицка обуява (залапена) од пламеню огня, але зато не препадне, але ше у нїм препородзи, бо будзе „огень вичней любви“.

Приготовене у часу пророкох.

Пророки пророкую о будущим царству Бога-Чловека, котре облапи шицких людзох, а котрого не надвлада ніяка сила того швета.

Писани слова Старого завіта помесцю у себе преходзене од материяльного царства дому Давидового на духовне царство „Месий, котри приходзи“. У їх ше писмох будуще Месиянске царство приказує як „найдооскональше (найсовершенше) обявене (откровение) и слава правей вири“ — як утврждене Божого закона у людских шерцох, як преширене правого познаваня Бога, на концу як вилів Святого Духа на кажде сотворене.

По науки пророка-глашніка „Того котри приходзи“ цель нового завіту медзи вибраним народом и Господом ест зединене Божества з людством (человечеством).

Тота иста ділоторна сила Слова Божого, котра ше у початку обявйовала у скинії завіта, а познейше у рукотвореним

храму, мала ше указац у полноти часу у живеї скинії и у подуховеним храму дівического человечества (людства). Як цо кедишк Израйль зберал милодари и зос мудросцу по шерцу своїх артистох а по нарису (плану) з горе (од Бога) збудовал кивот и скинию и храм як места першого обявене слави Божей, так исти Израйль под водством богодухих и мудрих по шерцу пророкох по длугой историйскеї роботи свойого духовно-материяльного розвитку мал приправиц єдну зос своих дзивкох, котра будзе достойни живи храм, до котрого ше населі Краль слави и од котрей прима непорочну людску природу и злучи ю зос Божу природу у єдней Божей особи.

Посередником мелзи святосцу Божу и гринним людством могло буц лем яство, котре ма природу людску а нараз є и безгришна — Бог. Лем таки священік по своей безгришней „природи“ „прави Агнец Божи, котри одбера грихи швета; док себе приношел за жертву, достал як Цар абсолютну (цалковиту) власц над шицкими. А кед основал свойо царство, водзи як прави пророк цалу вселеную до всеобщого воскресеня, до подполного зединеня Створителя зос створами, „же би бул Бог шицким шицко“.

Полне тайнственосци, чудесне народзене Исуса Христа од Діви Марії вше заваждало шицким тим, котри сцели видзиц у Исусови обичного гоч и найсовершеншого человека. Іудесни появи при його народзеню обично забуваю. Але, лем-цо явно виступел у своих 30 рокох и явел ше медзи мноштвом народох, дораз за нього небо шведочело, хто є и одкаль походзи. Кад ше Исус Христос на рику Йордану по хресценю моцел, отворело ше небо, над його главу ше указал Св. Дух як голуб и чул ше глас з неба: „То мой возлюбени Син, котри ше ми попачел (котри по мойей волі) — (Мат. 3. 17.)

Але його слава ше помали дзвигала. Прекосна пиха руцала Му вшадзи препреки. Кед у богомольніци свойого валала толковал слова пророка Изайї и гварел, же ше пророково слова Нїм випольняли и же Вон од народох очекивани Месия, соблажнели ше над його словами слухателє: „Вон, син Йосифов, же би бул Месия!“

То значи шмих робити. „Нїст пророк приятен в отечестви своем“ у болю виповед Исус тоти слова и вишол зос свойого валалу Назарету, до котрого ше вецей нїда не врацел. Слова старца Симеона ше почали випольновац найперше у месце, дзе Исус Христос вироснул, же „Вон будзе знак, котрому ше буду процивиц“.

Як судзели людзе у Галилеї о Исусу Христу?

Господь Исус Христос обходзел по Галилеї, научавал и творел найвекши чуда. Вшадзи ше ширел глас: „Появел ше нови

пророк... Як Ісус Христос воскрес молодого чоловіка з Наїму, на шицких нападнул страхи людзе гуторели: „вельки пророк зявел же медзи нами и Бог наживел свой народ. И розгласел ше о нїм глас по цалей Юдеї и по цалей околиці.“ (Лука 7, 17.) Народ вше паметал своїх старих пророках з неописивим поштованьом; слухал приповіданє о тим, як вони воскрешовали мертвих, и здиховал и моделл ше Богу, же би им заш послал даякого пророка. И тераз находзел такого пророка у Ісусу Христу. Витал Ісуса як „велького пророка.“ Але чи ше Ісус Христос задоволен лем зос саму тоту виру, же го людзе тримаю за велького пророка?

Як судзели людзе о Ісусови Христови у околиці варошу Цезарея Филипова?

У Витезди (Бетсаїди) поврацел божествені Спаситель вид єдному шлепому. Зоз Витезди пошол Ісус з апостолами на сивер цали єден дзень ходу як гу жридли Йордану, и дошли до Цезареї Филиповей. Там Вам ше моделл. Нет сумніву, же ше моделл Отцу небесному, най прозвици Його ученикох, же би спознали Його божествене посланє и достоинство. По молитви дзвигнул ше Ісус достоинствено и опитал ше своїм учеником: „За кого тримаю людзе Сина человеческого?“ Вони одгварели: „єдни за Йоана Крестителя, а други за Илию, заш други за Єремїю або за давнього од пророках“. Теди попатрел Ісус на своїх ученикох и упитал ше: „А за кого ме тримає ви?“ Ви, цо сом вас вибрав спомедзи народу, же би сце предлужели мойо діло; цо сом вас основнейше поучел и уведол до тайнох свойого царства?

На то виступи спомедзи апостолах Петро и розшвицени од Св. Духа виповед поважно, радосно и захоплено: „Ти Христос Син Бога живого“. То було величезне визнанє. За апостолах не бул Ісус Христос лем пророк, яких мал Израильски народ вельо, але бул прави Син Божий — Бог — человек. Ісус Христос хвалі щире и отворене Петрово визнанє Його Божества и такой му одвитув: „Блажени ти Симоне, сину Йонов, бо ци то цело и крив не обявело, але мой Отец, котри на небе.“

Глібше закукнуц до особносци Христовей може человек лем с помощью дара Святого Духа. И тот дар Св. Духа, дар силней вири у синовство Воже, заслужел Петрови ласку, же го Ісус Христос вибрав за основ свой Церкви.

Питанє: „за кого тримаю людзе Ісуса Христа“ безпереривно ше понавя? Єдни у своей поверховносци намесцаю Ісуса медзи

пророках, зоз котрима ше Господь Бог служел, же би зреформовал и обновел духовни погляди и морал (обичайносци). Але тоти, цо з людзми з Галилеї тримаю Ісуса лем за пророка, не упознали Його нукашньосц. Ісус Христос Син Божий, Бог и человек у єдней Божей особи, як то преглашел св. Петро. То єдини подпогни одвит, яки Ісус Христос жада и вимага од шицких своих ученикох.

Шведоцтво виліченого шлепого од родзєня.

Чим Ісусови Христови бліжєй приходзел час муки и шмерци, вон вше вещей творел чуда. Кєд раз преходзел коло єдного шлепого, котри бул шлепи од родзєня, ученики обачели, як Ісус зоз жальом на нього попатрел. Вони думали, же дахто виновати тей шлепоти, та ше зато питали Спасительови, хто согришел, же ше тот человек шлепи родзел: родичи лебо вон сам? Кєд їх Спаситель поучел, же то Бог так допущел, же би ше на тим бидним указала моц и доброта Месийова, вилічел цемного, котри полни вири слухал шицки Його розкази. Чудо ше скоро розгласело по цалим месце. Сам синедрийон водзел шлідство о тим чуду. А прето, же вилічени явно визнал, же Христос од Бога послани, фарисєє го вируцели вонка — виключели го з жидовскей церкви. Його радосц була помучена, же го вируцели з богомольниці. Але Ісус го погледал поцешел и на вики гу себе привязал. Вон ше му питал: „Чи вериш ти Сина Божого?“ Одгварел му: „Хто же то, Господи, же бим го могел вериц“ И спаднул цемни гу ногом Ісусовим, кланял ше му и гварел: „Верим Господи.“ (Йоан 9. 1-41.) Вира у Божество Христово поврацела цемному од родзєня вид. Таку виру вимага сам Ісус Христос од каждого свойог охристиянина.

Не ридко чуц як людзе гуторя: „Я християнин, бо верим Бога.“ Лем-же то не досц. Вира у Бога не основни основ християнства. Основна ознака християнства вира у Ісуса Христа Бога и человека. И лем тот прави християнин, котри з виліченим шлепим од родзєня явно визнава: „Верим Сина Божого, а Христови Божови-човекови ше кланям.“

Хто ше зоз духовней цми невирства будзи, тот найперше видзи Господа Ісуса Христа и готови вериц у Його Божанство.

Шведоцтво самого Ісуса Христа пред фарисєями у храму.

Прето же ше вира у Божество Ісуса Христа вше баржєй ширела медзи простим народом, побояли ше фарисєє, же поцемні слава Мойсея пред славу Ісусову и же Мойсейов закон у опасносци. Прето пришли на швето пошвєченя храма гу Спасите-

льови, котри бул у храму, та му гварели: „Докля будзеш мучиц нашо души? Кед ши Христос, поведз нам отворено.“ А Христос им одповед: — Я и Отец едно зме.“ (Йоан 10, 24, 30.) Одвит цалком ясни. Исус Христос явно преглашел же в истей природи з Богом Отцом, же в прави Бог. Жидзи одвит так и зрозумели. И зато же думали же то хула на Бога, зграбели камене, же го буду каменовац. Але Исус Христос виходзи спомедзи мноштва народу и склоні ше, „бо и ще не прийшла моя година.“

Друге шведоцтво Исуса Христа пред синедрийом.

Рок познейше пришол Його час. „Исуса Христа влапели у загради Гетсимания и приведли го пред синедрий, же му буду судзиц. Шведоченя двох поволаних шведкох були протусловни. На судзе ше шицко загацело; судие були силно немирни. Тераз настал найкритичнейши час у живоце Исуса Христа. Архиерей Каяфа — же би прервац цихоту — станул и з високим гласом прегварел: „Заклінам це зос живим Богом, поведз нам, чи Ти Христос Син Божи?“ (Мат. 26, 63.) А Исус му одвитуе: Ша гвариш, але Я вам гварим: Од тераз будзеце видзиц Сина человеческого, як шедзи одесную сили Божей и приходзи на хмарох небесних.“ Тима словами цел повесц: Ви тераз не верице, же я Син Божи. Але на дзень страшного суду будзеце ме видзиц, як шедзим с правого боку Бога Отца и приходзим судзиц живим и мертвим.

Яка то силна свідомосц самого себе гутори з души Исуса Христа у тим одлучуючим часу! Вон будзе сам судзиц и осудзи безвирцох, котри тераз Йому судза и осудзую Го.

Людзе, котри не веря же Исус Христос прави Бог и прави человек, непрестано ше сходза и на своїх скупщинох осудзую Исуса Христа. Ипак вони не маю тоту шмелосц осудзиц Исуса Христа на шмерц прето, бо гвари, же в правдиви Бог. Кед же би Исус Христос не бул прави Бог, як би ше могли толковац Його слова: „Од скорей, якцо бул Авраам, Я постоім“. (Йоан 8, 52.) Як треба судзиц о гевтих словах: „Небо и жем прейдзе, але мойо слова не преїду.“ Цо треба повесц в Його архиерейскей молитви, у котрей медзи иншими стоя и тоти слова цо их вигварел, кед ступел до загради Гетсимания: „Діло сом звершел, цо ши ми го задал, же бим зробел. А тераз Ти, Отче, преслав мне у себе самого зое славу, котру сом мал у Це скорей як постал швет.“ (Йоан 17, 5.)

Як треба то толковац, же Исус чувствовал у своій души страхоту гриха людского роду и смирено ше моделл за гришних швет, а нігда ше не моделл за свойо грихи?

Зос яким правом себе Исус Христос Исус присвоюе власц: розришовац грихи?

Такому Исусови, котри таке гутори и так роби мушиме повесц лебо же в блазен лебо Му мушиме вериц, кед нам гутори о свои Божей власци, же в прави Син Божи, прави Бог.

Як судза о Исусу Христу людзе, цо ше волаю Рацийоналисти.

Було вше людзох, ест их и нєшка, а будзе их и до конца швета, котри гуторя: мй вериме лем того, цо можемо зос своїм розумом дознац. Таки людзе ше волаю „рацийоналисти“ (латински „расіо“ значии розум). Таки людзе були у часу Исуса Христа садукеев и фаризеев. Не лем же видзели чуда, цо их Исус Христос робел, же би потвердзел же в прави Бог, але му и заш лем не сцели вериц же то роби як Бог, але же то роби нечисти дух. А кед Исус Христос воскрес Лазара, котри уж шмердзел, бо уж штири дні у гробе лежал, не могли фаризеев и садукеев ніяк повесц, же то не вельке чудо, та одлучели и сцели забиц и Исуса и Лазара. Подобно робя и людзе звани „рацийоналисти“. Ест их не лем медзи ученима людзми, але на жаль и медзи простима селянами. Шицки ше вони у главним муча у доказованю же Исус Христос в лем обични человек а не Бог-човек. Ёдни знїх мудрую, же Исус Христос ніяке чудо не зробел. На приклад Нєзмец Штраус и други. Други заш приповедаю же Исус Христос обични человек, а чуда то лем таки діла, цо их теди ніхто крем Його не могал зробиц. Медзи такима в Француз Ренан и Його пайташе. Треци иду у своій пишней премудросци и далей та дуря людзох, же Исус Христос ані нігда не жил. Тим водзи предок Древс.

Чешко указац шліпому шветло. Так исто и таким шлепим на души. Им треба небесне шветло — ласку Божу окремно, же би могли увидзец свою духовну шлепоту и злобу.

Цалком иншак гуторя о Исусови Христови учени людзе, цо любя правду и вельо уча, та най там буду католиці чи нека-толиці. Так на пр. учени протестантски (лутерански) професор Гарнак хутори о Исусу Хресту так: „Трицец роки преучуем живот Христов, а не видзим, же би Його особа цемнела предомну. Правда стої тота: Зос евангелії патри Исус Христос просто до нашого модерного швета.“

Хто меркуюци чита викази евангелистох о Исусу Хресту, о Його худоби, скромносци, церпеню, о страшней муки и шмерци, вец о чудох, воскресеню, вознесеню на небо, тот лем теди годзен похопиц того шицоко, кед бере Св. Писмо до рукох полни понїзней.

вири у Христа правого Бога и правого человека у єдней божественей особи.

А кед би безбожна критика преглашела, же неправда цо євангелия гутори и же євангелиєм не мож вериц вше би нам ище остали каждому ясни шведочєня поганских писательох о Исусови Христови. О Исусови Христови пише погански римски писатель Тацит, Светоний о Плиний млади. О Исусу Христу пишу гоч лєм зос мержні неприятеле християнства: Келсо, Порфирий и др. А з поштованьом пише о Исусу Христу жидовски писатель историй Йосиф Флавий.

Вира апостолских Отцох, св. Отцох, апологетох учених бранетельох вири и церковних писательох — же Исус Христос прави Бог и прави человек така ясна и велька, же би було превельо наводзиц шведоцтва каждого окреме, бо би требало попреписовац шицки кнїжки, цо их вони понаписовали.

Члени католицькей Церкви визнаваю свою виру в божество Господа Исуса Христа кед каждый дзєнь моля „Символ вири“ — Вирую.

Тоту виру нам навищю шицки нашо церковни богослужєня, а найбаржей тото богослужєнє, у котрим ше на некирвави способ обновює кирвава жертва Нового Завита, а цо го ми волає Литургия або Служба божа.

Прето преходзим преїг шицких шведоцтвох св. Отцох и церковних кнїжкох и наведзем лєм даскельо вискази гєниялних вельких людзох шветских зоз найновших часох, бо вони по нукашнім шветлу буши доведзени пред Исуса Христа-Бога-чловека, же би ше му поклонєли.

1.) Найвєкши воєни вожд шицких викох Наполеон вельо роздумовал о своєй судби, кед го зруцели зос кральского престолу и заварли на острову Св. Гєлєни. Вон поровновал свой живот зоз животами других вельких людзох и на остатку ше застановєл и на живоце найвєкшого побидителя швета Исуса Христа, котри не ви-войовал побиду над тим шветом зоз оружьом и з войском, але зоз свою науку и шмерцу на крижу. Пред Исусом Христом ше кланяю стотки милийони людзох през престанка и служба Му радосно и занєшено и попри найвєкших жертвох. У бєшєди зос своїм гєнералом Бєрtrandом гуторєл Наполеон: „Чому ше я найбаржей чудуєм и цо ме найбаржей утвєрдзує, же Исус Христос Бог, тото: я могол захопиц маси и вони за мнє ишли на шмерц. Але я мушел буц мєдзи нїма. Безумовно потребни були искри з моїх очох, мойого гласу, мойого слова, же би ше у їх шерцох распалє огонь одушевлєня за мнє. Справди мам тайну тєй чарнєй

моци, цо цага людзох за собу. Але я не можем так робиц преїг другого человека, не можем тоту силу пренєсц на своїх гєнералох.

Нємам тоту тайнєвену силу, же бим могол своїо мєно и любов гу мнє усадзиц людзом до шерцох так, же би вони и през мнє (гоч сам особно не при нїх) робиц чуда. Так то було и зос Цезаром и з Александром. На концю нас забуду, а мєно побидитєльох швета остане лєм як якишик спомен, котри ше будзє задавац школяром за задачу у школи. Ох, яка нєпрємосцива глїбина мєдзи мою биду и вичним царством Христовим! Христа любя, славя, и величаю людзє на цалим швєцє. Чи Христос умар? Чи не значи то же Вон на вики живє? То шмерц Христова, але не шмерц человека, але шмерц Бога.“ Ни, на таки способ пришол вельки Наполеон до спознаня, же Исус Иристос прави „воплотовшися“ Син Божий-Бог-човек.

2.) Послухаймє, як судзи о Господу Исусу Христу єден од найвєкших живих шветских пєдагогох по роду Нємєц, а по вири протєстант Фєрстєр... У домє своїх родичох не виховани в скоро у нїяким вирским духу, але родичи особєно мєрковали на його моралнє владанє. И тот человек пре свою глїбоку науку и вельки досвид заслужєл, же му Бог дал вельки дар глїбобєй вири у божєство Исуса Христа. Вон о тим сам пише так: „Найперше виявлюєм по длугим животним досвиду и роздумованю якцо и по преучованю церковних Отцох обрацєл сом ше од скорєйшого либєрализму (шлєбоднєдумства). Єдино можем повєсц, же сом бул скоро прошвицєни, кєд сом повєрєл у божєство Исуса Христа у тим духу як Церква научує. Було то 1906. року пред старим рєлиєфним (видлєбаним и камєню) образом на церковним порталу (у дзвєрїох) у Луцєрну (Швайцарска), котри приказовал Ивуса Христа у заградї Гєтсимания и я ше заволає на Бога: „Господь мой и Бог мой!“

Християнство, котрє нє основанє на Сину Божим уж з тим самим страцєло свою найвєкшу творчу силу, котра твори достоинство человека, и не може ше похвалїц нї з яким авторитєтом, цо би могол опановац шерцо там, дзє од Исуса Христа зробєни лєм прости человек, людзє оддєлєни од чистєй правди, шицко празни развої; там нєт нїякєй пєвносци (сигурносци) анї у живоцє анї на часу шмерци. А слова: „Нєбо и жєм прєйдзє, а мїйє слова не прєйдуть“ бул би лєм висказ человека шалєного...“

Нас, котри змє ше врацєли з бєзвиря на християнску виру, не може умириц наука, же Исус Христос лєм обични человек. Таке научованє нам нєда нїч. Воно не задоволєє нашо нукашнї потреби за Спаситєльом“ (Foester-Hristentum u. Paedagogie str. 36.)

вири у Христа правого Бога и правого человека у єдней божественей особи.

А кед би безбожна критика преглашела, же неправда цо євангелия гутори и же євангелиєм не мож вериц вше би нам ище остали каждому ясни шведочєня поганских писательох о Иисусови Христови. О Иисусови Христови пише погански римски писатель Тацит, Светоний о Плиний млади. О Иисусу Христу пишу гоч лєм зос мержні неприятелє християнства: Келсо, Порфирий и др. А з поштованьом пише о Иисусу Христу жидовски писатель историй Йосиф Флавий.

Вира апостолских Отцох, св. Отцох, апологетох учених бранетельох вири и церковних писательох — же Исус Христос прави Бог и прави человек така ясна и велька, же би було превельо наводзиц шведочтва каждого окреме, бо би требало попреписовац шицки кнїжки, цо их вони понаписовали.

Члени католицькей Церкви визнаваю свою виру в божество Господа Иисуса Христа кед каждый дзень модля „Символ вири“ — Вирую.

Тоту виру нам навищую шицки нашо церковни богослужєня, а найбаржей тото богослужєнє, у котрим ше на некирвави способ обновює кирвава жертва Нового Завита, а цо го ми волає Литургия або Служба божя.

Прето преходзим преїг шицких шведочтвох св. Отцох и церковних кнїжкох и наведзем лєм даскельо вискази гєнияльных вельких людзох шветских зоз найновших часох, бо вони по нукашнім шветлу буши доведзєни пред Иисуса Христа-Бога-чловека, же би ше му поклонєли.

1.) Найвєкши воєни вожд шицких викох Наполеон вельо роздумовал о своєй судби, кед го зруцєли зос кральского престолу и заварли на острову Св. Гєлєни. Вон поровновал свой живот зоз животами других вельких людзох и на остатку ше застановєл и на живоце найвєкшого побидитєля швета Иисуса Христа, котри не вивойовал побиду над тим шветом зоз оружїєм и з войском, ає зоз свою науку и шмерцу на крижу. Пред Иисусом Христом ше кланяю стотки милийони людзох през престанка и служя Му радосно и занєшено и попри найвєкших жертвох. У бєшєди зос своїм гєнералом Бєртрандом гуторєл Наполеон: „Чому ше я найбаржей чудуєм и цо ме найбаржей утвєрдзує, же Исус Христос Бог, тото: я могол захопиц маси и вони за мнє ишли на шмерц. Ає я мушел буц мєдзи нїма. Безумовно потребни були искри з моїх очох, моєго гласу, моєго слова, же би ше у їх шерцох розпалє огнь одушевлєня за мнє. Справди мам тайну тєй чарнєй

моци, цо цага людзох за собу. Ає я не можем так робиц преїг другого человека, не можем тоту силу пренєсц на своїх гєнералох.

Немам тоту тайнсєвєну силу, же бим могол своєо мєно и любов гу мнє усадзиц людзом до шерцох так, же би вони и през мнє (гоч сам особно не при нїх) робиц чуда. Так то було и зос Цєзаром и з Александром. На концу нас забуду, а мєно побидитєльох швета останє лєм як якишик споєн, котри ше будзє задавац школяром за задачу у школи. Ох, яка непрємосцива глїбина мєдзи мою биду и вичним царством Христовим! Христа любя, славя, и вєличаю людзє на цалим швєцє. Чи Христос умар? Чи не значи то же Вон на вики живє? То шмерц Христов, ає не шмерц человека, ає шмерц Бога.“ Ни, на таки способ пришоєл вєльки Наполеон до спознаня, же Исус Христос прави „воплотовишиє“ Син Божий-Бог-човек.

2.) Послухаймє, як судзи о Господу Иисусу Христу єдєн од найвєкших живих шветских пєдагогох по роду Нємєц, а по вири протєстант Фєрстєр... У домє своїх родичох не виховани є скоро у нїяким вирским духу, ає родичи особєно мєрковали на його моралєнє владанє. И тот человек пре свою глїбоку науку и вєльки досвид заслужєл, же му Бог дал вєльки дар глїбобєй вири у божєство Иисуса Христа. Вон о тим сам пише так: „Найперше виявлюєм по длугим животним досвиду и роздумованю якцо и по преучованю церковних Отцох обрацєл сом ше од скорєйнохо либєрализму (шлєбоднєдумства). Єдино можем повєсц, же сом буєл скоро пропшицєни, кєд сом повєрєл у божєство Иисуса Христа у тим духу як Церква научує. Буєло то 1.906. року пред старим рєлиєфним (видлобаним и каменю) образом на церковним порталу (у дзвєрїох) у Луцєрну (Швайцарска), котри приказовал Иисуса Христа у заградї Гєтсимания и я ше завоєлал на Бога: „Господь мой и Бог мой!“

Християнство, котрє не є основанє на Сину Божим уж з тим самим страцєло свою найвєкшу творчу силу, котра твори достоинство человека, и не може ше похвалїц нї з яким авторитєтом, цо би могол опановац шерцо там, дзє од Иисуса Христа зробєни лєм прости человек, людзє оддєлєни од чистєй правди, шицко празни развоєй; там нєт нїякєй пєвносци (сигурносци) ані у живоцє ані на часу шмерци. А слова: „Нєбо и жєм прєйдзє, а моєо слова не прєйду“ буєл би лєм висказ человека шалєного...“

Нас, котри змє ше врацєли з бєзвиря на християнску виру, не може умириц наука, же Исус Христос лєм обични человек. Таке научованє нам нєда нїч. Воно не задовольє нашо нукашнї потреби за Спаситєльом“ (Foester-Hristentum u. Paedagogie str. 36.).

3.) Наведземе надалей одного од найновших цо ше обрацели на Исусову виру. По роду є Талиян, а мєно му Йоан Папини. Тот чловек, кед ше уж наблукал, кед ше до сита намержел Исуса и кед Го добре вишмєял а и Його Церкву, кед ше научил немирного живота, застановел ше пред крижом Роспятиго и у найвєкшей понїжнєсци признал божєство Исуса Христа... Пред даскєльома роками видал кнїжку под насловом „Storia di Hristo“. — „Живот Христа“. Тота кнїжка преведзєна скоро на шицки язики швета. У нашєй держави видана є у Бєградѹ. У предисловию тєй кнїжки пише писатель мєдзи иншим и тото:

„Мой оцєц бул безбожнїк. Я бул окресцєни лєм потайно. Роснул сом без науки и без св. Служби божєй. За мнє Бог нїгда нє умар, бо у мнє нїгда нє бул...“ Але кед шветло ошвицєло Його душу, нє лєм же ше обрацєл гѹ Богу, алє и спаднул на колєна пред Исусом Христом Богом чловєком. Сам о сєбє гвари: „Писатель тєй кнїжки написал скорєй єдну другу кнїжку, жє би описал меланхолични живот чловєка, котри у єдним часу сцєл постац Богом. Тєраз у одрослим вику своїм и своєй свидомєсци спробовал сом написац живот Бога, котри постац чловєком.... „Тот, цо нєшка пише, увредзєл Исуса Христа так страшно, як ридко дахто пред нїм. Алє през нє цалком потполни сєдєм роки, и по длугих мєшацєх борби чувствувє ше прєсиловани од сили, котра сильнєша од Його, написац о Христу тоту кнїжку, котра ма буц слабє задоволєнє за Його скорєйши кривди...“

Зоз глїбини своєй души вопиє гѹ Господу: „Треба ми Цє, Господи, настала полнота часу, а тот швет цо го трєше горучка и цо подзивєл, заслужєл, жє би у потоку огня погинул. Алє вон бул зачувани по Твоєм посредованю. Єдино Твоя Церква, цо ши ю основал на Петрови-каменю, Церква котра єдина заслужує мєно Церква, єдинствєна (вшадзи єднака) и обща, котра вирєсла на розбурєним морю того швета, окрипєна бурями, утвєрдзєна роздорами, помладзєна столїтиями. Зато Цє моdlїмє ми, Христе хулитєлє, ми гришнїци, ми очайници, ми остатнї, врац ше ищє раз мєдзи людзєх, котри цє забили, гѹ людзєм, цо Цє през прєстаня забиваю, дай нам шицким нєприятєльєм у цємноти шветло правого живота“.

Так вопиє страцєни син, котри ше врацєл роскаяни до отцового дому — до св. католїцкєй Церкви.

4.) Наведзємє ищє єдєн приклад славянскєй души, жє би булє видно, як душа славянского народа судзи о таїнствѹ воплоцєня Сина Божого-Бога-чловєка.

Московски писатель Порфирий Успенски у своїх „Записках путованя по християнским Востоку“ записал єдну лєгєнду полну глїбокого вирского значєня. Побожна Вероника пришла гѹ малярєви Луки и замодлєла го, най єй намалює твар Исуса Христа. Лука єй обєцал. Алє такой додал, жє намалює Исуса Христа такого, як будзє випатрац, док Го будзє малярєвац. Започал малярєвац зоз найвєкшим захопєньєм... Глава гєтова, цєшєл ше Лука и пошєл з Вероникѹ опатриц, чи слика така як Исус випатра. Алє кед вони опатра, яка нєсподзєванка! Намальовани Исус Хрєстєс и прави Исус Хрєстєс анї нє подабни єдєн другєму, як кед би бул малярє Исусову твар нїгда нє видзєл. Обидвойє патра и чудую ше. Вероника плачє а Лука ю цєши, жє ищє раз попрєбує. Задума ше зоз шицку свою душу розпатраючи твар Исуса Христа. Малює други раз, трєцираз и штвєртираз, алє образ вшє мєнєй подобни до правєй твари Исуса. Сам Лука спаднул до роспуки у своїм малярствѹ. На то сам Исус Хрєстєс прєгвари: „Луко и ти, Веронико, ви ми обидвойє мили, алє твоє малярєство одвишє слабє. Мою твар видзи и зна лєм тот, цо мє послал.“

Читаємє у животѹ єдного спомєдзи найвєкших малярєх (артисток) шицких вицєх — Лєонарда да Винци (читай Винчи) — жє ше Його права рука нєпрєстанє трєсла, кед малярєвал твар Спаситєля на славнєй слици „Тайна вєчєра.“

Стари погански народи у шицких вицєх вєрєли, жє богєвє сходзє з нєба мєдзи людзєх да их поуча, ошмєля, караю або им судзє. Тото вєрєнє виходзи з глїбокєй жажди души, котра чувствувє потребу, жє би ше сам Бог явєл и поучєл людзєх, як жиц трєба. „Бог придзє сам и спаши вас“, як пророковал пророк Исая, то ше випольнєло у полноти часу, як нам шведичи св. Йоан на початку своєго євангєлия кед гутєри: „И Слово плоть бисть и всєли сє в нас. И видїхом славу Його, славу Єдинорождєного од Отца исполнь благодати и истини.“

А як ше владєли гѹ Сину Божєму, котри пришєл на тот швет? Прияли Го и вєрєли Го лєм скромни и тоти цо глєдали правду. Людзє того швета — пишни и окорєнєти гришнїци — одруцєли Го, осудзєли на шмєрц и прибили на криж.

Швет вола вєльє людзєх „Вєлькими“. Так Алєксандра, Карла, Наполєона, цара Петра и других. Алє поправдзє лєм єдєн бул вєльки, а того людзє разпяли. (Павєл Рихтєр) Алє и Його владєнє на крижѹ, Його молитва за нєприятєлєх, Його нєобични мир и приданєсц до руцєх Божих вирвали з устєх римского сотника, котри стал под крижєм „Справди то Син Божий“.

* * *

Ньшкайшому швету преоставаю лем тоти два можносци: або погинуц на розпеченой пустині живота у безвірю и роспуки, або ше врациц іу Христови-Богови-чловекови.

Або остац на драже механичного (бездушного) поступу (нрпредованя) и гледац свой спас у механизму машинох, спреведац сам себе, же зме ровни Богови; або признац страшну празноту души, задавиц у себе пиху, котра би сцела одруциц шицки над-природни тайнства, и смирено спаднуц на колена пред Христом Спасотельом швета.

Блажени кажди, котри гоч лем по веліх дньох роспуки при концу свойого немирного живота годзен зоз невірним Томом спаднуц на колена пред Исусом Христом Господом Богом-чловеком и зоз дня своей души ше на нього заволац:

Господи мой и Боже мой — пребач и спаш ме!

(Преложел з горватского М. Буйла.)

Постояносц.

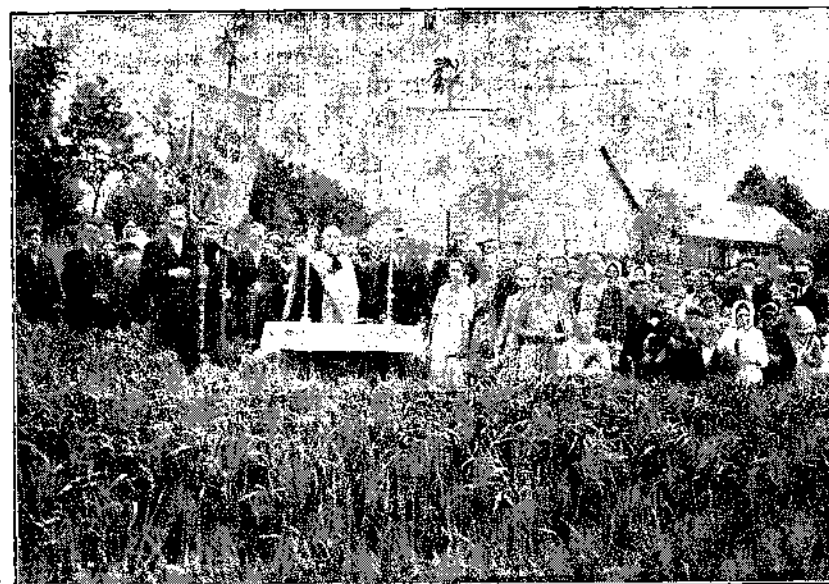
У Галилеї стала една колібка збудована на руїнох згореной хижи. У ней жил чловец зос сином, котрому було мено Венони, цо значи „син мукох“. Тото мено му приставало, бо вон бул бидни каліка.

Баяко не бул вон таки вше, таким постал у єдним нещесцу. Як дзецко Венони бул здорови и випатрало, же будзе з нього красни леґинь. Теди ше ані не волац ище „син муки“, але волали го Венямин, цо значи „син моїх правох.“ Але єдней ноци вельки огонь настал у оцовим обисцу. Огонь ше так фришко розширел, же мац зос меньшима дзецми настрадала скорей як помоц пришла.

Оец и Венямин лем ше так могли спашиц, же зос єдним шмелим скоком скочели зос крова. Оец щешливо прешол, але мали бул побити, поламани и по людским суду лепше би було да бул умар, як да ше по длужшим одлежаню вше як бидни каліка цага.

Ушла му ше тварда доля. Оец пре нещесце зос огньом страцел свой масток и лем худобно мог жиц. Окрем того огорчени бул пре шмерц своей жени и дзедох, прецо му ище чежше було видзиц свойого єдиного сина, як каліу. Хлапца почал вше баржей ненавидзиц, же так обстал зос нїм. Ледво го попатрел и най-нужнейше му лем так гнівацо руцал и назвал го Венони.

Бидни хлапец, хтори од шерца бул добри, ані ше не чу- довал, же го оец не церпи, же му ше дзеци видрижнєю и же одросли не порозумели, чом Господь Бог таке створене у живоце зохабел. Раз ше у води єдного єзера як у жвератку видзел и сам пре свой випатрунок таки бул злекнути, же не вжал за зло, кед людзе исто то чувствовали. Зос своїма кривима ногами на карагу- льох ше цагал, хрибет му ше претворел у вельку горбу, ліцо му було пре рани, опекліну так очудачене, же ше го чешко могло

Швецене жита у Липовлянох 1933. року.

препознац. У своей скромней души и' вон пристал на общи погляд и тримал ше за остатнього найостатнейших. Але думал у себе и цихо уповал, кед остане церпезліви и свойо церпеня подноши як покуту за свойо хрихи або за грихи своїх предкох, то ше и Бог змилує над нїм и пода му дакеди лепшу долю.

* * *

Прешли велї роки. Стари уж умар, Венони бивал сам як одросли у малей коліби Понеже му руки здорови остади, научел ше временем корпи плєсц и так себе хлебик зараблял. Вельо не за- служел, але го то голем зачувало од гладу и робота му одогнала думку од його нещесца. Робота го зробела задовольним.

Так ше єдного дня одцаг на свойо уобичаєне место на главну улицу и чекал купцох за свойо готови ствари. Нараз пришло

вельке множество людзох. Вони ишли коло єдного Єдиного, котри помедзи даскеліх хлопох крачал. И того Єдиного Венямин такой збачел, бо Вон бул иншаки як други людзе. А чом? Припатрач би не знал повесц цудзи чловек ше звонка у нічим не розликовад од других, котри Го обкоцели.

А ипак Вон не бул таки, як други! Як да ярні витрик погласкал бидного каліку, кед вон коло нього прешол. Венони збачел, же и други людзе так мушели чувцовац, бо пицки ишли зос швицацима поглядами затим чудесним чловеком. Дзеци ше го тримали за шмати, а найменьши на руках мацери нацаговали ручки за нїм. Явни гришні и гришници ведно ишли Його шлідом, покутуюци слизами свою прешлосц. Понагляли ше за нїм и оздравени хори, котри тераз весели, швижі були.

Єдного од тих спознал Венони, то бул шлепи Симеон, котри ше зос яснама очами наоколо оглядал. Чежко ше дзвигнул каліка, цагал ше гу ньому, таргал го за рукави: „Симеон, Симеон, та стань ле на єдну хвилінку!

Пишно попатрел Симеон долу на худобного каліку. „Цо сцеш?“ питал ше кратко.

„Поведз ми, як ти достал вид, да и я то зробим, па да оздравим!“ модлел го Венони.

„Попробуй, идз гу Учителюви и модлі, го оздаль ци помогне“ одповед.

„Гей, а хто вон, як ше вола да знам го назвац?“ понаглял ше питац каліка, котрому зродзена надія скоро и диханє запарла.

„Чи ти таки глупи, же не знаш, хто вон?“ Та цала жем о нїм приповеда. Вон Раби Исус зос Назарету. Нігда ти не чул за нього?“

„Гей, о нїм сом чул! Вец то вон, тот...?“

Два витрапени очи у очудаченим ліцу слїдовали високу подобу, котра цале окруженє надвишувала. Чи бул Исус наисце исти як други шицки? Чи ше то лем так привидзовало? Венони вше видзел Його главу поверх гевтих, а шветло слунково як да авреолу виткало коло нїй. Горяце жаданє вше моцнейше поставало у нїм да ше руци гу ногом того чудесного и да оздравленє вимодлі од нього.

Але то не ишло так лехко, бо док вон зос Симеоном бешедовал, Учитель бул уж далеко. Док ше вон дознал же Раби нешка у Кафарнауму ноцовац будзе, уж го нестало пред очми. Лем далека хмара од праху указовала, дзе ше шицки затрацели.

Требало вец пойсц за Чудотворцом, але як да ше то уда єдному калікови? Ноги Венонийово нігда го длуго не ношели. О

мали час ше сцагли, одказали шицку послушносц и попри карагульох. А тераз да надвладаю драгу од вецей годзини до Кафарнауму? А ипак! Венони, омоцнети од своєї велькей надії, чувцовал же вон то то ризиковне діло подняц муши. И зробел!

Як му то чежко було! За кратки час — спаднул. Але душевна го сила наганяла заш лем далей. Влапел ше за конарчки черяхох и так дзвигал. Вец ше далей цагал зос исту долю. Ишол як шлімушнік. И то так мало исц ище вецей годзини? А ноц — ша уж ше змерка — фришко го влапи. Ипак муши вон далей, кед сце да ище рано найдзе Учителя у Кафарнауму.

На щесце каліки була ноц цеpla и видна и так ше не мог заблукац, ані му хвиля не могла начкодзиц. Але як часто спаднул! Так часто, же уж ані не читал! Од частого паданя побите му було цело, руки подрапани од церня и каменя, а шмати полни праху — но вон далей ишол и так ше борел против висталосци, котра го як олово цагала гу жеми. Диханє му тиж чежше поставало, але вон ше постоянно цагал за своїм цильом. На тей черньовитей драги єдино поцешенє находзел у словах, хтори часто вигварял: „Исус Назарянин.“

Мешачок зашол и место нього гвизди швицели паломнікови и проводзели го як добри приятелє.

Рано, ледво що ше розвиднело Венонийово ноги не могли далей, не було у нїх вецей сили. А мури Кафарнаума не були лем тисяч крочаї далеко, пред чїю капуру була велька хижка у котрей ше Раби претримовац мал. Чи тераз каліка да останє лежач без да дойдзе гу свойому цильу? Венонийови ше то видзелo невозможним. Спомнул ше, же ма ище руки и колена... И вон ше далей цагал.

Карагулі зохабел, бо по при такому вандрованю не могол их зоз собу ношиц. А єден нукашні глас му гварел, же вон их вецей ані употреблювац не будзе. Або — и ту му шерцо моцнейше било — будзе вилічени, або умре од тей остатней трапези мучного паломництва.

И ледво як ше придаг гу капури гостиньца, така го смертелна слабосц обвладала, же уж лем на кончину свойого живота думал. Ледво ше могол озвац, кед єдно дзивче зос коршовом коло нього прешло: „Води, води... змилуй ше!“

Дзивче го зос спочуванєм попатрело. То була єдна блага душа и беда ю од шерца рушела. Здечне ше понагляла гу студнї, врацела ше и напоела го го зос жимну воду.

То го ошвижелo! Венони тераз далей могол бешедовац. „Чи Раби Исус зос Назарету ище ту?“ Гей вон ище ту и на

фришко будзе. И вон ци олегча твою нужду, ти бидни!“ одвитовала: вона приязно. Зоз свою хусточку сцэрала му чоло и стрепала: му прах зос його шматок. Вец му принесла хлеба и млека, кед чула його приповедку.

„Вон ци вшеліяк будзе на помоци!“ думала вона „неодлуга це увидзим зос виліченим целом!“

Потим мушела пойц.

Каліка торжествено чекал на то, цо ту ше стануц мало.. Вон свойо зробел, шицки свойо сили жертвовал лем да ше гу Учительови прицагне и тераз тот мал одлучиц. „Кед же ме вилічи, най будзе тесячраз славечи и прославляни! А кед ми не помогне, вец е воля Божа, да свою биду далей ношим. Теди ме на церпезлівосц будзе учиц. А кед же умрем, вец му олегча остатню годзину! Як ше стане, так е добре!“

Так думал Венони и не знал у його едноставносци, скромносци, же вон зос тим посциг високи степен у душевним живоце, дзе человек чувствуе ведно зос волю Божу.

И як раз кед слунко выходзело и шицко озлацело зос своїма зарями, кед шкорванчки горе на небе почали шпивац, а ластовички у раншим витрику летали, теди ше отворела капуря ночиліи. Исус вишол зос своїма учениками.

Погляд му спаднул на того, котри ту лежал и модляци дзвигал, свойо руки. Венони ніч не мог тераз бешедовац. Але зато Исус лем зрозумел нму бешеду його благальних очох. Схилел ше Вон гу ньому и озвал ше зос гласом едней благей мацери, котра свойо дзецочко цеши: „Цо сцеш, да ци зрѣбим?“

На то ше Венонийови заш врацела бешеда: „Господи, да будзем здрави, кед то Твоя воля!“ шептал поцихи и по при тому вельку слизи падали му зос очох.

Исус одвитовал: „Гей, я сцем, будз здрави!“

При тому Вон нацагнул свою руку, з котрей ше шветла заря пушчала на цело каліки. И вон ше почал дзвигац як да му члени една невидима сила випросцовала. Станул на обидва ноги, дакус ше з початку плянтал, але каждую секунду наберал вше вецей и вецей сили. Хрибет и плеца му ше випросцели. Очудачене ліцо нараз ше пременело як препородзене. И вон не бул вецей бидни син мукох, як цо скорей: то бул Венямин, яки би бул, да през гевтого нещесца вирос.

Зос чудованем ше припатрали ученики и гоч як часто видзели вони таке дацо, вше ше зос чудованем наповнели. Зос щирю ше радосцу наповнело и милосердне дзивче, котре цихо приступело. А и Учитель зос проникливим поглядом припатрал ше,

котри шицко видзел и знал, па и того паломництво того вирного каліки. Бо дзе една душа гу ньому идзе, видзи го у духу и слідуе ей драгу.

Шумни шталдовни хлоп, котри еще пред даскельома секундами бул еден каліка, зос едним глібоким диханем и зос вельку радосцу пре поврацене здраве роширел руки, як да ланци зруцел зос себе. Дораз потим спаднул на колена пред Господом и сцел дзековац, але од зворушеносци не мог лем подаедни слова вигварац у превельким своїм щесцу. „Господи Господи Господи . . .!“ чуло ше з нова на ново у плачу од радосци.

Але Син чловечески зато го лем зрозумел. Благо и ніжно дзвигнул вон Венямина и погласкал го зос свою чудесну руку. Затим придал го своїм учеником зос словами:

„Блажени, котри витримаю на драги, па гоч и спадню — спадню и далей иду. Аминь глаголю вам, вони свою цель посцигну и през уски дзвери войду до царства мойого Оца“.

Прер.: Евзевия.

О. Венедикт Сабов, ЧСВВ.

Седем слова Исуса Христа на крижу.

Чешко човекови кед е худобни, бо док видзи як другим лехко жиц, же маю шицкого на досц цо им треба за живот, вон ше муши вельо намучиц, да себе зароби „хліб насущний“. Чешко човекови, кед е хори (а гу тому и худобни), бо док други весело и задсвольно робя, вон муши лежац у посцелі, па себе не може ані зарабляц цо му нужно за живот. Чешко човекови подношиц, кед го други неправедно преслідую, бо док други жию у мире, вон вше у страху за свой власни живот; ище чешше поднесц тото преслідоване, кед человек себе ніяк не може помогнуц. А цо да повеме о мукох того, котри н. пр. стої звязани, а тоті коло нього не же му указую свойо ліца на котрих видно саму мержню и ненависц, але ше з нього шмею и видрижнюю ше му, же яки е бидни!

Нам ше видзи, же би зме озда не могли ані поднесц такі муки — а Исус Христос ище векши церпел на крижу. Його мощно звязали у Гетсманскей загради, и так звязаного водзели до Ани — од Ани до Кайфи — од Кайфи до Пилата — од Пилата до

Ирода — од Ирода заш до Пилата — а на концу на Голгофту! Вязали Му очи — плювали на Ньго — били Го по глави — бичовали Го — черньови винец Му положили на главу — на концу Му прибили з велькими гвоздами руки и ноги на криж, а криж положили помедзи двох збойнікох, як да є сам найвекши злодій. Исус бул свидомі же є невини — а ето як знім поступали! И док вишел на крижу, жидзи ше Му видрижньовали: „Зидз зос крижа, кед ти син Божі — — другима помогол, а себе не може — — Ти, котри можеш розваліц храм и за три дні го побудовац зидз зос крижа — —!“ Іу тілесним муком додавали Му ето и тоті душевни болі.

„Оче, пребач им, бо не знаю цо робя“.

Кед ми обични людзе християне роздумуеме тераз о тей муки Исусовой, чи сцеме чи не сцеме, у нашим серцу настане ненависц Іу тим безбожним жидом, не їден себе може и подума: Та дзе Божя справедлівосц да покаре тих зловних людзох? Але послухайме як ше Исус вимсцел тим людзом. Вон Всемогущи. У їден час их може шицких унічтожиц. Вон им може указац свою моц понад каждую силу того швета. Но место да их каре вигваря слова любви: „Оче пребач им, бо не знаю цо робя“. То наисце Божески слова! Та векшу любов уж не мог указац, якщо указал у тих словах! Модліц ше за тих, котри Го зос цалу душу мержа и видумую вшелїяки муки; — модліц ше за нїх да им Бог то не вежне за эле; — моліц ше у истим часу, кед Го муча — то переходзи уж каждую природну любов, человек у таким случаю не модлі ше, але прекліна того цо го мучи — и то ше гвари же є цалком природне. Кед сцеме да гоч кельо тельо порозуміме не цо инше, але баш Божество Исуса Христа, то майме часто пред очима Исуса на крижу як вигваря тоті слова полни любви; бо вецей як у Своих пророцтвох, вецей як у самих чудох, указал Вон Свойо Божество баш у Своей любви Іу нам, у любви Іу своїм неприятельом. Тота любов Исуса Христа най распалї и нашо серцо, да и ми з радей души пребачиме каждому, котри нас можебуц у дачим превредзел. Не шме буц на нашим язiku: „вон ме барс увредзел, я му не можем пребачиц!“ — Исуса ище баржей увредзовали на крижу, а на Його язiku було: „Оче, пребач им — —!“

„Наисце ци гварим, ище нешка будзеш зомну у раю“.

Чом Исус тельо церпел гоч бул Бог? Церпел пре нашо грихи! Кед вец роздумуеме о Исусовой муки, и кед знаме, же Вон то шицко церпел за нас, пре нашо грихи, муши нам буц жаль, же зме так Бога увредзели зос нашими грихами. З другой страни: як то Богу мило кед ми признаме, же зме согришели, па яке Му миле-

нашо каяне за грихи, указал нам Исус Христос у других словах, цо их вигварел зос крижа. — Зос Исусом були распнати двома злодії: їден з лівого боку, а други з правого боку Його крижа. Док ше жидзи видрижньовали Исусу, їден злодій тиж кричал на Ньго: „Чи ти не Христос? Помож себе и нам!“ Цалком иншаки бул други злодій. Вон гандровал свойого пайташа, же таке гутори, па му гвари: „Чи те ані ше Бога не боиш, кед и сам церпиш еднаку кару? Ми ище справедліво одсудзени, але Тот нїяке зло не зробел“. Вецка ше обрацел Іу Исусу и зос сокрушеним шерцом Му гварел: „Господи, спомні ме кед придзеш до царства Своего.“ Исус му полни любви и милосердия одповед: „Наисце ци гварим, нешка ище будзеш зомну у раю.“ Тот человек вельо злого наробел, кед го аж на криж осудзели, але кед у чешких муках признал свойо безаконе и модлел Господа за отпушенє грихох, таку потїху и радосц вон тим принєс Исусу, же му Исус обецал, но не лем обецал, але и дал вичне блаженство дораз по шмерци. По правдзе вредно роздумовац над тима словами Исуса Христа, бо якщо у любви, так и у Своим милосердию найкраше указал Свойо Божество. Не требаєме ше бац чешкосци наших грихох, не требаєме ше бац ані велькохо числа наших грихох, — Бог нам их отпуци, отпуци нам их кед ше за нїх щиро покаєме, и кел постановиме вецей не гришиц.

„Боже, Боже мой, чом ши ме запушел“.

Тоти перши три слова Исус вигварел накеди бул распнати — на поладне. Дораз по тих слунко за цемнєло була цма аж до 3 годзин по поладню. Исус за цале тото време ніч не гуторел, лем вишел на крижу помедзи їбом и жему, и церпел непреповедзени болі; церпел и модлел ше. На три годзин почало ше рошвицовац, а Исус зані почал гуториц. Перши три слова ше одношели на на людзох, а терас почал гуториц Оцу Небесному у молитви.

Непреповедзени болі, цо их церпел наш Божански Спаситель, описує Давид у псалму 21, котри почина: „Боже мой, Боже мой, чом ши ме зохабел?“ — Исус баш тот псалом модлел, а початок Його на глас вигварел, да шицки можу дознац яку чешку Його муку, и яка глібока Його жалосц. На перши погляд випатра, як да Исус тоті слова вигварел у роспуки, але то не були слова роспуки; — то були слова полни любви Іу Богу и Іу нам людзом. Чом же Бог допушел, да Исус тельо церпи? Допушел, бо нас любел. На Исусу покарал тоту безконечну образу, котру зме Му задали зо своїма грихами. Исус тельо церпел душевно и тілесно, же випатрало, як да Го сам Бог охабел; — бо док познейше

шицки мученіки мали потіху од Бога у своїх муках, Ісус тей потіхи не мал, Вон бул цалком опущени. Цалком Му одже пристали слова: „Боже мой, Боже мой, чом ши Ме зохабел?“ Бог Го захабел, да ми по Ньому гу Богу дойдеме.

„Смядни сом“.

Пияте слово котре Ісус прегварел зос древа крижа, було: „Смядни сом“. Св. Йоан євангелист гвари, же Ісус вигварел тото слово прето, да ше виполні св. Писмо. И як вигварел тото слово, наисце ше шицко так збуло якцо прорекол пророк Давид у псалму 68: „И даша въ снѣдъ мою желчь, и въ жажду мою напоиша мя оцта“. Єден катона вжал губку на єдну палічку, наповнел ю зос оцтом, и дал Ісусу да пив. Пророк написал тоти слова, бо предвидзал вельку жажду Ісусову при Його муки. (Же Ісус церпел велку жажду, то цалком зрозумліво, бо страцел вельо креви, а дзень бул горучи). И тота жажда була єдна од найвекших муках, цо их церпел Ісус на крижу.

Понеже циль Його муки було нашо спасєне, то шлебобно можеме повєсц и то, же Ісус виражел у тим слову и своє вельке жаданє, да и ми сами робимє коло нашого спасєня. Тото жаданє Ісусово можеме виполніц, а виполнімє го теди, кед будземє ведно робіц зос тима ласками, яки нам Вон прибавел зос своєю муку и шмерцу на крижу.

„Звершело ше“.

Кед Ісусу дали оцет, теди виповєд слово полне значєня: „Звершело ше“. Звершел живот полни з бригами и нуждами, виполнел Волю Оца Небєсного як наймоцнєйше; сполнели ше шицки пророчанства старого завита и Його пророчанства; приказал Богу достойну и прєсвату жертву.

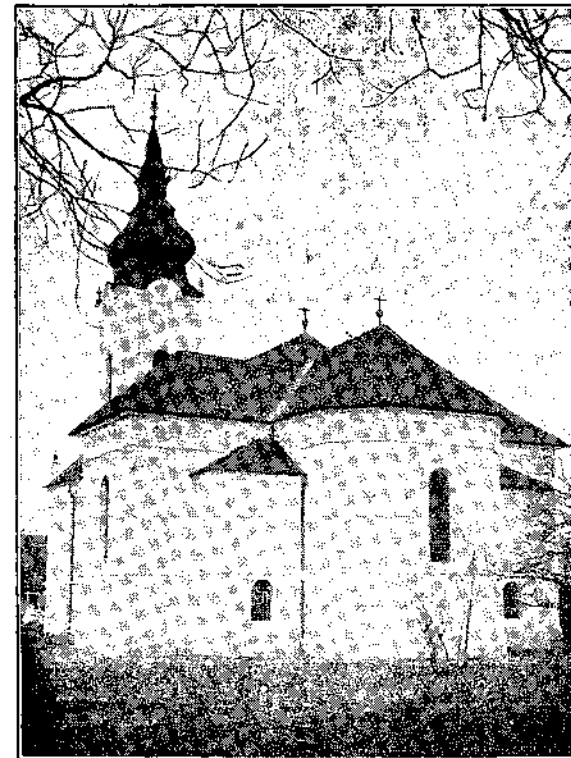
„Отче, до рукох Твоїх, придавам дух свой“.

Ісус тєраз могол мирно да вигвари слова псалма 30-го: „Оче, до рукох Твоих придавам дух мой.“ Вон тоти слова и вигварел, а кед их вигварел, преклонел главу и умар.

Тоти два остатні слова подаваю нам красну поуку и потіху, же ше дакеди и наш живот зверши на тим шведє. Кед тот живот бул полни з бригами и нуждами, и кед зме тоти бриги и нужди церпєзлїво подношєли з любви до Ісуса Христа и пре нашо грихи, теди и ми годни мирно виповєсц на смертнєй посєлї: „Господи, до Твоих рукох придавам душу свою“.

*

А тєрас руцмє ище єден погляд на роспятого Ісуса. Патьмє на свєту главу и на чоло [зос 'церньом подзьобанє! Патьмє на блядє лїцо, котре є так 'оплюванє и од креви замасєнє! Патьмє на уста висохли од жажди и горучки, котри задармо питали єдну капку води! Патьмє на очи, котри и у шмерци мило на нас патра и гуторя нам о кирвавих слизох, цо их за нас прєляли! Патьмє тоти руки попребивани, котри ше тєльо раз за нас у молитви гу Богу дзвигали! — па и тоти ноги, котри телї раз од сильного ходзєня за нашо спасєнє були поранєти! Патьмє и на вельку рану, цо є на лївим боку, — то серцо прєбите зос копїєм! Патьмє Ісуса на крижу! и питаймє ше: А чом же то так? Одвит єден: То зробєла любовь нашого Спаситєля! Тєльо Го коштала наша душа.

Нова наша цєрква у Петровцох, зос заднєй страни (олтар).

Визначни владикове нашей епархиї.

Да можемо порозуміти, у чим стої слава наших владиків, мушимо мац пред очми слідующе: 1.) Ісус Христос установел єдну церкву, котрей є невидима глава Вон Сам, а видима глава є кажди наслідник св. Петра, а то є Папа Римски. 2.) Єдносц у віри, и обичаїв була ненарушена до 9-го століття. Перши розорвал тоту єдносц и започал схизму (роскол) Цариградски патріярх Фотій (861—886), а довершел ю Керуларій (1057. р.) 3.) Познейше велі владикове увидзели, же тото оддзелєне од правей Церкви Христовей приноши вельке зло им и народу (котри вдастиво бул не-свидоми того оддзелєня) па ше трудзели, да ше назад до Ней повраца, да ше з Ню зедина. 4.) Найважнейши таки час на концу 16-го и на початку 17-го століття. Теди ше зединели зос Церкву Христову Киевски митрополит Рогоза ведно з другима владиками на Україні; так исто настал рух за зединєне у Црної Гори (у Цетиню), у Сербії (у Печи и Морачи), у Мацедонії (у Охриду), у Босни (у Милешеву), у Славонії (у Опову), и у Жумберку.

Симеон Вратаня (1611—1630).

Перши наш владика, котри ше зединел зос церкву католическу бул Симеон Вратаня.

Велі ше у тим часу врацали назад до католицкей церкви пре политику. Сцели мац од страни католицких владиків помоц проци Туркох, а тоту помоц найлєхчейше достали, кед сами прешли на католицку виру. (На таки способ зединіц ше зос св. Церкву саме по себи є не зле, бо Бог ше може и зос политику послужити, да виведзе своєю плани). Але Симеон Вратаня приступел Христовей Церкви, баржей як пре политику, баш прето, бо видзил, же шлем у католицкей церкви находзи права наука Христова, и лєм у ней мож спашиц своєю душу.

Вратаня бул владика, ведно и верховни настоятель манастира у Марчи. (Марча було место недалеко од Крижевцох, у котрим бул наш манастир и церква св. Арх. Михаила).

1611. року у мешацу септембру пошол до Риму да положи там исповиданє вири. Папа Павло V. го дорас полюбел, бо видзел у нїм доброго сина св. Церкви. Вон сам пише царови Фердинанду за нього: „— ми признаваме, же є побожни и ревни слуга Божи —“. 19. XI. 1611. р. положел исповиданє вири пред кар-

диналом св. Белармином. Познейше пише Вратаня (1614. р. у маю) истому кардиналови, же тоту правдиву виру будзе чувац аж до шмерци.

Папа Павло V. потвердзел Вратаню и за архимандриту манастира у Марчи, а ту тому му даровал и єдну жем, котра припадала римокатолицкей церкви.

Якцо дакеди сами католицки владикове тужели св. Методия до Риму, же є не на правей драги, так и на Симеона Вратаню патрели сами владикове з неповерєнем; але проци шицких тих неприятельох хранили го у Руме и сам Папа. Симеон Вратаня ше у тих неприликох не дал звесц, але вше остал стални так, же го сам Папа Урбан VIII. у писму од 20. VI. 1629. року поздравля як наймилшого брата, котри витревало трима ше правди и истини.

Єдну потїху мал у тим, же му у утвердзованю св. зединєня помагал Методий Терлеци. Його послал до наших крайох вельки и славни владика Велямин Рутский котри робел за єдинство церквох на України ведно зос св. Йосафатом.

Симеон Вратаня умар 1630. року. Тїло му поховане у Марчи.

Владика Гавриїл Миякич (1663—1670).

Исповиданє вири положел у Риму. Прето же пристал ту Зриньскому и Франкопану, котри ше побунели проци Австриї, руцели го державни власци до цемніци, дзе и умар 1686 року.

Павло Зорчич (1663—1670).

По шмерци Сим. Вратаня тото св. зединєне мало по мало почало трайцт своєю шветло. Прето Бог поволал на владически трон Павла Зорчича, да тото св. зединєне обнови да му да нову красу.

Родзел ше у месту св. Иван Жабно, недалеко од Крижевцох. Оцц му бул катона, але його вихованє превжал, так би повесц, сам Дух Св. Од младих рокох пошол до манастира, и там го поучовал владика Василиї Предєвич о зединєню Церквох, за котре ше дорас одушевлевел зос цалу душу своєю.

Но, на жаль, не одлуга обачел, же у самим манастире уж нет того правого духа Христова, яки дакеди бул. Прето зохабел манастир и пошол до Загребу ту владикови Петру Петретичу, па го замоддел, да го приме. Владика дорас увидзел красну душу Зорчича и приял го так би повесц зос роширенима руками. Тим баржей го з дзеку приял, бо ше наздавал, же вон будзе найзаслужвейши, да познейше превежне Марчанске владичество.

У Загребу учел филозофию и богословию при Исусовцех. Як млади богослов написал красну апологию, (обрану вири) у котрей так ясно и бистро доказуе з едней страни правду нашої вири, а з другой страни фалшиви науки незєдинєних, же ище не-шка з удивленєм читає тото діло.

1663. року владика Петретич послал го до Болонї (Италия) на виши науки. У Болонї бул штири роки.

Кед ще врацел дому (пошол як диякон, а врацел ше уж як священїк) дорас почал провадиц чешки живот, живот у безнастаник борбох. У тих борбох вельо рас бул у опасносци и його живот, а таки живот провадзел аж до своєї шмерци.

Перши криж, яки на нього пришол, бул тот, же на нього з ненависцу патрел його власни владика Миякич. Вон го, правда, послал за пароха до його родзеного валалу св. Иван Жабно, але нїгда у нїм не мал довири. Гу тому и сами монахи уж були оцудзени од правей Церкви Христовей, па и вони го ненавидзели; а вецей раз на то их наводзели схизматицки монахи, котри прешли до тих крайох зос Турскей.

Понеже Миякич бул руцени до цемїци пре своєю звязи зос хорватскимма магнатами Зриньским и Франкопаном, котри сцели Хорватску отаргнуц од Австриї и направиц самостойну хорватску державу, на место нього бул Зорчич положени за владика. Його неприятелє терас почали ище вецей шириц вицелїяки клевети, да го як найбаржей омража пред народом: ане вон остал стални у вири, и свидоми своєї задачи, совисно окончовал свою длужносц.

Єдину потїлу мал же ше зато нашло дас кельо монахов у Марчи, котри ставали за нього и були му вирни його духовни дзеци. Преко нїх предобил за себе и вирних так, же мож повесц: св. зєдинєнє теди стало на високим степену своєї моци.

Владика Зорчич укрїпїовал тото зєдинєнє тим, же сам ходзел од места до места, обавял Канонски визитациї цешел и утвердзовал свой народ у правдивей вири Христовей.

Вельку заслугу ма Зорчич у тим, же купел красну хижу за семинар у Загребу, у котвим ше ище нєшка виховую школяре котри маю буц священїки. За отримованє того семинара купел красни масток у Прибичу.

Сам Зорчич бувал у манастире (у Марчи) котри бул лєм з древа справени. Отамац виходзел лєм теди, кед го на то нагнала длужносц владическа.

Сам бул худобни, а ище худобнейше жил. Єдзєнє му було прости, посцель тварда, а гу тому вельо посцел и модлел ше.

Тїлесно бул слаби, а безнастани борби ище баржей ослабли його тїло. 23. I. 1685 року придал Господу Богу свою красну душу. Поховани є у церкви св. Арх. Михаила у Марчи.

Рафаил Маркович (1709—1726).

Познати є як борбени человек. Борел ше проци православного владика Атанасия Лєбєовича, котри одривал самих вирних од правей вири.

За владика Теофила Пашича (1738—1747).

Якишник Филипович ше зложел зос розбойнїком Томашевичам, па 28. VI. 1739. р. в ноци спалєли манастир у церкву св. Арх. Михаила у Марчи, и так на вше препад тот манастир, у котрим ше започело св. зєдинєнє.

Гавриїл Палкович (1751—1759).

По шмерци Павла Зорчича св. зєдинєнє вше баржей и баржей препадало. Пришло аж до того, же неприятелє перше одняли манастир, а вец го и цалком унїчтожели. За св. зєдинєнє було найчєше то, же ше тим непреятельом ище анї нїч злого не стало (не були покарани пре своєю діло). Випатрало же сами державни власци су проци зєдинєня. Воно було препущєнє самому себе на ласку и нєласку незєдинєних.

У тих чешких часох Господь Бог дал славного владика нашої єпархїї, котри бул Русин, родом зос Подкарпатскей Русїї, (Горнїци), одкадз ше баш теди почали селїц и нашо дїдове до Бачкей и до Сриму. Тот владика бул Гавриїл Палкович.

Док ище бул млади, игумен у Мукачєвє послал го до манастира св. Арх. Михаила у Марчу, да ше там вихова. Познїйше бул у нашим семєнару у Загребу, и там бул перши шлоляр на филозофїї. Богословию звершер у Риму.

Кед ше врацел з Риму, пошол до Прибичу на єпархийске добро, и там стално бивал. Отамац би ходзел як прави мисионар по Жумберку и укрїпїовал народ у вири Христовей. Вон, так би повесц, управлял зос каждую парохию. Ходзел дзєнь и ноц допатрац вирних, и бодрел их, да витримаю у католицкий вири. Бул скромни монах св. Василия В., а так би повесц, не мал ше до чого анї облєчиц; вельо раз и гладовал и вельо страху вицєрпел од неприятельох. Але його велька душа анї на єден час не вистала; вон неутрудзиво робел за Бога, за св. церкву, за св. зєдинєнє. Найчєше му було, же у тей чешкей роботи бул сам зос своим народом и не мал нїякого помочнїка.

Розуми ше, же таки муж бул найспособнейши и за владу. За владу бул пошвечени у Мукачове 1751 року. Душпастирську роботу терас наставел як владика ище з векшу силу.

Крем духовного добра старал ше и за материяльне добро епархії. Понеже маєток у Марчи бул далеко од нього, вон го предал, а на то место купел маєток у Пресеки, котри ище нешка уживаю нашо каноники. За семинар у Загребу даровал одну заграду бліско нього.

По краткей, але чешкей, праці Господь Бог го поволал гу себе. Умар у Карловцу 25. II. 1759. р., а поховани є у Прибичу.

Василий Божичкович (1759—1785).

Достойни наслідник Палковича бул Василий Божичкович. Родзел ше у Клоштру 1719 року. Од младих рокох ступел до манастира Марчи, а по спаленю манастира пошол зос другима монахами до Загребу, там учел филозофию. Понеже ше дорас обачело на нїм, же є од Бога надарени, послали го до Риму, да там зверши богословію.

Як священїк указал вельки свойо способности, па го Рим положел по шмерци Палковича за владу. Пошвечени бул у Мукачове 1759 року.

Найвекша заслуга Божичковича була тота, же обнови и преширел наш семинар у Загребу. Семинар бул не вельки, а гу тому ище и цалком згорел 1766 року так, же од нього ніч не остало лем една хижа. Владика заш не мал ніяки фонд же би го могол поновно подзвигнуц, па зато писал на шицки страни и модел, да ше му материялно помогне.

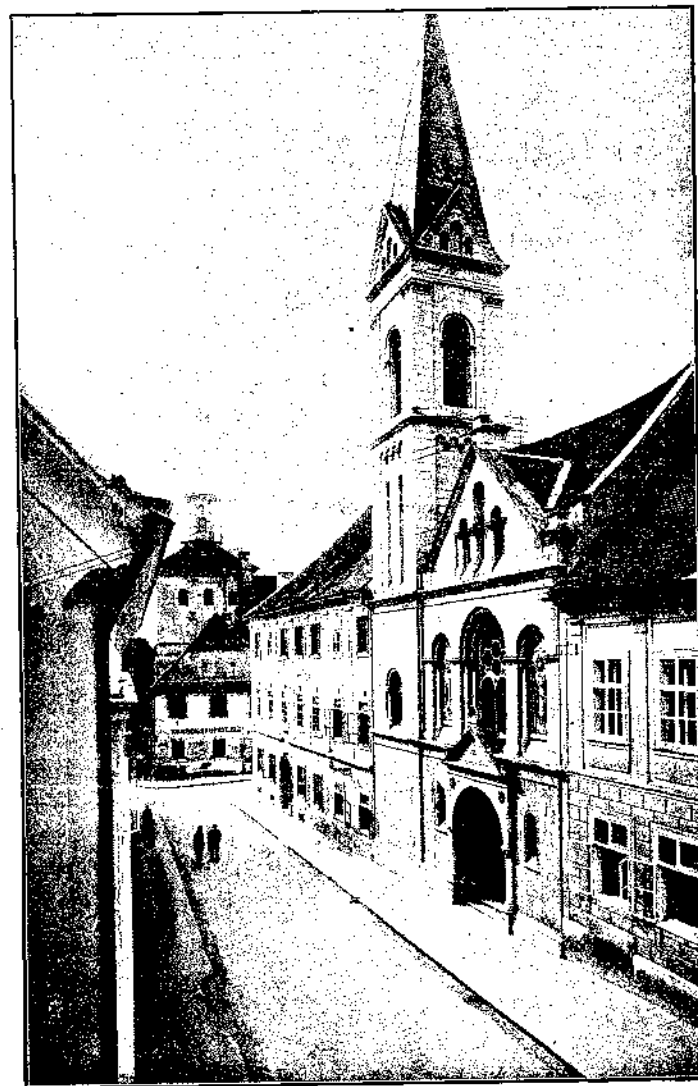
Кед уж назберал пенєжи, пришла друга неприлика. Понеже семинар побудовал на два поверхи, то ше почали проци тому буніц сушеди котри бивали преїт драги. Гуторели, же терас не буду мац досц швижого воздуху пре семинар; але конечно ше шицко добре звершело.

За питомцох зложел окреми правила, котри по векшей часци иже нешка вредза.

Найвекши неприятель Божичевича бул православни владика у Карловцу Якшич. Вон сцел шицких наших людзох превесц на православіє, але му ше не удало.

Час, кед бул владика Божичкович, є важни за нас прето, бо Папа Пий VI. 16. VI 1777. року видал булу (письмо), у котрей установлює „крижевацку епархию“ за шицких грекокатоликх у наших крайох. (До того часу, правда, постояла наша епархия, але не под меном „крижевацка епархия“). Од того часу и ми Русини

спадаме под тоту епархию, а нашо хланци од того часу так исто ше маю право виховац и виховою ше у ново-побудованим семинару як и шицки други.

Наш семинар и наша церква св. Кирила и Методія у Загребу. (Як го збудовал владика Божичкович).

Приклучене нас бачванско-сримских Русинох славянскому хорватскому владичеству у Крижевцох мало за наш народ величезну важносц. То цалком певне, же ми ше лем так зачували и

потримали як Русини, бо да зме остали под малярским владичеством. Калоча, були би нешка помалярени и можебуц би ані шліду за нами не остало, як цо ше помалярели Румуни у малярским гайду-дорогским владичеству.

Мушине ведно зос тим наглашиц и важносц загребского семинара за нас. Тот семинар виховал нам духовну и свитску интелигенцию, котра остала вирна рускому народу тримала го у руским духу и чувала од Малярех.

Божичкович умар у Ткалцу на владическим добру, и там є поховани у каплиці.

Гавриїл Смичиклас (1834—1856).

Єден час бул парох у Р. Керестуре. Обновел владическу палату у Крижевцох и церкву. Установел стални каптол од 4 каноникох.

Илиа Хранилович 1883—1889).

Обновел семинар у Загребу, и побудовал нову церкву коло семинара, котра є гоч не велька, але мож повесц найкраша у нашої епархиї.

Др. Дионизий Няради (1914—).

Шицким нам є познати як добри оцц. Тим баржей заслу-гує на нашу любов, бо є з нашої креви и з нашого валалу. Родзел ше 10. X. 1874 року у Р. Керестуре. Основну школу звершел у родним валале; першу класу гимназиї свершел у Винковцох, а другу класу у Загребу як питомец нашого семинара. Богословию звершел у Загребу. За священїка є пошвєцени 1. I. 1899. року. Перше бул префект у нашим семинару, а вецка ректор до 1914. р. — того року є именован за владика. Написал вецей кнїшки: „Правди кат. вири“, наш катакиз; молитвенїк „Господу помолимся“, живот св. Йосафата на хорватским язiku; живот св. Кирила и Мефодия; а и терас стално пише до Руских Новинох и до Руского Календара, якцо и до „Spomenici Kalendara“. Ма вельки заслуги за Руске Просвитне Друштво.

Владика Дионизий як прави оцц стара ше з єднаку любову за цале своєю владичество за шицки його краї и народи. А його велька ревносц и незвичайна жертвеносц зробела уж у владичеству так вельо, же то праве чудо. И треба и то наглашиц, же пруавяне Преосв. Дионизия зос нашим владичеством припало у найчежших часох. Найперше пришла страшна шветова война, вец терашња криза.

И у тих чежких часох, яких швет не памета, зробел Преосвящени Дионизий у своім владичество барз вельки діла. Не досц му було, же ше крижевске владичество по войни розширело на

Преосвящени о. Др. Дионизий Няради,
наш терашњи владика.

цалу Югославию, але вон го далей шири, заклада нови парохії у Босней так же их нешка єст дзевец, а Вон застал штири. Осно-

вал вон нову нашу парохію у Београду и як добри отец опикуе ше зос нашим новим населенєм у Риту. У кождой новей парохії будує вон такой парохіялни дом и церкву, бо Преосвящені добре зна, же не досц парохію основац, але треба ю и утвердзиц за будуци часи.

Найвекшу увагу поклада на добре вихованє нових священикох. Прето преушорел наш семинар у Загребу и дал го до рукох наших монахох Василиянох, поставел школяром окремого духовника, а богословох посила до шицких важнейших школах у Европи, да их образованє будзе темеліте и часу прикладне. Найвещей му стало да ше нашо богослове одховаю у нашей Богословскей Академії у Львові, бо там добре науча наш обряд и попри строгу науку утвердзую ше у руским патриотизму, бо жию медзи своїм руским народом и видза його чежку, але достойну борбу за свой націонални живот.

Уж тераз мож шмело повесц, же шліди ревней апостолскей роботи Преосвященного Дионизия буду тирвац през століття и вон будзе зараховани гу найвекшим владиком крижевского Владичества и гу найвекшим патриотом руского народу у Югославії, бо гоч вон як прави наслідник апостолах щиро любі шицкі народи своіго владичества, але з окрему любову облапя свой руски народ и поза Югославию познати є як вельки руски патриот.

Уверени зме, же дакеди и його история положи до истого ряду зос владиками: Вратаньом, Зоричом, Палковичом, Божичковичом, бо вон ше уж тераз може назвац обновительом нашого семинара и цалей епархії.

Конец.

Ту су вичислени лем важнейші владикове нашей епархії. Хто сце вецей за нїх знац, най чита цо написал преч. Шимрак у „Sпоменици Kalendar“ за рок 1931, 1932 и 1933.

Єдна стаємна ознака наших владикох, якщо и цалей нашей епархії була: худобство. Ніда не мали досц материяльного добра за свойо отримованє, за отримованє семинара и епархіяльного дому; па тота ознака и нешка украшує нашу епархию. Але нас то не смета, бо и сам Христос бул худобни, якщо и його апостоли. Друга ознака наших владикох була борба за св. зєдинєнє, котре любели зос цалу душу свою. Най любов гу св. зєдинєнню и нас пицких провадзи у нашим животу!

-- ЛИТЕРАТУРНА ЧАСЦ --

Габор Костельник.

Агафія — старого попа дзивка.

Яки красні гвизди здалеки, а зблїска су страшні огонь, або можебуц мертве каменє! Так и тот живот цо вам го сцем ту описац, здалеки красні, як гвизда на небе, але зблїска бул жалосні и межки. Було то не вщера и не влонї, а ище 1764-го божого року, ище и дзень вам повем кеди то було. Була субота та концом октобра — глїбока єшенє. У Керестуре — у повим, лем цо населєним и збудованим Керестуре. На парохії. Агафія, старого попа дзивка плакала — у кухні. Уж вецей, як през годзину плакала.

— Яй, апо, мой апо! Кеди ше пременїце, кеди ше устаткуєце? Ніда, пренїда! Уж то лепше ніда не будзе, бо не годно буц! — Умрем, умрем пре Вас од ганьби и жалосци! — Таки будзе мой жалосні! — А яки же будзе Ваш конец — —?!

Так Агафія у своїм плачу кеди — некеди нарикала, представала и заш починала однова.

А и мала прецо плакац, а не мала такей блїзкей душі, цо би ю могла поцешити. Агафія, 23-рочна дзивка, була єдинїца панотца Митра Поповича, їдовца уж од 12 рокох. У цалим валалі не мала нікого од своєї родзини. Нови валал, зберанїна людзох зос коїяких валалох на Горніци, а паноєц бул зос такого валалу, одкаль нікто вецей до Керестура не приселєл.

У цалим обисцу зос Агафію була лем служніца Марча, 16-рочне дзивче, тиж широта — през оца. Кед би не була широта, та би — у тих часох — ані служиц не мушєла, бо приселєнці легко могли достац жеми — лем кед би ю було з ким обрабляц.

— Знаш, Марчо, дармо зме паварєли тот полудзенок! Отец, поноєц не придзе! Не, не придзе, як не раз на време не пришол. — Озда уж по дзєпати раз Агафія так ше озивала гу Марчи.

— Уж пол штвартей, а його нет! Дармо нам отказовал през того Ситкара, же да го чекамо з полудзенком. А погреб у Лацканя! Мал буц на два годзин, а тераз уж пол штвартей! — Знам я, знам обичай мойого оца, кед ше зашєдзи у карчми. — Ані на вечурню не придзе! Гварим ци Марчо, же не придзе, дармо го чекаме — дармо! Яй, Боже мой, Боже, як ше ганьбим од людзох!

Нікому до оч не шмем попатриц, пізким до слова стануц!

Умартого треба ховац а паноца нет! — И заш ше Агафия розплакала. Як кед диждж почина барз падац, аж ше од плачу тресла.

Марча ше припатрала на ню зос страхом и жальом; сама не знала цо роби, пришла гу Агафії па ю гласкала уздлуж по руки сама плакала, але ипак цешела свою паню як знала.

— Не плачце, пані! — гуторела Марча двараз, трираз, штирираз — так мегко и мило, як лем найлепше могла — зос самого сподку шерца. Придзе паноцец, придзе! Будзе щичко добре!

За даяку хвильку Агафия попатрела на ню та як да ей вируцовала на очи: „Як можеш таке гуториц? Уж ши два роки у нас, а ище ніч не знаш, не видиш? Марчо!“

Марча одступела од Агафії на крочай, роширела обидва руки, як да з ніх випущела дацо драгоцине, вистрашена, а заправо поганьбена спушчала очи гу жеми па лем цепло прегварела:

„Та цоже знаш гришна душа, инше гуториц? Агафия ше ошмихнула як кед през чарну хмару слунечко блішине, приступела гу Марчи та ю кус погласкала. — Ах, Марчо! — лем тельо поведла, обрацела ше, вишла з кухні и пошла до хижох.

* * *

То бул таки шор — нешор. Паноцец Митро Попович, одкеди му жена умарла, розпил ше. Не так же би кажди божи дзень ходзел пияни, але кед ше у карчми дорвал друштва, знал у ней шедзиц и по два три дні при погаряку вина.

Теди забувал за шицки своіо длужносци — не забувал за ніх, же би о ніх не знал, але ше му видзели, як да су ніч. Любел приповедац и знал приповедац, приповедац и отповедац, барз ше любел шмеяц и ошмиховац. А гу тому ище любел — не чудуйце ше — гоч зос ким пасовац ше, дабоме лем теди кед бул наптити, потшмелени. Бул вон вельки, целати моцни человек, ношел браду и длуги власи та одкеди ше у Бачкей розпознал зос Сербам и чул од ніх о Кральовичу Марку вельким серпским юнаку, цо любел вино пиз, а Туркох забивал як кед би були ташки, та ше сам називал (дабоме лем у шали) же вон „руски Кральович Марко“. Не чудо, так паноцец Митро Попович бул прости человек през ні-яких школах. На Горніци бул велі роки дзизак, а вец го владика пошвецел за паноца.

Пре його красни глас и же му швецело буц паноцец, бо так го Бог створел. И його дзивка Агафия удала ше на нього, та

у Керестуре гуторели же випатра як желена салфа. (Теди у Керестуре ище добре паметали красни залфово древа зос Горніци).

Красна була дзивка Агафия, очи ей ше бліщели як гвизди на цемним небе, оберва як да су зос угльом поцагнути, а твар як била ружа котрей ше лісточка на червено конча.

Красна була и мудра осетена, до швета — але щесца не мала. Мац ей умарла ище на Горніци, дораз о рок кед оца пошвецели за паноца. Оцец ше пропил, та вера нїдзе не могол достац стаємного места. Вше було тужби на нього гоч дзе бул. И кед ше вла-

Члени Рускей читальні у Шиду.

дика презнал, же у Керестуре, новим руским валале, далеко на югу у ровней Бачкей треба паноца, сам заволав паноца Митра Поповича гу себе па му гвари:

— Знаш ти, сину цо? Идз ти до Керестура — то будзе за тебе. Там ци людзе скорей вибача твой зли обичай, бо вони не маю з чого виберац и преберац. Зберанїна найдзе ше при зберанїни! А драга ци не будзе чешка — та маш лем едно дзивче. Але питам це, будз уж раз мудри и тримай ше шора. — У Керестуре паноцец Митро Попович уж бул през шейсц роки до того часу, до тей нещесней соботи о котрей зме почали гуториц. У валале були два странки — една проци пан. Поповича, друга за нїм. Едни го бранели: Так крашине шпива и служи и наказує, а же ше дзекеди не трима шора цо му знамо?! Ми ту у цудзим

инше лем гарсточка (до Коцура ше баш лем теди Руснаци почали селіц) и ище зме худобни — хто нам ту лепши придзе? Дайце, людзе мир, лем треба на нашого паноца мерковац, та будзе добре. Лем друга странка посилала и депутатіі гу владикови у Калочи (з початку Керестур припадал гу Калочанскому мадярскому владичеству) и на Горніцу писала писма же да им там найду другого доброго паноца.

— Не то не паноцец! У карчми и по три дні шедзи, пасуе ше як даяки легінь. Нераз и шмати на нїм подрут. Єдна ганьба за валал! А умарте може ци и зогніц дома, а паноца нет. Шак озда паметаце, кед зме внедзелю служби не мали, бо наш паноцец пил у Куле. Так ше людзе о нїм спричали. А з Калочи уж двараз пришла паноцови Поповичови оштра опомена, же будзе зручени, кед ше не поправи. И тераз ше паноцец одвез до Кули ище пяток рано, обещаючи Агафіі же ше враци такой пяток пред вечаром — шак на соботу на два годзини по поладню ма мац хованє. Але то прешол пяток, прешла и ноц а паноца нет. В соботу бул Ситкар у Куле по своєй роботі, нашол паноца у карчми у друштво, волає го дому, же му ше и коч трафя, и хованє би мал окончиц, але паноцец го умирювал.

— Слухай, Ситкар, лем ти идз, за годзину — за два и я пойдем! Дораз, доразенучки! Кед сцеш, причекай ме, та ше з тобу одведем. Кедже не, та поведз моїм дома, же най ме чекаю зос полудзенком. Шак на два годзини мам мац хованє — таки сом дома на време як туз, гоч пешо кед инынак не будзе! Цо ше будзем дому понагляц, ша дзеци ми не плачу, ані хлеба не питаю! Паноцец випатрал як брадло слами по бурі (шак не спал през ноц) Ситкар стал пред паноцом — крипати калап у лівей руки, а ноги батог у правей. Паноцец му вирвал з руки батог чмигнул зос нїм по карчми та ше розшмеял. — Го, чи видзиш, ти би ше лем вожел та чмигал лем з таким красним батогом, а я ше вера не любим вожиц, а любим шедзиц. Но лем ше вож та чмигай — але меркуй, не зос язиком, лем зос тим красним батогом — бо ше покусаш! Ситкар поробел як му паноцец казал, лем же паноцец не потримал своєо слово.

* * *

Марча не знала, цо почац. Нїяка робота ше єй не брала, а требало дацо робити, да ше душа умири. Руцела з очми тамаль и тадзи, шедла за стол па почала пасулю преберац. Лем цо шедла, хтошкаль задуркал до дзверох. Вошол Лацкань — уж по штвартираз од поладня.

— Паноца ище вше нет? — Шак нет! — отповедла цихо Марча. Гу, та яки же то шор на швецє! А фрайла дзе? — на кричаци питал ше Лацкань. (Агафия була єдина фрайла у валалє та ю волали або „наша фрайла“ обо лем „фрайла“). — Фрайла? — попатрела Марча на Лацканя оштро и нагнївано и ище оштрейше одрезала: — Фрайла хора! — Ша яка хора, кед сом зос ню по поладню бешедовал! — Така — хора, же ше росхорела, — та —! Лацкань почал викриковац, же го у хижі Агафия напевно чула. — А, таки то панове! Ми їх ранїме да нам служба, а вони пию и шпя, (вон думал же Агафия шпи) кед треба да нам служба! О, то так не будзе! — Длужей не будзе! Зручїме ми того лиянїцу попа! Будзе знац о тим и владика. Привежем вам умарте ту на парохию, та себе го тримайце, кед не сцєце ховац! А Марча як да ше з двивки преруцела на хлопа: сцисла песци па почала з нїма биц по столе — Читце, Лацкань, не кричце! Не гуторце такє! Фрайла нещєшлївна як ви! Вам лем раз такє, а єй вше! Я ту, та шицко знам!

И од єду два вельки слизи спадли Марчи з очох.

Тоти слизи як да забувадлали Лацканя, Вон замулкал, заганьбел ше, почал ше круциц: виходзиц чи не виходзиц?

Га, цоже знаш робити? — запитал мирно. Марча му солєла розум як даяки провокатор. Трєбало вам ище на поладне попрагац конї и пойсц до Кули по паноца, як зме вам гварели. Шак знаце и сами яки паноцец ма обичай, не од вїцєра є у Керестуре! Лацкань ше пошкрабал за ухом, як человек, цо банув, же дацо не зробел. Ша то и баба виновата, цо не умарла пред тижпїом, бул би ю поховал паноцец Кирда. Паноцец Осиф Кирда од двох рокох бул помощни паноцец у Керестуре. Послал го ту владика баш пре нешор Поповича. — Ой — йой — йой! Затриумфовала Марча, зос плєцями верцацї. — Так би вам Кирда шпивал як розбити баграч. Як би сцє барз любели! А наш паноцец голєм шпива, як кед дзвон дзвонї: (Паноцец Кирда хороває на гарло та мал зламани глас). Заш ше Лацкань пошкрабал за ухом та ше придал Марчи: Наисцє требало пойсц до Кули по паноца.

Алє то кед умарте у хижі та нет розума у глави. Тєраз уж нескоро — єшенє, подла драга, блато. Алє ютро пред службу ище би могло буц хованє. Лем да паноцец придзе!

Лем цо Лацкань пошол, пришол церковнїк цихо, як да ані не мал чижми на ногох. Поздравкає та побожно виповєє як кед би ше мождєл.

— Не добре! Дораз будзе вечурня, буду людзе отказовац! Ша знаце же не добре! Алє цо му знаме? — Отвитовала му Марча.

О паноцови ані не спомли, бо ше го бали спомнуц, так як ше человек бої свою рану доткнуц, а и през того шицко им було ясне.

— Лем да наютре шицко будзе у шоре! — Зос тим ше отнитал церковнік од Марчи. О тим роздумовала и Агафия, а и Марча — як тоти, до граю на лутрії думая о своїм нумеру, да им на лутрії видзе.

* * *

На штири години видзвонели на вечурню. Теди у Керестуре мали лем два невелики дзвони, цо вишели у окремей, з древа справеней дзвоніци. А церква була друга хижка зос плетеру, закрита зос шиндлями. Шицки инши хижки и парохия були закрити зос надом. Валал мал коло 250 хижки и коло 1300 души. Дзяк зос церковніком одшпивал вечурню. Кед видзвонели на вичурню, Агафия заш пришла до кухні. — А добре же пребераш пасулю и я будзем! И вона не могла себе места найсц та и ей требало такей роботи, же би дацо робиц и ніч не робиц, бо душа гледала себе мира; та ше ей требало рушиц. През мале време обидва дзивки шедзели през єдного слова — преберали пасулю. На остатку здихне Агафия и прерве мир:

— Бул ту Лацкань? — Бул! — Кивнула зос главу Марча.

— Добре, же ти ме не волала, ганьбим ше од нього. Обидва дзивки знова зацхли. Але Агафия чувствовала потребу да ше исповеда зос шицких своїх думох, цо ю мучели. И почала бешеду.

— Марчо, ти не бануеш за Горніцу? — Я? — зачудовано попатрела Марча.

— Я не! Я ані не паметам Горніцу, бо я мала лем пейц роки, кед ше нашо ту приселели.

— А наисце! А я и забула!

А я, Марчо, вше бануем за нашу Горніцу — не можем пребановац нашу Маковицу, мою дїдовщину. А ту як у цемніци, як на вигнаню. Цо ту? Ані душа, ані око нема ше чому радовац. Там на Горніци наш край, нашо людзе, наша вира, наша бешедка. А желени леси, а древа вшадзи, салфи и букви, високи — високи — а як швичка прости, и овоцовой древа по заградох, и вишніци. Над каждим валалом древа, як желена хмара, а бистри поток коло валала цихо жуброні. А ту, Марчо, єдного древа нет у валале (валал бул новонаправени та посадзени дrevка ище не подросли, а и тих було мало) лем чарни надово стрехи стирча, и вшадзи блато, а влече прах як молга.

Ту права пустиня — ровніна, пажца и вецей ніч.

— Яй, пані, ша и ту нашо людзе и наша вира! — бранела Марча Керестур.

— За тебе так, а за мене не! Ту лепше не зєзнала, а ту маш мацер, брата и шестру и родзину, ту ше одаш ту будзеш жиц до шмерци, медзи своїм народом, и зос нїм ту ци будзе и гроб и твоя „вичная память“. Ти, Марчо, як голубица у голубніку медзи голубами. А — я — як ластовка, цо лем на време ма ту свойо гніздо, а вец ше ей треба одберац до далекого краю а хто зна, чи ей тот драга принесе живот чи шмерц и дзе будзе шмерц? — —

Ту ше Агафия кушиц задумала, а вец поставела далей!

Я себе, Марчо, скорей думала, же ми ту останеме лем даскельо роки, як пре кару, цок ше оцц не пременї, цок ше не поправи. И думала сом себе, же зме ту годни пенєжи паскладац, и же ше вец заш врациме на Горніцу. Та ше и я там одам бо знаш же ше дзивки треба одац. Але роки преходза, моя младосц преходзи, пенєжи не можу буц, кед їх оцц розручує — и як видиш не поправи ше нігда.

— Ша то ви ше и ту можеце одац. Я чула же вас уж питаю не єдни. Так Марча.

Агафия ше горко ошмихла.

— Ту ше можем одац? За кого? За доякого Мадяра, Шваба або Серба, цо му ані бешеду незнам, ані незнам хто є и откаль, и каджи го живот руди.

Чежко то, Марчо, так ше ламац у живоце! Чежка драга ластовки! Прето сом ше до тераз и не одала. Але Бог зна, чи сом добре зробела, бо годна ме чекац ище горша доля, же ше ані не одам, ані не будзем мац зос чого жиц.

— А, пані, ша не гуторце таке! Знаце, же таке нігда не будзе! Ви вше будзеце панїца, бо вам и швечи буц панїца! — Так Марча бранела Агафию од власних ей словох.

— Панїца! Панїца! — — — Ти, себе, Марчо, думаш же паньски хлеб таки сигурни як парастки. Але то не так! Най ми нешка оцц умре, та цо сом наютре? — Зос панїци служніца! Але и през того, лем най ми ше оцц не пременї. най ище придзе таки даєден нещесни дзень як нешка (цо захрань Боже), та обидвойо пойдземе по жобраню. Ти того не знаш, але ци повем гоч бим ци не шмела повесц: Уж двараз пришло паноцови од владки, же го зруца, з парохий го виженю кед ше не применї и не поправи. Агафия нагло станула, обняла Марчу та ю побочкала и гварела ей, як шестра шештри:

— Тото не гутор нікому! Я ци ше висповідала, як на споведзи. — Тебе єдней, вецей нікому. А Марча преплакала и з обидвима руками обняла праву руку Агафії, своєї паніци, та ю бочкала длуго не одриваючи уста од руки.

Така то була субота, полна слизами тих двох, таких себе далєких и таких себе блізких дзивкох.

* * *

Паноєц пришол аж вечар на дзешец годзин. Привезол ше зос жидом дутяндійом на єдним коньове. Пре блато, пре цму и пре єдного коня, путовали вони три годзини од Кули до Керестура — гоч драга ма лєм дзешец клм. Паноєц ше за тото време предримал на кочу при жидови (не барз почесне место за паноца, але хто лєпше не гледа та лєм таке находзи, гоч би бул и („Кральович Марко“.) Жид не сцел паноца одвесц ані гу парохії, бо же блато, цма, паленку веже на кочу, и так добре же ше на драже поцме аніраз не виврацели.

А и паноєц не барз сцел, лєм да ше Агафія не презна ским вон пришол. Прето вон пошол помали поцме по блаце пешо — зос конца валала, з того од Кули, дзе бул жидов дутян. У цалим валале теди не було ані єдней цегли на драшки — не були ніяки драшки, лєм єдно — блато. Дабоме же ше паноєц заблацел аж по колєна — и чижми и капут и реверенду (теди ище нашо паноєцове ходзели вше у реверенди).

Не бул вон ані пияни, ані трезни. По драже бурмотал себе серпску пїсню:

Ко те не би винце пио;
Не би добар юнак био;
Винце румено!

Любел тоту пїсню бо вона гутори баш о тим, цо вон найвецей любил. А кед ступел до свогого двора, зос полным гласом и як да шпиваючи почал кричац: — Не плач, Гафко! — Не плач Гафко! — Оєц ту на сами час! — Шицко брал на шалу.

Агафія и Марча, кед зачули його глас зрадовали ше — шак виграла на лутрії, вишол їх нумер. Такой Марча отворела дзвери од гонку зос швичку у руки (зос швичками и каганцями теди ше швицело). Паноєц повторйовал свойо:

— Не плач, Гафко!

Станул у дзверох од гонку, подзвигнул и розширел обидва руки та ше шмеял патраци на Агафію.

— Ту сом, придавам ше, лєм не штреляй до мене — зос своїм плачом!

Агафія ше уж досц наплакала, а кед ище оєц так зафрантовал, та вера ніяк було єй плакац. Заламала руки, покивала зос главу та почала: — Яй апо, апо!

Але дораз прервала нариканя, яке уж мала у устох, та указуюци на дзвери од кухні, оштро гуторела, як да заповедала:

— Не до хижи! До кухні! Яки сє заблацени — на чудо! До кухні! Оєц заш зафрантовал:

— За блато ше не плаци порция! То голєм мож зберац по драже задармо! — Дабоме послушал Агафію, вошол до кухні, шеднул на лавку, здихнул себе та прегвари:

— Но тераз зос мене здєрайце шицки заблацени скори, най ше укаже чиста! „Окропиши мя исопом и очищуся!“

На остатку так викруцовал, да Агафія не плаче, да ше знім не вадзи. Агафія и Марча мушели ше ошмиховац, гоч им и не було до шмиху. Кеди — некеди ше ошмихли, а вєц знова були „надути“.

— Озда сє пешо пришли же сє ше так заблацели? Паноєц уж бул приготовени на таке Агафийово питанє та єй одповє: — Яке пешо! Привезол сом ше зос Колошнійом, але сом не сцел да ме аж ту вожи по таким блаце поцме, та сам од його хижи пришол пешо (Колошній бивал при тому жидови, зос хторим ше паноєц привєз). Кед дзивчата паноца преоблєкли и кед ше умил вицагнул ше та заш зафрантовал.

— О, аж тераз сом, гвари, Кральович Марко! Дай вечеру и вина. При своїх 50 роках паноєц Попович бул мощни и здрави, як да мал лєм 30 роки, лєм же бул наполи шиви, цо на його длугих власох и на бради досц вибивало.

— Чека вас полудзєнок, тот нещєшлїви полудзєнок! — Одвитовала Агафія.

Паноєц заш подзвигнул руки:

— Гафко, лєм не штреляй! Шак придал сом ше!

На столє у хижи швицела ше швичка, паноєц шєдзел за столем та єдол, а Агафія стала опрєдз нього при столє, готова услуговац му.

Тото цо вишєло мєдзи нїма, мєдзи їх душами и дєлєло их, мушєло буц знатє, гоч було коляцє, Паноєц видєл же лєпше будзє, кед сам почнє чисциц драшку мєдзи собу и мєдзи Агафію, та почал:

— Гафко! Знам я цо цє мучи! Не дал ци мира Лацкань? Яй апо, ганьбим ше од людзєх прє Вас! Лєдво цо прєгварєла Агафія та ше такой обрацєла од столє, бо єй слизи наварли на очи.

Паноцец ше ягда почал гнівац, бил з ногу до жеми, та кричаци почал гуториц таке цо ніч по нім, лем да себе очисци.

— Шалени Лацкань! Сцел би лем цо скорей випратац бабу на Божи суд, лем да ше ей цо скорей ментуе! Пале ти ше па! Ёст кеди ютре пред службу бабу поховац — и народу будзе вецей бо недзеля! А з вечурню цо було?

— Дзияк и церковнік ю одшпивали, цо же знали кед Вас не було? отпове му Агафия. Лем най шпиваю, най шпиваю, най ше уча!

Я бул петнац роки дзияк та сом не раз одшпивал вечурню без паноца а декеди и утриню!

Агафия покивала зос главу: — Яй, апо, на Горніци инше а ту инне! Там не у кажим валале ест паноцец, та у тим дзе го нет, або кед паноцец служи у иншим валале — — .

— Но, но, но — прервал ей оец — кед там добре, и ту може буц добре! Принеш вина! — Агафия оштро:

— Ша уж сце досц пили през два дні и ноц! Ище вам го треба?

Лем же паноцец не слухал але на рату скричал:

— Марчо, — принеш вина! — Марчо!

Марча прибегла до хижки як виштрелена куля. Агафия джмуркла на ню, а Марча гу паноцови:

— Озда Вам ище треба вина? Анї не знам дзе ключ од пивніци — дзешкаль ше подзел!

— Гу, та ище и ти ми будзеш заповедац! — Почал паноцец нарикац. — А вец ше чудуеце, же не можем дома шедзиц, як баба при педу. — Но я тей бачваньскей води, мутлянки не будзем пиц. То за жаби, а не за Кральовича Марка! На ашов заджобнем до жеми, та уж зос ней вода чвирка. Ёдно чудо, же тоґа Бачка вода не пойдзе до моря з Дунайом — шак под жему на пол вата една вода! Кед дижджовни рок, вера вода и у пивніци и у гробе — не видзела ши, Марчо, кельораз умарте до води ховаме, як на морю. — Будзем гніц у води кед умрем — у гробе! А тераз дай вина!

Дабоме на Горніци, там добра вода, але ту! — Агафия:

— А и на Горніци сце пили вино а не воду!

— Я? дабоме, але там и вино лепше! — вигварял ше паноцец шмеючи ше. Мушели му принесц вина сцеш, несцеш. Попил перши полни погар. Нараз, закашлял, поуцэрал себе баюси, поправел власи на глави, зос руку одмахнул так як кед би сцел дацо од себе одбиц та прегварх: — Не бой ше, Гафко, шицко будзе добре! Я ше нікого не боім!

— То и зле же ше не боїце — прилапи Агафия — ест ше од чого бад, бо ша знаце цо вам владика уж двараз писал. Паноцец аж подскочел на карсцелю, почервенел и почал кричац:

— Нікого ше не боім, то не мой владика то мадярски! Я немам над собу владика, я сам владика! Лем най ми дахто ту придзе — укажем му! Поруцам шицких до ярку як жаби.

Агафия заламала руки:

— Апо, злати апо! Не гуторце таке, як хлапец, як дзецко! — Лацкань ше грожел, же вас будзе тужиц владикови. Ша цо будзе кед ше не устаткуеце! — Паноцец ше на концу конца преламал. Спустил главу та гвари, цо уж на кочу подумал повесц, Агафій, але до тераз го не могло поднесц: — Гафко, будз мирна! Уж вецей таке не будзе! Не шме буц! Знам я, же не добре робим. Мушим ше поправиц. Нераз таке Агафия чула од оца, але з того ніч не було И тераз не барз верела, лем же — лепше з тим, як през того: голем мож одихнуц.

То и було нащесце, же тот „руски Кральович Марко“ не знал длуго смутни буц! Заш випил полни погар вина, закашлял та ше пременел на веселого:

— Гей, Гафко, я пре тебе так длуго бул у Кули! Дзвигнул праву руку та кивал з указующим пальцом напроци Агафій:

— Нашол сом ци питача! И то не була першина за Агафию. Прето ніч не прегварела, лем махнула зос руку, же вона на тото ніч не да.

— Не махай, не махай, не привредзуй, док ніч не знаш! — розсиповал оец слова як кед ше жито з меха сипе.

— Тот нови кулянски писар! Ти го ище не познаш, але вон це уж видзел — знаш теди, кед зме були у Куле на вашаре. Питал ше, же чи може до нас присц. Та лем най придзе, та цо! Чловек до швета — препознал сом го ванконцом. З временем годзен буц и новтаруш. Лем не знам цо е за пшамац, чи Мадяр, чи Серб? И по мадярски и по серпски так гутори, як да ше нараз одвойне народзел — и як Серб и як Мадяр. Але сом призабул, же як ше вола.

Чекай — но, чекай — як ше тот валал, вола, тот, за нами (паноцец указовал себе поза плеца) ша Лалить! Лалить — И вон ше так вола — не, вон ше вола Лолить! Лолить, Лолить — так! То будзе, Гафко, твой! То будзе за тебе.

Агафия ше знецерпезлівела, вжала швичку зос стола та гвари: — Апо, поме спац! Моя одавачка остала на Горніци, у нашей оцовщини!

— Но, но, но! — лем тельо ей оец одповед, станул од

стола и почал бурмотац: Помилуй мя, Боже, по великій милости твоей - ! Модлел ше пред спаньом.

Кед було дзешец годзин, цали Керестур, вельки Керестур, як го теди урядово волали, спал, повити з ешенську молгу. Людзе спали не лем у хижох, але и у плевнікох па у шопох, бо велі хижи ище були недокончени, набивани мури ище не вимасцени, облаки не заправени. При хижох були долінки, одкаль брали гліну, зос хторей правели хижу, полии з брудну воду.

У тей води, мутно, одбивал ше мешац, цо ше ледво пребивал през ешенську молгу. Ту и там кеди некеди забрехали пси — ноцни стражаре того нового руского валалу, цо ище не знал яка будзе його пришлоц и його щесце на тей ровніни, на тей пустині, як осудзела тедишню Бачку Агафія, старого поца дзивка.

* * *

Прешли отеди три роки. Цо ше мушело стац то ше стало.

Марча, паноцова служніца одала ше дораз во фашенги. Шак у Керестуре ше каждая дзивка одава на свойо време лем кед є дошвета. А паноца Митра Поповича зруцели влєце 1767-ого року. Ище з початком 1765-ого року послал му владика „помоцніка“ молодого паноца Михала Мучоні. Але Попович ше не поправел, та го после полдруга рока зруцели, як му ше грожели одавна. Мушел ше виселіц з парохії та пошол жедляриц до парасткей хижи. Кеди некеди помагал у роботі новому парохови — зос його дозволу и потписовал ше у матрикулох „у Керестуре през парохії жиючий“.

А народ и далей волац Поповича — стари паноцец — а Мучонія „млади паноцец“. До парохії уселел ше Мучоні. Здому сигурно ше волац Мучиньски або Мучоньски, але вон ше писал Мучоні — на мадарски звод. По тим и познац, же ходзел до школох. Млади паноцец бул сухи, жовтей твари, человек, як да-яки ефтикаш. А озда и бул ефтикаш, бо умар млади кед му було 38 роки, по 10 рочней здушней паноцовскей роботи у Керестуре. У служби бул таки точни, як колєско у машини. То вон перши бул зос тих Керестурских паноцох, цо приучели народ гу такей точносци, же кед на церкви година бие та задзвоня зос шицкими, од престола теди ше муши почац „Благословенно царство“ гоч би ше швет витрацел. Ніхто не може приповєсц цо прецerpела Агафія од тей пременки. Не указовала ше медзи людзми, ані до церкви не ходзела — так ше ганьбела. Шедзела у тей єдней хижі цо ю мали под кирию, варела у прикєце — тельо шицкого.

Дабоме, вона була осетена, та скривала пред оцом кажди трайцар, лем кед могла. Наоткладала даскєльо стотинарки, та зос

тих пенєжох тєраз жили, але и тєраз ше оцови не признала же ма одложени пенєжи. И жени єй приношели вайца и сланїни и муки и масла, бо ю сановали.

Едного дня концом новембра пришла гу Агафії Марчова мац. Так патрела, же да паноца нєт дома и теди пришла.

„Слава Исусу Христу“ поздравкала, як лем нашо жени знаю здравкац, твардо вигваряючи кажде слово, але з мехкого гарла.

— Та чи сєе здорови, злата наша фрайло! Давно сом вас не видзела. Яй, яй як вас сануєме же сєе таке мушели дожиц,

Церква св. Петра у Риме. Найвєкша и найкрасша церква на швецє. (З нагоди 1900-рочного ювілею муки и шмерци нашого спасителя Исуса Христа).

же таке мушице подношиц! Але то ше обраци на лєпше! Бог поможе! Ша знає же так! Чи сєе не чули же коцурски паноцец вше баржей хорувє? Най живє, най живє, але вон уж не годзен длуго служиц, а у Коцуре вше вєцєй Руснацох. Ша знає, же вашого оца, нашого старого паноца, Коцурци вєжню сєбе за паноца. Кого же би иньшого и вжали? — (Марчова мац добре думала, бо так ше наисєе и стало). А вони ище моцни, здорови, крашнє служба, лем — цоже му знаме?! — Шедїце, шедїце, ниню! — так ю Агафія привитовала, а ниню ю волац пречєсц.

Марчова мац вельо мала погуториц Агафій та и гуторела. — А чи то правда же ше одаваце? Ша гуторя, же ше одаваце до Кули за якогш пана писара. — Ша знаце, же вам ше треба одац. Озда ви паніца та не будзеце вше лем жедляриц, — захрань Боже!

А така сце красна, як желена садфа, гоч — ша знаце — дзивки ше треба одац! (сцела виповесц же Агафія уж стара дзівка). Агафія цихо як на споведзи одвитовала Марчовой мацери:

— Одавам ше. — Ша цоже знам на шведе? Так не можем жиц!

— Лем ви ше, — Марчова мац не дала чекад на свойо слова, — злата наша фрайло одайце! А чи знаце, же нацо я гу вам пришла? Марча ма сина!

Агафія ше зачудовала: — Ма сина?! А чи є здрава?

— Здрава є, слава Богу, и дзецко здраве — знаце таке тварде, здраве як ципов! На соботу по вечурні буду кресцини. Та сом вас пришла питац за куму.

— За куму? Марчовому дзецку? Заш ше зачудовала Агафія.

— Добре пойдзем, з радей души пойдзем — Марчи пойдзем! На соботу по вечурні.

— Яй, яй — почала зос главу кивац Марчова мац — як вас моя дзівка люби, як вас пошутує! Вше вас спомина! Барз крашне вас Марча поздравила и питала вас, же лем вас би сцела за куму.

— Най здрава будзе, най лем здрава будзе, — дзековала Агафія.

— Та здрави оставайце!

— Ходзце здрави з Богом!

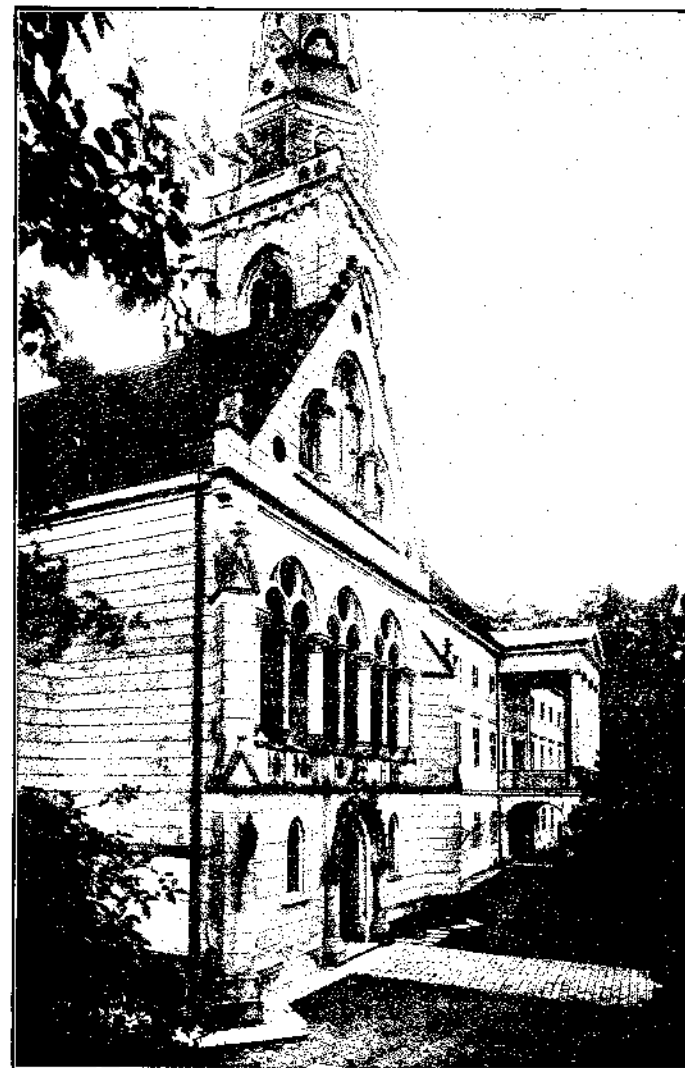
Зос тим ше закончала бешеда Марчовой мацери зос Агафію, старого попа дзівку, як ше коньча шицки бешеди у Руским Керестуре, кед ше госци отпитує од домашніх.

Агафія випровадзела Марчову мацера аж гу капурки та ей ище на остатку гварела — А поздравце Марчу!

* * *

Ище през 20 роки потим насельовал ше Керестур з Руснацами зос Горніци. Роснул, богацел ше, зажеленели ше над нїм дерева, ставал ше вше краши. Року 1784-ого пошвецели у нїм нову вельку церкву, з високу турню. И до нєшка тота церква збера около себе шицки хижы у валале, як цо квока збера курчата под свойо кридла. Познейши поколєня, цо ше уж народзели у Бачкей,

оцудзели ше од своей старей дїдовщини Горніци, и гербно патрели на ню, як на „край худобства“. У Бачкей и у Среме, створел ше нови руско-українски швет, а Керестур настал його глава, як златоверхи Київ, мац шицким Руснацом-Українцом.

Наша владическа церква у Крижевцох звонка.

Такой при ней владически двор. (Гу статі о наших владикох).

У шветовой войны, влєце 1914-ого року, кед Руси-Москале завжали Галицию, я споза Горніци, зос Галиції пришол до сво-

його родженого Керестура, у хторим сом препровадзел цали рок. Писал сом историю Керестура. Препатрел сом стари писма и матрикули керестурскей парохії. У найстаршей матрикули нашол сом таке место:

Року 1767. Мца Декемврїй Азъ їерей Міхаїлъ Мучонъ парохъ в (велико) Керестурскій року и мца тогожде дня 1 окрес. (тихъ) и ми (ропомазахъ) раба божог(о) Андрея рожденного отъ род. (ителей) закон (но) винчани (хъ) Молнаръ Іосифъ и Марїи жени его. Кре (стний) отецъ и Кр(естна) мати биша Папъ Мігалъ и Агафія стараго попа дѣвка.

Тельо шицкога писаного спомену остало по Агафії, старого попа дзивки. О ей оцови, паноцови Митрови Поповичу, я знал досц зос койяких старих писаньох. Задумал сом ше. Нагло як киноа филма, прелсцел пред очми моеї души смутни живот тей давней Керестурскей Агафії.

Я здихнул и сам гу себе сом прегварел: „як ластовка“. И гу ей слизом спадли и мойо два слизи!

Знаце же тота Агафія (а ту теди була неядна така ластовка у Керестуре) нашла себе глібоке место у моїм шерцу, бо — патьце — после 18 рокох списал сом тот ей живот, як сом го зос душу видзел, да го и ви, мойо родаци, упознаце.

М. Винай:

За Дунайом...

За Дунайом, за Дунайом мойо квеце рошне,
За Дунайом, за Дунайом мойо квеце пахне...
Гей, за Дунайом!

За Дунайом, мой, балалчик, мац, моя родзина,
А я пошол гет до швета, дзе цудза цудзина...
Гей, за Дунайом!

За Дунайом рошне, жие моя наймиленша,
Наймиленша, найшумнейша и шерцу найбліша...
Гей, за Дунайом!

М. Винай:

Вечар...

Цихи и мирни спуща ше вечар,
На западу небо ше червені...
Хмарки пламеністи на небе пліваю.
Висти ше глаша першей ешені...

Кочи балалом леца, гурча,
А змерк ше на ніх зпуща,
Вше меней чүе ше бешеда,
Лем лісцочка на ябланох суша.

Невеста, кеди нє кеди даедна,
Прейдзе зос канту, полну з воду,
Млада, весела, легучка,
Оштрого, понагляцого ходу.

Дагдзе ше крик даеден чүе,
Дагдзе шмих радосни, весели,
Дуркотанє даяке и лопот,
И хихот даяки стримани, нешмели.

И бец шицко уцихне, стане,
Балал неми, мирни як бимарти...
Сон лапа плодзох витрапених,
Почибаю шицки трапези вистати.

И душа ше змирує цалком,
И молитву побожну шепта,
А з ню ше бедно миша,
Цихучке сущанє лісца...

Не вельки я бажаня мал...

Не вельки я бажаня мал,
Не вельки жаданя та и не мали,
И у тим ми младосц прешла,
И старши роки и живот прешол цали.

И мали хиби и вельки хиби
Людзе ми на очи вируцовали,
И мойому жицу и моім святынѣм
Часто ше вишмейовали.

Бо зли людзе вельо ше розмножели
И отрову до погара жица сипали,
И сами свою пакосц, свой грих,
И препасц свою не знали.

А я швет возлюбел з смиреним[?] шерцом
(И з смирену думу,
И за нього сом ше модел...
Шицких я ратовал, шицким помагал
И нікого, нігда я не квилел...)

И кед живот прицисли чешки часи,
Я и теди свойо писні шпивал:
Гордих и силних вишмиховал,
И смирених на живот возбўдзовал.

И тераз кед уж шицко прешло,
Я часто так у себе думам:
Господи пребач нам шицким нашо злосци,
И милосердни буц гу нам!...

Ешень Европи.

Смутни я, браца! — Як сумни и не буц?
Патрим и видзим (шерца ми як да нет):
Вшадзи по швеце пожовкнуте лісце...
Прислухуем чуем (нешесни наш швет!)
Лем витру ешеньского плакане чуц...
На жеми у блаце стирча лісца копи —
Приходзи ешень — ешень Европи!
Ах, браца мойо!

Кед ище раз ше зорве буря и илжотавица
Теди и ми на »древе жица«
Остац зме не годни на своїм месце!
Препадне на вше шицко нашо щесце!
З конара нас зотню прекляти шаблі,
И руца до блата — У хижи од зарази,
В цемніци од кульки, з гладу на уліци,
Погинеме — ми кедишні перваки,
Як гиню пси — —
Ах Боже!

— — — — —
Та цо поможе?!
Бо часи нашо то часи потопу
Задумал Господь преорац Европу!

— — — — —
Та ніч то! Шицкоєдно!
Помали дозревам за тоту хвилю,
И того дня повем: Одпущуеш,
Раба свойого, Владико!
— Преклята жеми, збогом! Чуеш?
— Ах, не! Не: жеми! — преклята Европо!
Преклята епохо,
Од природи и Бога цо ше одклонела.

Себе и дзеци свойо отровела!
 На свойо руки ти ме прим,
 Природо!
 А ти, Европо, кед препадно
 Титани, цо дзвигали себе
 Понад Бога, — прим дзивих людзох,
 Котри ше ище боя неба чудох,
 А любя жем, як и їх дідове!
 — Природи синове
 Най зос природу
 (А не зос свойого химерного »Я«)
 Сили добуваю,
 И по смертельней жими
 Най нову жица яр зачинаю.

З українського рукопису предложел:
 С. Саламон.

Б. Лепкий:

О, писньо!

О, писньо, яка ши прекрасна,
 Кед з души ше океану,
 Ти зявиш нараз, шветла, ясна
 На рознош, втіху неслухану.

Сцел би я тебе витаргац,
 З тих цемних, таємних глібинох,
 Да словох — гадвабу прибрац —
 Да будзеш красша од херувимох.

Та чешко! Я видзим и знам:
 Теди кед тебе сцем да дам
 У словох, — пречудну твою красу
 До гробу кладзем у тим часу.

З українського предложел Р. М.

Уляна Кравченко:

Туга

(Українским воїном)

Дзе ти? ... Дзе ви? Ой, цихо ... цихо!
 В шерцу мойому страшне ліхо, —
 Як покошена трава, шицко лежи ...
 И нет вас! Не будзе вас?
 Ягод по жатви пусто по польох,
 Дзе ви? Дзе, брату, ти? Ой, цихо!
 В шерцу мойому страшне ліхо!

З українського предложел Р. М.

М. Ковач:

Нещешліви дзень.

Гваря, же ест у тижню таки дні, на хтори не добре почи-
 нац ніяку роботу. Шицко же наспак видзе. И наша нина Макрена
 мала еден таки нещешліви дзень. Було то едней суботи кед у ва-
 рошу цо недалеко нашого валалу — пияц. Нина Макрена поуццрала
 нос наймладшому и единому синову Дюрикови до фартуха, вжала
 кошарку з вайцами и з капурки опомнула сына.

„Кед будзеш добри та ци мац принесе з вашару цукру и
 сламяни калапчок“.

Слунко ище не вишло, але требало попонагляц, бо ше з
 рана добре попреда, а док вона придзе та будзе и осма.

Кельо то вона раз уж прешла так з кошаричку, лебо зос
 зайду тоту драгу до варошу! Ша би уж на джмураци знала пойц.
 Док ей покойни жил, та було цо предавац — а тераз? Кед зродзи
 овоц — та овоц. Кед добри рочок та огурки, цибульку и парадичи.
 — Але од шицкого найведей вайца. Лем тота горучава та и курки
 не сцу ше якошик несц: ... А як би шумне було да ше шорово
 нешу! Зос вайцох було би и на шмати и до обисца. Петнац
 динари 20 вайца ша то шумни пенєж! Да ше шицки дваец курки
 нешу на тидзень би мала мало цо не сто динари.

Себе и дзеци свойо отровела!
 На свойо руки ти ме прим,
 Природо!
 А ти, Европо, кед препадню
 Титани, цо дзвигали себе
 Понад Бога, — прим дзивих людзох,
 Котри ше ище боя неба чүдох,
 А любя жем, як и їх дїдове!
 — Природи синове
 Най зос природу
 (А не зос свойого химерного »Я«)
 Сили добүваю,
 И по смертельней жими
 Най нову жица яр зачинаю.

З українского рукопису преложел:
 С. Саламон.

Б. Лепкий:

О, писньо!

О, писньо, яка ши прекрасна,
 Кед з души ше океану,
 Ти зявиш нараз, шветла, ясна
 На рознош, втїху неслүхану.

Сцел би я тебе витаргац,
 З тих цемних, таємних глібинох,
 Да словох — гадвабү прибрац —
 Да будзеш красша од херувимох.

Та чешко! Я видзим и знам:
 Теди кед тебе сцем да дам
 У словох, — пречүдну твою красу
 До гробу кладзем у тим часу.

З українского преложел Р. М.

Уляна Кравченко:

Туга

(Українским воїном)

Дзе ти?... Дзе ви? Ой, цихо... цихо!
 В шерцу мойому страшне ліхо, —
 Як покошена трава, шицко лежи...
 И нет вас! Не будзе вас?
 Ягод по жатви пүсто по польох,
 Дзе ви? Дзе, брату, ти? Ой, цихо!
 В шерцу мойому страшне ліхо!

З українского преложел Р. М.

М. Ковач:

Нещешліви дзень.

Гваря, же ест у тижню таки дні, на хтори не добре почи-
 нац ніяку роботу. Шицко же наслак видзе. И наша нина Макрена
 мала еден таки нещешліви дзень. Було то едней суботи кед у ва-
 рошу цо недалеко нашого валалу — пїяц. Нина Макрена поуцэрала
 нос наймладшому и єдиному синові Дюрикови до фартуха, вжала
 кошарку з вайцами и з капурки опомнула сина.

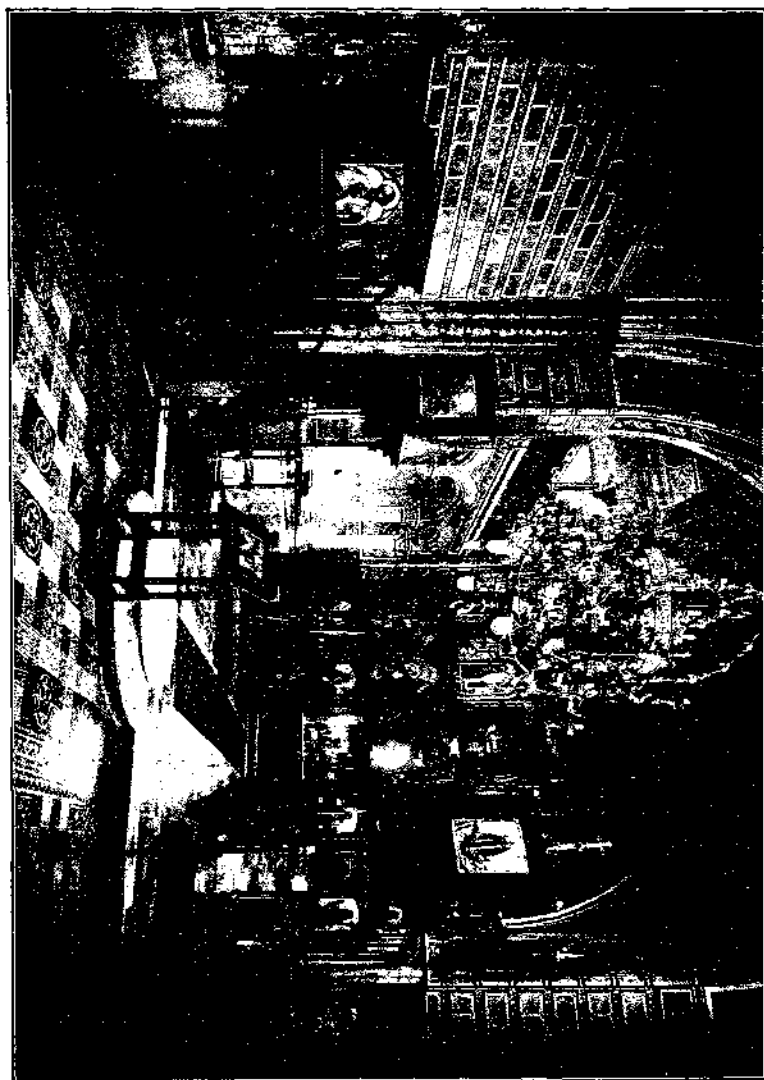
„Кед будзеш добри та ци мац принеше з вашару цукру и
 сламяни калапчок“.

Слунко ище не вишло, але требало попонагляц, бо ше з
 рана добре попреда, а док вона придзе та будзе и осма.

Кельо то вона раз уж препшла так з кошаричку, лебо зос
 зайду тоту драгу до варошу! Ша би уж на джмуряци знала пойсц.
 Док ей покойни жил, та було цо предавац — а тєраз? Кед зродзи
 овоц — та овоц. Кед добри рочок та огурки, цибульку и парадичи.
 — Але од шицкого пайведей вайца. Лєм тота горучава та и курки
 не сцү ше якошик несц!.. А як би шумне було да ше шорово
 нешу! Зос вайцох було би и на шмати и до обисца. Петнац
 динари 20 вайца ша то шумни пенєж! Да ше шицки дваецц курки
 нешу на тидзень би мала мало цо не сто динари.

— О ей — ані — пораховац то не мож... Так себе думала нина. И як да тримала у руки тот пенєж, аж на глас прегварела:

— „О злати мойо курки!..“

Наша владичесна церква у Крижевох воднука.

У тих думкох сцигла до варошу на пияц.

*

— „Цо то маце нино у кошарки?“ — Питал ше ю еден чловечок, сухи як колбаса цо ю нина чувала за Вельку Ноц.

Горбати, длугей шиї червених власох, а жовтей бради и баюсох. Такої ше нини не пачел. — „Но тот сухи зазрак, озда окуляри дома забул“. — Думала нина.

— Ша видице озда же не герети — гварела му

— Не герети? А почим же их предаваце?

— Петнац динари двацец фалати.

— Малючки су, нино, за тот пенєж.

— Чи видиш? Ша кед би кури були таки як конї вец би и вайца були як гачата. Кед вам не право, а ви себе идате гледац векши.

— Так?

— Так боме.

— Даце ви их и за дзешец динари — ані не чекаючи одвит, почал класц до кишенкох.

— А, по дзешец недам!

— Знаце же даце.

— Нина ше подопарла з обидвома руками на клуби:

— Даце петнац?

— Дам дзешец — и далей виберал з кошарки и хпал до кишенкох.

Нини зуби почали цвенкац

— Виберай Жиду тоти вайца. Я их дам як я сцем, а не як ти.

Жид не слухал. Наклад до кишенох и сцел заплациц.

— Наце, нино ту, вам пенєж за дзешец вайца.

— Нина випросцела длань. Думала же вон може лем франтовал.

Попатри на длань. Пейц динари.

— Скот еден... жиловски! А чекай, ша ти запаметаш мойо вайца — подумала нина.

— Чекай ле дакус — да почитам чи сце вецей не вжали. — Жид дзвигнул руки, а нина намацала з руками шицки вайца и вец цо наймоцнейше могла сцисла...

— На, ту ци тунї вайца, а за тоти пейц динари куп себе паньващок — и з тима словами тресла до нього тоти пейц динари.

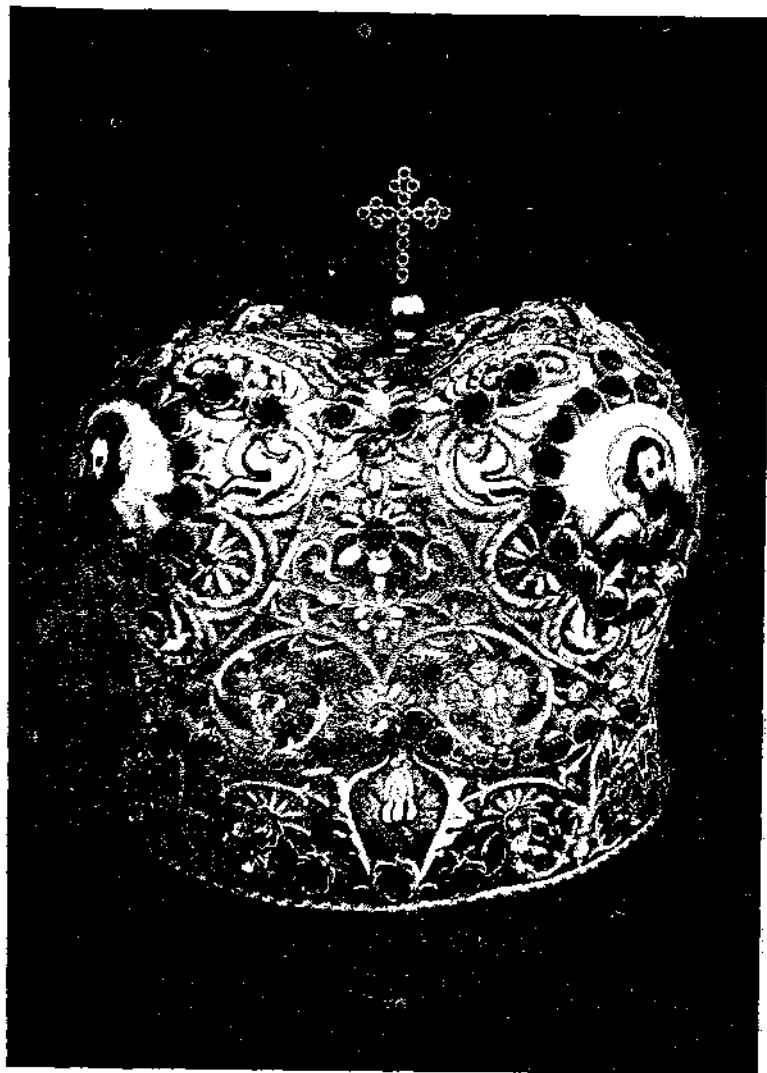
Жид не знал, цо ше з нїм стало. Але кед обачел, же ше зос кишенкох цадзи, — зйойчал — попатрел на нину як декеди його праоци на Христа, а вец ю влапел за рукав и цагал за собу.

Лярмал и од гнїву шицок побелавел.

— Тебе обещиц!... ти здохнїш на штранї! Я укажем тебе. Так ше грожел Жид и цагал нину вше ровнио за собу. Швет

ше збегнул. Вайца ше Жидови цадзели з кишенкох и означовали жовти смуги по билих надрагох..., Шмих... Праскане... а по-верх шицкого нагнївани глас Жида:

— Цали анцуг купиш... В шибенїца будзе вишела!

Владичесна митра крижевских владикох.

— Ага анцуг! — Чи биш не сцел и твоей жени ташну? Пущ! — дзе ме цагаш...!

— Увидзиш — одвед ю ровно на полицию. На полициї шедзи урядник. Пише. Кед вошли, Жид дрилел нину пред себе, не пуцаючи ю з рукох. З другу указує на кишенки и жовти надраги.

Нагло цошка приповедал аж ше запенел.

Урядник слухал а вец ше обрацел гу нини.

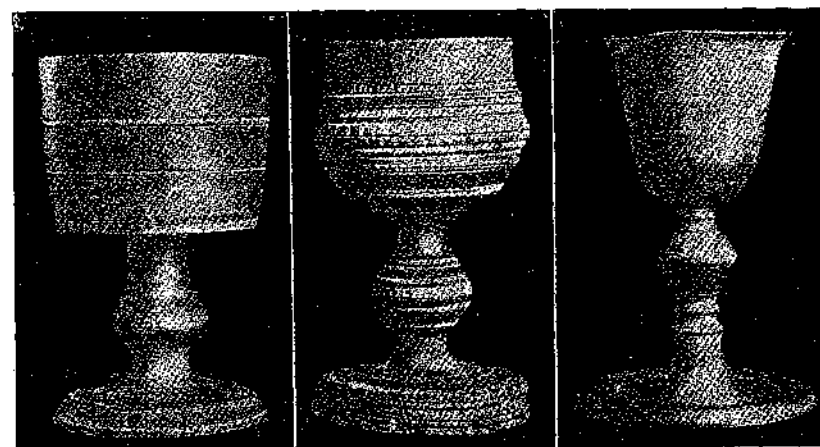
— Зашто сте ви овому господину разлупали яя?

— Я модлїм пане, дваец курки мам, а слабо ше нешу...

— Не питам я то, него одговорите на питанє.

— Я, модлїм пане, не розлупала його яя, я розлупала свойо.

— Па кад су била у неговом джепу, како су онда ваша?

Стари деревени церковни келіхи.

Котри ше хасновали у початку нашого владичества (у 17. вику).

— Он модлїм пане, мое яя до свого джепа покладаил, а я не сцела дати... Ви знате да се говори: Моя роба мой дутян, коме отю том продам. Не було йому дирац мой яя. — Урядник цошка приповедал зос Жидом, а нина витла зос сукню и вишла вонка.

Оглядла ше, — ніхто ю не здоганял. Врадела ше по остаток вайцох и такїй дому.

Слунко пекло аж воздух танцовал. Нина дудраючи понагляла дому. Пришло ей на розум у драже, же квоку цо ю насадзела у коморки за дзверми, не накармела ані ей води не дала.

Не одлуга маю виходзиц мурчата Красна файта. Тоти док:

ше почню нєсц будзе вайца на кошари. Вецей нє будзе ношиц на пияц алє будзе предавац вайчаром, та заш будзе добре.

Кед ухотзела до двора була уж так повесц мирна, лєм не знала ище як спреведнє Дюрика, же му не купела калапчок и цукру — Уж ей лєм придзе дацо на розум.

Одложела кошарку, вжала канту з приклета и вошла до комори. Кед одхилєла дзвери як зврещала... Квока шедзела на жеми, а на гнїздзе — Дюри!..

Кед збачел мацер пашиєл ше радоще и не ставаюци прегварел: — Мамо я помагам коки. Коку... биби... бух!...

*

А и нину Макрену, кед ше здогада на тот дзень ище и нешка „биби бух!“

„Нинї вся исполнишася свита,
небо же и земля преисподня“.

(Ирмос на Воскр. Утринї)
Иван Дамаскин.

И дзень красни. И слунко и природа и вшадзи полно радосци. На лїцох дзецом, цо облечени у нових шматох пребегую попод облак з писанками у рўкох, и на чолох похмурених старшого нашого швета блїщи ше: Христос Воскресе.

И на рўжох у моеї заградки, цо так пристрасно пахли през цалу ноц, ошбитнул тот радосни привит.

И хмарки, цо закбицели белабе небо и плїбаю по нїм як паперобо чамци и ластовки, цо режў швижи воздух, и ташки, стаємни пайтане на моїм облаку — шицко шпібало: »Христос Воскресе«.

И посцель моя постала легчейша и лїцо мацери, котра ме обслугує, преляте з ушмишко.

Чи дўша моя дала красни випатрунок шицкому? — То не знам, шицкоєдно.

Радосц нашибела мойо дўмкї...

Радосц -- бо: Христос Воскрес!

ЛВОВ, 1933. р.

С. САЛАМОН.

Немирни гадки.

Зноба стари болї и стари писнї смўтку прецагую ше през дўшу.

Заш битор нанес на нїю шмеце з блатних шмецискох живота.

И як бесцильна блўканїна випатра наш живот.

Знаки питаня, стари як стари людски род, не дабаю спокое.

И чи голем дораз, дораз, помача гамбў канка води спокое?

Дзеци нашей захоронки (оводи) у Куцуре.

Чи придзе под стреху нашей дўши ангел мира?

А може є недалеко... Може наступи робязане наших животох?

Гвизди так ясни нешка, И мешачок, шведок людских грихох, роскошно росипує шветло.

А гадка леци там, дзе нїсть болїзнї, ни печаль, ни воздыханїє...

Бо ту на жеми находза ше лєм бруд, грих, клўпка гадох, потоки слїзох и хмари, хмари больох.

Без змисту дакеди наш живот и пўсти нашо шерца.

С. САЛАМОН.

Надишла яр.

Надишла яр... Така звичайна як кед конари дребох облекало нову шмату, а траба аж би ше могло чүц, так буйно рошне.

И ташки, котри през цалу жиму шиби и почарнети од барошкей цадзи, ленибо змарзнути приходзели на мой облак, тераз помладзени шмелше и презобразнейше ше викричовали.

И дражки у заградки нашей уж очисцени и ўбити, як у народней писні — подобни до дражкох по котрих ше залюбени сходза. И слунко таке помладзене. И бечар тераз так цепли и преполни чогошик, цо му даба невиповедзену красу.

Та як чудно одгүкүе покаяна писня, цо приходзи од кадришик до моей хижи. Уноши бона несклад до писні живота, котри квітне и бре у природи того року як и тисячи роки пред нїм. Акорди — псалму може, — тих мелодийох — то мemento на вични немир боль, цо паную у живоце тераз як и пред тисячами рокох.

Як чудно одгүкүе псалом тот и як ше розпучлибо нешу габи його смүтних акордох!...

И мне ше наруцүе поровнане: як на крижаньох драгох надпис на слупе ўказуе напрям до цилю, так и боль и туга, цо их наказуе тота писня, то надписи, драговкази у крижаньох драгох живота. Указую вони на други бок «добра и зла» на циль по шмерци. И драга, котров ше идзе, драга то бири.

Бо иншак шицко, шицко на тим шбеце и яр и природа и дражки ўбити, по котрих як да ше сходза залюбени и ташки — шицко то таке бесцильне.

ЛВВОВ, 7. IV. 1933.

С. САЛАМОН.

Др. М. Б.

На госцину до Коцура.

(Дідо Митро и баба Иля.)

Од кеди ше нашо Руснаци з Керестура почали насельовац до Господінцох, не чудо же ше млади невести о даскельо дні як ше пристановели до нового валала, питаю до Керестура, да опатра своїх милих и любих. Чешко то навикнуц на нови валал, а ище

горше Руснакови забуц на свой Керестур. Док є у хижи — ище якошик може витримац, бо ту нука шицко по старому, як цо було у старим доме. Але кед видзе человек на драгу та ше розпатри ліво и право, а воно подло: нет сушедох, иншаки хижи, други шори: аж боль ше нашому Руснакови сцинине коло шерца та бегай нука до хижи, да затоми свой жаль за родзеним валалом.

Так то було дац 40 роки тому и зос младу невесту Илю. Одала ше вона тедик як млада дзивка за Митра зос Господінцох. Терашнього діда Митра принесли родичи доц 60 роки тому зос Коцура до Господінцох кед му бул лем еден рок и вон ту вироснул. Як хлапец югашел вон по господінских пустарох, одбил ше цалком од свойого народу, не знал ані за Керестур ані за Коцур: Лем цо чул од оца и мацери, а ніч го там ані не цагало; цалком ше ту ужил и привикнул.

Кед Митро постал легиньом и ред го уж требало женіц одвели го родичи до Коцура да му найду млоду. Митрови то чудно було, чом да аж до Коцура по млоду идзе кед и у Господінцох єст тельо красни дзивки (гос правда не Рускині) але оцц и мац, як стари руски кореняци, гварели, же муши буц Рускиня, а кед муши буц Рускиня, най будзе, — думал себе Митро.

И пришол Митро перши раз до Коцура: Млади, красни, барнасти, плецати легинь. Кед го дзивка Иля обачела, хлапец ше ей попачел и легко пристала да пойдзе за нього. И так нешкашня баба Иля була медзи першими рускими невестами, хтори ше ошмелели за любов мужа присц до Господінцох.

Ай, як то було Илі у перши часи ей живота и чулзим балале! Не треба ані гуториц: Нікого свого, цудзи народ, цудза бешеда, други обичаї, цалком, — цалком иншаки швет. Ах, дзе Коцур, тот красни Коцур; тота красна церква! Дзе пайташки, дзе оцц, дзе мац! Давела вона свойо слізи, да Митро не видзи. Коцур ей вше бул на розумє: З нїм легала, з нїм ставала, але Митрови ніч не имела повесц, бо Митро бул югас: строги, оштри а и наровни. Дакедик ей було, було, да пукне од жалю, але вона лігала, лігала.

Прето баба Иля розуми нешка тоти млади невести, хтори ше лем доселбли, же им шерцо цага за Керестуром, та кед ше питаю своїх хлопох, да їх пуца до Керестура опатриц своїх, Иля ше лем нашмее, положи руку на уста (да ше не видзи, же нема зуби) та з пальцом махне „Меркуйде лем, да не придзеце, як я кед сом ишла до Коцура на госцину“.

А цо то цуло? Дідо Митро ше на то слатко нашмее, як да ше то нешка стало.

Та, що було? Сеїнь Іля церпела у Господіндох еден рок, па други рок и треци рок, док ей раз не допило и вона ше еден дзень ошмелї та пове Митрови так модляци:

Василий Божичкович.

Перши крижевски владика (1759.—1781.) котри обновел наш семинар у Загребу.

„Митре, я би ишла до Коцура ту мацери“.

Митро вищирел очи, боком попатрел и подумал себе:

„Пале ти ю, я за 18 роки ані не думал на Коцур, а вона лем цо пришла, такой би ишла“. Ипак, не сцел превредзиц жени, та ей кратко одрезал: „Пойдзеш!“

Прешли дні а дні, а Іля заш ледво през зуби: „Митре, я би ишла до Коцура!“

„Ша, чекай жено, пойдзеш!“ — и Митрови ше вше ламало по глави кед чувал овци: „Га, чом, би вона так до Коцура, цо ей ту хиби? Ша и я не ишол“.

Преходзели и мешацї, а од Коцура ніч. Видзи Іля, же Митро о тим ані не дума, та го заш модляци опомнє: „Митре, пре Бог Вас питам, да ме пущице до Коцура“.

„Гат, чекай жено, видзиш сушєд Васа будзе печиц палєнку, та ше у ньго поєднам за казанджию и заробим ище пенєжки, та пойдзеш крашнє на гайзибану“.

Ух, Ілї шерцо одскочєло! Найсє, сушєд Васа пекол палєнку, а Митро ше там поєднал. Але хиба була тота, же Митро любєл и палєнку, а и карти, та цо не попил то прекартал, а гайзибани гвиздали, гвиздали, а кажди раз гвиздало и Ільово шерцо за Коцуром. Палєнка ше уж випєкла и випїла, а о Коцуре ані бєнєди.

Іля уж не зна цо да роби: билї, райбе, порай, пейгла Митрови кошулї як найлєпшє, чисци го, вари му цо лєм по дзєки, а Митро ше розпуцєл, рознялкошєл: кажди вєчар до карчми на „фєрбла“, „рано“ одходзи, „рано“ приходзи, а Іля лєм да го не превредзи пре Коцур.

Митро то шицко онюхал та би напити черкал з грайцарами по кишенки и так „фєлєловал“: „Но пойдзеш, до Коцура; нєшка сом виграл на картох та и ютрє ище єто пенєжи за гайзибан“.

„Ох, дал би Бог, да ме уж раз пущиш“, — думала сєбє Іля, пошла би сом пешо, а не гайзибаном. И плакала, сєїнь, плакала, алє дармо.

Кєд раз Митро пришол дому „добрей дзєки“, Іля сцєла и ту нагоду улапиц та обрацєла иншу политику:

„Митре, кєди пойдзємє до Коцура на гєсцину?“

„На гєсцину?“

„Ша, вєра, на гєсцину! Знає и сами кєд придзємє ту мацєри, жє то будзє цала гєсцина. А бачи Чобан вшє ма доброго вина“.

„Но, кєд на гєсцину, та пойдзємє“ вєсєло одвитує Митро, а у сєбє дума „Чєкай, дам я тєбє гєсцину“.

Але Митро по при картох забул и на госцину Илі ше не дало на инше па уж почала плакац и нарикац: „Ей, Митре, ишла бим до Коцура; „пушце ме раз пре Бог Вас питам“.

„Не нарикай ми жено, ніхто ми не умар у обисцу. Кед будзе час тому, пойдземе до Коцура. Тримам я то у розуме“.

Уж ешень. Дижджик помалки почал сипкац, жимни витри почали бритвиц, гліна ше роспушчала на густу мачанку. небо ше захмарело, але зос тих хмарох зашвицело Илі щепле слунко, бо Митро весело пришол „вчас рано“ дому, руцел пенєжи на стол: „На, Ильо, идз куп цо треба: яблука, орехи, галви, мацери фар-тук и шицко цо знаш, да идземе до Коцура“.

Нашо у швецце.

Янко Андич, у дружтву других Русинох у своєї виніци у Барбертону (Америка).

Иля ше скаменела, ані себе не верела. Шерцо ей скочело под гагор, ледво шліну лігала, а до слова ані не могла присц.

„Но цо стоїти тераз? Идз понагляй. Я порихтам коч, бо треба цо скорей да ше рушаме“.

Иля зграбела пенєжи, одбегла до валалу, фришко навиберала, накуповала, до зайди спаковала. Старше, дзецко охабела у сушеди, а менше -- ище у перинки — добре запаковала и готова на драгу! А Митро дотля бунду пожичел, кобулку упрагнул, зос ягоди одрезал добре пориско. Нашол дзешкаль плецени сиц, Илю до нього посадзел, округел ю до бунди, дзецко ей положел на колена спод бунди, коло шиї ей крашне бунду закапчал, до руки дал амрел а сам шеднул на предку та по кобули „ді“ и рушели зос двора.

„Ей, як пойдземе по тим блаце зос тоту кобулку“ думала себе Иля, але ніч не гуторела, лем Богу слава, же ше уж раз рушели, та уж як було.

Стретне їх познати полицаї: „Та, дзе же так в час, бачи Митре?“

„Идземе на госцину до Коцура“, весело одпове Митро.

„Ей, не гуторце, Митре, же идземе по тей хвилі на госцину, да нам ше людзе не шмею“.

„Ах цо би нам ше шмеяли!“ и по кобули „ді“.

Праве була sobota Иля у думках уж ше з мацеру привиталз, бега по обисцу, шицко розпатрала, чи наисце шицко остало так як пред трома роками охабела. Ніч ше не пременело. Ютро недзеля пойдзе до церкви, учуе по таким длугим часу св. Службу, уж ей у ухах шпива дзіяк Губаш зос своїм красним гласом, побожно слуха паноцову казань, пайташки ю зос каждого боку патра, а вона ше дакус и ганьби и т. д. и т. д.: Словом повесцето: Иля уж душою и шерцом у Коцура.

Цо ше стало? Ша цо? ето калдерми ище тедик не було, а слаби конічок не могол длого цагац и колесо запаadlo до блата. Митро зидзе зос коча та задне колесо раменом подопре и на кобулу „ді“ а вона далей хайд. Док мало заш колесо до блата, а Митро заш подзвигне колесо и кобула руша. Ледво цо вишли зос валалу, а колесо заш до блата. Кобули шицки ребра скакаю. Митро заш помага. Илі ше уж тота робота не пачи: „Ей, Митре, як ми дойземе до Коцура?“

„Ні бриге ци. Лем ти мирно шедз. Пойдземе ми уж“. И так даскельо раз колесо ше заглїбело. Митро церпелїво зходзел и помагал, а Илі коло шерца вше цеснейше бувало.

Кед були дас два километри од валалу, колесо заш моцно до блата зашло, Митро сходзи и док вон дзвига з єдней страни, друге ше колесо ище баржей до блата заглїбує. Кобула ані рушиц. Митро по ней „ді! ді!“ але дармо. Иля уж видзи же не добре. Осетела, же би Митро баржей по ней бил, як по кобули и не шме ані да ше озве.

„Ді, ді, ді!“ Не мож далей и немож!

Митро скочи на коч, вежне Илі амрел зос рукох, зорве го и крашне одложи. Митро откапча Илі бунду а вона себе дума: „Оздаль пешо пойдземе“. Вец вежне тото нове пориско цо го нешка нароком на то порихтал, та почне Илі по хрибце читац:

„Пойдзеш до Коцура на госцину, пойдзеш до Коцура на госцину?“ та удри по ней.

„Йой, Митре, не бийце ме!“

„Сцеш до Коцура?“

„Йой, не сцем“.

„Сцеш на гостину?“

„Не сцем, Митре, лем ме охабце“.

„Але чекай, я ци укажем гостину та вше ровно з пориском“.

„Пре Бога Вас питам не забийце ме“.

„Ту ци Коцур!“

„Ей, мамо моя!“

„А я не твой!“

„Яй, Митре мой!“

„А Коцур?“

Нашо у швеце.

Заграда Дюри Олсара у Kent Ohio (Америка).

„Ей, Митре, нігда вецей анї не повем, же сом з Коцура, лем не бийце ме“.

„Отрекаєшся Коцура?“

„Яй, Митре, отрекохся“.

И кед Митро цале пориско поламал на Ильових плєцох руцел го з коча вишол долу заруцел калап и гайд до Господїнцох назад, а — Илю и дзецко охабел на кочу самих, ище ей скричал: „Тераз можеш пойсц до Коцура на гостину“.

Кед Иля видзела, до Митро надумал почала кричац за нїм: „Митре, злати, враце ше!“ А Митро як да анї не чул. „Ей, Митре, злати мой и презлати, враце ше!“ Митро набил калап на очи и

идзе далей, анї ше не огляда. А Иля цо ю гарло ноши кричи та кричи: „Митре, Митре!“

Ипак ше раз Митро змиловал та ше огляднул, а Иля з коча гу ньому руку дзвигла, „Митре, Митре!“

И Митро ше врацел гу кочу, а у ярку нашол єдну одламану младу, ягоду, руцел ю на плєцо, та гу Илі.

Сєтинь Иля думала, же ю тераз будзе зос тоту ягоду биц, зложела руки та ше модлі:

„Митре, мой Митре, не бийце ме вецей, бо умрем“.

„А будзеш ми дома нарикац?“ та замахнул з ягоду.

„Не будзем вецей, Митре, лем ме вожце дому“.

Митро улапел за кобулу да обраци коч, але так вєшто як да сцел коч виврациц, бо половка коча у ярку а половка у воздуху. Иля почала врєщац: Ей, Митре, забийце и мне и дзецко!“ „Шєдз мирно!“ и обрацел коч, та по ярку крашнє гайд назад дому, бо у ярку була трава та ше коч не заглїбовал, але ище и дрингал. Иля по при своєй нужди ище себе думала: „Палє, не мо-гол вон так крашнє и до Коцура по ярку гонїц“. Але не видзела, як Митро на предку баюси подкручує и як ше лукаво ошмишчує.

Кед угнали до двора, а Митро оштро жени: „Випрагні кобулу и дай ей єсц“ — а сам ровно до карчми, да ше похвалї пайташом яке „добре діло“ зробел и як вибил жени Коцур зос глави.

Зато Иля опомина нешка млади невести, кед ше питаю до Керестура: „Меркуйце, да не прєйдзеце так як я кед сом ишла до Коцура на гостину“.

II. Горке яблүко.

Иля випрагла кобулу, руцела ей кукуричанки вжала дзецко зос коча и плянтаючи ше вошла до хижи, одложела дзецко на посцелку и вєц глїбоко себе здихла, опатрела на образ св. Николая на штред мура, розхилєла своєо руки гу образу, влапєла ше за главу, руцела ше по столє и почала плакац. Шєрцо ей дуркало, таргало ше од плєцох а вона плакала и плакала.

Пред очми ей блїскали сури гвиздочкох, чоло прицисла гу столу, бо ю барз пєкло а глава ей ше почала круциц и нараз ей ше стала молга пред очами, осетєла жиму як да дижджи на ню попадую и як да коч под ню помалки дринга и вона ше дзєшкаль до хмарох... Нараз св. Николай зходзи зос рамикох та вше блїжєй гу ней и вше є вєкши и вєкши, а рамики зос образа падаю

на ліво и на право док св. Николай не улапи еден рамик до рукох та ю почне зос нїм биц по хрибце.

„Йой!“ Вришне Иля и скочи од стола. Опатри, а св. Николай стої на своїм месце на образи и рамики у шоре.

„Ох, Боже, цо то ма буц?“ стреше ше од страху и осети, же ю плюца барз боля. Омаца ше зруку по хрибце, а воно сама печача масница.

„О, Боже!“ заш спадла на стол и почала плакац як первей. Док мало, опет вона дзешкаль у хмарох и чує якешик шпиванє зос далека, ягод да ангели шпиваю. Слуха вона баржей, розпатра ше и ма цо видзиц! Коцурска церква! Иконостас ше шицок блїщи у злату. Святителе на иконах шицки ше гу ней осмишкую, пан дзїяк Губаш шпива аж красота чуц, паноцец Уйфалуши кадзи церкву, а кед пришол гу ней аж ю три раз окадзел, а вона ше побожно жегна, невести около чудую ше, а Иля блажена од цалей своїй души зашпивала зос Губашом „всякую нїне одложим печаль“ . . .

„Ах, Боже, цо то зо мну? Шицка ше треше, Шедне да накарми дзецко и дума себе: цо то було, дзе сом була, чом ме так хрибет болї, чи зме нешка не мали буц у Коцуре? Але не могла себе точно одвитовац, бо ей ше очи сами од себе замикали, глава ше ей муцела, гамби барз пекли; почала ше тресц по цалим целу, жима ю почала и вона на пол мертва легнула зос дзецком до посцелї и заспала одразу глїбоким сном.

Кед Митро пришол дому, вона нїч не зна, лєм кед ше збудзела була цала у води. Почало ю таргац на шицки боки, котри ю лапаю, руца ше по посцелї гевальтамаль: „Йой, Митре, умрем. Принесце ми зос апатики горке яблуко.“

Митро шедзи на патки, главу спуцел боком патри на Илю и дума себе. „Но, ето, цо сом наробел“.

„Мой, Митре, умрец мушим“. А Митра штихло до шерца.

„Йой, Митре, принеште ми зос апатики, горке яблуко, бо умрем“.

„Ша, чєкай жено, дзе пойдзем тєраз до Жаблю. Недзеля, апатика заварта, дармо пойдзем. Сцерп ше до ютра, рано пойдзем“.

„Яй, яй та яй“.

Митро видзи же нєт франти; улапел ше до роботи та розкладол огня, уварел жени чай, кладол ей мокри ренди: але нїч не помогло. Йой, та йой!

„Цо будзем робиц?“ И Митро почал у себе преклїнац и карти и вино и пайташох. „Я би не бул таки, да ме тоти не заведли“, так ше вигварял сам у себе.

Але Илї зло и зло. Доктора у валале нєт, Жабель далеко, а и пенежи треба; е, да не пошли на карти.

И Митро придзе гу посцелї та Илї слатко и цихо: „Не бой ше, жено ютре пойдзем до Жаблю та ци пренєшем горке яблуко“.

„Йой, Митре, умрем, барз ми недобре“.

Митро стої при посцелї и дума себе; сцел би помогнуц, але не зна як. Нараз ше сети, же вон овци раз там лїчел, же им ухо резал и подумал себе, як би було, да Илї розреже ухо, оздаль би ей лєпше було. Але нїгда не чул, же би ше людзом ухо резало, та не знал цо робиц; чи резац чи не. Надхилел ше над Илю, опатрел ей ухо, помацкал пальцами: „Могло би ше дакус и так, хустку ноши“ омацкал у кишеньки бичак . . . але — ипак людзом ше не резало ухо! . . .

Нашо у швецє.

Дюра Олсар зос свою фамелию у Kent Ohio (Америка).

А Иля ше руца, превраца, кричи, йойчи. „Но пойдзем ютре до Жаблю“, а себе подумал: „Требало ци тей комендї“.

Пондзелок в час рано Митро палїчку до рукох, та гайд пешо до Жаблю. Шнїг почал по снїснїжней мутлянки. Думки му кояки преходзели по глави: жаль му було Илї, а и лєпше би було да ше нешка у Коцуре госцел, як да ше плянта по тей непогоди до Жаблю. А цо будзе кед би Иля умарла? Ой, не дай Боже! Хто же би пошол за ньго? Нїхто! Галєм зос Коцура не, а да глєда зос Кедестура па да заш ма комендїю до Керестура на госцину ходзиц. „Та, не умре, принешем ей горке яблуко, та оздрави, вона, лєм фришко“ и Митро почал баржей крацац да цо скорей придзе и да ше цо скорей враци зос лїком, та да своїй любей Илї поможе.

Кед пришол до Жаблю було 7 годзин рано. Пияц. Шніг уж добре навял. Людзох ище мало на пияцу пре подлу хвилю. Вон ровно до апатики, але ту ище заварте. „Почекам, ша дораз отворя“.

„Дай Боже, шовгре, цо ши так уранел?“ Пита же шовгор Баран, так исто зос Господінцох; пришол на пияц.

„Ето, нужда ме нагнала“ и виприповеда Митро цо зос Илю.

„Ша, не будзе ей ніч! Док не отворя апатику поме Митре, на одну паленку. Не будземе ту марзнуц“.

„Гат поме!“

И шовгор Баран наручел два паленки.

„Але лем на стояци“ допове Митро „бо мнє ше понагля“.

Черкли, лігли. Добре. Подскаковали з ноги на ногу, Митро вше тресол блато з бочкорох.

„Дай Боже“, „Дай Боже“ черкли ище раз — двараз, язиком себе баюси облізали; видно же им смаковало. Баран ше поцагнул да плаци.

„Чекай, ша и я оздаль раз розкажем. Не шор, да ти сам плациш“.

„Па, гайд“.

Заш черкли: „Дай Боже“ „Дай Боже“ и кед попили Митро дуркнул да плаци.

„Дай ище раз. И так апатика ище не отворена.“

И трецу черкали и попивали.

Кед отворели апатику, Митро пошол и купел горке яблуко, а на пияцу ище — да зроби Илі по дзеки — купел и одну речицу и замодлел одного Сербина зос валалу да ю принеше до валалу. Зашол по шовгра до карчми; а „дай ище одну, та пойдземе“.

Уж ишло на дзевяту годзину а шніг вше баржей падал.

„Слухай Митре, нач да идземе по тим чуду пєно кед на 11 годзин идзе уайзибан та и скорей дома а за тоти пар грайдари не вредно бочкори губиц“.

„Право и маш“.

„Добре би було да дацо заеме“.

Ух, ту сом видзел у Шваба фини шварцмоли?

Купели, наедли ше та обрацели на вино.

Погар за погаром ту уж и еденаста, треба на гайзибан.

Вони на агенцию а машина „фьюк“ и пошла!

„Ого, цо будземе тераз?“

„Убило ю неґа и зос машину“.

„Пойдземе вечаршим“.

„Друге нам ані не остава“.

Ту надишол еден хлапец и ноши сухи грушки. Митро купи за два грайдари да Илю задоволи, завязал до хусточки та „ту мам тераз и горке яблуко и сухи грушки“. Врацели ше до карчми, шедли та у бешеди и у вину час фришко преходзел. При концу дакус ше и шпивало, а Митро ше вше круцел на каресцелю и оглядал ше, чи би не нашол даяку партию фербла. Кед требало плациц Митро ше улапел за кешенку и намацкал горке яблуко.

„Шовгре, а я ношим жени горке яблучко“.

„Ша, однешеш — маш кеди“.

Розуми ше, Митро ані не мал тельо пєнежи, та пожичел од шовгра да плаци рачун.

Гайзибан тераз улапели и добре окриплени и подшмелени вином сцигли вони до Господінцох на 7 вечар. Тераз не шор обийсц качмара Стеву при агенциї та зашли и до нього лем на еден погар.

Шовгрови Баранови запахало цошкаль на рибу.

„Митре, я би тераз так рибу едол“.

„Вера, и я би“.

„А дзе же ю найдземе тераз?“

„У Тоши вше вст риби, а поготово нешкаль“.

„Поме“. — „Поме“.

А дзе качмар Тоша? Гет на другим краю валала на самим плацу. А дзе Митрова и Баранова хижа? Ту о бок у першим шоре, дас 50 крочаї. Але вони ипак гайд до Тоши по цмей ноци; було их и у ярку и у шнігу. Митро знал, же найдзе там партию фербла та зароби тото, цо нешка потрошел. И наисце! Друштво ту, риба ту, вино ту, та цо сцеш лепше? Дали ше дораз „до роботи“. А на жену и на горке яблучко Митро цалком забул.

Уж швита а вони ище при картох. Коло полудня дзигли ше домч. Кед пришли по при карчмара Саву не було би крашне да человека „превредза“ па да не зайду на „еден похар“. И кед ту, а Сава праве рихта целяцу главу на квашну юху. Не може лепше буц! Митро черка у кешеньки зос пєнежми цо заробел на картох и ма рачуна да плаци. Наедли ше, та опет удри по вину. Кед уж вечар ту, а шовгор Баран заш: „Знаш, Митре, тота ми риба вчера у Тоши барз смаковала“.

„Та можеме пойсц, мам пєнєжи“.

И кед Митро виплацовал рачун заш омацнул у брушліку цошкаль закруcene до паперу сетел ше:

„Ша, шовгре, а я ношим жени горке яблучко“.

„Ша, однешеш, маш кедик, не умре вона дотля“.

„А барз є хора“ прегварел Митро самому себе и врацели ше заш до Тоши. Ту уж шедзи старе дружтво и зачала ше стара вчерашня „робота“.

Качмар Сава знал уж Митров обичай та за други дзень порихтал добри, горки папригаш и мерковал кеди Митро зос шовгром надидзе. И ево их, иду обидвоне, а модно ше еден на другого нагинаю, праве фластер мераю. И заш до Сави на „еден“ лем похар, а Сава такош и папригаш винесол. Митрови уж до мозгу запахало, весело ше нашмеял, вдерел по нїм, а вец требало и гашиц.

Во стреду пришол тот Серб зос салашу гу Илі да єй прида тоту речицу цо му Митро дал на пияцу у Жаблю.

Иля ше питала: „А дзе Митро?“

„А цо я знам. Охабел сом го у Жаблю в пондзелок, та ище не пришол?“

„Боме не“.

„Ааа людзе! Од тедик єще анї не пришол дому?“

„Боме не“.

„Господи Боже!“ чудує ше Серб.

„Чи му ше дацо не стало?“ здихне себе Иля.

„А, гей, стало му ше! Може ше такому дацо стануц? Пие дзешкаль по карчмох“.

И найсце Митро и шовгор Баран ище вше пили у Сави, а кед вечар а вони ше заш врацели гу Тоши, бо ше обецали друштву же приду, а ганьба би було потупиц своєю поштене слово.

По драже Митро даскельо раз омацкал у кишеньки горке яблуко, подумал на Илю, саковал го, алє вино и карта баржей тадзик цагали и вон себе поценел „ша однешем! мам кеди, не умре дотля“.

У Тоши уж чекало веселе дружтво и вони наставели свою роботу: карти и вино.

Штварток рано. Дружтво уж повиставало. Шпиване зацхило, карти розруцани, а чежки глави спуццели ше по столох и глїбоким сном храпели. Митро подлокцел свою главу и шпи сном праведника.

Кодо 7 годзин рано ево ци нараз Илі до карчми. Дурка Митра а Митро „гей“ заш дурка а Митро у сну „седмица“.

„Дам Вам я седмицу, чловече Божи, дзе сце од пондзелку?“

Митро вищирел кирвави очи:

„Ша, ту сом. Принес сом ци горке яблуко“ и дрилел Илі згужвани папер зос лїками.

Иля розруцела горке яблуко по карчми:

„Убило Вас чудо и горке яблуко, могла сам дотля и умрец“.

„Ша, видзиш, же ши не умарла; знал я же ти не умреш. Но, палє, принес сом ци сухи грушки“ и вицагнул зос кишеньки хусточку сос грушками.

Гавриїл Смичиклас, крижевски владика (1834.—1856.)

Иля розмахла сос густочку и шицки грушки пошли до Митровой глави.

„А да сом умарла, чловеце, могли мне и поховац, а Ви би анї не знали“.

„Та як би сом не знал! Тадзи би це ношели и я би ше питал: „кого то ховаю“.

Ипак Митро од пондзелку до штвартку ношел Илї горке яблуко, да ю вилічи.

Так то було, закончує Митро свою приповетку, без віри и церкви, а тєраз, Богу слава, од кедик ше збиваме до громади и до нашої каплички ходзиме цалком иишак и за нас старих а особито за младши швет, хтори пойдзе нашом драгом, як цо ми теди ходзели.

М. Винай:

Дзивче при жице...

Дзивче при ярнім жице стануло,
Младе и красне як раньша роса,
На нїм рекельче бліщи белаве
— По траві вона бегала боса.

У жице писні цверчки шпиваю,
А вона станула, чека док зверша,
И задумано патри, док ше ей
Зос шерца любови вирива перша.

А бреги около шпя задумани,
И хмарки ше ошмихую белави...
И воздух змирени на живот будзи,
То жем свою ярню свадзбу слави...

Витрик кеди не кеди подує
И жито ярне погласка, повие;
И слунечко кеди не кеди,
Зпоза хмарки ше белавей зашмее...

Стої гора гет висока...

Стої гора гет висока,
А попод гору гай,
Желєни гай, густесеньки,
Як да є справди рай.

Под гайом ше ве риченька,
Як скло вода бліщи,
По долини, по желєней,
Дзешка вода бежи.

Попри бреги у зациху
Привязани човни
А при верби схилєли ше,
Я да жаля вони.

Же, прейдзе лїубе лєточко,
Повию холоди,
Осипє ше з нїх лїсточко,
И спадне до води.

Жалїм ше я над риченьку...
Бежи вона, шуми,
Шпиваю пташки голосно,
И риченька бліщи...

Як крашне, ох, як весело,
На билим швеце жиц!
Чом же то моє серденько,
И млее и боли?

Болї воно та ше жалї,
Же ше враци весна,
А младосц ше уж не враци,
Не враци ше вона.

Преложел з укр. М. В.

Слова, котри у нашої бєшєди не приходза: човни — чамци, весна — яр.

М. Винай:

Над Дунайом...

Над Дунайом молга пада,
Молга цемна и неясна,
Пред очами цинї бляди —
Швица ше як слика красна.

Цемна молга шицко скрива...
Небо ше зос жемү стика.
Яка красна, свитла ява,
Як не з того швета слика!...

Шицок швет у єдней шмати,
Змирени и поцешени,
У смиреню, отпочивку,
Диха скоро... үцишени...

Як дзецочко у пеленох,
Цо го мац үкоїсүє;
Цо ше лєм дакеди рүши,
И з очами попатрүє:

Так и швет уж у остатнїм
Отпочивку оддыхүє;
Нестава му сили, рүху,
На жимски ше сон готүю...

Стої явор понад воду...

Стої явор понад воду,
До води ше схилел,
На козака пригодонька,
Козак ше розжалел.

Не схиляй ше яворонку,
Ти ще зелененьки,
Не жалуй ше козаченьку,
Ти ще молоденьки.

Не рад явор схільовац ше —
Вода корень мие;
Не рад козак жаловац ше —
Та серденько млее.

Ой пошол вон на цүдзину,
Та там дзеш загинул,
Свою милу Україну,
На вики покинул.

Казал себе вон насипац,
Високу могилу,
Казал себе вон посадзиц,
При глави каленү;

Буду пташки прилетовац
Калиноньку їсти,
Буду вони мне приношиц
З України висти.

З укр. М. В.

М. Ковач:

Микитово нещесце.

Микита Галушка бул художни чловек. Микита мал колїбку, у колїбки маче, стол, карсцель, и у зубох пипку. Любел вон тоти свойо ствари. Колїбка остала од покойного оца як єдине наслідив. Маче нашол раз пред газди на драже. Карсцель и стол сам справел. Пипку купел и вона му була так повесц наймилша од шицкого. Роставел ше з ню лєм теди кед легал на сламу цо стала у куце колїбки.

Бул Микита у рокох кед уж давно зуби мудросци виресли, а ище вше не бул оженети. А и нач му жена? Ходзел до газди на надніцу — робел од рана до вечара, вше еднак. Вечар приходзел дому винімал спод рекли скрити фалат хлеба, накармел з нїм мачатко и бул задовольни же його мачатко ма цо есц. Вец ище покурел пипку догану, шедзел на прагу своей колїбки и пошол спац.

Так з дня на дзень. Кед субота виплацоване. У Микити вше найвецей пенєжи. Як и не? Добри роботнїк бул Микита. Ста- точни, поштени лем дакус слаби на вино. Газда го виплаци вон такой истей суботи половку потроши. А Бог ушорел днї так же друга субота аж по седем днѣх заж приходзи. Но але и тота друга половка Никитови досц була. Жил вон так з дня на дзень, преходзели днї, тижнї и роки, а Микита вше старши.

У младих рокох док ище покїйни жили не оженели го. Най их сам бог небесни зна прецо то не зробили. А йому ше теди так пачела Иля Филькова. Тераз є уж старши чеше то. Ша женїдба не лєгка ствар и младшим. Микита ше уж помирел зос судбу же на вики остане лєгїнь.

Шедзел з дня на дзень осим суботи пред свою колїбку и припатрал ше на гвизди. Верел же му жена цалком не потребна.

Свойо обисце ма. Есц и пиц ма, а тоти ноци кед курел остатню пипку догану шедзаци на прагу и припатраюци ше на гвизди не заменел би нїзчим. Як крашне тоти гвизди швицели. Едни стали на месце, а други вицаговали спод себе хвост, а вец ше на нього обешовали.

Едного вечара шедзел Микита так исто як и вщера на прагу своей колїбки. Курел. Раз ту шушеда Марта.

— Цо добре сушедо випущел Микита коло пипосара.

— Цо робиш? И сушеда шедла на жем гу Микитови.

— А так — Ніч...

— Ей чежко то так самому жиц на швеце. Не маш с ким приповедац. Вше чутиц а думац...

— А так сушедо.

— Анї цї ше нїхто не овита „Гладни ти Микито“ — болї це дацо?

— боме... и Микита полнел пипку по други раз того вечара.

— Треба вечар хрибет пошкрабац — нет хто.

Микита чутел.

— Треба ботоши и бочкори сцагнуц а нет хто — шицко сам...

Микита пипку запалел и ище вше чутел.

— А придзе и недзеля — дзень Боски — даяка юшочка би ше здала, фалаток мяса би ше могол потрошиц, а як сам.

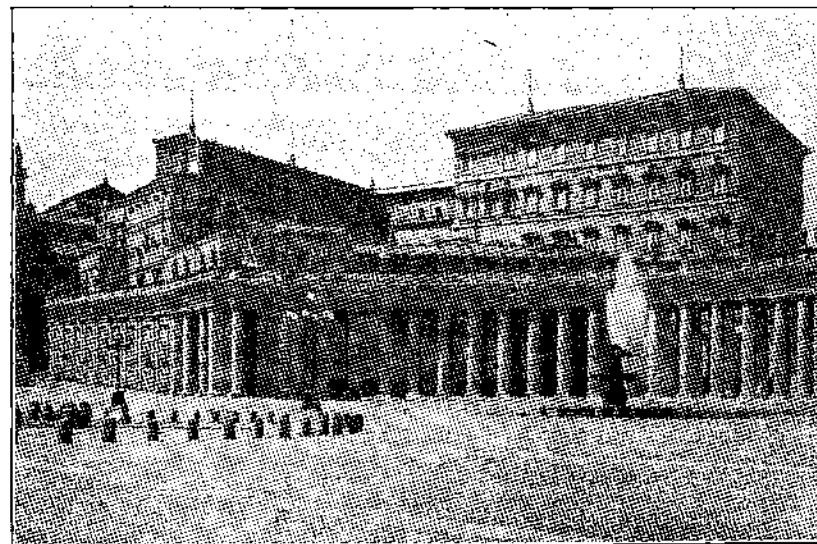
— Правда сушедо.

— А як то лєхко кед маш дакого у доме.

— Мам маче.

— А маче. — Але да маш жену!..

Микита ше таргнул. Знял очи до гвиздох и обрацел ше гу сушеди:

Плац св. Петра у Риме. (З нагоди ювілейного року).

— То, гм, сушедо... Жени? Як да ше дачого здогадац махнул зос свою вельку руку, а вец винял пипку и виповед:

— Ах чорта!

— Предумай сину а я и знам таку єдну дзивку. Баба Марта пошептала по тим Микитови цошка до уха, а вец наглас додала, — хтора би пошла за це.

Думаї да не побануеш! — Поведла и шкинтаюди на зацерпнуту ногу пошла. Остал Микита заш сам. Курел уж и трецу пипку и цошка як да глїбоке роздумовал.

Того вечара було му якошик чежко и ботоши сцагнуц и

хрибет го того вечара швербел. Тей ноци Микита шніл барз вельо гвизди. Баба Марта же мала длугоки хвост од гвиздочкох а вец ше на ньго обешела и лѣцела.

Лѣцела вона як даяка куля, заквачала ше перше за коминчок сушеда прег хижу, а вец з коминчка йому за карк и сцела го руциц до якейшик води. Вон вжал бочкору и вдерел ю по глави. Як ю вдерел так ше баба розбила. Кед ше добре распатрел — не була то баба Марта, але коршов за воду. Вода ше росипала йому по хрибце. Од того ше розбудзел. Осетел же го хрибет шверби.

Даскельо дні потим, пошол Микита до баби Марти. Роздумал. Треба му жена.

Пипка му ше курела спод жовтого баюса док му баба Марта описовала дзивку.

О три тижні була тота дзивка у Микитовой хижі як його власна жена.

Место винчаного дару принѣс Микита своѣй вибраней красного пищика.

* * *

Дні приходзели. Микита дзекеди и водне шедзел на прагу. Курел. Коло нього зос дзигнутим хвостом очуховала ше мачка. Пес брехал коло нового проща...

З комина ше дзвигал весело под небо белавкасти дим. Жена варела.

Фамильярни живот цекол весело у Микитовой хижі.

— Як же Микито? — питали ше людзе, цо на нїх брехал пес споза новосправеного проща.

Добре... Слава Богу!...

— — — — —
Але щесце як харча. Шліске, не можеш го тримац ані за хвост.

И Микитово щесце не потримало... Од єдного часу почал ходзиц Микита частейше до карчми. Вимкло му ше щесце та озда зато.

— Як же Микито? питаю ше людзе у карчми.

— Зло, панове... зло!...

— Маш жену — гваря — яке зло?

— Маш чорта — та таке зло. — А хроми чочт найгорши!

— Зато же хрома — зато зло? наводза людзе.

— Не зато, браца мили не зато — але мили голубове

мойо, вона у розуме каліка, — гвари Микита и плаче. Плаче як диждж а слизи вшадзи, и на пипку и на баюси падаю.

— Не плач Микито — будзе вона лепша — гваря людзе чи шмею ше як да го саную.

— Ая добри людзе. Кед сом ю привед та да сом мал гоч штири ноги як вашо конї, мили браца, та би ме позобувала, ище и копита умила.

А тѣраз ані єдну... Ище вона мне дава гевту єй викривену ногу та гвари:

„На ти мне зобуй! Так ше у панох роби. Цоже ти думаш? — Я браца мойо зобувам и слизи лѣем...“

Людзе плаца Микитови паленку. Знаю пожаловац нещемлївого чловека. А вон пие, уцера баюс, поцагне дварає трираз зос пипки и заш приповеда...

— А вец єй гварим: Пошкраб тѣраз ти мне дакус коло лопатки. Шверби ме, да зос скори вискочим. А вона подумайце своєюу Микитови гвари:

„Там вам корунка. То ше ані не швечи да я“.

Так тѣраз, а скорей шкрабала, Боже шкрабала, док сом не заспал од того. Яй чешко то, чешко жиц з таким... Ту Микита лїгнул и заш наставел.

— А вец сце, ганьба и повесц — ту ше Микита наново росплакал — сце ше паньски ношиц! Блузну сце, длугоки ботоши понад колѣна, а на главу калап. Як єй лем будзе стац тота ботоша на єй викривеней ноги? Як поведзце? Швет будзе на мне с пальцом указовац. Пове: Пале па то Микита цо му жена место хусточку на глави ноши пасарайтов. Поведзце и сами. — Та чи ше то швечи нашим руским женом?

Заш людзе плацели а Микита далей приповедал.

— В недзелю не сце ані замешки вариц, а не месо. Зробел сом грих пред Богом. Я стари магарец Микита Галушков, вжал сом себе младе гаче, младе и каліку. Не добре будзе увидзице... Гинто ми гвари:

„Ви Микито не шмеце до карчми“. Вона мне будзе розказовац? А вец є горда и бесна, и моєй власней пипки не да мира. Тоту исту цо ю ту видзице скрила ю на самого Яна на пойд за комин... Плакал сом за ню и гледал ю, уж сом думал же умрем од болю...

Годзина у карчми указовала уж дванасту кед ше Микита пушел дому.

* * *

Досадзел Микитови живот. Давно ше надумовал, а teraz надумане сцел зробиц. Пошол до карчми, полил паленку, обляпел качмара, побочкал коло носа за шиви баюс и прегварел:

— „З Богом Миколо до побаченя на гевтим швецѣ“ — плакал, так му чешко було.

— На на памяток тоту пипку од Микити брата свойого. Заш капли слизи и Микита одкотулял свойо гришне цело дому.

Дома влапел мачку и пса и однес до сушеда, одпитал ше и ту придаваюци их на чуванѣ сушедови. А вец пришол дому, нашол порващок и завязал го за греду у коморки баш над саму ладу.

Чешко було Микитови одлучиц ше на таку шмерц, але ше мушело. Думал вон же Бог милосердни; па кед му ше на страшним судзе опита чом ше обешел, вон пове:

„Панѣ Господи, чешки криж сце ми дали, чешко го було ношиц. Паньски ше сцела ношиц и пипку ми скривала... А Господ ше нашмев и пове:

Добре, добре, знам я то сину. Войдз и ти з мойма овцами до царства, а ю положиме гу козом. — А я — так себе думал Микита пред шмерцу — шепнем доброму Богови.

Але най ю барз не оганяю бо вона хрома, з пойда спадла кед була мала...

„Добре, добре“ пове Господ и мне пожуре за овцами да не заостанем.

Цалком страцел наш Микита розум. Бул дакус и напиту, але дзе би човекови при здравим розуме таке цо до глави пришло? Ище ше и прежегнал и почал ше модлїц. Модлел:

Пресвятая Тройце, Оче наш, Вирую и Богородице... Кед завершил молитву повед наглас: Помож ми Боже. Справел шилку, ище раз ше прежегнал, положел калап на главу, да не идзе голо-глави на гевтот швет, и скочел з лади...

Гоч як би бул любел Микита, да ше могол преселїц гу овцом, не було му судзене.

Порващок бул преслаби да отрма гришне цело. Праснул на поли и добри человек Микита вдерел з главу до мотики цо стала у комори при лади.

Лежал ту Микита даяки час як мертви. Пред очами цма як даяка чарна плахта, тота плахта як да була на дзепоедних местох подарта и тамадз пребивало шветло. По глави ше му круцело. Видзело му ше як да леци просто до неба, лем тота плахта смета. Пробовал роствориц очи. Могол. Подзвигнул куцник главу, отворел баржей очи и чудовал ше. У небе було як у даякей ко-

морки. Правда иста баш як у його коморки! Тоту мотику и вони маю, тот гордов ище од влонї розсушени.

Длужей ше Микита не мог розпатрац и предумовац, чом тоти ствари на небе цалком подобни до гевтих його цо остали на жеми, дома у коморки, бо ше нагло розтворели дзвери и вошла на нїх Микитова жена — Микита ростворел очи и ледво змогол слова:

— „И ти пришла? Як? Кеди? И як да ше дачому здогадал, махнул з руку и указал за хрибет: Ти гу козом!

Святи Іарадичи у Риме. (З нагоди ювілейного року).

— Гу козом? Ви ше заш опили — випатра. Дзе же вам пипка? дайдзе сце ю уж мали страциц...

На чолѣ бул вельки знак од мотики.

Ютре дзень по тим нещесливим путованю на небо, пошол Микита по свою пипку, по пса и мачку и запуцел ше по гевтей драги цо ведла попод лес до другого валау.

Пипка ше курела, пшичок оганял врани по драже, а мачка на руках, припатрала ше на дим цо ше курел з пипки и махала з хвостом.

Дзень бул красні. Микита радосні. Слунко швицело нешка як нігда. Іце і ташкі у леше шпівали крашне, а витрик колісал конари полні зос таркамі цо коло краю леса росли.

Микита сцек од свай хромей жєні! "Хрибет почухам до дрєва. — Наєм ше таркі і дринкі, а озда у другім валалє людзе жию. Голєм ми ніхтo не будзе скривац пипку". Так аж наглас думал себе Микита одалююцї ше вше вєцєй од родногo валалу.

За лесом ше находзі едєн валал. У валалє ше поєднал Микита служіц. Служєл вон там іцє вєльo роки. Можнo і нешка жіє там і служі, кєд же го нє нашлa йогo хромa коза і жівот му нє випіла.

А. Мудрі:

На Триглаву.

И тў на тей гори понад чарні хмари,
Рўску писню шпивам ой Рўснаку мали!
Ой Рўснаци браца, на ровним жиєцє,
Алє сцє зос горох прєсадзєнє квєцє.

Зоз горох Карпатох, дзє шніг бичні владa,
Там дзє Українка чўба сўойo стада,
Так одкадз ше чўє писня о козакў,
О томў нашомў славному йонакў.

Отамадз сцє браца, там вам корєнь праби,
Нє забудцє нігда на тот корєнь стари,
Шлєбодно пєвєцє: з рўского змє роду,
Рўсини помрємє — нє дамє шлєбоду.

Досц змє булі цўдзи, досц нам панобали,
Досц змє сўойo ліца прєд другім скривали,
Тєраз сцємє прабда да ўкажє сўойo,
Комў цo припада, то най будзє йогo.

На Триглавў, 24. VII. 1929.

І. Б.

Нє плач дзівчє.

Нє плач дзівчє нє плач, Бо очі вїплачєш, Нє плач дзівчє нє плач, Бо ти дармo плачєш.	Рўц до воді камєнь, Та ше габа дзвїгнє, А о краткі часок, Вона ше росплїнє.
---	--

Тўоя гўзда гашнє Скоро ше згашєла, На нєбє милогo, Друга ше зявєла.	Йогo лўбoв булa, Кратка нє стaємнa, Така ягoд габа, На воді справєнa.
--	--

Зявєла ше гўзда, Красшa швїцацєйшa — Гєфта друга од цє, И красшa и лєпшa.	Прє габу цo прєшлa, Нє трєба да плачєш, Нє плач дзівчє нє плач, Бо очі вїплачєш.
--	---

М. Винай:

Поворот.

И заш я ўвїдзім тўойo ліца,
И заш тўойo очі шварні!
Цїганє граю, ў мнє шєрцo бїє,
И шмєло мї шє тўойo ліца красні!...

Тї мoя на вшє будзєш и я тўой,
То пєвно, як пєвно жє нас слўнкo грєє!
Ох мнє шє слўнєчкo и швєт цалї
И нєсказанє щєсцє шмєє!...

Як длўгo я чєкал и жадал тoтї часї,
Як длўгo я слїзї лял жалю и роспўкї,
А тєрас... шїцкї слїзї прєшлї,
И чєшкї мoйo патєня и мўкї.

Я уж твоей и ты уж на все моя! —
 То щесце, котре ніхто не претаргне!
 Мой живот, моя радость не препадне,
 И младость моя не пойдзе ми в марне.

Тото щесце да на бики трае,
 Док ест нас двоих, твоих очоx шварних,
 Док ест нам диху, свідомства нашого,
 И шмишку нашого и лицох радостних!

И заш я убидзим твоею лица,
 И заш твоею очи шварни!
 Цигане граю, у мене шерцо бие,
 И шмею ми ще твоею лица красни!...

И. П.

Покойней мацери.

Ти ище маш добру свою мацер! Бочкаш ей лицо, на котрим лем цо ше почала указовац старост, гласкаш ей власи, котри лем цо почали шибиц, облескуеш ше при ней, а шицко ци то таке каждадневне. Ані не подумаш о тим цо робиш. То ци твоею шерцо саме гутори. А я патрим: шерцо ми ше тарга, а слизи виходза на очи. Чи себе и подумаш, яка ци щешліва?! Чом бочкаш свою мацер предомну? Чом це вона сама притуплюе гу себе? Чи не знаш, же зос тим раніш мене, раніш моею шерцо? Ох, люб ю, люб, док ю ище маш! Кед ше здогадам гебтих давних цмих вечах, кед ище моя мила мац прихотдела гу мене малкей гу посцелки:

«Шерцо моею; душо мила, шпий?» Ох! тоти слова, тоти красни полни любви очи, цо ми були таки мили, давно ше давно на бики забарли. И док ши ме притуплену на своїх першоx, гласкала и бочкала, моею тедишне тварде шерцо не осетело моцне дуркане Твоего, котре би за за мене и свой живот дало. Мамо! мила мамо! чом це вецей нет?! Чом це нігда вецей не можем облапиц, побочкац?! Чом ше нігда вецей не можу поврациц гебти красни дні, кед сом ци шедла на ко-

лена, а Ти мене моцно сцисла гу себе, як да ши ме сцела од дачого обраніц. Прецо я мамо тото не забула? Чи то и забудзем дакеди? О! не! Нігда! Чувствуем ше така мала, така слаба, нераз ми слиза лицо умилла, а хто ме поцеси? Ніхто!

Мамо мила, мамочко добра, жаль ми сцагне перши и точ знам, же Ти и на далей остабаш зомну, при мене. я ци не можем брациц тото цо ши ми дала. Да ци брацим любов таку велику да осетиш же и моею шерцо лупка як и Твоею и хоч е слабе воно це ище баржей люби. Словоx уж немам.... Мамо!...

о. М.

Руска женіdba.

Припатрал сом ше вецей раз з едней гори сримскей на нашу Бачку и думи ше моею далеко занесли. Мили Боже, але е красна!

Подомну цече Дунай, а за Дунаєм видза ше красни били бачвански валали. Випатрало ми, ягод да ше лебеди огриваю на слунку, кед вишли зос Дунаю и суша своею красне биле пире. Ровнина як длань, а зос гори стої пред тобу еден за другим валал на бліско, на бліско, Боже, ягод да еден з другим скапчани, а не километрами роздалени. А богата тота Бачка! Гамбари и житніци познати по цалим швецe! Ровнина — не ма ци дзе око одпочинуц и да нет тих вербоx коло Дунаю и багremoх коло валалоx, та випатра ци, аж до Пешту би ши видзел. Богатство силне у жити и кукуруци, а да тота Бачка ма ище дакус лепши виніци и вельо вецей овоци, була би ровна Сриму. Не були би Бачване жадни нічого, мали би шицко, цо им лем душа и шерцо жада, окрем — динарох, але того тєраз нет нїдзе! Дармо, таки часи настали! Криза!

И живє наш мили, добри руски народ у Бачкей и да не настали чєжки часи по цалей кулі жемскей, та гварел би ши кому лепше на швецe як Бачваньом! У тей отже Богом благословеней Бачкей, а у єдним од руских валoх жил едени Русин по цалей Бачкей и Срими познати по мену Мойсей, а мал єдинца сина Мефтодия.

Отховали родителе сина у страху Божим, та ношели го на рукох — на дланю и шицко му виполньовали, цо год лем зажадал. Не чудо, єдинец, а Бачка полна єдинчатоx! Виховали го у страху Божим, а же лєгінчок по цалей ноци не дома, же єдинчок

люби пиц и картац, по карчмох розбивац ша то ніч, то чеснота — та як би ше знало же вон газдовски син, а єдинец! Роснул легинчок и дороснул до 18 рочного легиня — до женїдби. Ето ци ту радосци, радосци родительом, ето ци бриги родительом! Ша то не брига сина оженїц. Не брига? Ище и яка!

У других народох то справди невелика родительска брига. Легинь ходзи вечарами на бависка зос другима пайташами. Дагдзе на пажници валала позбера ше младосц, маю поєднаного гайдаша лебо тамбураша и пред очми цалого валалу младосц ше забавя, жартує и танцує.

Кажди легинь там себе найдзе свойо дзивче, зос хторим найволї танцовац и бешедовац, а за другима вон не дзба, а кед од тей бешеди отходзи дому, чувствує ше щешлівим, же заш видзел свойо дзивче. Так будзе и два и три роки и док легинь дороснул до женїдби, же мал 20 роки, а дзивка 18 лебо 19 роки, обидвойо уж давнейше чувствовали, же єдно през другого жиц не може, єдним словом: два ше шерца нашли, цо на себе вше думаю и за собу вше здихую. Па кед родичи надумали легиня женїц, спомню му, а вон радосно пристава — та ледво дочекал тот час. Видза по нїм родичи його, же вон — випатра — тото чешке питанє доконьчел. Питаю му ше: озда маш уж даяку, а вон радосно гвари: Тоту сом вибрал, любиме ше и побереме ше зос благословом Божим и вашим родительским, кед не маце ніч проци ней. Родичи дабоме жадаю свойому дзецку найвекше щесце, па кед ше дзеци любя, випитаю дзивку, оглашки и винчанє по Божим ше закону охоньчи й млади пар у щесцу почина свой супружески живот. Сами ше нашли, сами ше сцели, любов их вяже, а то є условїє щешлівого супружеского живота!

Цалком то иншак у нас Руснацох!

Палє там бежи тророчни хлапчик у кошульки по драже и бави ше у праху. Щешліви родичи припатраю ше на сина и задовольни су, а думи им ше далеко заноша. Вони не лем думаю, вони медзи собу и бешедую „радза“ ше, дзе го оженя, док дорошнє, дорошнє до 18 рокох. Думаю и бешеду свою тая, але накеди хлапчик постава легиньчком, од легиньчка постава хлапчиском уж му вони гуторя и радза го, зос хтору да найвещей танцує и бешедує.

„Знаш, Яни, сину мой, гвари му мац, ище ши мал лем 3 роки, а вона лем цо ше народзела, уж зме ци ю одредзели. Цо думаеш! Будзе мац озда и пол ферталя!“

— Мамо, мне ше вона не любі — я би . . . , але прерива свою бешеду, бо мац запрепасцена на ньго патри.

Цо? Та я уж 15 роки зос оцом одредзела, же тота будзе твоя жена, а ти себе випатра, другу нашол: Меркуй, знаш, бо кед повем оцови, та знаш. же будзе и зос розвалку!

Остал Яни смутни, а старательна мац задумана и зачудована. Ето, яки то нешка млади швет. Не слуха своїх старших и не поштує их, а Бог цо заказує у 4. заповиди? Та цо зна 17 рочни хлапчиско, цо то живот. Треба з розуму хасен вжац — так роздумує мац. Надумала и далєй зос сином о тей роботі бешедовац и приставиц му щесце, у хторим плївац будзе, кед вежне тоту, цо му вони нашли и вибрали, кед му лем 3 роки було. Та пол ферталя, то не жарт! Правда, ма вона лем не полни 15 роки, але вони зроби молбу на Владика, а Владика да дозволу . . . Ша ми газдове . . . !

„Но, цоже сину, гвари мац пар дні по гевтей бешеди синові, бешедовал ши уж дагдзе зос Ганьчу Петрикову? Бизовно вона ледво чека да з тобу танцує и бешедує! Боже, чи нам ю не приду понукац. Ша ти єдинец!“

„Пробовал сом мамо, але вона вше хрибет обраци, а вше лем патри на Миколу Колєсарового. Вон, знає, найвекши нялкош медзи легинями и вше ше кері, а єй ше то барз любі. Та знаме ми легинє, же Микола Ганьчу вежне? Вони ше любя и о два роки ше поберу!“

„Та яки ти легинь, гвари нагнївана мац, кед ти пушиш пред себе Миколу! . . . Ша ти єдинец! . . . Та гоч голт жеми предаме, мушиш ше ти баржей керіц, як Микола, мушин буц векши нялкош як Микола! Чул ши? — Голт за твійо керене предаме, а 4 зос Ганю достанеме, па зме ипак за 3 голти векши и богатши!“

„Модлїм Вас, мамо озива ше зос страхом Яни, ша я ю анї не сцем. Вона ма свойого легиня, а я мам свою дзивку. Вони двойо ше любя, а ми ше двойо любиме . . .“

„Ошалєл ши, хлапче, скака му мац до оч, цалком ши ошалєл! Ша од любосци ше не живє, але од жеми! Палє оцєц и я — ша ми ше не любєли, а ипак зме ше побрали, бо ше нашо родитєлє так догварєли, па нешка себе живєме як . . .“

„Знає, мамо, пребачдє ми за слово, я би не сцєл, да ми двойо так живєме, як ви двойо . . .“

Ядни Яни! Того вечара бул од оца бити зос оплєцєним ручїком!

Недзєля по вечурнї. Пред хижу Петришкову у Андїнцох шєдза жєни и описую цали валал. Петришканя и єй кума Афїя остали найдлужєй шєдзиц. Кума Афїя ставала уж вєцєйраз, жє

пойдзе дому, але ю кума Петриканы вше затримала, бо док останю сами, ма ей цошка повесц.

„Знаце, кумо, чом сом Вас затримала так длуго? Ганьчу уж приходза питац зос Шовіровцох. Питаю ю Саблярово. Чули зме, же то найлепши газдове там, але ми надумали, да ю одаме до Шаровцох у Сриме до Филерових. Ми тил, правда не познаме а ані нам ше не швечи, да сами нашу Ганьчу понукаме, але Ви, кумо, маце там родзину, па ице до Шаровцох, ми Вам драгу заплациме и поробце, да ю Филерово випитаю“.

„А маю вони легіня за женідбу? Давно сом уж не була там, та не знам“.

„Чуеме, же маю. То лем хлапчиско, пар мешаці младши од нашей Ганьчи, але то ніч. Шицко мож за пенєжи, а ми их, то знаце маме досц. Знаце, Филерово, так чуеме, найлепши газдове у у Шаровцох, а не забуце повесц, же ми зос Ганьчу даваме пол ферталя жеми душе по винчаню. То не шала! И кума Афия пошла до Шаровцох опатриц родзину...“

*

Але ето я забраздел далеко. Думал сом описац як чесни газда Мойсей сина оженил, а я зашол далеко. Обишол сом и Бачку и Срим, а зашол сош аж и до Славоні. Но тераз ше вращим назад до обисца газди Мойсея.

Дакле, Мефтодий дорос до 18 рокох. Не мал вон ані брата, ані шестри, па родителє зос страхом и бригу чекали тот блажени час, да сина женя. Та у нїм им шицка надія, у нїм будучносц фамелиї, а вон не вельки, а здравле му не квітло на ліцу. И не чудо! Єдинец, розмазани од малих дньох, чувани у хижи як тащок у клітки, а откармени зос алвами. За горучаву и жиму не знал. Жиму прешедзел за буджаком, а же требало до школи и по два „дуксери“ нацагли на ньго. Лєто прележал у хлатку. Понеже бул тілесно слаби, чували го од каждей роботи — в жиме, да ше не нахладзи, а влєце, да ше не прехладзи и на слунку почарні, але да будзе красни, били, сейкасти!... Отже дороснул до 18 рокох сретно и тераз го треба женіц. Єдна хиба була, же його не женили уж од 3 рокох — не верели себе, родичи же пре його слабосц тілесну дожию тот блажени час.

Радзели ше родичи, радзели хтору да му випитаю. Обишли духом шицки бачвански валали, — обисца и шицки газдовски дзивки. Але — єдни барз богати — не даю дзивку за Мефтодия, други не досц богати — вони ю не сцу Мефтодийови за жену. Думаю родичи, думаю, да им глави попукаю — а Мефтодий о тим шицким ніч не зна!

„Яй, знаш ти жено, цо! Порихтай ти нам добру зайду. Пойдземе ми ю гледац преїг Дунаю. Знаш, там у Шаровцох братняк Филерового, вон нас пораdzi“.

При тим остало. Зайда порихтана, оцєц и син шветочно облєчени — иду до Сриму на госцину...

Филерово прияли бачванских госцох зос вельку радосцу. Док ше вишоровали поздрави зос Бачкей, па док виприповедали о красоти путованя, кед ишли од Дунаю, пренашол газда Мойсей, же пришол час да пове, цо их пригнєло до Шаровцох. Прєто послал Мефтодия зос их Йовтєном до валалу, а стари розвязали бєшеду, цо Мойсея мучєла.

„Не нашол сом за мойого хлапца у цалєй Бачки дзивку, яку би ми сцєли, па себе думає, же ше озда даїдзе ту найдзе даяка добра, красна и богата невесточка. Не мали би сцє даяку?“

„Ша знаце, брату, єст ту дзивчатох на одай, але не знам, чи Вам ше буду пачиц. Ето Когутова Ільча, дзивка од 17 рокох, а будзе мац дас 3 ланци жеми. Мало є пєтава ето то єдно хиба, але питацох пре жем ма. Не знам чи би ше одала аж до Бачкей. — Ганьча Киральова будзе мац коло 4 ланци жеми ма исто 17 роки, але любі мулатовац. Не шумна є, чарна як циганка, а робиц не любі. Але питацох ма, а робиц ше научи бо „єст у полюбич...“ Єст Юлка Кральцова худобна, прехудобна, але и прєкрасна, найкраша у Шаровцох а вредна и побожна, же ей у тим пари нет, но окрем своїх чеснотох свойому мужови ніч не приєше. Зато широта нема ані питацох. Но, як думає?“

„Ей, да тота Юлка ма тал Гані Киральовєй такой бисцє ю мушєли пойсц питац за нашого Мефтодия. Дармо доброта и краса кед є худобна. А гєвти два Гані и Іля чи вредни и чесни дзивки?“

„Та як ше порахувє! Знаце, тал маю, а то главно“. Док ше вони дзвєме радзєли, подурка хтошка на дзєрох и войдзе до хижи. Була то кума Афия зос Андинцох. Бєшеда зос куму розведла ше на широко, док мудро не наведла на фамелию и сина. Гєваль, тамаль Филерово ище не думаю женіц сина, одвише є млади, але заключєло ше по длукей бєшєди, же газда Мойсей пойдзе аж до Андинцох питац дзивку за Мефтодия. Пол ферталя и красни тал, вредзи аж там пойсц. Кума Афия презнала ше шицко о нїх, а кед дознала, же Мефтодий єдинец, а будзе мац 2 ферталі жеми, пристала и такой ше вращєла дому погуториц Петриковим цо поробєла. Док стари женили Мефтодия, вони двєме пошли до карчми, дзе ше младосц позбєрала на танєц, бо недзєля була. Любя ше Мефтодийови дзивчата, а особито Юлка Кральцова и найвєцєй

зос ню танцує. Йовген му пригваря, да и зос другима танцує, бо ше не швечи вше зос исту.

„Швечи, не швечи, я зос ню танцовац будзем. Ох, та кеди ме мойо надумаю женіц!“

„А чи оцц не пришол тебе ту женіц? Але знай, Мефтодию, Юлка барз удобна, ніч нема, зато широтка чека. Правда млада є и красна, па ше и мне пачи. Кед ше не ода, док ше я будзем женіц, я ю вежнем гоч є удобна. Озда ми оцц не будзе сперац. Обецала ми Юлка, же будзе чекац“.

Руски церковни шпивацки хор у Шиду.

„Справди? Но добре же знам! Але ти думаш, же мене оцц пришол ту женіц? Ніч ми не гуторел. Га, оздаль ми дакеди пове. Оздаль ме праве не повинчаю презомне, кед ме уж презомне женя!“

Док кума Афия виприповедала Петришковим як поробела у Шаровцох и же Мойсей придзе по их Ганьчу, заключели стари, же свойо дзецко до Бачкей не даю. Там єдни мудерци, други шмиховальци, а гу тому зос Андінцох до Бачкей далеко, вельо би требало потрошиц, док би дзивку ишли опатриц. Надумали дакле Петриково, же найлепше Ганьчу одац до Сабляра у Шовгровцох и душе не то отказали Сабляровим.

Але им зос Шовгровцох принесли глас, же вони свойому

легиньови нашли уж другу дзивку у Шаровцох — Ганьчу Киральову, и на соботу ше напишу у паноца.

„Ох, бриго моя, здихує Петришко. То ти, жено, шидко виновата“. И од слова до слова, стари ше того дня барз повадзели. Знаю вони, же Ганьчу их шерцо цага гу Миколови Колесаровому и же нарикала и плакала, кед чула кадзи ю по швецє одаваю и понукаю, але Микола би му могол буц слуга по маєтку и зато му ю не даю. Саблярових пре Йовгена Филеро-вого одбили, а тераз, кед Филеро-во одбили их Ганьчу, Сабляро-во себе нашли другу. Ух, цо робиц?

По длугом роздумованю и поради заключели, же Бачване Мойсея дочекаю крашнє, а як будзе далєй, увидзи ше. Гоч ше и напишу у паноца, легко ше зруцац, кед ше графи лепша згода. Ша було дзивчатох цо ше и зос трома у єдней женідбеней сезони оглашовали. Добри то и дальни обичай...!

И пришли Бачване Мойсей, Мефтодий. Упознали ше на фришко и стари побешедовали. Мефтодий тим часом забавлял ше зос Петришковим слугом у хліве. Ганьчу послали до нини. Понеже ствар уж була готова скорей як ше стари „сватове“ спознали, тал од страни дзивчиней утврєдзени, а легинь — єдинец будзе наслідник двох ферталюх, та тераз послали по Ганьчу до нини и Мефтодия до хліва.

Пришла Ганьча и Мефтодий: вони двоїо теди ше перши раз видзели. Мефтодий патри на ню спод обервох, а Ганьча бляда на нго ані не патри, але упера свойо здвоїни очи на мацер ягод да модї мацер за ратунок. Але мацери грає у ухах 2 ферталї, єдинец, и не чувствує болї своей дзивки.

„Дакле, мой сину, озвал ше Мойсей, — ми ше єто догварели, да вежнеш себе за жену тоту чесну дївицу Ганчу. Видзиш яка є красна! Люби ци ше?“

Мефтодий заслупнул! Так му було мило танцовац у Шаровцох зос Юлку Кральову и уж себе думал, же обєгне Йовгена и замодлї оца, да му випитаю, а тераз...

Га, га, ганьби ше легинь, шмєє ше газда Мойсей. Знаєє, ище зме зос нїм не бешедовали о женідби та ше тераз ганьби! Но повец нам, чи ци ше млада пачи!

„Ша... пачи ми ше, кед... ше Вам... люби, отповеда Мефтодий“.

А, цо ти, Ганьчо гварини, пита ше єй оцц. Люби ци ше млади? То, видзиш, будзе твой чловєк, кед будзе воля Божа.

Ганьча спуєцела нїско главу, лєм єй ше почали шлїзи си-пац з очох и нїч не одповедла.

Знає, свату, як то, гвари Петришкова. Жаль ей ето за домом и за нами, але ше ти Ганьчо научиш на Бачку, а ми це придземе и по два раз на рок опатриц. Ша то не преїг швета тота Бачка.

Була то стреда, а паноец записує млодих лем пятюк и суботу. Газда Мойсей охабел сина у Андінцох у своєї дальней родзини Колесарових, бо му було длуго чекац аж до суботи — цали тидзень з дому, а роботи у доме досц, але цо главно — мац у доме чека гласи як на жирячки. Достал Мефтодий пенєжи на трошок досц, да ше укаже хлапцом, препоручел му оцц Миколу их, а сам ше врацел дому.

Не любі ше Колесаровим таки госц, цо зато остал у их доме, да им синові однеє дзивку, а як аж було Миколи при шерцу...

Дума Микола, дума. Шерцо му цошка прициска и лем му ше круца слізи у очох. Цо да роби, да му нови пайташ дзивку не однеє? Нема вон мирного дня ані ноци. Розум му не при роботі и шицка му робота наспак идзе, а кед в ноци зашпи, шніє страшні сні.

Мефтодий видзел, же му з пайташом цошка не у шоре; и питал му ше, чи є не хори?

„Як би сом не бул хори! Ето, брату, пришол ши ту и однімаш ми мою дзивку. Ти озда ані не знаш, цо то значи, кед ми шерцо любі Ганьчу, а вона мне уж два роки, а ти тєраз пришол, нігда ши ю не видзел и випитал ци ю оцц, а ані не думаши як нам двоїм при шерцу...“

„Ша я не знал, же при Вас так... Ей, вецка ше я мушим зруцац. Не сцем я од тебе твою дзивку однімац. Ша я ю не любім, а цо ше на шерцо одноши, мне шицко едно чи ю чи другу андїчанку вжац. Май ти свою Ганьчу... Але цо я зробим... Ех, сам сом ту, вежнем хтора за мене пойдзе и же я ю зосцем, а не хтору ми оцц нашол и вибрал!“

Ох, яки ши добрі Мефтодию. Лєпши як ци гоч хто. Найци Бог заплаци, же ми охабяш дзивку. А знаш хтору вежні. Ето Марча Словакого вше гутори, же би ше любела до Бачкей одац, па випитай ю. До Петришканї откажеме, же ше ти од Ганьчи одумал, а на ютре випита моя мац Марчу: Такой ше можеме пойсц до паноца пописац. Ёй стари пристаню.

Ага, знам хтору думаши! Дзивка ми ше пачи, а же ше зню мой оцц не зна, ніч за то, ша я ше женім, а не вон.

Уж друга дзивка вибрана. Словакого пристал зос дзивку, а и дзивка пристала. Ніч зато, же ше лем другираз видзели....

Петриково остали поганьбени, такой пошли до Бачкей Мойсейсви, а стара Петрикани пошла аж на треци валал до врачарки... Але цо то! Радовали ше зато Микола и Ганьча!

Марча и Мефтодий пошли до паноца, пописали ше и ютре були оглашени у церкви. Мефтодий ше позберал и пошол дому и однесол оглашки да и там буду оглашовани, але зос страхом цо му оцц пове, же не вжал тоту, цо му ю вон випитал. Але вони ше не гніввали ані му не пригваряли, бо ше уж скорей погніввали на „свата“ Петрика, бо од нїх вимагал якишик трошки за чєсц дзивки, а ураховал до рахунку аж и драгу куми Афії до Шаровцох...

И побрала ше Мефтодий и Марча! А чи им будзе сретно? Дал би Бог, ша тєльо маме нещєшлївих супружєствох. А чом? Ето чом!

Док ше младосц спознава и симпатия на любов шерца им вяже и звяже, дотля нерозумні родичи глєдаючи якишик материялни интереси, куми глєдаючи славу способносци вязац млади пари, сушєди злати указуюци моц свойого язика, баби... и т. д. Боже, хто ше ище не замиша до тєй роботи — вони ето так убиваю млади шерца, силу ю на ненатурални супружєства, скапчани не на фундаменту медзисобней любови двох млодих особох, але на фундаменту їх якиших шалєних принципох и так запрепасцую цалу будучносц своїх дзецох! Чи єст дагдє у тєлєй мєри „охабєних“ у наймлодших днєох, перших тижньох супружєского живота, як у нашим руским народзе!

Чи єст, питам ше, у даєдним народзе тєльо и так нещєшлївих супружєствох як у нашим народзе?! Чи єст на швецє дагдє медзи супругами тєльо лаца и преклиняня, битки... єдним словом, чи єст дагдє тєльо пєкла у обисцох и фамєлийох якцо єст у нашим народзе?! Так у прєвелїх фамєлийох владє и царсвує правдивє пєкло, у хторим жию муж и жєна з дня на дзєнь од наймлодших днєох супружєства до — шмерци, пєкло у хторим ловаю и дзеци свойо, але док придзє час, да жєня синов, одаваю дзивки и заш лєм вони, вони исти запрепасца и свойо дзеци як и їх родитєлє запрепасцєли їх самих. Зос своєї нужди и зла ніч ше не научєли и так зло: пєкло у фамєлийох приходзи од родє на род! Жалосц, смуток то, але и знак ніского културного положєня нашого народу у питаню супружєства. А чи будзє дараз лєпше? Дал би Бог да будзє такой!

Били гвоздик.

Була яр. Красна цепа. Як то мило, як то крашнє, кед по длугокей и досадзеней жими настане яр. Видзеш вонка, патриш тадзи и тамаль вшадзи ше шицко зажелнєло. Квеце пахнє, а витрик го колїше. Як то крашнє кед вишнї и кайси заквитаю, конари ше од квеца згинаю, а на нїх соловейки умилно шпиваю! Ище красше теди пойсц за валал, гу бегелю и слухац лопотанє мліна и суцанє води цо спод нього у габох виходзи. Шеднуц на даяки камень цо при води лежи, задумац ше, а може и даскєльо слизи пушиц ту до води, най их вона зос собу одноши. Лєбо вжац кнїшку и читац, ту дзе тєраз нєт нїкого. Нє! читац ту нє мож. Лєм розпатрац и о дачим думац. Ту на тим месце приходзи на розум шицко цо ше видзєло, чуло, або и зисцєло. Так и тєраз. На розуму ми жимушнї час. — Барс було жимно. Вонка падал густи шнїг. Моцни витор нємилосердно згинал сухи конари и отрєсал зос нїх шнїг. У нєвєлькей хижочкї такєй нам милєй и такєй цєплючкєй за нєвєльким столом, шєдзєли змє три. Вона — наша райташка поволала нас гу сєбє, а ми два, од малючка „верни“ пришлї. Була од нас вєльо старша, та и розумнєйша. Любєли змє ю нє так як пайташку, алє баржєй. Сама вона красна ягод маков квет. Ліцє билє, а такє милє мало краснї випатрунок. Того дня було жалоснєйше. Очи, як два платки з бєлавого моря, самї виволалї єй нєщєсну долю, Як дринки, червєни уста лєм тєди гуторєли, кєд мушєли. Гоч и нє сцєла алє на нашє запитованє и молбї прєцє є жалосна, вона нам почала приповєдац:

„Прєд двома роками тото було, алє зато шєрцє нє забуло. Я була ту дома, а вон, — тото „вон“ якошїк иншак вїповєдла, висшї тон му дала — вон бул гєт! далєко! У цудзинї. Заручєнї змє уж булї мєшаци. Мойє шєрцє го любєло. Щирє, так як лєм цо можє. Лєм сам Бог на нєбє зна як сам го любєла. Уж тєдї сам добрє знала, жє сам лєм його и нїчїя вєцєй. Дармє мє родичи нагварялї, да шє одам, тєраз кєд мє другї питаю „бє хтє зна чї цє даяк даяк нє спрєвєдзє“, гуторєлї вонї: „Ах! вон!“ подумала сам сєбє „вон да мє спрєвєдзє? Нє, його шєрцє добрє“, нє моглє бї тото зрєбїц. И вєчарєм, кєд мойє родичи заспалї, я длуго рєшєла заглавок зос слїзами. Писал ми жє прїдзє. Я го вшє чєкала, нє його нє було. А вєц и писанє прєсталє. Нє знала сос цо знїм. Аж єдного дня писмє вивєла жє є хорї барз. Як вошєл до посцєлї,

анї вєцєй раз нєй нє вишєл. Умар! Кєд сам то учула збляднута сом спадла, цє вєц зємну було нє знам. Як сам шє розбаторєла прївїдзєло шє ми, жє там далєко дзвоня, дзвоня и його цєло нєша. Тєдї мойє шєрцє мїра нє малє, вшє цєшка глєдалє и я шє питала сама сєбє: „Чєм? прєцє нє можєм там буц?“ Голєм зос слїзами грєб му заквашїц? Алє дармє!...

И ту вона одїхла и утарла зос очєх слїзи, котрї шє єй на краснїм лїцє котулялї. „Од тєдї я страцєла волє за шицко. Нє любїц, цєрпїц. — И зновє мє родичи нагваряю. А я — цє да вам и повєм? нє сцєм шє одац нїгда. Вон єдєн бул добрї, и того мї судьба одняла, шицка моя надїя прєпадла, як камень у водї. Вєльє раз сам и на Бога нарикала. — Милї Божє чєм нї мє уквїлєл?“ а вєц сам шє и сама цєшєла — Божє Тї так сцєл, то була волє твоя“. — Єдинї спокєй и найвєкша радєсц лєжї мї ту, и у тим вона вїнє зос ормана цєшка замотанє — бул то єдєн бїлї, цалком висушєнї гвоздїк, хторї ищє и тєраз крашнє пахнул. „То його дар, вон мї го дарєвал пєршї дар, зато я го тєраз так чувам и будзєм, и любїм го“. И вєц го помалї, так да зньогє анї єдно лїстєчкє нє спаднє, закруцєла и назад одложєла. Кєд вона звєршєла — мї два осталї нєрушаюцї шє на своїх мєстєх. Нє шмєлї змє шє озвєц, да єй зос слєвами зновє нє зрєнїмє и так досц ранєтє шєрцє. Нашє шєрцє дуркалї, дуркалї Божє як тот млїн на бєгєлю, при котрїм тєраз о тим роздумєм.

И тєраз яр. Кєд шє прїрода будзї, а знїю вєднєк и шицкї чувствє оживлюю, и волаю на вєсєлї жївєт, я шє наздавала жє и за нїю настанї краснї и радєснєйшї днї. Алє нє! Чула сом баш тєраз жє є уж барз хора. Я ю санєвала и сама мї слїза за слїзу капкала. Вона шє сушєла, а там у орманє сушєл шє и бїлї гвоздїк.

* * *

Уж шє и змєркало кєд сом шє вращєла гу домєвї. Зос мєста сом попатрєла за своє валал. Малї бїлї хїжї лєдвє цє шє и видзєлї од силногє квєца рєсквїтнутїх вїшнїєх. На штрєтку зєз валала, зос жєлєнєй гуцавї пишнє шє дзвїгала наша красна цєрковна турнїя, на котрєй баш одбївало нє знам кєльє. Зос жальєм у шєрцє мїрно сом ишла вшє блїжєй валалу. Наокєло було цїхє, лєм шє и далєй чуло лопотанє мліна и суцанє водї, у котрєй шє остатнї слункєво зарї купалї.

Наш дзвонар.

Езер осемсто пейдзешат швартого у ламачки сом ше родзел, та рахуйце кельо то роки. Штераец пейц роки служел сом церкву. Кельо саночни, ютринї и служби одзвонели тоті руки! Ей ша то не гоч цо. И вше як треба. Дванац раз на огонь сом дзвонел. Пейц раз владику сом дочековал. У теметове тельо души, за еден шорови валал, цо им я одграл писню дзвонох. Плакал сом за дзвонами, кед нам их зос турнї знімали да зїх справа кульки.

Красота наших церквох.

Нова церква наших шестрох Василянкох у Львове.

Приношимо слику новей красней церкви, цо ю тєраз будуу у Львове. Церква збудована у нашим националним руским стилу (стил то способ будованя) у тим стилу требало би да ше будуу шицки нашо нови церкви и у нас у Югославії, па да ше такой на перши погляд видзи, же то руска церква.

и кулі з хторима забивали синых тих оцох, цо им тоті исти дзвони остатню писню грали, Плакал сом як за своїма дзецми. Каждого сом по мену знал: Миколу, Митра и Михала нам однесли. Од каждого окреме сом ше одпитал. Нігда вецей такі дзвони не будземе мац. Гевти кед зазвонели та и некресцена душа калап знімала. Хмари розганяли як дим од догану. Так на, як кед задуюм

до диму та ше розидзе так и кед я зазвонел з тима дзвонами найбридши хмари ше ростарговали.

— Та те бачи барс давно було и жалосне в. Приповедайце ви нам лепше о тим, як сце раз до саночного дзвонели.

Дідо поуцерал баюс, нашихнул ше дакус, запатрел ше през облак на сушедов комин и почал.

Та як? Так! Уж сом бул дас рок дзвонар, могло ми буц дас дваец шейсц роки. Приходзело вельке швето Пренепорочное Зачатие Богородици. Шнїг западал, ледво з хижи ше могло висц. Шедзим так еден вечар и лупам кукурицу. Нараз ми спадне на розум: „Ноль да опатрим, хтори дзень ма буц тото швето“. Станем, найдзем календар — теди нам календари з Унгвару приходзели — и аж ше зачудуюм. Гварим жени:

— Пале Марїо, шо то на ютро Пренепорочное Зачатие Богородици. Но! Я би наисце опстал. Саночне будзе, а я би дома спал. О, чи видзиш, чи видзиш!...

Жена як да не верела. Пришла и сама опатриц. „Наисце, а я цошка вше тримала же на шварток пада тото швето; так ше ми привидзело, же и паноец гварел у церкви, же як на шварток“.

— Ша видзиш же не, мушела ши лєм придримнуц, як ви жени уж маце обичай. Видзиш як добре мац у обисцу календар. Зрихтай нови шмати. Пребудз ме на рано кед ше перша зобудзеш... Полегали зме. Рано ше зорвем перши, видзем вонка, когути шливваю. Цма! Гвизди уж барз ясни. Мраз же лєм. Войдзем до хижи, попробудзуюм их. Перши раз ше дзвонї зос шицкими. Док ше ми зрихтали, док цо, требало исц и дзвонїц. Не мушели зме ше понагляц, бо лижа нам була у улїчки, але не далеко од церкви. Наша стара годзина указовала три ферталї штири. Яни син би спал, та финка.

— Но лєм не финкай! Док одзвонїме та придземе дому — можеш заш легнуц. За треце дзвонене найдзе ше уж дахто. — Вишли зме. Валал спал... Идземе драгом...

— Мало будзе у церкви нешка, гварим я. — Кому ше сце на таки мраз висц зос цеплей хижи... Вошли зме до церкви. Зацагнем найвекши — Петра, жена — Митра, а Яни — Миколу. Глас дзвонох на тим мразу разлегал ше гет далеко понад валал. Одзвонели зме. Врацаме ше дому. Гварим Марї:

„Но Мац, — тоті нашо дзвони так крашне дзвоня, же сом ище нїдзе таке не чул“.

— Правда иста же крашне: Кед так задзвонї Петро на пацери, а мне ше сами руки складаю на молитву.

— Палє! Петраньово уж запалєли шветло; палє и Янка-ньюво и Ферчово. Но чи видиш, я думал же нікого до саночного не будзе, а воно уж мало не у каждой хижі швица. — Гварим я и дум до рукох.

— Чи чуєце як бачи Петро гласно бешедує — гвари жена. Преходзели зме коло Петраня.

— Но лє ице ви на предок, а я лєм дакус послухам, цо так гласно приповедаю. Не таки сом, же любим вислуховац, алє ме цошка цагало, да чуєм, цо ше то так наглас бешедує. Станєм и прихилім главу гү облаку.

— Гварим вам, же то мал цар умрець — чуєм як гвари бачи Петро. — Дзе ми надраги и першняк? — Гинто ше чуло же в хори, та ето видице...

Представа драми „Невольник“ у Миклушевцох.

Представу дала миклушевска Просвита, претставяли векшином руски школяре и то зос вельким успихом у Миклушевцох и Петровцох.

Далєй сом не слухал. Наставел сом гү домови. Идзем драгом и думам себе:

— Чом баш цар и одкада не лєм дознал тот Петро? А... а... а... пришло ми на розум. Ша вечар з вашару пришол, та бизовно так на вашару чул. О, чи видиш, та то и цар муши умрець? Ша лєм муши. Цала держава його. Не кобури за хлеб, не муши исц дзвоніц, ма цо облєниц, а муши умрець. О... о... о... Кивам я з главу и идзем вше блїжей гү домови. Уж лєм цо сом не влапел за заперку на капурки, кед чуєм хтошка

бежи. То будзе Янко Концош з пажници, по беганю бим повед. Причекам. — Вон.

— Дзе ти бежиш? — Алє тот як да не чул жури коло мене и так у понагляню пита ше:

— „Цо нове?“ Да сам бул меней задумани за царом, та би сом ше го питал: „Чом не питаш?“ Алє я му так мирно одповед:

„Та гваря, же цар умар“.

— Цар? Но вец анї не мушим так бегац.

— Ище сом, анї право не завар капурку, чуєм я, же ше тот исти Янко пита комушик:

„Дзе бежиш? Гей стань ле но!“

— Нет кеди... Гайде понагляй... огонь дзешка.

— Огень? Чудує ше Янко и чуєм як бежи за гевтим.

— Огень? Вдерело и мене до глави, вец лєм за нїма...

Влапел сом древену лопату и беж! На углє станєм та ше сам себе питам:

„Дзе? Дзе я бежим? Дзе огонь? Вец би и дзвоніц. Правда иста — дзвоніц. И то до бока... Цма, та не видно, людзе преходза и бежа. Бежим и я за нїма, а у глави ми вше ровно гурчи: Чи дзвоніц, чи ратовац? Побегнем за людзми, а вец ми нараз придзе до глави: дзвоніц, дзвоніц... И обрацим гү церкви. Пред церкву ище з далека чуєм зваду. Палє и ту людзе, думам себи и чуєм як вден гвари:

Но я так гварим же огонь.

— Та яки огонь. Ша би ше видзело шветло.

— Не огонь, не огонь, чуєм глас Янка, цо мало первой коло мене пребег. И я думал же огонь, алє сам дзвонар ми гварел: „Цар умар“ — гвари, та зато зме двонєли.

Я им уж бул за хриптами и слухал и чул остатні слова. Кед Янко звершел, замишал сом ше медзи нїх та гварим:

„Двоніц людзе, чи цо?“

А то ти Петре, чуєм глас сушеда Андрия.

— Я —

— Но слава Богу. Голєм нам повеш цо нове.

— Дзвонар? — нараз шицки.

— Гей, я — цоже нове?

— Ша ми ше пришли тебе питац.

— А одкаль я знам? Гваря, же цар умар.

— Ша як биш не знал. — Хтоже дзвонел?

— „Га, га я“.

— Цо вец?

— Чом же шй дзвонел?

— О людзе! — до саночного?

— Цоооо —? До саночного? Чул сом даскельо гласи?

— До саночного, дабоме. Та ви ше пре дзвонене побунели? Не маце дома календари? Нешка Непорочное Зачатие Богородици! Непорочное зачатие — Ани? — ша знаце, же нё нешка!

— Та кеди же? — Док ми так бешедовали громада людзох поставала вше векша. Ёдни дудрали, други ше злєкнути запитовали цо нове, а я стал медзи нїма збунети, нагнївани.

Най вам укажем, же ані ёден нїч нё знаце. Ице, до дзйяка и так швици уж и унїго, а я скочим дому по календар.

— Дому сом бежал як през души.

— Дай жено календар зос стола — ша ми нё веря. Жена ми додала, а я знїм беж назад.

У дзйяка ме привитали зос шмихом, гнївом и лярму.

Укаж тот календар! Укаж тото швето! „Но людзе и ми маме дричного дзвонара, нам би вон солєл...“ А я — здогадуєм ше и тєраз — станул медзи нїх отворєл календар, нашол швето та гварим:

„Видзице ви тоти червени слова?“

— Видзимє! Та?

— Цо ту пише?

— Непорочное Зачатие Богородици!

— Добре, а хтори дзєнь?

— Вовторок?

— А цо нешка?

— Вовторок!

— А датунг? Пише ту так?

— Ша гат, як ше гвари, пише, але...

— Цо але? И я стал так медзи нїма, як учитель медзи своїма дзецми.

— Повєдзце тєраз, хто кому „солї“. Чи ви мнє, чи я вам.

— Дайце но, пан дзйяк и ваш календар бо то цошка нє у шорє.

Пан дзйяк ше лєм ошмихнул и дал свой календар. — Опатрєли змє.

— Червеним словом и ту.

— Ту дзєнь штварток, ту вовторок. Датунг исти.

— Но и тоти учени людзе нє знаю нїч. — Озвал ше ёден. Та ми по типу и по своїм дурним главам знамє, же тото швето спаднє на штварток, а вони напишу и вовторок и штварток. Дзйяк ше лєм ошмишковаєл.

— А патрєли сцє, од хторого року калєндари?

Ягод, да нас дахто пляснул, так змє ше нараз шицки схилєли. Я влєпєл свой, алє рамики и перши папєр хибєл.

— А бодай тєбє... подумал сом у сєбє нагнївано. — То уж Яни мал поробиц, уж ми ше нє пачєло. На дзйяковим крашнє бул виписани рок. Тот рок у котрим змє бул.

— Мам я и таки як бачи дзвонар. Дал нам. Тот календар бул два роки старши.

— Но нє гварєл сом? — озвал ше ёден.

Я такой знал, додал други.

Цєрковни Шпивацки Хор у Коцурє.

— Так змє ше и розишли. Я од ганьби нє шмєл дзвигнуц главу и попатриц до оч. Пришол сом дому. У мнє варло. Мушєл сом барз нагло отвориц дзвєри, бо ше Яни зорвал и през сон ше питал:

„Апо трєба исц трєци рац дзвонїц?“

— Такой я тєбє укажєм трєцє дзвонєнє и калєндар и рамики и твойо прєклятї пазури — ти драгїову...

Так я одбрєнкал трєцє дзвонєнє на Яниковим хрибцє. Тота помилка вєльо ми у живоцє хасну принєсла: Цоґод сом од того дня робєл, робєл сом прєдумано и точно, зато ше и можєм похвалїц, же за цалєй своїй служби од тєди нє зробєл сом ані єдну хибу.

Био праги.

Био праги,¹⁾ мешац сходзи,
 Як и скорей сходзел.
 Нет уж Сичи²⁾ препад и тот,
 Хто всим верховодзел.
 Нет уж Сичи! Очерети³⁾
 Дніпру ше питаю:
 Дзе ше дзеци нам подзели?
 Дзе вони гуляю?
 Чайка⁴⁾ скиглї летаюци,
 Як за дзецми плаче;
 Слушко грее, витор вие
 На степу козачим.
 На тим степу там могили⁵⁾
 Стоя та сумую;
 Питаю ше у буйного:
 »Дзе нашо паную?
 Дзе паную, бенкетую?
 Дзе сце ше подзели?
 Врац-це ви ше! Патрице ле:
 Жита ше схилели,
 Дзе ше пасли ваше конї
 Дзе тирса⁶⁾ шумела,
 Дзе крив Ляха,⁷⁾ Татарина
 Морйом червенела.
 Врац-це ви ше!...«

¹⁾ Био праги — у ріки Дніпру су великі каміни скали як праги и през нїх вода пада и барз гучи — бие; ²⁾ „Сич“ острів на Дніпру, дзе нашо козаци мали свой табор; ³⁾ Очерити — над; ⁴⁾ Чайка — птица; ⁵⁾ Могили — великі и високо висипані гроби; ⁶⁾ Тирса — висока трава у степу; ⁷⁾ Лях — Поляк.

— »Не враца ше!«
 Загуло, сказало
 Синє морйо; не враца ше,
 На вики препадли!
 Правда морйо, правда синє;
 Така то их доля!
 Не враца ше сподзивани,
 Не враци ше воля,
 Не враци ше козаччина,
 Не станю гетьмани,
 Не покрию Україну
 Червени жупани.⁸⁾
 Отаргана як широтка,
 По-над Дніпром плаче;
 Чежко, горко широтинї,
 А ніхто не видзи,
 Лем тот ворог, цо ше шмее.
 Шмей ше, люти враже,
 Та не длуго, бо все гине,
 Слава не поляже!
 Не поляже, а роскаже,
 Цо ше стало в швецє,
 Чия правда, чия кривда
 И чийо ми дзеци.
 Наша дума, наша писня
 Не ўмре, не згине...
 Ту нам людзе, наша слава,
 Слава України!
 През злата є, през каменю,
 И през хитрей мови,
 А голосна та правдива,
 Як Господа слово!

Преположел з українського М. В..

⁸⁾ Жупани — гедвабни шматки.

Побожно входзим.

Побожно входзим до храму своєї душі.... Глибоко дзешка там, дзе не допера шветло кождодневних пражываньох, бліщи ше каганец над гробом умартай радосці жытця. Гроб тот чуба ў себе найсятійшы хвилі ў жывоце, свята почування чыстаго шэрца, дзевинскі роки, лубов цо горела ў кождой жылкі, цагнуце за найбешым добром — Богам.

Побожно входзим і поправам каганец над трупам, цо ў ней пахованы святосці мойго шэрца.

Бо шіцко, цо умарло треба почитовац.

ЛьВІВ, 26. ІІ. 1933.

С. САЛАМОН.

Пісма

(М. Б-ви).

Пать, шніг пада чысты на жэм забрудзену і як гадвабом билил закрыва жэмскі непрадзі.

Най вон і твайо забее чарні думкі.

Най твая душа будзе біла і чыста, як тоти платкі небеснаго піра.

Най жытна драга будзе за тебе блішцаца, як ошвіцена саніца ў украінскай ноці;

А очі твайо най выдаваю радосці, як мешачок стріберне шветло.

Замкні боль ў себе і не бой ше, плачу собі!

Пать, як шніг пада, чысты чыстенькі!

С. САЛАМОН.

ПОУЧНА ЧАСЦА

Погляд на руску історію.

(Віклад о. ред. Міхайла Фірка на схадзкі
«Просвіты» 12. ХІ. 1933.)

«Народ без історіі то народ без будучносці».

Історія то сліка жытця аднаго народа. Сліка, котра прадставя жытцё, развой і напредованне народа ад пачатку його жытця. Прадставя тота сліка ў першым шоры шіцко тото бешке і славне, цо нараз зробел найперше за очуванне свайго жытця, описуе борбу зос непраціятелямі котры му ў жывоце завадзали. Вец історія прадставя дзяржавні жытцё народа, як народ будовал свую дзяржаву — бо паме-тайме то добре! — народ, праці народ без свай власней дзяржавы опстац не годзен.

Народна історія пописуе, як ше народ змагаў, да свую дзяржаву цо лепше ўшоры, ўтвэрды, як жертвоўвал свай масток. свую креш і свай жытцё за свую дзяржаву, а прадстава тиж і хібі дзяржавнаго жытця, жэ бі ше ідуці поколеня могли на хібох свайх оцох ўціц, як не треба робіц, чого ше треба чубац, — бо історія то найбеша ўчытелька жытця.

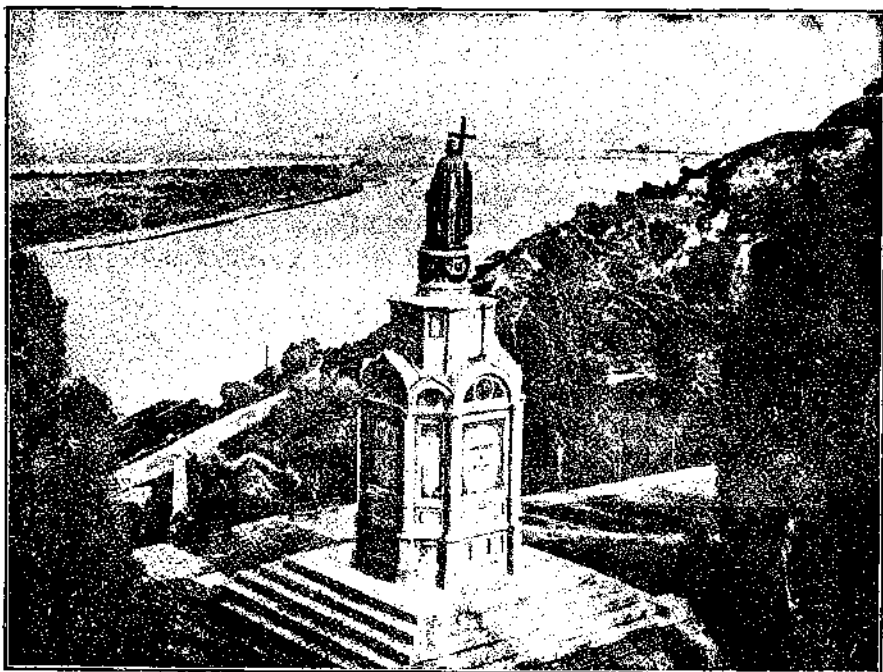
Надалей прадставя історія кўльтурні і душевні (вірскі) жытцё народа, описуе шіцко, цо еден народ зробел за общу і за свую націоналну кўльтуру-просвіту, цо прыобрел ў літэратуры, ў наўкі і ўметносці. Якіх пісатэльох мал, якіх ўчэнякох, філосафох, ўметнікох: малярох, кінпарох, інжынирох, градітэльох і т. д.

Крем дзяржавней лебо поліцічней і кўльтурней історіі ма кажді просвішчэні народ і свую економску і соціалну історію, то значы історію о тым, які буў і як ше развівал газдовскі жытцё народа, які вон мал друштвены шор, які булі друштвены абстаціны ў його прешлосці.

Шіцко то описуе і до розуму прыволуе історія зато, да народ зна, же вон постої не од нешка, але же його корені іду глібоко сто і езры роки назад ў прешлосці і да вец бере наўку зос жытця свайх прадкох, дідох і прадідох, да іх добры і славы діла даю дзеку і сцелосці тэрашнім поколеньом, да і

вони творять великі діла, да будуть достойні своїх очей, а да ще на їх хвилях учать животней мудрости.

Народ котри нема своєї історії, то єсть народ котри не зробив нічого великого ані у своїм державнім, ані культурнім, ані дружитнім живоці, — такий народ не правий народ, то лем маса, стадо несвідомих і нерозбитих людських, котри не знають ані що є, ані яка їх задача на світі. Таки є на пр. дикі і напівдикі племена у Африці і Америці, котрих є велико і живуть уже тисячі і тисячі років, а ніхто за них правдою ані не знає. Таки живуть недостойні люди.

Споменник руского князя Володимира Великого святого, котри 988. року покресив руский народ.

Славні є, моц і значення мають у світі лем такі народи, котри мають свою історію повну великих діл. Таку історію мали старі народи Єгиптяне, Греки, Римляне мають і теперішні народи німецькі, англійські, французькі, італійські, і інші європейські народи, а між ними ні у чому не заостається і наш руский народ.

История Русинов.

История русского народа починается еще до нашей эры около 400-500 годов по Христову рождению. Уже тогда перед 1500 годами жил русский народ в восточной Европе на равнинах около реки Днепра, а расширился же аж до гор Карпат. Наш народ один из тех неисчисленных народов, котри не селились, а оставались на своей старейшине от кельтской до исторической. Лем малая часть русского народа перешла на южную сторону Карпат на Галицию, а восточная же у 18. в., отделившись еще одна малая, а здоровая и желанная кончина, котрого историческая доля русов до равнин Бачки и Срема, то есть мы, Русины у Югославии.

Чим престало селение народов, кельтские народы приходили с Азии через земли русского народа и не давали нашему народу да еще мирно развиваться — чим тот селение народов престало, такой же русский народ берет до работы, да свою родину устроит. Основатель своей державы с главным местом Киевом на Днепре „Киевскую русь, або старорусскую державу“ и боронил от нападков диких народов Половцов. Печенегов и Татаров, котри же лакомели на богатство и красоту краше устроенной русской державы. Шли те дикі народы руский народ навладал. Славные русские князья Святослав, Владимир святой, Ярослав Мудрый, Ярослав Осмомысл, король Данил Галицкий с великим храбрым боронили русскую державу от вражеских неприятелей — боронили и одобрили, а не могли от домашней злостной духи. Прозвали между русскими князьями, преемники между боярами, котри вечно с князьями управляли с русскую державу, державу русская так ослабла, же легко над нею завладал новый молодой народ Литовский. У 14. ст. пришли к нам над Днепром под власть литовских князей, котри были у роду с русскими князьями, а западные к нам нешкательная Галиция подпала под власть польского короля Казимира 1340., котри был шествием остатком галицкого короля Болеслава-Юрия Тройденевича.

Новая борьба за свободу — русская козацкая держава.

Але русский народ все любил свободу и сдал да будет сам своей судьбой на своей земле. Притом уже у 16. ст. начиналась борьба за свободу от польской власти. Воевали тогда борьбу с начала сами наши славные казаки. Казаки то были смелые люди, котри не могли вытерпеть насилия польских панов посещали на юг до пустых степей над Черным морем около нижней части Днепра, там имели они свой великий лагерь на одном острове Днепра „Сич“ и отаманские нападали на польскую державу да свободу

руски народ. Вельо ше креви нашого народу у тих борбох преляло, док вельки вожд козакох гетьман Богдан Хмельницький не побил Полякох так, же го вони модлели за мир. Буто то 1648-9. р. Теди гетьман Хмельницький основал нову руску козацку державу, котру признали други держави як Турска, Шведска, Французка. Руски народ заш ше у слави указал у дружтве других просвіщених народох, о гетьману Хмельницкому пишу шветово англійски и французки новини, же вош найвекши вожд того часу, бо вон з нічого створел моцну руску державу. Европски держави посилали до Хмельницкого своїх посланикох до заключа зос нїм союз и приятельство. У слави и чесци жил теди руски народ.

Пред шмерц заключел Хмельницький союз зос московским царом Алексеем зос тоту думу, же тот союз дода рускей держави ище векшу моц и помоц у потреби.

Але ше наш вельки Богдан спред — Помочи од Москви не достал, але процивно: московски цари ишли за тим, да рускей держави не будзе, але да од ней направя свою колонию, котру вони буду лем вицицковац, бо руска жем найбогатша у шведе.

Борба з Москалями.

Почала ше нова борба руского народа за шлебоду. Водзели ю руски владаре гетьмани. Славни гетман Мазепа 1709. року направел союз зос вельким шведским кральом Карлом IX, але у велькей битки при Полтави були Карло и Мазепа надвлдани. Тота битка при Полтави була гроб рускей держави. Нводлуго по тим московска царица Катарина касирала гетманство и руска держава престала постояц.

По революції у Русії 1917 преглашена у Києву нова руска держава — република, котра ше потримала до 1920. року. Але понеже не було у нас теди добрих вождох, большевици тоту державу звальели. Так исто не могла ше потримац и „западно-русска держава“ оснонована 1918. року по препасци Австрії, завжали ю Поляци при помощи Антанти, особено Французох.

Нешка руски народ подзелени медзи большевицку державу (Укр. большев. реп.), Польску, Румунску, Ческу и чека свойо вишлебодзене.

*

То укратко слика рускей политичней лебо державней исторії. Видзи ше з ней, же ше руски народ вше борел за свою шлебоду и же мал и славни часи.

На културним полю указує нам наша история тиж красну слику. Року 988 покресцел князь Владимир св. руски народ. Одтеди ше почала у руским народзе просвита нагло шириц. За князох Владимира и Ярослава Мудрого стало обще образованє у рускей держави вельо више як у западней Европи. Гу тому бранели Русини зап. Европу од дзивих азийских народох Мали ми теди и славних писательох, поетох. Вельо ше творох потрацело, але зоз зачуваного видземе, же руска кнїжовносц уж теди високо стала. Так зачувана писня о походу (войни) князя Игоря проци Половцох така красна, же ей ше и нешка шицки чуду, а написана пред 800 рок. Князь Ярослав Мудри — котри бул таки познати у шведе, же одал свойо дзивки за французкого и польского крала, ушорел суди и видал перши руски закони, котрим дал мено: „Руска Правда“. Велї други европ. народи ані не думали на ушорене своїх судов, а ми их уж мали.

Познейше вельку славу мала висока школа Киевска Академия, котру основал митроп. Петро Могила. Кед московски цар Петро просвіщовал свою заостату державу мушел волац руских учительох и ученькох зос Києва бо у Москви их не мал.

У 19. віку кеди ше шицки народи дзвигли на нови живот високо ше дзвигла и руска кнїжовносц. Явел ше вельки гений поет Шеченко, котри як народни пророк волац на нови живот и на борбу за шлебоду. Нешка руска литература нї у чим не заостава за польску, лебо ческу, а у ней одличне место ма и наш поет Габор Костельник.

У дружтвеним живоце нашого народа приповеда нам история, же наш народ не любел нігда рабства, кметства т. вст, да прости народ задармо роби на ланох немешох, як то було скоро у цалей Европи. Зато у рускей держави вше були парасты — землед. шлебодни. Свою шлебоду страцели руски земл. вше теди, кед пропадла руска держава. Крем того приповеда история, же наш народ вше мал глібоку и щирю виру, бул вше барз госци-холобиви, метки, шпиволобиви цо остало и до нешка.

О исторії нас Русиных у Югославії.

590. року пришли перши Русини з Мадярами, кед вони селели 1050. р. зос кральом Андреем вельке число Русиных пришло до Мадярскей.

Найвекше преселєне Русиных за Карпати було 1393. року, кеди руски княз Теодор Корятювич привел народ свойого краю з Подоля на Горніцу и населел ше коло варошу Мукачев (на Мадярски Мункач).

Ту на Горніці затримал ше наш народ до нешка, гоч Мадяре особено у 19 вику барз ишли за тим, да Русиных зніща и направя од ніх Мадярох. Руски народ на Горніці ше не дал и по войны мал вон того щесце, же припаднул ту Чехословацкей и нешка ма вон найвещей шлебоди, бо ані Польска ані Румунска не даваю Русином тельо шлебоди, кельо даваю Чехи на Горніці. Цала Горніца ше вола службено „Подкарпатска Русь“ и треба да ма свою автономію и свою окрему руску владу у главним варошу Ужгороду. Ёст надія, же Подкарпатска Русь наисце уж не оѣлуга свою автономію достане и Русини буду там сами газдовац у своєї хижі.

Вельку одпорносц указали и Русини у Бачкей, бо гоч у остатніх рокох мали мадярски школи (кзем Коцура), гоч им Мадяре уж давно руски мена пременели на мадярски, ипак Русин остал лем Русин, тримал ше свогого, чувал свой язык и свойо народни обичаї.

Руска народна свідомісц указала ше найлєпше до войны, кеди ше цали руски народ у Югославії дзвигнул на нови живот и зложно як єден прилапел ше своєї „Просвити“ и вельо за ню жертвовал.

Але свідомі и просвищені народ муши познавац свою историю, живот своїх прадїдох, муши зос прешлосци своєї брац енергію и дзеку за свой будучи живот. И тота жажда за познаваньом своєї народней рускей историї явела ше у нас уж давно. Вещей рази ше чуло на наших просвитних схадзкох, же нам потребно видац у єдней кнїжкї описану историю руского народа, да ю наш народ упозна, да знаме цо зме, одкаль зме и одкеди постоїме, чийо зме дзеци, яки були и цо доброго и велького зробели нашо оцове, нашо славни предки.

Заклучено було видац руску историю на главней схадзкї „Просвити“ 1932. року, але понеже „Просвита“ купела у Керестуре Руски Народни Дом и пре виплацованє Дому не може уложити пенєжи до виданя Рускей Историї, прето ше поднял редактор „Руских Новиных“, да тоту кнїжку вида.

Установени є фонд за виданє Рускей Историї до котрого треба да кажди Русин дарує гоч яку суму, жеби зме у кратким часу могли мац достойно видану нашу Руску Историю.

Др. М. Б.

Руснаци у Дюрдьове.

(Тото писанє виняте з векшей часци зос парохиялней архиви, хтору зложел п. о. Биндас).

Перши початок:

Валал Дюрдьов населени од военной власци коло 1800 р. зос Сербамі. Вони ту пришли зос Темерина, дзе их нешка уж вещей нет, окрем нових колонистох, хторих по войны населела наша держава. У Темерине су нешка з найвекшей часци Мадяре та и їх церква була дакеди православна.

Коло 1830 р. уж даскельо руски фамелїї з Коцура и Керестура пришли до сербского Дюрдьова. У Мадярскей революції єдни посцєкали одталь а други остали. Були то шицки млїнаре, хтори перше пошли до Катю, вец до Господїнцох, а аж так пришли ту. Перше руске мено ту ше спомина Микола Сендерак, Чапко, а пред саму войну Бабянки, Паланчаї, Дїтко и Прегун. За нїма пришли Михал Магоч и Ферко Молнар.

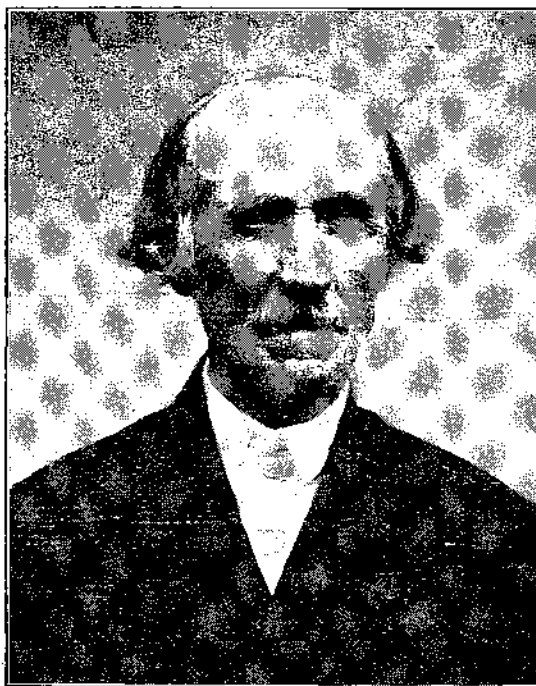
Початок, им бул барз чежки, бо у Господїнцох их Серби нїяк не сцели приязи а и ту их не радо примали. Перши фамелїї Дїтко и Прегун посєрбєли ше и нешка их волаю Дитков и Брегун. Коло 1870. р. велї Руснаци з Керестура и Коцура приходзєли до Дюрдьова рис робиц, та и остали ту: Гаргаї, Тиркаїла, Биреш, Югик, Виславски, Гоч. Валалску порцію и попашу дупла плацєли як Серби, ипак радо ту оставали, бо жем туньо могли теди купуват (за 2, 3 мирового жита $\frac{1}{2}$ ланца жєми). 1878 р. було ту 13 руски хижі: Пришол теди Саламон Микола и Митро Копчански, цо того року умар, коло 1880 сєлєли ше у векшим числу, медзи нїма и Будински Янко („апа“ звани), котри ше за ушорїованє населєнїя у цалим живоце своїм ту вельо трудзєл и хтори и нешка жїє у 89 своїм року живота. Теди було 30 руски хижі зос 36 фамелїями. Цигурносц живота и добра у тих часох барз подло стала, пре вельо рабїятних толвайох у тих крайох. Не лєм же им крадли их добро але и на силу однїмали: конї, зарно, ствари зос хижох, док ше шорова полиция не заведла.

Перша церква.

Да ше Руснаци в єдно отримаю у своєї вири и народних обичайох прелущєл 1880 р. Виславски Дюра свою предню хижу

за привремену богомолню, направили дзвонару, до хторей им Керестурци даровали дзвон зос Водици. Варадински парох Михал Латкович (познейше каноник), под котру парохию як филияла спадали дюрдьовски Руснаци, з тедишнім вице архиєдаком Андр. Лабош ст. на празник трох Єрархох 1880 р. пошвещели тоту каплицу.

Дідо „апа“ приповеда, же ше теди Руснаци барз радовали же при дзвонари вельо паленки попили и коло два акова вина. Направили лавки (11 хлопски места а 10 женски) и предали их за 1100 форинти.

† Митро Копчански.

4. септембра 1933. упоковел ше у Дюрдьове чесни газда а вельки народни добродітель дідо Копчански у 81 р. живота. Од свойого дзєцинства покойни повнати бул як вредни и шпоровни роботнік и зос своїма дзєщєц пальцами вон од нічого стекол красни маєток. — Лоньского року дідо Копчански преписал на церковне общество у Дюрдьове дзєвец голти жєми, од чого ше єден голт ма оформовац за єдну орєчну Службу Божу, а од осєм голтох ма ше основац фонд з котрого ше каждого року о Крачує маю облєщиц найхудобнейши руски дзєци у Дюрдьове. И так дідо Копчански постає вельки народни добродітель. Дай нам боже таких цо вєщєй.

Друга церква.

Того истого року купєло церк. общество хижу од коваля Джавера (Сербина), дзє скорєй и карчма була за 1400 фор. Там прєнєсли свою церкву, котру на празник св. Михаила горє спомнути свящєники пошвещєли. У тєй церкви уж було 70 столки. У тим часу населєнїє почало нагло напредовац. З Варадина доходзєвал им паноєц каждой трєцєй недзєлї а то були: Андрей Лабош ст., Михаил Латкович, Георгий Шовш, Андрей Лабош мл., Йоан Хранилович. Роковину плацєли: од винчанєй пари 2 фор., а церковни порєз бул од хижнєй нумєри 2 фор., а од ланца жєми 50 грайцари.

Перша школа.

При новєй церкви ушорєли сєбє примитивну школу и повєднали свойого житєля Кираль Дюру за учителя, котри им и дзїяк бул за плацу од 160 фор рєчно. Сєдєм столки до школи достали зос Коцура Дзєци за школу було 30.

У валалским обществе вихасновали несогласїє Сербох та мали 7 авшусох у валалским одбору. Тєди их було коло 400 души. В жимє 1883-4 ишла депутация до иншпєктора Графа у Сомборє прє школу и достали державного учителя Терєк Антония. Народ обєцає дац школу, учительови кварталє и за шпиванє у у церкви 100 фор. а держава давала ту плаци учительовєй 400 фор.

Сєгінь Терєк барз любєл палєнку, а понєжє и нови дєселєнци мишани були у своїх обичайох то ше нє раз трафєло — жє и дзїяк народ на богослужєнню понєпивани були. Прє то Терєк по фришко утрацєл мєсто и на його мєсто пришоє за учителя Янко Левдар (на єдно око цємни). Ту бул 8 роки и валалску политику водзєл. 1884-5. р. правєло рускє общество школу, за хтору ше вєльо трудзєл Янко Будински „апа“ и Янко Мудри. 1885 р. достали тємєтовску жєм. Доталь у сєрпским тємєтовє ховали. 1889. достали другу часьц тємєтова. 1891. р. по обцим державним попису житєльства у Дюрдьовє було Руснацох 787 души.

Ушорєнє парохії, о. Лабош — перши парох.

Гоч ше уж краснє число Руснацох ту намножєло ипак тот народ нє дихал своїм правим руским духом. Стадо бєз пастира, цо ше вєщєй множєло тим баржєй ше и розходзєло та ше мєдзи младама населєнцями почали ширєц и зли обичаї, особито при младажє, хтора ше ховала бєз добрєй школи и вирскєй науки.

Але Провидіння Боже бач у тот найчеші час послало свойому пароду двох одлучних мужох, хтори народ виратовали од готовей препасци, а то су учитель Александер Кот и священник Андрей Лабаш мл. Вони двома зос мудрима організаціями и одушевлену агітлосцу положили моцни фундамент населенцом и указали драгу гу щешлівому, розвитку народа.

Учитель Кот именовани ту у новембру 1892 р. а преосвящени владика Юлий Дрогобецки у януару 1893 р. преглашел Дюрдьов за окрему парохію и за першого паноца именовал вредного

о. Андрия Лабаш, мл. перши дюрдьовски парох (1893.—1906.)

и побожного священника Андрея Лабаша мл. У запушеной школи було вещей як 100 анафалбетох, а народ бул на пол одучени од църкви и вирских обичайох. Зос вельку витрималосцу удало ше тим двом народним предняком, да дюрдьовских Русинох зос строго дисциплину уведу до шора и враца гу църкви и добрим обичайом. И еден и други мали вельо борби и неприємности зос роспущением народом, але вони витримали тоту борбу до конца чесно и славно,

та можеме повесц, же су вони двома найзаслужнейши людзе за руски Дюрдьов, бо му вони дали будучносц.

Порохіялни квартал купени за 110 фор. Була то обична земледілка хижка, хтору людзе пореперовали и едну хижку прибудували. Плаца була 400 фор. Истого року о. Лабаш виробел себе од держави на уживане 30 голти подводного пашкова т. зв. Билу Бару.

1894. р. було 930 Руснацох, школских дзецох 141, винчани пари 208, а жеми народ мал 910 голти. Пятого року основане друге учительске место на хторе пришол Емилий Шестай, котри ше познейше указал явно як безбожец и вельо чкодзел народу у вирским живоце. Школа ше виеднала теди у обисцу М. Гаргай, дзе ше у двох школских хижках учело за 20 роки.

Руска читальня.

1900 р. основал п. о. Лабаш и руску читальню у хторей вон зос своїм вредним помощником п. уч. Котом вельо преподавания тримал о народним просвищенію. Народ барз полюбел тоту читальню и дал ше у ней поучовац ягод дзеци у школи и зато так нагло и крашнє напредовали.

Руска каса.

1895 р. основал п. о. Лабаш зос п. учителем Котом руску акційну касу, а 1896 и дутян, хтори 1900 р. препад, а каса до концу шветской войны вельо а вельо добра зробела за материяльне напредованє руского пароду.

*

Тоти роки були наисце златни нїтки у животу нашого пароду у Дюрдьове. Пре свойо вельки заслуги п. о. Лабаш бул 1897 р. од Святїщого Оца Папи Льва XIII. именовани за почесного домашного капелана, цо шицким парохіяном було на потїху и радосц. Але при тим дожил п. о. Лабаш и досц жалосци. Дух злоби не могол патриц на таке красне напредованє нашого пароду: Сърби — назарени почали и медзи Руснацами шириц свою „нову виру“ и коло 30 їх там прешло, але ше, Богу слава, по фришко назад врацели. У тим почала и чешка борба зос безбожним Шестайом, хтора вельо затримала народ у напредованю, док го ше ипак раз зос валалу не вируцело! За Шестаєм пришол п. уч. Врана, вец Михальовски Петро, за нїм Мирошай, а потим Иванчо Иванчо Евг., вец Дердей и Финта.

1899. р. було 200 руски дзеци за школу и тедик виробене и треце учительске место на котре пришол п. уч. Дюра Сас, хтори руски язык не разумел, але ипак познѣйше и дзияк бул.

Нова церква.

Діялносц п. о. Лабоша у Дюрдьове овинчана и овиковичена зос будованем новей, красней и велькей церкви. Думал вон о тим од першого дня на кеди ступел на дюрдьовску жем. Але не ишло

о. Максо Хранилович, други дюрдьовски парох (1906.—1912.)

то так легко, бо народ бул худобин, а пенѣжки требало вельо. Ипак и ту ше п. о. Лабош майсторски знашол. О церкви ище ані хире не було, а вон уж на паперу порозмесцал столки та их по-предал, од держави добил помоц 8000 кор, од майстра питал кауцию и так з тима людскими пенѣжми материял купел, а окрем того и по шицких руских вазалох зберало ше на дюрдьовску церкву и так 13. мая 1900 р. положени фундамент новей церкви

на плацу, хтори купени од Илиї Варґа за 1000 фор. Будоване церкви повднане за 34.000 кор. Як народ ледво чекал дом Божи найлѣпше шведочи то, же усиловно помагал при будованю з подвозом и роботу, так же в вшешї истого року церква уж докончена була. Владика Юлий, котри вше указовал живи интерес за напредоване Дюрдьова, пошвецел нову церкву на празник св. Михаїла 1900 р. Радосц народа неописана була. Тей згоди радовали ше шицки Руснаци зос Бачкей и Срима, бо кажди валал послал своїх депутирцох. Тото ритке торжество умножене було и з тим, же того истого дня преосвяш. владика Юлий пошвецел за паноца мла-

о. Дюра Биндас треци дюрдьовски парох (1912.—1923.)

дого богослова Михайла Мудрого нешкашного керестурского пароха и вельо заслужного предс. нащей „Просвити“. Иконостас до церкви положени аж 1911 р.

Фонд манастира.

Неутрудими п. о. Лабош и зос тим ище не звершел свою роботу. Його горуще жадане було ище и то, да у Дюрдьове оснуе и манастир Шестрох Службенїцох, хтори би ховали младеж и були живим прикладом доброго християнского живота и вилївом Божого благослова за цалу парохию. У тим намирению основал п. о. Лабош з лайвекшей часци од своїх пенѣжох (даровали на тоту цель

и други) „фонд манастира“ за хтори ше купела хижа на угле, дзе нешка карчма Янка Колчански. Познейше ше тота хижа предала якомушик Вайсу и купела сербска порта при нашей церкви за 3000 фор. на хторей збудовани нови парохиялни дом.

Ище остало п. о. Лабошу да збудує и парохию але у тот час мушел завжац нове место пароха декана у Коцуре. 1906 р. охабел велькозаслужни Отец Лабош свой Дюрдьов чежкого шерца, а и народ за нїм барз жачовал. Вичная йому память и благодарност медзи дюрдьовским Руснацами!

За нїм пришол за пароха п. о. Максо Хранилович, хтори збудовал красни и модерни парохияни дом. Бул ту паноцом до 1912 р. После його именовани п. о. Дюра Биндас, хтори пароховал ту до 1923. а його наступел п. о. Др. Мирко Боич.

Msgt. о. Мих. Мудри:

Св. жем Палестина.

Свята жем и ей святи места.

Тота жем, котру преходзели ноги Христа Царя, и у котрей бивала през 33 роки його свята персона, жила є, свята, божественна каждому шерцу правого христианина. Не да ше особа Христова одорвец од тих местох, дзе ше Вон родзел, жил и умар.

Но найвекшу чесц маю пред нами тоти места, дзе Исус Хр. стаємно пребивал, научовал и чудеса творел. о Єрусалим, вецка Назарет, Вифлеєм, Галилея, Храм Єрусалимски и т. д.

Полни су сили на нашу душу поля, озера, гори, валали, загради, бреги, дзе Исус указовал свою чудесну моц Божу: Тавор Елеонска гора, Юдея, Витания, Голгофта, Генезаретске озеро.

Кельо простор „Р. Календару“ допуци будземе приношиц пред душевни очи наших читательох слики тих святих местох, да нам их значене остане глібоко урезане у розуму и шерцу.

1. Слика старого Єрусалима.

Єрусалиме, Єрусалиме!! — яки ши бул красни, силни, богати славни, док ши сполньовал свой задаток пред Богом; док ши заступовал божію правду на тим швец; док ши потримовал ме-дзи шицкими народами идею Месиянства Христова, хтори бул обещани у раю и хторого чекал цали швет: и израїльски и погански.

Тото обечованє маме записане и виложене у прадавних кнїжках и писньох народох незнабожких.

У тебе Єрусалиме стал єдини прави Храм божи, дзе ше служело Богу у правди и истини, и дзе ше приношели Богу правдиві жертви Старого Закону.

Каждого дня дзвигал ше били дим горе ту хмаром небеским, зос єдиногo божогo жертвеника на швец, а правовирни Израїлци зос вельку радосцу и страхом божим попатровали на тот величезни Храм, котри ше з далеки билел и швицел позлацени, як даяка гора небеска. Вон бул гордосц народа израїлского — аж до своей препасци — бо и тоту жалосц дожил прето, же не спознал време приходу Месії — свойого Христа Царя. Вон го одруцел, — та з тим и себе гроб викопал.

Од теде в бидни запущени — под цудзу власцу стояци. Трима го єдино памяток на шмерц и воскресєніє Христово, цо каждому Християнину найсвятєйше и найвекше,

2. Положай Єрусалима.

Место Єрусалим було познате у историй ище давно пред приходом Авраама и народа Израїлского з Єгипту, — але як утвердзени, моцни град, збудовал го краль и пророк Давид. Вон як оштроумни вояни войвода вибачел, же тото место барз згодне за утвердженє, дзе ше годзен збудовац Богу Храм, и у нїм чувац кивот завита. Старого Закону — од неприятельох поганских, котри баяко мержели Израїлцох як приселєнцох з цудзих крайох и ишли им о загибелї. Цар Давид дакле одлучел збудовац єден тварди град за теократийску державу (Божу державу), и у нїм величезни Храм за Кивот Ст. Завита.

Град лжал на високей ровні прешекани зос прикрима брегами, високима до 800 метри, и глібокими долїнами. Од юга тримал ше непреходних горох юдейских, од востока и сивера облапели го як обруч, прикри бреги: Олівна гора, висока до 800 метери.

Єдино од западу, од штрєдоземного моря, одалєного коло 65 километри, бул приступни Єрусалиму, та го неприятеле вше и з того боку били, кед го пришли однімац. Найкрасши погляд на Єрусалим отверал ше з Олівней гори, откаль ше цала слика Єрусалима дивно указовала. Град Єрусалим бул опасани з трох странох з трима глібокими долїнами: з Асафатову на югу, з кедрску од востоку, и Гихон од западу. През штрєдок граду спуцел ше глібоки понор од 200 мет., цо дзелел град на восточну и западну часц. Од сивєро-западнеї страни, з котрей бул найприступнейши,

направени су за обрану силни утвердзєня, бо оталь го лєм могли неприятеле нападац. Стари ше Єрусалим розцагнул на 4-рох брегах. Найвиша тачка була гора Сион, дзе себе краль Давид збудовал силу твердиню, — турню зв. Давидову.

На тим фундаменту — бо неприятеле турню з временем розвалили, збудовал окрутник Ирод пред Христовим Рождеством воемску цитаделу (град). Були то силни зданя з резаного каменю, складзеного през малтеру єден на други, котри каменї були по 1·50 м. широки, а 2·50 м. длугоки. у чєжкосци по 25 мтр. по фалату.

Кед то видзел римски войсководя Тито, цо однял од Жидох Єрусалим воскликнул з удивлєнем: Наисце лєм Бог це нам придал, люцка сила би ту ніч не помогла!

3. Храм.

Найкраше зданє Старого Єрусалиму бул Соломонов Храм. Погански царове два раз розвалили тот предавни храм — можно найкрасше зданє тедишнього швета — но вон бул на ново подзвигнути — гоч у меншей красоти и величини. Остатні храм хтого краль Ирод будовал 40 роки, бул барз величезни.

Перши храм сцєл збудовац славни краль-пророк Давид. Но понеже вон бул чловец военей креви — то му Бог обявел, же не будзе вон будовац Имени його храм, але же то зроби його син Саламон. Давид лєм приготавлил силни материял, цо будзе нужни за будовлю: злато, стрибло, и вшелїяки метал за украшенє храму.

Фини марма камень ше рубал, резал, гладзел на гори Ливанону, дзе ше рубало и найфинше древо на швеце, котре витримало старосц вєцєй тисячи роки, а найтвардейше є и найвитривалєйше против червоточа. Цо длуżej тирва, добива вше червеншу фарбу. През вєцєй роки робєло на тей роботї вєльо тисячи роботнікох: каменорєзцох, древодїлох. Лєм самих чуварох и надконтролорох виношєло число 3.300 людзох. Храм ше будовал 7 роки под руководством премудрого Саламона, котри зволаєл майстрох зос страного швета да виуча його Израїльцох, бо лєм вони шмєли по закону правиц и украшовац храм Господні. Место, одредзєне за храм, була гора Мория, там, дзе патриарха Авраам мал жертвовац Богу свойого сина Исаака. Бул то єден плато-ровніна у квадрати коло 260 метери на 4 страни. Сєдем полни роки зос приготєвєним материялом будовал Саламон храм божи, и кед го звершел прєнєсли зос Давидового Сиону кивот Завита до нового храму. Слава пошвєцєня тирвала 15 полни днї. На тоту славу забито на жертву и на гєсцину 22:000 волки и яловки, и 120.000 барани

и овци. Богатство храма було непреповєдзєне. Тедишні жидовски списатель котри описал войну и препасц жидовского кральовства, Осиф Флавий, наводзи на широко и подрєбно благо храму єрусалимского. Од тей величезней будовлї, слави и богатства, остало лєм колосалне каменє у фундаменту храма, широке и високе у єдним фалату до 4—5 метери. Гу тим остатком од остаткох ходза и нешка каждого пятку Жидзи у Єрусалиме плакац над препасцу храму и града, — бо тот храм — на жалє, а и град розвалил вавилонски цар Набукодоносор 588. р. пр. Христа, и одвед народ жидовски до рабства.

Храм Соломонов бул збудовани у фурми синайского Шатору, цо го направєл Мойсей по заповєсци Божєй!

Длужина його виношєла вєдно з притвором 36 м., ширина 11 м., висока 16 м. Повала була ровна з кедрового древа, од верха з марма каменєм закрита. Мури храма були зєднука з резаного каменю, обложєни з кедровима дєсками, на котрих були повирєзовани хєрувими, палми и вшелїяки квити. То шицко було позлацєне и поприбиванє златнима гвоздзиками.

Внутреносц храма дєлєл єден мур (стїна) з кедрового древа, на два часци, цо ше волаєли „Святая“, и „Святая Святих“. На штредку тей моцно позлацєней прєгради вирєзанєй зос вшелїякими фигурами, були дзєвери на котрих вишєла драгоцїна — у святим. Писму вєльо раз споминана „Зависа“, цо ше з нагоди шмерцп Христовєй роздарла на двєйне — „свише до низу“. У „Св. Святих“ слал Кивот Завита мєдзи двєма стоящими Хєрививами, з розтартима кридлами, вирєзанима зос олівного древа, обложєного зос златом. У „Святая“ стал „Олтар Кадилни“, оковани златом, а на обидвох странах стали по 5 позлацєни столи за „хлїби предложєния“, цо их приношєли кжди тидзєнь 12 колєна Израїлово як жертву Богу. Попри столах стали по 5 златни свичніки, на котрих вишєли златни лампи. До „Святая“ ше ухєдзєло през Притвор.

Доокола храму стали два двори — перши „Двор внутрєни“, одредзєни за святикох, и двор „народни“ одзєдєни нїзким муром од першого зос ницких странах.

На восточной страни „Внутрєного Двора“ прєма Притвору стал колосални „Мидяни (месингов) олтар“, длуги 12 м., а високи 5 м., за кирвави жертви, цо ше палєли на нїм. Ту при нїм стал „Мидяни котєл“ (месингов) на хрибтох овцох з каменю, 5 метери широки, а 2½ глїбоки, полни з воду, дзе ше умивали святики. Доокада були ище 10 котлї, дзе ше чисцєло мєсо статку и приготєвєло за жертву.

Саламон ще постарал за шицки потребни сосуди до храму чаши, кадила, тацни, ложки, танери и т. д. шицко з чистого злата. Тот божи храм опасали далей прекрасни порти зос ходниками, украшеними зос красними слупами. Окремни двори були за жени, окремни за поганох, окремни за статок, за тарговину и т. д.

Величезне то було зданіє! Но, пришол час, же пре невернось народа Израїдского бул тот храм 588. р. од вавилонского царя Набукадонозора розвадени. Цо роби грих?! По вавилонским робству обновел тот храм на кельо могол княз Зоровавель и збудовал нови, але тот уж не здогонел славу Саламонового храму.

И тот храм дожил нещесце, бо го зли цар Асирийски Антиох обезчестел: розвадел жертвеник, забрал сосуду, положел до нього поганских идолах.

Окрутни Ирод, цо го водали Велики, да ше уласка жидом, одлучел да збудує нови храм. И најсче правел го 40 роки и предивно ушорел. То бул тот храм до котрого ходзел и сам Спаситель. Но то бул остатні храм жидовского народу. Одтеди вещей го не мали до нешка, бо ані не маю вещей священников, да приноша жертву. Опишме и тот остатні Храм, — да нам його кончина будзе тим векша наука.

4. Иродов Храм. Остатні Храм народа Израїдского.

Храм Иродов у Єрусалиме бул величезне зданіє. Кед го путник уж здалеки обачел, видзело му ше, же патри шийову гору, бо храм бул поприкладани зос билим марма каменьом. Кед го слунко розшвицело, од сильного злата забліщали очи у человека, бо и сам верх бул покрити зос позлаценими шпицами, да на нього птици не шедаю.

Порта на хторей стал була тота иста квадратна табла, на котрей бул збудовани и Саламонов храм. Зос штирох странах бул опколенши зос прекрасними ходниками (гонками) а на углох стали тварди турні. Турня на юго-востоку дзигла ше над доліну кедрску 180 метри. То тото место, дзе діявол искушувал Исуca: „кед ши Син Божи, спуц ше долу“. Гонк (годник) на южней страни волаш ше царски (кральовски), бо бул будовани з вельку красоту. Штири шори слупи дзелели го на 3 ладі, 180 мет. дуги. Кажди слуп бул 8 м. високи, а таки груби, же ані троме хлопи не могли облапиц. Повала була украшена зос вшеліяку резбарію, патос зос финица каменчиками (мозаиком). У тим годнику научовал Исуc вельо раз народ Израилски. Други ходники мали лям по два шори слупох 11 м. високи. Восточни гонк над доліну кедронску волаш ше Сала-

монов, бо го справел цар Саламон. То було шлебодне место, место, дзе ше водзела и торговина, дзе шмели войсц и погань. Ту ше зберали по Христовим Воскресению и перши християне.

З того места вигнал Исуc тарговцох и меняцох пенежох и ту сцели Жидзи Исуca каменовац, же виявел, „Вон и Отец єдно“.

З того Саламонового предвория водзели 13 дзвери до правого Храму.

Пред самим Храмом було єдно закритє зданіє, будованє од каменю длугокого по 11 м. широкого 5 м. а високого 3-50 м. То тото каменє цо зачудувало апостолах и гуторели Исуcu: „Учителю, каково каменіє, каково зданіє!“ до того простору водзели вещей дзвери, а найсилнейши були „Красни дзвери“, ковани од миду, високи 13½ м., а широки до 7 м., па требало 20 хлопох да их отворя и завру. Ту дочекал старец Симєон на Стритєне Исуca Марию. Отац ше уходзело до 60 м. длугокого предвория за жени, хтори не шмели далєй исц до Храму. — Отац ше уходзело на Нуканорово дзвери до хлопского предвория, а отац гу „Велькому олтару“ за кровни жертви, котри бул 12 м. дуги, а исто таки широки. Отац ше уходзело до Церкви за сященников, а отац до правого храму — през дзвери, на хторих вишели гиризди грозна — вельки як чловек, зос чистого злата, високи як чловек, — и 10 столи, обложени златом, як и у Саламоновим Храму — за предложени хлеби на жерву од 12 коленох израилских. Ту стал и кадилни олтар. Зос Церкви „Святая“ ишло ше до „Святая Святых дзе ше чувал „Кивот Завита“ зос 10 заповидами Божиима, закрити з кридлами двох Серафимох.

Краль Ирод думал себе поставиц зос тим Храмом пред шветом неразорни памятник, а вон бул лєм шведок кари божей за виломство народа Израильского гу своему Пану Богу, бо лєм цо бул доготовени 64. р. по Хр., такой 70. р. бул зруйновани огньом и мечом разорени од римского войводи Тита. На тот спомен чува ше и до нешка на римским пияцу силни славолук цара Тита, котри и Єрусалим и Храм жидовски зровнал зос жему. Страшна судьба неверного народу!

5. Жидовска война и руйнованє Єрусалиму и Храму.

„Крев його на нас и на дзеци нашо“. „Не сцеме краля, бо ми маме цара“, так вияли жидзи пред пилатом. Одрекли ше Христа и осудзели го на шмерц. То постала их препасц. Не одлуга

по шмерци Христовей звалели ше на нїх таки нужди и кари, яки ше мало раз у исторії чловества трафели Римски меч, зацемнелосц народа, криви пророк и збойнїци и вшелїяки забойства — фришкочагали народ на край препасци.

Царски римски управитель мержели Жидох и дражнели их на буну. Вируцували на нїх страшни порції, а кед ше вони против тих наредбох побунели, дал управитель римски Барус — прибиц на криж по Юдеї 2000 Жидох. И так шором мучели римски управителя — єдни горши од других — Жидох, и виволовали их на буну. Кед сцел єден римски войвода, Gesti Gallus, покарац Жидох, вони ше зложели и побили того генерала.

Зос тим чином створел ше страшни конфликт медзи Римску державу, теди наймоцнейшу на шведе и Жидох, котри постал причином велькей кирравей жидовскей войны и препасци старозавитного Храму и их держави.

Учени священик и писатель жидовски, меном Осиф, котри познейше пребегнул гу Римляном и пременел мено на Осиф Флавий, описал у 7 кнїжкох тоту очайну борбу жидовского народу и препасц Єрусалима и Храму, и так потвердзел проречену од Христа непреповедзену нужду „яка же небист о начала мира“.

Християне паметали на слова Христово и дораз, кед вдерели Римляне до Юдею, виселели ше з Єрусалиму до варошу Пели за Йордан 100 кл. далеко од Єрусалиму.

Кед дочул цар Нерон, же Жидзи побили войску Гестїя Гала и пошекли му 6000 катонацох, теди послал свойого найлєпшого войсководю Веспасияна на Юдею, да ю звлада и покара за буну. То було 67. р. по Христу.

Веспасиян не вдерел дораз на Єрусалим дзе було шерцо повстаню, але перше сцел звладац провинуцию и так изолирац главни град и кед ше у звади подзелї на страшки, кед го прицициню глади — хороти, теди вдери на нього и зада му смертельни удар.

Першу войну поведол против Галилєї зос 70 тисячами, валили попалел и опустошел поля, Самарянох пошекал на гори Гаризиму, а и град Йотапату по ужасней борби од 47 дньох розвалел, 46 езри Жидох поклат. Спасли ше лєм 1200. Медзи нїма и славни их Осиф, — священик и вожд, хтори пребег гу тому римскому войску и там предведзени пред Веспасияна — прорек, же и вон и його син буду римски царове. То им ласкало, па прето прияли Осифа гу себе, и вон з нїма остал до шмерци. Пребул з нїма и тоту вельку — жидовску войну и описал нам ю у 7 кнїжкох. Таки киррави войны мало раз ше трафели у исторії, па прето учєняци вдячи Йосифу на його исторії.

До конца 67 р. була побита цала Галилея. Не одлуга мал присц шор на Юдею и Єрусалим.

Кед у Єрусалиму дознали, же их Осиф издал, теди ше Зелоти (ревнителє) побунели против странки умерених (Осифовей), побили их и вжали власц до рук. У варошу ше били киррави битки медзи умеренима и ревнима. Улици були прекрити з мертвима тілесами, бо ше бали загребовац. Почада ше стопорниц „мерзост запустїня“, о котрей Спаситель гуторел. Пред самим олтаром у Храму забили славного Захарию, чловека ясного, цо благодарел Богу, же бул як невиновати ошдєблзени шмерци. И 68. р. не вдерел ище Веспасиян на Єрусалим. „Кед ше нашо неприятелє сами кодю“ гварел „треба их пушци“. За то време прешол Самарию, Йорданску, Перею з огньом и мечом. Тисячи сцєкали до Єрусалиму. Кончина ше приближовала. — Веспасиян бул од войска викричани за цара римского. Вон одпутовад до Риму зос Александриї аж у маю 70 р. по Хр. Дотля жидовска война мировала.

Тераз ше вї пламень з нова розбовкал. Водство войны превжал Веспасиянов син Тито. У априлу 70 рок п. Хр. пошол з вельким войском през Самарию против Єрусалима.

У Єрусалиму крєв потоком цєкла. Три партаї ше немилосердно клали и били медзи собу на погляд свойого бесного неприятеля, котри блїжей и блїжей крачал гу граду „Сина Человеческого“.

Да були зложни могли ше легко бранїц бо град бул силно утвердзени и од природи и од людзох. Води и храни мал на досц, — хоч ше жителє през тотї 3 роки войны силно умножели. Обично було нука 160 езри людзох, а тераз до 600 езри, а по Осифу Флавию и 1 миллион — Страшни суд ше приближовал!

Єдна партая була Йоана Гипади, хтори свой табор поставел кодо храму, друга Симона котри тримал у руках брег Сион, треца Єлеазара. Тито мал 80 езри першей класи войски и добрих официрох, але пред нїм стали очайни людзе, готови на шмерц зос паролу „шлєбода або шмерц“. Бранєли ше зос нечувеним витязтвом. Кед Тито вишол препатриц мури кодо варошу, теди Жидзи вилєцели вонка як лєви и вдерели на нього. Спашела го од рабства лєм присутносц духа, шмелосц чуварох и фришки його конь, на котрим сцєкнул од розяреных жидох. Вони вибегали з граду кожди час и борели ше як лєви.

Шицки машини, цо их познавала тедишня война техника, хасновали ше за навалу, а и Израїлци мали на мурох 340 машини за руцанє каменя и стрелох. Раз при вибуху попалели римляном обсадни машини и розбили цалу римску легию.

Заш ше знова розпалела борба. Тито по-страхотней битки завжал предні град Бетседу, а вец почал биц на Антонию-цитаделу. Тито поваловал Юдейох вецей раз на предаю, же з німа будзе благо поступац, але вони му вше одвитовали: же воля шмерц, як римске рабство, бо гоч храм розвалі, не годзен цали швет, котри є власносц Бога-Израїлева — розваляц.

Но даремни були их чудеса шмелосци! Их собота була запечатована. Тито дал зос каменю розваленого пред варошу Бетседу — направиц мур коло цалого граду Брусалима, — як да-яки обруч да так препречи добаву храни. Настал ужасви глад. За 2½ мешаці були вирупени през брусалимски мури 115 езри мертвеці. У храму ше кажди дзень жертви приношели Богу, и зос

о. Др. Мирко Боїч, терашні парох у Дюрдьове.

стриберну трубу собота навиствовала — а вонка за мурами розпинал Тито на крижи до 800 Юдейох на дзень за страх и трепет тим нука, так же уж древа понєставало за крижи. У граду ше чули гласи — „Горе тебе Брусалиме! Идзе твой суд на тебе!“ Кед раз стража од витрапєня заспала, вдерели Римляне в ноци на твердиню Антонию — и одняли ю, — и сцели такой вдеріц на Храм, але битка — человек на человека — одбила розпалєних римлянох. Остали у Брусалиму Жидом ище два места шлєбодни: Сион и Храм. Тераз ше збила шицка сила и єдних и других коло тих

двох местох. Борба ше водзела на „живот и шмерц“. На концу завжали Римляне перши мур коло храму. Гутори ше, же Тито забранєл паліц храм, але то не будзе правда, бо вон як поган, мержел и Жидох и нових Християнох, та ше то стало же його катонаці, кед ше у крєви доцагли до Храму, коло котрого цекла до коленох крєв, — як пишу историчаре, — бо Израїл падал коло олтаря, але го не дал неприятелю — руцели факлю през златни облак до здания, па ше висушене кедрово древо до-раз влапело и Храм Старого Завита почал горіц. Зос праском огня и курєньом дима, побидоносним криком римскей войски — помишало ше муканє умираючих, плач, йойк, вриск священикох, котри тераз остатню жертву Ст. Завита Богу приказовали и зашпивали погребну писнь Ст. Закону. Коло олтару забивали священикох, жени, дзеці, старих. Велі ше сами руцали до огня, и дали забивац добровольно. Крєв по гарадичох цекла як поток, 6000 задавени су од диму. Так випатрало як да цала гора гори. Тито сцел видзиц Храм „Святая Святых“, але густі горуці дим, — врацел го назад.

Симону и Йоану Гимали удало ше зос своїма катонацми пребиц през римску войску, — и сцекли на найвишу таку у граду — Сионску гору. Так, ето, за навикі опустошєни Храм Брусалимски, а на його место дзвигнути нові — духовни Храм — Нов. Завиту — Христов Брусалим — Церква Христова.

6. Кончина.

За уничтожєнєм Храму фришко слїдовала кончина трагедії.

Тоти цо вимкли мечу при Храму, дзе не нашли шмерц, хтору гледали и баржей волєли од живота, далєй ше борєли на Сиону против мерского им неприятєля. Дармо им понукал Тито помилованє. „Помилованє од Тебе не примамє, бо зме на то пришагли, але пущ нас зос дзецми и женами до пустині, та ци зохабимє град Сиона. Розгнівани Тит скричал на то: „Ані єден най ше не нада помилованю“. — По згорєнєю Храма горєл ище 22 дні град Брусалим, а вецка почала з нова опсада Сиону з новима машинами з нову борбу. Глад почал трошиц остатню наду и силу. Уж горєніско Храма почало гаснуц, — а на Сиону до остатней годзини чєкали, же придзе Мєсия и вишлєбодзи их. Але Мєсия не пришол, бо ше го одрєкли тєди, кед пришол зос конарчком мира, любови, а тераз им ше указал як правєдни судия. Зламала ше их шмєлосц и страх смєрти шєднул до нїх. Почали сцєкац и скривац до водоводох и каналох, — так Симони Гишала водьове.

Римске войско вошло нука — виложело свою заставу и зашнивало писню побиди.

Кого на уліці стретли, вжали го под меч и запалели град, хтори горел цалу ноц. Кед 2. септембра 70. р. п. Хр. вишло слунко, — не нашло вещей красни Єрусалим и Храм, лем порозвалєніско. Ту ше указала рука Божия!

Зос преосталим народом поступали розбешнети римски катонаци — варварски. Старих, слабих, хорих — дзеци позабивали, а найкрашу младеж вибрали за триумф (славу) до Риму, гевтих над 17 роки предали до єгипетских оловних копалньох, и подзелели по римских провинцийох, и предали на лицитації, 11 єзри умарло од гладу, бо им не дали єсц.

„Руска Драма“.

Театралне дружтво „Руска Драма“ основане 1933. р. у Ст. Вербаше и дало уж даскельо красни представи у Вербаше, Керестуре и Коцуре. Вшадзи поцигли представи вельки успех. На слики видзїме членох „Рускей Драмы“ у народним українским облєчиву. На шгредку о. П. Р и з н и ч, котри дружтво организовао и ма за нього найвєкши заслуги.

Злата тельо нашли, же му на востоку дораз цена спадла. Симон и Йоан Гишала були влапени, до Риму одведзени, дзе их зос напывашом на шиї у триумф (процєсиї) провадзєли зос другима залапанима жидами. Тито ше вожел на златней каруци през свой Славолук, котри и нешка гордо стої на старим

римским пияцу. Ту су у каменю вирезани святи богослужєбни ствари, котри вжали зос Храму: Седмокраки, златни швичник, златни столїки, труби, кадила, чаши и т. д.

Заклучєнє.

Так ше докончєл опстанак националней держави жидовскей од будовлї першого Храму по Саламону пр. Хр. 1074., и од його рестуарації по вавилонским рабству 585. — Народ Израїлски розшати помєдзи народи швета, як прорєчено у Св. Писму.

Служба Божє вєзана на Храм Завита — престала. „Дзеци Израїлово буду длужє време през краля, през князох, през жертви, през олтара, през святинї“ — гварєл пр. Осия 13. 4.

Анї єден народ старого вику не станул до оч сиїлому Римлянину як Жидзи. Пуцяни у Картаги ше борєли 200 роки процив Рима, — а на концу препадли, а над народом Израїловим прєлєцєли уж 19-сто роки, — а вон стої и чєка.

„Юдєйци су прициснути од шицких, а вони и других прицискаю; орабровани су, а паную над златом цалого швета; биваю у шицких кральовинох, а не маю анї єден свой варош, розшати су по цалим швєцє, а тримаю ше вєдно як камень; унищожовани су, а вони вше не пременєти“.

Св. ап. Павло гутори (Римл. 11.—25.): „Шлєпота остане на очох Израїла, док ше не вєполнї число обрацєня поганох, — а вєцка ше израїл пошвєци.“

З падом Єрусалима задани є смертєлни удар и националней вири жидовскей, котра свою задачу до приходу Исуса Христа уж вєполнила и мушєла придац свою мисию у власц новєй сили, новєй вири, новому Єрусалиму, а то є єдна, свята, соборна апостолска Христова Церква, котра ма свойо место и главу у Римє, наслїдника св. ап. Петра, папу римского. То є нови Єрусалим цо собира дзеци Божє под кридла свойо.

Стари Єрусалим остане нам на вики мили — бо ше у нїм звєршєло спасєнє роду чловєчского.

II. История Св. Жеми.

Св. Писмо нам приповєда, же кед Г. Бог видзєл як шицки народи по потопу и „Турнї вавилонскей“ заш падаю до идолопоклонства, тєди вибрал себе єдного правєдного и побожного чловєка Авраама у жеми калдєйскей мєдзи риками Буфратом и Тигром, и одлучєл, да у його потомкох зачува праву виру на правого

Бога, док не придзе на тот швет обещани у раю Месия, Христос, котри утемелі на тим швецє царство Боже и обяви правду Божу. Того человека привел до Бога до жеми Ханаанской. — там блізько Йордана и Єрусалима, и обещовал, же тот же будзе його и його потомков, кед му будзе верно служиц. Прето ше и вола „Обещана жем“. —

То бул початок исторії св. Жеми. Було то 2000 еври роки пред Христовим Рождеством. История св. Жеми дзелі ше на 4 периоды времена: Ханаанске, Израїлске, Християнске и Муслиманске — тераз 5. започина по световой войни.

Кед Авраам пришол до Канаану, жили там помишани семитски народи под власцу Вавилонску, од хторих прияли и просвиту. Нашло ше клиново писмо, хторе то ясно толкує.

У тей богатеї жеми жили потомки Авраамови: його син Исак, и того син Яков, и його 12 синове — отримуюци виру и закон до єдного правого и истинного Бога, Створителя неба и жеми.

Стало ше, же браца, синове Яковови предали свойого наймладшого брата Осифа до жеми Єгипетской — пре ненависц и зависц, же бул наймилши у отца.

Бог их так покарал, же ше и вони вєдно з отцом пре вельки глад мушели виселіц зос красней жеми Ханаанской, до жеми мисирской, ту своему братови Осифови, хтори постал у Єгипту подкравом. Вон им дал плодну жем на восток од нилской дельти, звину Ісєсєн. Ту даклем потомки Авраамови жили мирно, сами за себе, не мишаючи ше зос поганамі, чуваюци закон и крєв, Ту им було з початку добре и вони ше умножили за даскєльо сто роки на модни народ, а Фараунє, цо забули на добротинства Осифови, почали мучиц народ Израїлски, — як ше волали по праоцу Якову, котрому Бог дал мєно Израїл т. є. боритель, и сцєли го викорєніц бояли ше за свойо царство и народ.

Настали чєжки часи за народ Израїлски у Єгипту. Тєди вони дєвигали руки ту Богу, да их спаші. И Бог им воздєвигнул вєлького человека, пророка Мойсєя, хтори их мал вивєсц, зос жеми мисирской и увєсц заш назад до жеми их прадідох: Авраама, Исака и Якова, — до жеми Ханаанской. То ше стало коло 1400—1300 р. пр. Х. Р. Мойсєй водєл народ израїлски 40 роки през пустиню синайску до Жеми обещаней. При гори Синаї дал Бог народу 10 заповиди божи. Ту подєлєл Мойсєй народ на 12 племена, (12 синове Яковови), придал свою власц брату Арону, а сам умар на гори Горєб, и за гроб му ніхто нєзна, бо го ангєли поховали. Войвода Йошуєа увєдол народ до Обещаней жеми надвладєл там живущих поганов, витрєбєл их з часци, и подєлєл жем „Обещану“

мєдзи 12 племена, да себе ю обрабєю, богобойно живє, чуваю правєи Закон, и чєкаю Мєсию хтори мал прісц.

Алє остало нє звладєних поганских племенов у жеми ищє на досц. Мєдзи нїма наймоцнєйши були Филистєї, хтори прішли зос острова Кіпра, и як пріходники „пєлєїст“ — бивали блізько при бєгу моря. По нїма ше назвала св. Жем — Палєстина. Тоті нє дали мира народу Израїлскому. Од нїх набрали сєбє вєльо койцо недоброго, и губєли закон божи.

Прє тоту нєвєрносц давал їх Бог до руков тих поганских народов, да их карє. Кєд ше у нужди обрацали ту Богу, тєди им Бог давал силних водєхов (судийов), хтори их вишлєбодзовали з руков нєприятєльских, управяли з нїма, и ту закону и правєї вири наврацали. Врємє судийов тирвало вєцєй як 300 роки. То було врємє вичних борбов. Найславнєйши судийовє Израїлски були: Вєрак, Єфта, Самсон, Гєдєон и Самуїл. Вони одвєрацали народ од идолопоклонства и наврацали го ту правєї вири. Остатні судия добил заповєд од Бога, да помажє за кравєа человека з племена Вєяминова, Савла, за кравєа, коло 1050 р. пр. Хр. Саул кравєа бул з початку вєрни и послушни Богу, та му Бог помогол да надвладє Филистєйцов и очісци жем од поганов. Алє кєд познєйше почал прєступовац закон божи, пушєл го Бог и вон зос трома синами погинул у битки при гори Гилбоєа, а Самуїл, мєсто нєго, помазал младого пастира, сина парєста Єсєєа зос Вифлєєму, Давидєа за кравєа. Тот бул найславнєйши кравєа у Израїлю, хтори створєл Жидовску державу, и владєл скоро 40 роки. Вон одбил на далєко нєприятєльов сєвєх. Однял при самим Єрусалиму брєг Сион, хторим владєли ищє влє поганє Євусєє; збудовал моцни град, и прєнєс з Гєброну кивот Завита, у хторим ше чували 10 заповиди божи, мєнна, и жєзлє Ароново, як знак божєї власци и контрєака цо го зложєл з народом Израїлским.

Давид вивєбрєл Єрусалим за главни варош кравєвства, збудовал кравєвску пєлєату на Сиону, и отац владєл з вєльку державу, котру розширєл на шицки строни слунка. Нєприятєлє ше бали рушєц Израїл, а зоднука владєл порядком и мир.

Так то вшє. кєд ше народ три за закона божого и служи Богу. Давид бул наисцє вєльки кравєа и по сили и по духу и по шєрцу його упованиє на Бога є силнє. Псалтир Давидов толкує нам вєльку його душу. То єдна вєлє-писня чловєчєї богобойнєї души. Зос нїм слави Бога цєли християнски швет.

Правда, жє и Давид, як крєчки чловєк, согрїшєл, алє и його покаянє остава прикладом за цєли швет. „Помилу мя Божє“ єст молитва шицких розкаяних душов.

За Давидом пришов на престол його син Саламон. Владанє його було славне, щешліве. Вон збудовал Богу найкрасши храм на швеце. Бог му дал мудросц, и прозвали го „Премудрим Саламон“. Конєц його владаня не бул щешліви, бо ше дал звесц од роскошних, поганских своїх женох. з хторима ше оженєл, и вони му ослабели його виру.

Пред шмерцу зато ше покаял, и признал, же щипки розкоши того швета су „суєта над суєтами“, а найлєпше на швеце „Богу єдиному служиц и його любиц“.

По Саламоновей шмерци роздзелєло ше царство на 2 часци: Израїлске и Юдейске. Вони ше медзи собу гризли, а неприятелє з боку их били. Гу тому Израїлски кральнове, да народ не ходзи на жертви до Єрусалиму, подзвигли у Бетелу и Дану Храм, дзе ше жертвовало „златному целятку“, слики богатства, слави и розкоши. И так нагло падал народ до идолопоклонства, и губєл ше. Прє тот грїх розбили асирски царове р. 721-го пр. Хр. кральовство Израїлске, а 558-го познєйше — унищожєл цар вавилонски Навукадонозор прє исту причину и Юдейске кральовство.

Саламонов Храм розвалєл, орабровал го, побил народ, град спалєл, остатки народа одвєд до Вавилонского — рабства.

Пророк Єремия остал на руїнох єрусалимских, и писал плачни писнї як Бог карє кажди невірни народ.

Плач Єремиї шпива ше и нєшка у церквох у В. Посце.

На места виселєних жидох, насєлєли ше вавилонски, галматски и други колонисти, хтори з временем прияли Закон Мойсейов, алє лєм з часци и так настала мишанїна жидовского — и поганского закону. Тоти людзе ше прозвали Самаряне. Вони мєржели правих Юдейцох, бо кєд ше тоти по 70-рочним робству врацєли зос Вавилону до Єрусалиму, не сцєли допущиц да вони — и Самаряне — з нїма вєдно будую новий Храм на мєстє розвалєного Саламонового.

Самаряне сєбе направєли храм на бєгу Гєризим, — и так остало до Христа.

Ище и тєди ше не сходзєли Жидзи зос Самарянами, як знамє зос євангєлїй.

Перзийски краль Кир, побидитєль Вавилону, пуцєл з вавилонского рабства 50 тисячи Жидох под водством князя Зоровавєля, и вони р. 515. збудовали сєбе нови храм. Нови княз Єздра пошвєцєл народ и запришагнул го гу Богу, и од тєраз бул народ Израїлски мирни, Богу вирни — дас 150 роки. То ше вола периода грєческого владаня. По шмерци Александра Вєл., одїмали Палєстину раз Єгиптянє — династия Птолємєя, раз асирски царовє, котрим р. 170. остала у рукох.

Асирски краль Антиох IV. презван велики, занял Єрусалим, орабровал го, и обєщєсцєл ново-збудовани Храм Божи. На то станул Мататия, вєльки свєщєник, и повєдол борбу зос своїма синами за шлєбоду. Юда Макавейски, син Мататїов звладєл, Асирцох, и тєраз його потомки владєли з народом Израїлским дас 100 роки до 78. пр. Хр. Понєжє ше почали сами мєдзи собу биц, их власц прєпадла, а на обзєрию ше зявєли Римлянє побидитєлї цалого швета. Вони тєраз кладли Жидом и кральнох и управитєльох. Наложєли им и Ирода погана, хтори владєл тєди, кєд ше Христос народзєл. Жєзло владєлачкє даклєм випадло зос рукох Юди, цо значєло по пророчєству Якововим, жє тєди ма присц Мєсїя. И пришов, а избрани народ го осудзєл на шмєрц, а римски управитєль Понций Пилат звєршєл осуду.

Тим чином звєршєл ше Стари завїт, и пришов конєц кральовству юдейскому. Жидзи ше бунєли процив Римлянєх, хтори послали войсководю Вєспазияна и Тита, и тот розвалєл Єрусалим, и III. храм, збудовани од Ирода, и розогнал остатки Жидох по цалим швєцє. Ище раз ше побунєли — тоти цо остали, — под Бар Кохбу, „сином гвизди“, процив Римского панства, алє их цар Гадриян побил аметом, и на мєстє Єрусалима, збудовал нови град Єлиа Капїтадини, зос храмом нєчистєй богинї Вєнєри, да тим одбива отамаль християнох, котри ходзєли на св. мєста Христова.

Християнска Влада.

323. р. дал Християном цар Константин, котри ше покрєсцєл — шлєбоду.

Од того року до 637. владєли сос Св. Жєму византийски царовє. Св. Гєлєна, мац цара Константина, нашла Христов Криж, и збудовала красну цєркву на тим мєсцє. — Но пришов смутни час, и Св. Жєм спадла под власц арапских калифох, — 637. року, — и то тирвало до 1084 р.

1096. р. дєзвигло ше Християнство, — да вишлєбодзи гроб Христов спод рукох муслиманских, — и тота борба тирвала 200 роки — до 1292. — и по тим спадла заш до турских рукох, у котрих остала до свїтскєй войни.

Тєраз є под прєтєкторатом Єнглєзкєй — а Сионисти би сцєли обновиц на ново „Царство Израїлєво“. Єто то є слика жєми обєцанєй.

Памятки на Христа будзємє — кєд Бог да здравє — на рок прєпатрац, бо тєраз прє мали простор Р. Кал. — то не возмєжно було.

До видзєня!

История народной школы у Руским Керестуре.

(Написал: Михаил А. Поливка, учит.-управитель у пензії).

Перша часц тей истории уж ше появела у нашим календару за 1933. рок. Там сам доказал, же ю основало церковне общество нараз зос гр. кат. парохию у 1753 року, и же як конфессионална школа діяствовала аж до 1888 року, кеди ю превжала политична општина.

Претворене конфессиональной школы на комуналну (валалску).

Перши шлїди комуналней школы ше находза у записнику зос засиданя шк. одбора од 20 IX. 1888 року. У тим записнику уж ше одбор назива „Одбор комуналней школы“. Кеди и хто го организовал, о тим нет документох. На тим засиданю одбор наредзує, же котри учитель у котрей класи ма учиц. У нїм ше спомина, же у валале було теди 767 дзеци за школу.

Други шлїд комуналней шк. представя записник зос засиданя од 28. X. 1888 року. На тим засиданю одбор превжал од конфессиональной школы, до служби комуналней слїдуючих учительох: Петра Кузмяк, Шандора Кузмяк и Осифа Губан, и то зос рочну плацу по 400 форинти. Окрем того дал право Михалу Винай земледїлцу, да учи у єдней класи на место швартого учителя.

Зос тим актом конфессионална школа званично ше претворела на комуналну, и як така остала до 1899 року, кеди ше претворела на державну.

Позната ствар, же конфессионални општини вше строго бранела своєю право за отримоване народных (тиж и других среднїх и найвиших школах, бо початку шицки школы були конфессионални) и то на темелю того, же перше организоване народ. и других шицких школах, — школоване и опще просвищоване народа ше одпочало на їх иницијативу. Народну культуру, котра теди стала уж на вишим степену, створели вони путем своих школах, котри вони зос вельким жертвами отримовали през вельо стороки.

Пре яку причину ше одрекла права отримованя школы гр. кат. конфесия у Руским Керестуре, о тим писменого шлїду сом не нашол.

Тота промена може ше потолковац лем з тим, же зато же народ у валале бул лем єдней вири, єдней народносци, шицки своєю установи отримовал ведно, трошки за отримоване установох вше ше зберали и виплацали на валале. При таких околносцох можеме себе представиц, же кед тоти, котрим було у интересу, да ше школа претвори на комуналну, — предложели ствар народу, може буц вон то приял през жадного одпору, бо ша за нього тоти препенки не мали нїякого материялново значеня.

Школски фонд, котри комунална школа превжала од конфессиональной школы.

а) Чис. грунтовог улошка 1431 порта од 183 и 249 □ вати. Вона ше находзела на Вельким шоре, хиж чис. 315. Ту стали два окреми зданя: Школа зос трома комнатами и єден учительски квартал.

б) Числ. грунтов. улош. 1431, порта од 820 и 821 □ ват. Находзела ше на Маковским шоре, хиж. чис. 401 (против церкви). Ту стало єдно зданє зос трома шк. комнатами и зос єдним учительским кварталом.

в) Чис. грунтов. улош. 437, у хотаре 17 катастралних ютра и 315 □ вати орацей жеми.

О розвитку комуналней школы.

За време комуналней школы, у 1889 року ше збудовала школа зос двома комнатами, и стим школы ше развили на шесц учительски сили.

При комуналней школы през 11 роки служели слїдуюци учителя: Михал Врабель, (потим у Будимпешту бул учитель и редактор рускей новини „Недзеля“, видавал руски календар, видал збирку руских писньох под меном „Соловей“, написал руски „Буквар“ котри употребляла и керестурска школа *). Василий Каменца, Микола Будински, Александер Кот, Михал Лікар, Корнелие Олаг и Павло Джуни.

Управа комуналней (опщинской) школы.

Зос записникох засиданийох шк. одбору видно, же теди шк. одбор водзел надзор и над нукашнїм шк. животом. Чом? не

*) У тих роботох його главни сурадници були: Иван Поливка учитель у Свиднику, вец шк. инспектор у Ужгороду и Михаил Радомски учитель у Ракош сент Мигалю (При самим Будимпешту).

знав. Теди уж було законом прописано, же право и длужносц управи морального шк. живота спада на учительски збор, а шк. одбор стара ше лем о материяльних стварох. Ипак були случаї, же шк. одбори доношели и други против-законски решения, хоч их председник и упозоровал на неправилносц.

Не чудо. Стари закони легко ше дали пременїц, але за людзох и приликох требало чекац през дуге време. Члени шк. одбора знали писац лем свойо мено. Вони думали, же власц, котру мали як одборници, дава им право, да робя по своей волї. Прето же школа не мала свою стручну управу, не мала свою канцелярию, архив, зос того времена ше не зачували нїяки документи зос нукашнього шк. живота. И зос дневникох остали лем даповедни,

Представляче „На Синокусу“ у Шиду.

Тоту представу дало Руске Просвітне Дружтво у Шиду на шидянски кирбай . Преображенє 1933 року

а и тоти було водзени неправилно, хибно. Познейше кеди уж я служел при тей школи, були случаї, же даповедни млади людзе, котри ту свершили IV—VI класу, сцели ступиц до служби гу железници, гу жандаром, финанцом або индзе, не могли то посцигнуц, бо вшадзи питали от нїх школски сведочанства, а школа им таки сведочанства видац не могла, бо зос того времена протоколох по-найвецей не мала, а гоч даповедни ше нашли, и тоти були през вредносци.

Подзелене школи.

Зос шк. дневникох, дало ше точно установиц, же школа мала два одзеления: каждоденну и повторителну школу. До каждоденней ходзели дзеци од 6 до 12, а до повторителной од 12 до 15 рокох. Каждоденна шк. мала шейсц, — а повторителна 3 класи.

У повторителней школи ше отримовало учене у тих дньох, кеди каждоденна мала отпочивок. Тижньови отпочивок у каждоденней школи ше отримовал по наредзеню шк. одбора штверток цали дзень, або стреду и суботу по поладню. Були случаї, же ше отримовало учене у повторителней школи вн едзелю до служби. До повторителней шк. ходзели и ремеселнички учньове (шегерти), бо за нїх окремней школи не було, як цо нет ище и пенка.

Ученє.

У каждоденней школи ше учили тоти предмети: катакиз, библия, руске читанє, писанє, граматика, стилистика, рахунки, геометрия, земљопис, История, граждански права и длужносци (конституция), природопис, физика, рисунок, шпив, ручна робота, земледїлство и гимнастика. Редовни предмет бул и учене державного мадярского языка.

У повторней школи ше поновляла наука каждоденней шк., але главна увага ше покладала на учене газдовства ручней роботи. За повторну школу валал отримовал окремну овоцну заграду, у котрей ше школяре учили овоцни древка садзиц, каламиц и допатриц. У тей загради школяре дужни блужни були вершиц шицки заградарски роботи

Учебни кнїжки.

Руски кнїжки на тим языку, котрим ту народ бешедовал и бешедує, теди ище не було. Хасновали ше лем таки, яки ше могли достац у Ужгороду або у Пряшове на тамошнім Поткарпато-руским языку. Але таких за шицки — законом прописани — предмети не було ані там. Па едно зато, — а подруге, же теди уж по закону поедни предмети требало учиц на державним языку, употребляли ше з векшей часци учебники мадярского языка.

Успих науки.

За установленє успиха шк. науки найсигурнейша мера є статистика о звершеню найвишей, VI. класи. Зос времена комунальней школи могал сом таку статистику саставиц лем за еден 1895-6. шк. року. Да ше може установиц и того, котри фамелиї

пилновали школоване своїх дзецох уж и теди, ту наведзем и по имену школярох, котри у тим єдним року свершили VI класу. Було их 12 и то! Микола Бабянски, Михал Будински, Максим Чизмар, Євген Гудак, Янко Папуга, Шандор Планчак, Янко Мудри, Янко Няради, Марч. Штайн, Анна Варга и Хермина Валентич.

Теди у валалє уж було 700-800 школски дзеци. Вежнеме же ходзели до школи лєм 600 дзеци, у тим случаю звершили VI класу од 100 школярох 12. Може ше установиц и то, же у тим времену родиче векшу увагу полагали лєм на школованє хлапцох. Зос 12 шестокласних були дзивчата лєм три, а и тоти були цудзей народносци.

Претворене комуналней школи у державну.

Шицки найдзени записники валалского одбора, котри ше одноша на подержавяне школи, я у 1916 року вигледал и преписал до шк. лїтописа. На темею тїл — и на темелю того цо сам чул приповедац од поєдиних членох валалского одбора, котри були присутни на тих засиданийох, — опишем кеди, яким способом и пре яку причину придал валал школу держави. За подержавляне школи перши предлог бул поданешени валалскому одбору на засиданию од 17 I. 1897 року, але бул одложени на 30 днї. Подругираз була иста ствар предложена, а такой и прията на засиданию од 28. Фебр. истого року и то под условиями: Тоту суму (є 2500 форинти), котру валал тераз плаци за отримованє школи, будзе плациц и на далєй, але од тераз будзе ю уплацовац до державней благайни. Валал прида держави на уживанє шицок школски фонд. Од тераз держава будзе подносиц шицки трошк за отримованє и розвиванє школи. Було виповедзено, але до записника не заведзено. (Чом? — Ред.), же гоч у будущей державней школи наставни язык будзе держивни малярски, але ше будзе учиц и надалє руске читанє, писанє, граматика и катакиз на руским языку; гу школи ше буду именовца учителє лєм гр. кат. вири, котри бешедую у руски язык.

У якєй мери ше тоти условия познейше отримовали, спомнем на другий месце.

Тото рєшенє валалского одбора министерство одобрило и так ше комунална школа претворела на державну. Ту спомнем же по доказу горе спомнутих записникох, валал придал держави за уживанє и валалску ягодарню, (на концу валала, од Кули, велька заграда, дзе ше одховую древка). Тоту заграду за учене газдовства и заградарства школа вше мала и ма право хасновац.

Причина подержавяню школи була тот: У валалє теди уж було школообвезаних дзецох коло 800. За их школованє валал мал школу лєм зос шейсц компатами и шейсц учительски сили. По закону требало, да ше будую нова школа зос штирома компатами, да ше намесца штири нови учительски сили, на место старих, дослужених школох да ше будую нови, да ше плаца учительом подзвигне по новим закону. У тим часу валал мал и длуства, бо лєм баш пред пар роками (у 1897 року) зос вельким трошком збудовал вельку, модерну валалску хижу и квартиру за новтаруша. Словом валал стал пред одлуку: або вжац вельку нову пожичку за ушорене школи, або школу придац держави под условием, котре сом горе спомнул.

Перши школски одбор державней школи.

До першого шк. одбору були од министерста именовани: за председника Др. Кароль Молнар спая, народни посланик, за подиредседника Кароль Арнолд новтаруш, за членох: Андрий Лабош гр. кат. парох, Михал Тимко, Дюра Рац, Михал Виславски земледїлци. Зос служби були члени одбора: Др. Вилгелм Шимонич валалски лечник и Василий Каменца шк. управитель. Перше засиданє отримал одбор 27. III. 1900.

Перши учительски збор державней школи.

Зос засидания учительского збора од 28. X. 1899 рока, видно, же члени того учит. збора були: Вас. Каменца управ., Микола Будински, Михаил Лікар, Корнели Олах, Алєксандер Кузмьяк учитель и Павла Джуныя учителька. Од 1899/1900 шк. рока школа дїйствовала уж як державна.

Перши прорачун державней школи.

Точну суму шк. прорачуна могол сом установиц аж зос 1901/2 шк. рока. Изношле суму од 1415 коруни. Теди шейсц учительох рочна плаца виношела 7.400 коруни, т. є. трошок отримованє школи бул ведно 8815 коруни.

Того року було уписано до каждозеней школи 653 дзеци, вец на школованє поєдного дзеца одпадало трошку 13 кор. 50 пр.

Розвиванє державней школи.

Держава почала розвиванє школи дораз у 1900 року. Теди купела нову порту за будованє новей школи. То була порта на Вельким Шоре, хиж. чис. 326. У 1903 року дозначела держава на

будоване новей школи 38532 коруни 38 фил., и такой у тим року ше и почала будовац на кондицію зос пейц комнатами. Але же предузетник препад, завершила ше аж у 1905. року. Учиц ше почало у ней од 1. IX. 1905. То є тота школа, котра и нешка стої. Єст у не 6 учебни комнати, 1 комната за учительски конференції една комната за управительску канцеларию и еден квартал за управителя.

До тей школи ше преселєла стара зос порти изпод старого хиж. чис. 401 (против церкви). Зос тоту школу, школа постала 8 комнатна, а пошто министерия такой у 1905 року именовала два учительски сили (Ферко Секереш и Зузана род. Пеер), од того часу школа почала робити зос 8 учительскими силами.

Учительски збор у Руским Керестуре у 1912 року.

Стояци з ліва на право: Константин Петригалла, Дюра Бакони, Дюра Мавойлов, Иван Шандор, Осиф Фа учитель Шедзаци, з ліва на право: Веруна Гарди учителька, уд. Ирена Рот род. Джуни забавиля, Михаил Поливка управитель, о. Дюра Биндас катехета, Наталия Джуни учителька.

У 1911 року, учительска министерия дозначела на будоване другой новей школи 55670 кор. 30 фил. На явней ліцитації будованє превжали Балл, дииндер и Грга Рац муляр, жителе валала Силбаш, за 72783 кор. 90 фил. Одпочали ю будовац такой у 1912 року, а завершила у 1913 року. Тота школа и нешка стої, (проци

церкви). У ньой єст 5 учебни комнати, 1 комната за учительску канцеларию, 1 за ручну роботу, 1 мала комната за шк. наставни ствари и и еден учительски квартал.

З тим другим новим шк. зданієм школа постала 10-класова. Два учительски сили були именовани аж у 1914 року, од тей школи робити зос 10 учительскими силами.

28. VII. 1914. року вибухла шветова война, тримала до мешаца новембра 1918. року, вец пришла препасц Австриї — вишлєбодзєне и соединєне южных Славянох: Сербох, Хорватах и Словенцох, организовање терашней нашей Кралєвини Югославії, зос тим ступели на дневни шор кояки важни державни роботи, прето школи остали до нешка у давним станю. За дальши розвой школи дал нову инициативу аж найновши шк. зак 1929 року, по наредзєню котрого, школованє дзецох у народной школи ше почина од 7-го рока, — а тирва до навершеня 15 роки, т. є. дотерашню шесткласову школу дзвигли на осем класну. Стим настала потреба будованя нових школах и потреба вецей учительских сил.

Ту означим, же у терашней нашей держави, по новим шк. закону през разлики, шицки школи постали державни. При шицких школах лични издатки подноши держава, т. є. учитеље доставаю плацу зос державней благаїни, а материални трошки и отримованє шк. зданієх, плаца поєдини валали и вароши.

Нукашнї живот державней школи од початку до нешка.

У главным у школи морални живот водзел и водзи учительски збор на чолу зос управительом, а о материалних стварох стара ше шк. одбор. Членох шк. одбора у давним времену именовала министерия, а тєраз зос служби председник одбора, општински кнез; шк. управитель и општински начелник, а других членох вибера валалски одбор.

Зос збудованьом першей новей школи (у 1905 року) школска управа достала свою канцеларию и архив. Од 1916 рока шк. управительство водзи и шк. літопис, до котрого ше точно знача шицки шк. пременки.

Школски одзелєня од початку аж до 1929 року були исти таки, як цо сам описал уж при комунальной школи, т. є. була шейсц класна каждодневна — и 3 класна повторителна школа. На основу нового шк. зак. од 1929 рока каждодневна школа ше подзвигла на осем (8) класну, а школообвєзаносц ше установела од 7—15 рокох, а повторителна школа престала буц. Але на жалосц при тей школи до тєраз пременка звершена лєм у тим, же повторителна школа престала дїйствовац, дзеци приймаю до каждоданей школи аж од

7 рока. VII и VIII класа не уведзена, бо зато нет ані потребних хижох ані учительских силых.

Слика учительскаго збора у 1933. року.

И предмети ше учели и уча исто тоті, як цо сом описал при комуналней школи зос розлик, же при бывшей комуналней

школи наставни язык бул руски — и до державней школи за наставни язык бул уведзени мадарски язык, а руски язык ше учел лем у такой мери, як цо було установено при подержавляню тей школи.

Тото стане тирвало аж до мешаца новембра 1918 року т. є. до звершеня шветовой войны, до вишлебодзенья и уединенья южных Славянох. Од теди заш ше заведол до шицких класох за наставни язык руски, а державни (терашні сербско-хорватски) язык учи ше лем у законом преписаней мери. Ту припомним, же за Мадарскей владі руске читане-писане у поединих часох и класох було запущене. Едно же кеди — не кеди були именовани ту школи и такі учителя, котри незнали вообщє ніяки славянски язык, па немогли го ані учиц, а подруге, же успих ученья руского языка власц не надпатрала, и даповедни учителя незадзбали учене того так важного предмета.

Таки незадзбалосци виправяли паноцове, котри учили у школи виронауку. У цилю да дзеци вежбаю читане кирилицы, захтевали да кажди школяр ма молитвеник, да го ноши до малей служби, да школяре под час малей служби шпиваю литургийски писні.

То вельки доказ, же црква зос своим старославянским обрядом и паноцове були у найвекшей помощи тому народу, да през вельо сто роки и у найчужших приликах очува свою народносц, шицки свойо дідовски традиції и да до нешка остане таким Русином, яки були и його предкове у Карпатох.

Успих ученья од подержавляня школи до тераз (од 1899 до 1933 року).

За установленє успиха ученья и ту вежнем именик VI. класу звершених школярох и их статистику. Именик статистику составел сом зос шк. рокох од 1901-2. до 1930-31, т. є зос 30 рокох.

Зос именика, може ше установиц;

I. Же даповедни фамелиї строго мерковали и меркую, да их дзеци редовно зверша шицки класи народней школи; други заш ше задовольовали, кед ше их дзеци научели читац — писац Гевтих мена ше густо находза у именику, а других лем ритко, або и ніяк.

II. През 30 роки VI класу звершели 346 дзеци, 173 хлапци 173 дзивчата, дакле хлапци и дзивчата еднаки успих показали у ученью.

III. Просечно у єдним року звершели VI класу 11 школяре, а процентуално од 100 звершели 10 (10%) дакле успех слаби.

Перша и найвекша причина слабому успеху представляло нешорове ходзене дзецох до школи. — Як цо сом ше дознал од терашнього шк. управителя, ище и у остатнім 1932-33 шк. року у перших двох мешацох школского року ходзели дзеци до школи лем у 35—40%, а так звикли и охабяц школу у остатніх двох мешацох. У стред року просечно 30 школярох выдаваю учителя под питроф каждого пол мешаца пре неоправдане одсуство от школи. А кед знаме, же у давним часу нередовне ходзене до школи було ище вельо — вельо горше, теди уж досц и тей едней причини, да ше не чудеме слабым резултату ученя.

Школяре, котри 1912-13. року звершили VI. клалу народней школи у Руским Керестуре.

Друга причина була у прешлосци, же през 19 роки у школи наставни язык бул цалком цудзи, нашому языку анї здалека не сродни, дзецом уж и сами язык учиц було чешко.

Треца причина, же учителя вше були, а и teraz су обтерховани прекомерно вельким числом школярох. По закону еден учитель ма учиц лем 50 дзеци, а при тей школи едному учителю вше ше ушло од 70 до 100 а часто и вецей дзеци. Як цо ше видзи зос статистики остатнього 1932-33 року, у едней класи було 143,

у едней заш. 101 дзеци а и други шикки класи були пренаполнети.

Поцешене маме у тим, же у першей причини вше ше показовало и показуе поленшане, хоч правда лем барз помали. Родиче вше шоровше посилаю дзеци до школи. Друга причина цалком престала, бо гоч у найвиших класох и teraz наставни язык державни, але ше терашні серпски державни язык нашому є цалком сродни, за нашу школу у науки не представля нїяку чежкоту, цо ше видзи и зос того, же у 1932-33 року до VI класи було уписано 101 дзецко.

Друга велька причина, же пре вельо рзеци спада на едного учителя. Давнейше и преко 100, а и teraz ище около 80. Учителе ше не можу занїмац зос поеднима, лем зос масу.

За бувшу Мадярску владу постояла и треца причина и то же наставни язык бул мадярски. Дзеци окрем школи не мали прилики тот язык чуц, вежбац, бо жителе того валала у 99% Русини, а и у околини Мадярох ест лем мало. Зато наука на мадярским языку було чежка и за наставникох и за дзеци.

Штварта причина ше може спомнуц, же 50—70 фамелиї жию по далеких салацох. Тих дзеци ходза до школи лем у зимским времену, кед на кратке време приду до валалу.

Трошок за отримоване школи.

На своим месце уж сом ту спомнул, же пред 31 роками кельо ше трошело на отримоване школи, и же кельо пришло на едного школяра. Ту доношим исто тото зос найновшого 1932-33 шк. рока.

Держава на лични видатки троши за 1933 р. 216.255 — Дин.

Валал на материялни вид. „ „ „ „ 110.134 — „

Доведна . . 326.389 — Дин.

У 1932-33 року записано до школи 756 дзеци, па зос трошкох на едного школяра пада 431 дин. 72 пара.

Школа и обща култура.

Наш руски народ уж мал сваю културу и у старей оцовщини. Доказ тому, же у початку свойого населеня гоч мал превельо чешкоти, да себе ушори живот на новим месту, медзи цудзима народами, вон ипак такой у кратке време организовал парохию, збудовал себе церкву и школу. Значи же вон таки мал уж и у старей оцовщини, знал же му вони и ту безусловно потребни. А же звременом попотреби школи и розвивал, видзи ше зос того,

же тепер ма модернейши школски зданія, ябод гочхтори други валал у тей околиці.

У початку, — а як цо ше видзи и зос тей исторії ище и пред 50—60 роками були случаї — же учительох виберали спомедзи себе нешколованих людзох. У тим часу так ше робело и при других школах, бо школованих учительох було ище лем мало. Розуми ше, же виберали найодличнейших людзох, котри були богобойни, чесни, точни, пристойни, словом морално добри, котри у дружтвеним живоце зос своїм животом давали добри приклади дзецом и людзом уобщі. Од тих учительох дзеци научели гоч лем мало, але тото шицко було добре.

Але ипак зос прешлого и тешашнього стану ше може установиц, же у народу число песмених людзох ше дзвигло, — синове того валалу почали преходзиц до виших школах, и до вишей интелігенції аж до того часу, кед у школи почали учиц школованих учительох. Давно тот валал не мал своєї власней интелігенції, нешка уж ма: паноцох, учительох, адвокатох, апатикарох, котри дійствую баш у валале. Окрем тих видал тот валал вещей високо учених людзох, котри дійствую по других валалох, варошох на и державох. Баш у тим времену син того валала Др. Дионизий Няради шедзи на владическим престолі у нашей дієцезії, котри уж и до тепер зос своєю моралну и материялну помоцу дзвигнул вельо дзецох нашого руского народа до високей интелігенції, и од кого не лем наш народ, але и цале владичество вельо добра достало и ище вельо добра очекує.

Ище и пред 30 роками у нашим валале водзели таргоvinу людзе лем другей народносци. А нешка! Дутяни и друга шицка таргоvinа векшином у руках руского народа. У найновшим часу просвицени руски народ того, и других руских валалох, зос помоцу своєї интелігенції, у 1919. року організовал „Руске Народне Просвітне Дружтво“, котре видава новини, календар и другик книжки за поуку народа купело у Руским Керестуре „Народни Дом“, до котрого ше будзе зберац, и у нїм чувац шицко то, цо нас вяже зос дідовщину, и цо нам потребне за дальше розвиване нашей култури.

Можеме повесц, же зос тим осигурани живот рускей народносци и нашей култури у тешашней нашей „Кралевини Югославії“, котра нам за то давала полну шлєбоду.

Зос шицкого того видзїме, же наука, знанє, култура похodzi од школи, же валали, держави и народи вообщі дохodziу до вишей култури лем у тей мери, у якєй ше стараю за своєю школи и за школованє своєї младежи.

Янко Виславски:

Даскельо слова з нашей исторії

На основу дописованя Дюри Виславского з єдним патриотом зос Львова 1848 року.

Сцем напомуц дацо зос прешлих часох, цо дотерез можебуц велїм незнане. Я ше сам зачудовал несподзіванки, кед ми пришла до рукох стара новинка „Зоря“ — литерално наукова за руски фамелії. Тоти новинки вишли 1848 року у Львові. Пришло ми до рукох уж досї старе и напола подране зошице тих новинок. Уж у третім числу ше находза интересантни вистки за Русинок зос Бачки. Чкода да остане и тога мала подїя призабута.

У тих новинках пише на цалих двоох странах за Русинок, як вони жию у ново-населеним краю, лем з єдну хибу, бо вони не розликую добре Бачку од Банату. Але мож припуциц, же теди було Русинок и у Банату, котри ше познейше затрацели. Найвещей их було у Бачки. Наведзем тепер текст тих новинок на нашім язїку Вони так пишу: Кажди ше одноши симпатично до Русинок хтори биваю на крайних границох рускей жеми, у своєї народней бити шицки загрожени. У Галиції од Мазурох ше полонизую, на Буковини руски валали ше порумунизую, а на Угорщини од страни Мадярох ше мадяризую.

Ище два конарчки Русинок посадзени як оази медзи инши племена далеко од своєї родзини, и там вони несумніво за Русь препадаю, а то су Русини у турскей Добруджи (од часу задней войни, припадаю Румунії) и Русини у Банату (заправо у Бачки) у южней Угорщини.

Щесце же Русини на границох нашей жеми уж од природи обдарени зос якуш вишу отпорну силу и мужественно одбиваю кажди крочай насилия цудзих. Галицки Лемки уж вельо забули з язїку и страцели з руских обичайох, але чувство руске ше у нїх барз явя.

Наших читачох бизовно почеши тога поява, же нашо браца далеко одалени у сербским Банату и Бачки и нешка тримаю свою народносц.

Далей ше приповеда у тих новинок як єден з Галичини патриот (священик) (мено ше незна) писал писмо и послал єдну книжочку до Керестура на парохию. Тото писмо було писане Дюрови Виславскому.

На тото писмо Дюра Виславски дал одвит до Галичини — и тото исте писмо друковане у истих новинок — „Зоря“ и числу третим.

Писмо гласи так: Велице вамъ благодарю, Пречеснѣйшій Пане, и цѣлуемъ вашу ревнительну и трудолюбиву десницу, котрою ви изволили писати намъ найдалей ко югу живущимъ Русиномъ. Коли ми получили ваше писмо и кнѣжочку и коли есмь братомъ и приятелямъ показалъ и кедъ сме читали сію кнѣжку и ваше писмо, такою радостию намъ було, якъ кедъ би намъ Ангелъ зъ неба радость принѣсъ. И за то, за сію кнѣжку тысячукратъ вамъ благодаримъ и любимъ вашу десницу, желаемъ вамъ сей годъ щасливъ и да будетъ зъ вами, Пречеснѣйшій Пане, щедролубие Божие, миръ и любовь Бога Отца, и Сина и Духа святого, со всѣми вами на вѣки и да сподобитъ вѣсь бути пресущественнымъ священникомъ для народа руского на славу Божию. Аминь“.

У тих даскельо шорикокъ дзекую за доброту дотичного патриота за кнѣшку. Далѣй пише:

„Хочете довѣдати одъ насъ найдалей ко югу живущихъ Русиновъ въ Угорщинѣ, въ Бачь-Бодроцкомъ комитатѣ и въ Бачь-Бодроцкей Вармедѣ. Перше мѣстечко Керестуръ зъ три тасячъ и пять сто жителями то сами русини; друге мѣсто Коцуръ населели штвартого року царованя Маріи Терезіи, то ест 1744 року, а насѣлѣли зъ помежи Татровъ, зо столѣдци Спишскей и Марморошскей изъ Макова (котрих и днесъ Мековчанами зовуть), а други пришли изъ Галичини, и мой дѣдо бул зъ Галичини, изъ подрѣки Висли, зато его назвали Виславскій“.

Ту ясно означене одкаль поедни нашо фамилии пришли — так гутори и история а и спомени. Сами ше ище можеме ошвечиц, же у Керестуре ше вола еден шор: Маковски. За шицки мена старих шорех вредно би було распитовац, откаль походза, бо кажде мена ма свою историю, па гоч и незнатну, але треба знац голем свой у детальох, як то робя други народи, а особито Немци. — Добре би було, кед би дахто направел стари план Керестура зос старима улѣчками и менами. А тераз, кед уж маме народни дом, требало би ше остарац, да далей збераю стари ствари до Музею, хтори би ше могол ушориц у народним дому, як цо то започали нашо школяре. — Нашо ч. ч. сестри маю у Манастиру у Львовѣ прекрасну збирку стирей народней ношнѣ хлопскей и женскей: вишивани кошулі з грубого платна, брушлѣки, женски украси, покрейтки, пацерки, похрони труби, стари инструменти за тране, у хторим струни, а по тих струнох не чуха смик але таке

колесо, як брус. То барз стари инструмент, а маю и други вельо вредни ствари.

Ест и у нас стари памятки, брушлѣки, вшеляки стари ручни роботи — лем треба погледац и на тоту циль дац. За даскельо дзешатки роки то будзе од велькей важности, бо як видзиме, уж тераз ше барз затрацела култура рускей роботи у нас. Фабрика ю запрепацуе. У нас уж и вше меней ткаю и преду, давно було за жену ткане najlepша забавка, през жиму и яр. В леце ше шицки загради билели од платна простартого на трави. Нешка того вше меней.

Далѣй глаши тото писмо так: Познѣйше населели Малорусини (ту ше перши раз так виражел у тим писму) до Нового Саду. познѣйше зъ другей странки Дуная, отъ гранѣди Турскей. Ест у Шиду до тисячъ Русиновъ, и ест село Петровци до седемъ сто Русиновъ, друге село Миклошевци и тутъ до пять-сто жителей, третє село Бачинци 600 жителей, и штварте село Беркасовъ до два-сто Русиновъ, и у Старим Вербасу ест мало. Тепер селять до Господинцох и до Дюрдьова, и тоти нови населѣня найвещей зъ Керестура и зъ Коцура, бо у насъ у Керестуре и прешлого року примножилоса 107 души. Року 1875 родилоса 225 дѣти, а всѣх стари и млади 118 умерли. Браковѣчались 67 паръ, и так у Керестуре кождий рок ся примножить преко сто, кедъ нетъ на людехъ даяка хорота“.

Ту заш видзиме, як ше теди людзе понаселявали до валалох и як ше прилично множили.

Яки бул теди обичай у церкви, яки кнѣшки читали и яки новини добивали, то заш дознаваме з истого писма.

„У насъ обичай мае младеж во церкви читати изъ кнѣжки и зато васъ просим, Пречеснѣйшій Пане, да намъ пошлѣте десять кнѣшки молитвослововъ по 60 грайцаровъ, и десять кнѣжокъ — Жития мудрости чеснаго челоуѣка — по 10 грайцари и два кнѣжки геометрий и два кнѣжки аритметики, и кнѣжки найприду нахнаме.“

Просиле васъ, абе сте намъ обявели, кедѣ виходять даяки Новини на рускомъ языку, як што булѣ „Вѣстникъ“ деколи. А кед будете адресовац на мене, то: Виславскій Дюра, Бачь Бодрогъ комитат, село Керестур, домова нумера 88“.

Як видзиме кнѣжки то важни фактор бул и скорей. А же ище теди розумели важносц и вредносц кнѣжкох, видзиме по тим, же их наручовали аж так з далека. Наручовали их зос Львова. Нешка слава Богу, маме свойо и новини и кнѣжки, и то каждому барз блѣске — зато помагайме нашо просвитне друштво и купуйме кнѣ

шки чим вещей и ширме свойо чим баржей, а дзеци упознайме чим ширше зос рускими кнїжками. Така исто ствар з Новинам.

На України дзеци мали и вельки — легіне и студенти — шицки пенежи цо год зашпиваю, то шицко даваю на „Ридну Школу“ або на „Просвиту“.

Можеме ше поцешити, же ше ище теди за нас интересирали нашо браца истей креви. Нешка ше ище вещей за нас интересую. Ми дотераз досц крашнє поступели у культурним животу и тєраз не треба престац, але далєй робиц. Зато най нїхто не санує на таки цилі. А наш Народни Дом най будзе вельки крочай цо лепшей будучносци. Нашо „Руски Новини“ скоро кажди тидзень приноша нови ствари о култури и исторії. Кед ше у давних роках за нас не забуло, тим меней ше нешка забудзе, кед маме свойо новини, календари и кнїжки, граматiku, писнї и др.

Не треба ше дац винародзиц! То нешме буц, бо иньшак из лєм же би зме препадли, але то би була барз неславна наша кончина. Зато з помоцу Божу далєй и далєй у шицким цо добре и хасновите!

Я. Костелник, учитель:

Цо треба знац о гною и гноїщу.

Читательом Руского календара познато од лоньского року, яке вельке число бактерийох жиє у єдиним єдиним граму жеми, а чули зме и од якого су нам хасну тоти бактерії и як їм мушине вилагодзиц, кед сцеме да їх вихаснуєме.

Як цо у жеми, так исто и у гною жию бактерії, лєм ище у векшим числу. Єст їх у главним, з огляду на живот, двояки: Єдни жию лєм у присутносци воздуха, а други жию и през воздуха. Але, єдни и други муша мац за храну органску материю. Вони маю задаток розточовац тоту органску материю, хтора ше состої од: угліка (C), кисика (O), водика (H) и душика (N) або азоту.

Росточовац органску материю значи одзелїц — роставиц тоти штири елементи.

Найважнейши за нас є душик (азот). Гвари ше: Дзе душик (азот), там плод, а дзе го нет, там слама. И прето, же є найважнейша и найвекша часц наших зєрнох, шицка робота треба да нам будзе у тим, да го цо вещей створиме и цо лепше очуваме там дзе го уж єст.

Душик (азот) ше найвещей находзи у гною и гноївки як плин (гас), прето ше го вельо траци, бо отходзи у форми парох до воздуха.

Пре тоту свою особеносц барз го чешко чувац. Зато и по при найлепшим чуваню траци ше преко 30%. То, цо зос гною бұха и цо нас щипє за нос и очи, то є душик (азот) у форми амонияку.

Пре його превельку важносц, треба да кажди земледїлец зна, як настава и як го треба чувац.

В лонї зме чули, же бактерії при повольних условиях то єст, кед маю цєплоти, влаги, храни и воздуха, росточую свою храну — органску материю и душик хтори бул у органскей матерії вязани, постава не вязани — шлебодни.

Да ше го цо меней страци и да према тому будзе и вредносц, пия цо векша, треба знац з гноєм робиц и треба мац добре гноїще. Воно муши буц таке, да бактерії маю условия за росточованє органскей матерії, а да ше азот не траци.

Према тому добре гноїще є таке, до котрого не може вода чуриц и зос котрого не може гноївка вицекац. То прето, бо вода препречує бактерийом роботу, а и воздуха не може там буц, дзе вода. Кед гу тому ище вода виплокує гной и гнойовку па ю розноши, вєц то поготов не добре.

При каждам гноїщу треба да будзе долїнка за гноїовку. Не лєм то, але би и хлїви мушєли мац место за гноїовку, да ше цо вещей душику зачува. У 100 л. гноїовки єст 1 кг. азоту або душику. Кед би зме поровнали цєну тому душику зос цєну фабриканского гною, у хторим душик, видзєли би зме, же у 100 л. гноїовки єст

вредносци коло 20 д. — Зато ше и гвари за човека, хтори не чува гнойовку, же є подобни човекови, хтори отклада пенєжи до подраней кишенки.

По тим видно, яку ма гнойовка вредносц и як ю мушине чувац.

Спомли зме, же до гною не шме чуриц вода, але то не значи, же гной муши буц сухи. Напроцив треба да гной будзе вше влажни, да бактерії можу свою роботу — росточоване — вершиц. Влажни гной затримує душику, за тоту роботу треба уботребиц гнойовку и з ню треба поливац гной.

Да ше гной не суши, правя ше заварти гнойща, да гной не будзе на слунку. Понеже у векшини случайох так не може буц, треба патриц голем на то, да на гною будзе вше хладок, да ше гной не суши. Зато добре гной опсадзиц зос багремен и да є на сиверней страни зда- нийох, дзе єст меней слунка.

Да зос гною видзе цо меней душику, и да ше не суши, треба гной збивац до громади и гажиц. Зато барз добре статок тримац на гною.

Треба мерковац и на то, дзе и як ше гной руца. Не добре го ростресац по цалим гнойщу. Почац треба од едного краю и складац єдну громаду на другу.

Добри узрети гной муши буц чарни и не шме ше росиповац. Не добри, є, кед є сплешнети, бо то значи, же вельо азоту страцел. Але не добри анї барз масни, як сланїна, бо то знак, же презрел и заш ма мало душику.

Кед ше гной добре допатра и меркує на того шицко цо зме спомли, вецка є за 2—3 мешащи узрети.

На полю гной по можносци такой заор накедиши го вивезол. Лепше зробиш, кед фалат по фалат загнойши и заореш, як да ци шицок гной длуго стої не заорани.

Кед мушиш гной вивесц на громаду на полю, вец го добре злож и наруцай на ньго гліни, да го гліна при- цисне, и да так цо меней азоту страци.

Як на гнойщу и у хліве, так и на полю треба при- гною викопац ярки и долїнку за гнойовку, да з ню по- лїваме гной и да му и у полю очуваме потребну влагу.

Зос шицкого видзимо, же зос гнойом мушине так робиц и поступац, да зачуваме у нїм цо вецей душику (азоту), а то будзе, кед будзе влажни и збити, кед будзе у хлатку, кед го будземе чувац од слунка и сувишней води, хтора виплокує и розноши снагу, а по при тим смета воздуху приступ гу бактерийом и спречує правилне дозреване гною.

По гною и гнойщу видно, хто яки газда.

Иреней Левицки:

О употребйованю заменовника „СВОЙ“.

У нашим языку видзи ше якаш нестаетносц при употребйованю заменовніка „свой“. И человек читаючи Руски календари и новини наиходзи на вельо похибки цо ше тиче того заменовніка. Особено ше правя похибки теди, кед у виреченю не исти грама- тични и психолошки (логични) субект (подмет).

Правила о тим, кеди ше ма тот посвойни заменовнік ха- сновац, не подани. И сам І, Костелник у своей граматикі не гу- тори о тим побліжей ніч. Вон лєм констатовал (у точки 168.), же у нашим языку маме посвойни заменовніки: мой, твой, свой, його, ей, наш, ваш, їх и вец гвари (у точки 169.): Ми гуториме: Я мам свою кнїжку, ти маш свою кнїжку, вон ма свою кнїжку итд.

А у дзекотрих языках ше гутори: Я мам мою кнїжку, ти маш твою кнїжку вон ма свою кнїжку. З того виходзи, же ше у нашей бешеди место заменовніка мой, твой, його . . . употреблює ше заменовнік свой. Але кеди го и як го треба употребиц о тим не гутори. —

Поведзме давден приклад: Я любим свою (место мою) мацер, вон люби свою мацер, ми любиме свою мацер, жаль ми своей мацери и т. д.

Зос шицких тих виреченьох видзи ше, же заменовнік свой (место мой, твой) вше ше одноши на граматични або логични.

субект 1., 2., або 3, особи. Заменовніки мой, твой, ваш медзитим, точ ше прецагує на субект истей особи, не можу ше вше замєніц зос свой.

То пòтвєрдзє і тоти вирєчєня: „Жаль ми мòєй мацєри“. Заменовнік мòєй прецагує нє на лòгични субект „ми“ (мнє) и ту мєсто „мòєй“ мòжє стац (а то и єдино точно) заменовнік свой, дакле „жаль ми сòєй мацєри“. А кєд ше вєжнє вирєчєнє „мнє мила мòя мац“ зацц шє „мòя“ прецагує на лòгични субект „мнє“, алє на мєсто „мòя“ нє мòжє шє пòложит „сòя“, т є. нє мòж пòвєсц: „мнє мила сòя мац“.

А чòм то так?

Як шє з тих прикладòх мòгло видзиц, заменовнік „сòй“ кєд є при мєновніку у звязи зос субєктом пєршєй, другєй, або

Нашò у швєцє.

Янко Андич, вєлькй приятєль „Просвєти“, зос дружтвом Русинòх у сòєй винїцї у Barberton, Ohio.

трєцєй особи, мòжє стац лєм у овисним припадку. Лєм кєд шє одноши на заменовнік за кєжду особу, заменовнік свой мòжє мац и номинатив. На пр. „кєждòму мила сòя мац“. Як шє видзи вирєчєнє: „мнє мила мòя мац“ розликує шє и по синтаксї од других уж спомнутих вирєчєньòх. Бо док шє у горнїх прикладòх у кєждим окремним вирєчєню зòшицким складаю граматични и психолошки субєкт, дотля у тим того нєт. У нїм граматични субєкт є мац у номинативу, при котрим заменовнік мой стої як атрибут

— и психолошки субєкт, „мнє“, на котри шє одноши исти присвоєни заменовнік „сòй“. Кєд шє вєжнє на розум того, цò уж пòвєдзєнє — жє заменовнік сòй муши вше буц у овисним припадку напроци слова пєршєй, другєй односно трєцєй особи, кєд шє на ньò одноши — будзє ясно, чòм шє вон нє мòжє упòтреблювац и мєсто номинатива заменовніка „мòй“.

У вирєчєню, у котрим шє заменовнік сòй одноши на трєцу особу, мòжєбуц жє найвєцєй одлучує психолошки мòмєнт. Бо кєд проци трєцєй особи (исто як и проци пєршєй и другєй) мòжє стац и даяка друга „трєца“ особа, тєди шє и зос замєніком „сòй“ сцєло дац на особєни спòсòб блїзши однос мєдзи мєновніком при котрєй заменовнік сòй стої и особу, на котру шє вон одноши. Жє би то було яснєйшє вєжнємє за приклад вирєчєнє, у котрєй буду два „трєци“ особи. На пр.: „Янко и Михал ишли и Михал стрєтнул на дражє йòго пайташòх“. Зос вирєчєня шє точно нє видзи, чийò то були пайташє. На прєто кєд шє дума на Янка трєба мєсто „йòго“ да стої „сòйò“ а кєд шє дума на Михала, трєба вжєц присвоєни адектив „Михалòво“.

У вирєчєньòх, у котрим лєм єдна трєца особа правда, такей нєрозумлївòсци би нє було. алє шє у главї того, котри бєшєдую мòжє вше створиц тот однос. Ищє зос прикладòх „Помє браца, помє до нашòго краю“, „Ти пòбил тòйò дзєцкò, а нє мòйò“ и пòдобних вихòдзи, жє шє мєсто заменовніка сòй мòжє вжєц мòй и тòй за пєршу и другу особу, кєд шє сцє особєно наглашиц. При таким наглашòваню мòжє стац лєм заменовнік сòй.

Трєба ищє наглашиц, жє шє з такима прикадами нє шмє мишац и хаснованє заменовніка сòй, кєд вон значи в ласни, прави и пòдобнє бо шє таки „сòй“ мòжє упòтреблювац у кєждим припадку як адектив. На пр.: Вон сòй (то значи сам сòй) чòлòвєк и пòдобнє.

Газдовски поради.

Як таманїц миши на полю.

Жє миши кєд шє появя на полю у вєльким мнòжєству мòжє нарòбит барз вєльò чòкòди, то землєдїлєц зна. И зос тим злом як з кєждим другим муши шє чòлòвєк бòритц па ту пòдамє даскєльò поради, як мòж мишòх на полю унїчòжитц.

Найлєпшє кєд шє за таманєнє мишòх вєжнє цали валал, шицки землєдїлци у гòтарє, а нє лєм пòдини. Трòвиц мишòх мòж

сос отравеним житом. Жито ше отрови зос моцним отровом, цо ше вола стрихнин, а достац го мож у апатики.

Тото отровене жито пошеє ше розуми ше ритко — по полю, дзе ше появили миши. Кед ше видзи, же би ше з тим житом могли отровиц велі птици, вец мож таке жито сипац до миших дзирах, або на громадки по полю, и тоти громадки закрим зос сламу и прибиц з коліком, да ю витор не однесе.

У Ческей вельо троя миши, так же варене жито отрова зос мишим тифусом и руцаю го до миших дзиром. Лебо робя так: Купя арсеникову масц, помишаю ю зос меласу и до того замачаю сноп слами. Тоту сламу вец затикаю до миших дзирах. Кед миша виходзи з дзири намасти ше зос арсеникову меласу, вец ю сос себе ліже и так ше отрови. Тот способ добри пре то, бо ше при тим корисни птици не можу отровиц.

Далей барз важне помагац птицом, котри лапаю миши, як на пр. сова и др. да вони мишох цо вецей полапаю. Зато треба там, дзе на полю нет древа ані корчох позатицац по полю коліки, на котрих птици шедаю и меркую на миши. Бо на приклад сова и други ноцни птици не можу зос жеми мишу обачиц и прето треба да ше порихтаю тоти коліки, з котрих нам птици буду помагац у борби з мишами.

Яки кромплі садзиц — цали чи порезани.

Велі земледіица маю обичай брац за садзене вельки кромплі, котри вец режу на фалати. Тот обичай добри на тельо, же ше на розрезаней кромплі можу обачиц дзеповдни кромпльово хороти як на пр.: плеснівосц и др. Але вст ту и велі хиби.

Найперше до розрезаней кромплі легко ше лапаю рижни хороти, котри зос нашениа преїду на лісце и на корене. Добре робя тот, котри за нашене нарезани кромплі охабя едно време стац, да розрезана страна висохне, а вец их миша зос гаром. Ипак нарезана кромля легло ше похори. Гу тому док ше нарезани кромплі суша траца вельо вос своей моци,

Особено не добре садзиц порезани кромплі до мокрей жеми и у дижджовим часу. Найлєпше садзиц резани кромплі поз сухим времену, але теди вона заш траци вельо води.

Кед ше уж кромплі за садзене режу, вец найлєпше их резац уздлуж, бо теди кажди фалат будзе мац и даскельо горні очка, а тоти за нашене найглавнейши. Лебо их резац попрєко и горні фалат садзиц, а долні похасновац за едзене. Фалат за садзене муши буц чежки 5 до 9 деки.

Од резаного нашениа кромпльох фришко ше загуби файта кромплі. П прето найлєпше садзиц цали кромплі, и то штредней велікосци. А резац кромплі виплаци ше лєм теди, кед маме нову добру а драгу файту. Але и ту резац треба лєм вельки кромплі, цо су чежши од 10 деки.

Од чого овоцовой древка постаю неплодни.

Причини, прєцо овоцовой древка не родза вст вельо. Але проци того маме рижни способи, на котри можеме себе помагац,

1. Дзеповдни древка не родза прето, бо жем под нїма барз плодна и ма превельо азоту. Прето вона буйно рошне, достава вельо кореня, але плоду не дава.

Ту себе помагаме так, же древко гноїме (овоцовой древко треба гноїц!) лєм зос вапном и гаром. обрезавац буйни конарчки и зогинач конари на боки.

2. Древко не родзи, бо є на барз подлей жеми посажене. Теди го треба добре гноїц.

3. Древко часто не родзи прето, бо му ше превельо конари обрезає. Прето треба обрезавац лєм сухи конари и тоти, котрих є очевидно превельо.

4. Древко прєстава родзиц и прето, бо скорей барз вельо родзело, особено у першим и другим року родзєня. Таке древко треба по добрим уродзаю вшелїяц погноїц.

5. Причина неплодносци древка може буц и тот, же воно уж у трецим року барз вельо плоди принесло. Прето кед ше на засадзеним древку укаже перши квіт треба го потаргац.

6. Белі древка не родза лєм прето, бо ше премало за нїх стараме и думаєме же досц лєм древко засадзиц и воно уж муши родзиц. Прето мушиме паметац, же овоцовой древко треба допатрац, як и кажду другу ствар, од котрей сєме мац хасєн.

Мушел чекац.

Учитель: Чом ти так не скоро приходиши до школи?

Школяр: Єден пан страцєл 10 динари и вельо людзох помагали му гледац, а я мушел чєчац, док ше людзе розиду.

Учитель: А чом ши мушил чєчац?

Школяр: Бо я стал на тим дзєшєц динарошу.

Шицко на швеце потрібне.

— Чи то правда, пане дохтор, ше шлєпа гурка за чловека цалком непотребна?

Дохтор: За чловека гєй, але за дохтора не!

ШИРОМ ШВЕТА.

(Огляд важнейших подій у Швеції у прешлим року).

Огляд шветових подій у прешлорочним календару звершили зме зос надію, же ше тоти чужки часи, у котрих жиєме ипак пременя на лепше.

На жаль прешли 1933. рок общей ситуації у Швеції не полепшал. Газдовска криза не одлегчала, кед не постала ище прикрейша. Влапел ше до борби зос кризу нови американски предселник Розвелт. Але успихох вельких не посцигнул ані у своїй держави, а у Европи остало станє исте. Іу тому непорозумєня медзи державами ище ше повекшали так, же цали швет стої тєраз у станю опчекованя нових подій, а яки нови буду, то не знаю ані главни предняци шветовой политики. А ипак од политики одвисно нєшка шицко.

Опще недовирє

котре зродзєла тєрашня криза постало ище векше. Не вери чловека чловеку, тарговец тарговцу, политичар политичарови, держава держави. Розуми ше, же од того недивиря не мож опчековац лепших часох. Бо лєм опще довірє, злога и любов могли би тєрашне зло поправиц. Але того нет, кажди дума лєм на себе, гоч то уж очивисна правда, же беда постала обща и поединци не можу сами ніч помагач.

У глухим и цємним куцику

жиє тєраз цали швет, а виходу з того шлепого куту не видно голєм за тєраз. Шицки признаваю, же швет нігда не бул у таким чужким положаю як тєраз. Швет тєраз випатра, як чужко хори чловека, за котрого нет дохтора. Хороту його шицки знаю, а лічиц ю нет кому. А шицка тота хорота походзи оталь, же швет одруцєл медзисобну любов котру научує християнска вира, а прилапєл лєм самолюбство, „єгоизм“. Кажди люби нєшка лєм себе, а ближнього свойого лєбо мержи — и заш не зна прецо! — лєбо ше за нього ніч не стара. Нєщєшлїви тот нєшкашні швет! Швет без Бога, без любви и — без щєсца.

Розоружанє и наоружанє.

Нігда ше озда тєльо не бєшєдовало о потреби розоружаня швета. Шицки видза, же непрєстане наоружанє кошта держави силни пенєж и же єст вєльо други и важнєйши потреби, на котри би тот пенєж тєбалє трошиц. Але ипак нізач ше тєраз держави не стараю, як за повєкшанє своей воєной сили, за нови дзєла, бомбашки аєроплани, отровни гази и други страшни модерни воєни винаходзи за — забиванє людзох.

Два роки тримала засиданя конференция за розоружанє у Жєнєви, коштала и вона силни пенєж, але на остатку ше розишла, а ніч за розоружанє не зробєла. Нацаговали ше на тєй конференції держави о тим, кєди да ше почнє розоружанє, котрє оружє тєба да ше перше унічтєжи, котра держава тєба да почнє перша хто и як най розоружанє контролира и т. д. Бєшєди булє вєльо, а на остатку шицко остава по старим.

Анґлиа.

Найвєкша держава на швеце и наймоцнєйша, голєм ма тото щєсцє, же ма стаємну владу. Уж други рок стої на чолє владѣ Макдоналд, котри правда бєрє учасц у шицких важнєйших шветових подій, але вше ма на розумє лєм хасєн и интєрес своей держави. Гоч би Анґлиа могла вєлї держави присиловац и нагвариц, да жию у злагоди, ипак вона тото не роби и лєм ше припатра. Єст у Анґлїї даскєльо милийони бєзроботни, але вони доставаю од держави таку подпору, же жию так, як у нас чиновници, кед не лепше.

Вєльо бриги ма Анґлиа зос своєю союзну державу Ирску, у котрєй пришол до владѣ Дє Валєра, котри сцє Ирску цалком од Анґлїї одзєлїц. Ирски народ гоч є малки, але зато барз чєрствѣ и свидомѣ па прєто ше ушмєлєл ступиц до борби зос силну анґлийску державу. Можу Ирци буц приклад нас Русинох, бо ми одвише мєжки и податлїви.

Нємєцка.

Тота держава дожила прєшлого року найвєкши прємєнки. Ище на яр врєвжал управу нємєцкєй держави Гитлєр, вєльки нємєцки националист и так исто вєльки неприятєль Жидох и бєльшєвикох. За Гитлєром идзє вєлька вєкшина нємєцкого народу, бо вон глаши, же ше бори за чєсц и повагу нємєцкєй нації и обєца, же виборѣ Нємєцкєй тоту силу и моц у швеце, яку вона мала прєд шветову войнну. Гитлєр увидєл, же Нємцом найвєцєй чкодза

Жиди и блшевики. Прето вон почал немилосердно Жидох побивац. Веліх вигнал з Немецкей, велі сами посцекали, а тоти цо остали маю ограничені права. Жиди подзвигли по цалим швецеларму, почали Немецку бойкотирац але Гитлер ше того не устрашил и роби далей свою роботу.

Своїх домашніх большевиких Гитлер тиж цалком збил. Забрал их странку, бо и большевики у своєї держави недаю нікому шлебоди лем своїм пристаом.

В ешені прешлого року виступела Немецка зос Союзу Народох и охабела конференцію за розоружанє. То була найвекша политична подія у шветовой политики. Немци гваря, же Союз Народох нема и так ніякого значеня, а на конференції за розоружанє други держави не сцели пристац на предлог Немецкей, да ше лебо шицки розоружаю так, як є teraz Немецка, лебо да ше ей дошлебодзи таке наоружанє, яке маю други вельки держави.

Французка

водзела до teraz предок у европейскей политики. Але у остатніх часох почала ше двигац и Немецка и питала да будзе равноправна з Французку особено у наоружаню. Французка несце то дозволіц, бо ше бої немецкей помсти. Зато ше Французка цали проши рок борела, да зачува свою моц и свой вплив на европейску политику.

Инак и Французку придиска криза. Требало шпоровац, але кед влада Деладеа предложела парламенту, да ше зменша плаца чиновником, векшина парламента була проти тому и Деладе мущел задзековац. У кратким часу пременели ше три влади.

Италия

водзи вше свою окрему политику. Вона часто помага Немецку, Мадярску, Болгарску и Австрию лем да ослаби Французку. Инак ше о нукашнім живоце у Италиї мало цо чує.

Мусолини teraz ушорює Италию на нови так звани „корпоративни“ способ. То значи, же шицки державляне у Италиї подзелени на групи лебо корпоратії одвисно од того, яку хто роботу роби. Так єст корпорация земледілцох, торговцох, банкирох, железничарох, роботнікох, корпорация интелігентох — шицких 13 ведно корпоратії. Тоти корпоратії ушорюю каждая свойо ствари. Шицки вони вибераю Найвищу Раку Корпорацийох, котра наместо дотерашнього парламенту видава закони и управя з державу. — Тот корпоративни систем вельо природнейши, од терашнього парла-

ментарного, бо вон дзелі людзох так, як их уж сам живот и сама природа подзелели. А у демократским систему шицки людзе на виборох еднаки, а то найвекша брехня, бо każde дзецко зна, же людзе не еднаки и по своїх тілесних и по душевних сихох и способносцох. Еднаки су лем у тим, же су людзе, же кажди ма безсмертну душу, але у живоце, у дружтве кажди человек ма иншаку вредносц, службу и здачу.

Не добре роби Мусолини, же влада як неограничени диктатор и шицки муша слухац лем його волю.

Пакт (догварка) штирох вельких державох.

Англиї, Немецкей, Французкей и Италиї, котри тоти держави заключели найвечей на жаданє Мусоллиния, тиж до teraz не указал успиху и не принесол плодох, яки ше од нього опчековали. По тим пакту мали тоти главни европейски держави у шицких важнейших стварох поступовац споразумно, радзиц ше една другой. Але на ділу шицко и ту остало по старим. Каждая держава идзе своим драгом. Видно, же и тот „Пакт штирох державох“ направени нещиро, лем так пре людске око.

Австрия.

Дожила тиж у прешлим року вельо новосци. Кед Гитлер завладац у Немецкей, сцел да и Австрию, котра є чисто немецка жем, присоедині ту Немецкей бо то його програм, да шицки Немци буду у одной держави. Але тому ше спротивила австрийска влада на чолє зос председником влади Долфусом. Скоро цали роки були у Автриї оштри борби медзи гитлеровцями, котрих єст досц и у Австриї и пристамами влади и самостойней Австриї.

Терашня влада у Австриї на чолє зос „малим диктатором“ Долфусом (вон малкого росту) є чисто християнска и дума ушориц Австрию на нових темельох — по класох. Бо як знаме, сам живот подзелел людзох на класи: земледілци, фабрични роботніци, торговци, интелігенти. Каждая тота класа будзе мац у Австриї свой окреми парламент.

Земледілци будзу виберац лем земледілцох, роботніци лем роботнікох, торговци лем торговцох. При таких виборох будзе вельо меней спреводзеня „демагогії“, зос гласаньом не будзе ше робити тельо спекуляції.

Еспания

прежила црешли рок у непрестаних немирох. Тота млада република не може ніяк найсц праву драгу у своїм розвою. Вла-

дали у ній соціялисти и безбожни фрамасони, котри вельо зла наробели вири и церкви, а попри нїх мали вельку шлебоду большевики и анархисти, людзе котри не признаваю нїякей власци. То уж дозadzело чесному и побожному еспанскому народу и на виборах у децембру достали вельку векшину християнски страпки, котри стоя за монархию, а проци републики, од котрей Еспания наисце дочекала лем зло.

Тей велькей побиди християнских странкох не могли поднесц большевики и анархисти и по виборах пробовали направиц нову революцию. Були на велїх местах кирвави борби, але влада ипак над владала.

У Чехословацкей и Польскей

не було прешлого року важнейших подїйох. Чехословацка держава добре ушорена, дава своїм гражданам и шицким народносцом вельо шлебоди, прето там живот мирни. Словаки правда незадовольни зос ссойм положенем и сцели би мац словацку автономию. Але їх борба мирна и културна, а то найвекша гаранция, же вони ипак своїо право достаню.

У Польскей не було тиж нїяких важних подїйох и переменкох. Писудски далей там влада як диктатор, други странки су незадовольни, але муша шедзиц цихо, бо главни їх предняци осудзени на вецейрочну цемніцу. Давдни як на пр. бувши председник влади Витос, посцекали, а други заварти. З большевиками направела Польска пакт о ненападаню. И большевики и Поляци думаю, же зос тим посцигли вельки успех, але кельо вредзи большевицка бешеда и їх подпис на уговору то уж шицки знаю. Але у тих прикрих часох людзе глєдаю по тїху гоч у чим.

Румунска и Болгарска.

У Румунскей ше цошкаль вари. Влада Парасткей Странки мушела одступиц, гоч мала вельку векшину у парламенту, ей предняк Др. Маню ше поцагнул з политики. Король Карол достава вне векши вплив на державну политику. Розписани нови вибори, а водзи их влада малкей либералней странки. Же вибори сами по себе нїч не годни поправиц, кед ше у державней машини дацо погуби, то зна кажди и напол просвїщени человек.

Большевики.

Мали прешлого року у своєї вонкашней политики вельо успиху, бо заключели догварки о ненападаню зос Французку,

Польску, Румунску и Турску, а еден од найвекших їх успихох бул тот, же их державу и новембру признала Америка. Тоти вонкашні успихи большевиком тим потребнейши, бо у їх держави влада страшна беда и глад, котра пришла не од кризи, лем од шаленого большевицкогo газдованя, од їх кояких глупих „планох“, з котри-ма би вони сцели створиц на жеми цошка нове вввидзене, а на справди направели у своєї держави правдеве пекло на жеми. Глад бул — а озда є и teraz — найвекши на нашой України, котра є мншак найбогатши край у большевицкей держави. Иншак большевицка держава гнїє и муши зогнїц и препаднуц, лем кеди ей будзе кончина то одвисно од велїх стварох европейкей политики. Але конец шаленим и злочинским большевиком присц муши, бо цала їх робота процивна законом природи и законом Божим.

Югославия.

У Югославїї не було тиж внажнейших новосцох и прешлим року. Криза ше у держави чувствує ище горше, бо жито, котре було ище на яр 100—120 Дин., спадло на 90 Дин., овес и ярец од 100 Дин., спадли на 40—50 Дин. А даповдни ствари у тарговинох постали драйши. Параст не може створиц пенежи ані за порцию, а дзе за други потреби своего живота.

У септембру були опчински виберанки, у Бачкей по перши раз по войни.

В ешенї була у Словенїї велька поплава, якей найстарши людзе не запаметали. Заляти були цали долїни, поля и валали. Вода фришко пошла, але чкоду наробела барз вельку.

У юну вибовкнул на полноци огонь у славней дяковскей владическей церкви. Огньогасци истей ноци огонь загасели, але ипак чкода од огню у нукашньосци тей найлепшей церкви на Балкану, виноши два и пол милиони динари. Й. Б. король даровал за поправу катедрали 100.000 Дин.

Наш руски (українски) народ.

Рок 1933. бул еден од найчежших рокох за наш народ.

На большевицкей України владал вельки глад, од котрого умарло даскельо миллиони наших парастох. Криви су большевики, бо зарно од парастох цооднімали задармо, ані за нашенє не охавбли, жем од людзох позаберали а вец силу парастох, да робя за пол дармо на державних салаших. Народ умера од гладу, але ше бунїц не шме, бо большевики маю добре плацену войску и полицию, котра их бранї, а вец даваю вельки привилегїї фабричним

роботніком, бо вони обычно перши робя буні. — Але народни дух ипак живе и большевики непрестано муша и свою странку и свойо уряди „чисци“ од українских националистох. Зос Москви послали до Харкова свойого агента. Постишева, да вон як диктатор влада з Україну и да ю упокори. Постишев оптужел комесара (министра) просвити Скрипника, же є не прави комунисти, бо подперал українских националистох. Скрипник ше на то заш трелел. Забил ше и найлепши українски писатель Микола Хвильовий, да не придзе до большевицкого гарештх, бо и його московски большевики оскаржели, же є векши українски патриот як комуніст. В жиме одпущени зос урядох велі урядніци пре свой українски патриотизм.

Под польску и румунску державу живе наш наш народ тиж чужко. Бо крем кризи биє наших братох и цудза влада, не знаш котра горше чи польскп чи румувска. Але ше Русини тримаю и поставаю вше твардиши. Добру, маю школу!..

* * *

Прешли 1993. рок випатра досц жалошне гоч як го опатраме. Найжалошнейше випатра то, же людзе страдаю, а не знаю и не сцу сами себе помагати. Так було и будзе на шведе вше теди, кед людзе у шаленей пихи охабя драгу заповидох божих и иду по своїх драгох, слухаю глас свойого цела, а не глас безсмертней души котра вода и цага человека горе гу небу, а человек гляда себе рай на жеми. А давно уж гварел вельки хорватски поет Прерадович: „Ах на землі нема рая, желя за нїм то є све“.

Шорова жена.

Муж: Цо, — озда полудзенок ище не готови? Добре кед ти так робиш, я такой идзем есц до карчми.

Жена: Мужу мой мили, почекай лем 5 минути.

Муж: Чи вец будзе полудзенок готови?

Жена: Не але я ше позберам, та пойдзем з тобу до карчми.

На дчаже.

Єден вандрокаж гу другоме:

Одкаль идзеш друже?

— Зос Кули.

— Но, як же там?

— Не питай, зле! Пейц рази ми у єдним дню понуковали роботу.

-- ЗА НАШО ДЗЕЦИ --

Мали Исус на мразу.

Було то давно у єдним валале на Україні жила худобна гдовица з малим сином Васильком. Єдней жими бул барз вельки мраз, а гдовици уж нестало древа и Василько гварел гу своей мацери:

— Мамо, я пойдзем до леса да принесем древа.

— Идз, сину, — гвари му мац, най це Мати Божа провадзи.

— Вжал Василько шапку и уяш та пошол до леса. А на край валалу недалеко леса стал камени кип Мацери Божей з малим Исусом на рукох. Василько знял пред кипом шапку, а кед прешол коло кipa подумал себе:

— Бидни мали Исус и Мати Божа! Вони напевно обидвойо добре замарзли на тей жими, бо то не франта стац так дзень и ноц на таким мразу!

У тих думох назберал у леше сухих конарох, звязал их до єдного снопа, дзвигнул на плечо и врацал ше дому. Але кед преходзел коло кipu подумал себе:

— Мнє дому уж не далеко, па можем присц и без уяша. А мали Исус не може так далей остац. Мушим го закриц своїм уяшом.

Василько пришол гу кipu, руцел древа на жем, знял уяш, вец станул на древа и закрил Мацер Божу и Малого Исуса зос своїм старим, худобним капуциком.

Теди скочел з древа и зогнул ше, да го заш себе на хрибет положи. Але так и застал зачудовани. То уж не бул сноп сухих конарох, але громада правдивого злата и стрибла. Василько своїм очом не верел и не знаючи як попатрел на Мацер Божу. А там друге чудо! Його худобни уяш пременел ше на богату бунду, златом вишиту и драгим каменюм укришену.

Василько спадну́л на колена и широко помігав. А кед дзвигну́л сно́п злата́ було́ му́ барз легко́ ноши́ц, гоч но́шел злато́, а не́ дре́ва. И́ було́ му́ барз це́пло, гоч бу́л лем у́ кошу́лі.

Вистка́ о́ тим чу́ду́ розши́рела́ ше́ далеко́ по́ на́ших ру́ських вала́лох и́ ши́цки ве́дно з Васи́льком и́ з його́ ма́церу́ сла́вели́ Бога́. Васи́лько́ жи́л од те́ди з ма́церу́ без ари́гох бо́ мали́ досц́ злата́. Але́ жи́ли во́ни и́ на да́лей скромно́, а ве́льку́ часц́ сво́його́ бога́тства́ жертво́вали на́ худобни́х, на́ церкву́ и́ дру́ги до́бри ци́лі.

Ангел.

— Гей, ма́мо, а́нгел бу́л на на́шим обла́ку, кед ме́шачок у́ж висо́ко шви́цел, бу́ло ца́лком до́бре ви́дно його́ кри́дла. Його́ шма́ти бу́ли та́ки би́ли, би́ли: ... И́ я не́ зна́м чи во́н сце́л войсц́ до́ хи́жи: ...

— То́ ше́ тебе́ приви́дзело́, си́ну!

— Не́ ... и́ я му́ сце́ла отво́риц ... але́ кед со́м ше́ сце́ла дзвигну́ц, цо́шка ме́ на́зад при́цагну́ло: ... А во́н ше́ зле́кол и́ одле́цел: ... Та́к про́сто як ме́шачок: ...

— На́исце́ бу́л ... ?

— Гей во́н та́к бу́л кра́сни: ... Чо́м одле́цел? Чи во́н за́ш при́дзе.

— При́дзе! ... А те́раз шпи́! Тво́я гла́вка та́к го́ру́ца: ... Ти хо́ра! ...

— Не́! Не́ хо́ра я́ ... Бу́л.

— При́визело́ ше́ ей́ ... Се́гінятко́: ...

— Не́ приви́дзело́. У́ хи́жи бу́ло як кед дзе́нь: ...

— И́льча́ ше́ ста́рала́ прешве́дчи́ц ма́цер, а ма́ц ше́ бала́, же́ не́ до́бре бу́дзе. »У́мре́«, по́думала́ и́ слі́за за́блі́сла у́ ей́ очо́х.

И́льча́ у́марла́, а ма́ц осе́тела́ же́ »а́нгел«́ по́шол за́ а́нгелом.

С. САЛАМОН.

РУСКЕ Н. ПРОСВ. ДРУЖТВО

у 1933. року.

Записник

XIV. главного собрания РНПД-а отриманого дня 12. новембра 1933. року у Руским Керестуре у Руским Народним Доме.

Присутни: Одбор и коло езер души.

1. Привит председателя. — Перши раз привитуе у Народним Доме отвера засидание, У дальней бешеди виклада потребу ширеня членства. Обраца ше у своёй бешеди на жалосни и шкодлivi появи у руским народзе и роботу дзепоедних людзох хтори иду за тим, да розваля гевто, цо ше за 14 роки зос вельким трудом будовало.

2. Читане телеграмах, хтори ше маю одпослац: Його Вел. Кралю, Преосв. Владикови, п. Министрови просвити и п. Банови Дунайскей бановини. Телеграми ше примаю зос бурнима овациями.

3. Читане привитох хтори сцигли од Преосв. Владики, преч. Надя, каноника, преч. Петрановича, канц. Дух. Столу, п. Костелника, потпредс., ланоцох, студентох и школярох зос Семинара у Загребу. —

4. Звит тайника. Главну часц бешеди пошвецел Народному домови. Виклада потребу Дому и цилю. До Дому ше будзе зберац и складац шицко тото, цо „Просвита“ зробела и зроби. Новини, кнїжки, календари, створи ше библиотека, позбераю памятники (етнографски и историйски документи) — да ше места дружтвом, хтори робя на духовним и материялним добру народа — будзе штредок за информирание, о дневних вопросах, зато ше ма основац. Месни одбор и читальня.

Апелуе на шицких да ведно поробя на тим, да ше цилю Нар. Дому посцигне. У першим шоре длужниці да цо скорей враца пенєж. — Просвита попри своіх пенєжох, котри у приватних рукох, мушела и сама пожичиц. Пожичку дала Церква. Апелуе надалей, да ше даруе на Нар. Дом и именуе найвекших дзепоедних добротворох за подзвигнуце и украшене дому на пр. Преосвящ. владика даровал 5000 дин; преч. Надь 5000 дин. Кладзе их як приклад за наслідоване.

У дальней бешеди виноши же ше кнїжки за школу, новини и календар видани и того року. Звит ше прима. — На предлог, п.

Поливки, управ. шк. у пензії, ма ще купиц кнїжка у хторей буду уписани мена шицких даровательох на Нар. Дом.

5. Звит П. благайника: Прияток прешлого 1932. року у готових пенезох виноши 182.291-15 Дин. у вред. паперох 172.994-25 Видаток у готовим пенезу виноши 151.475-46 Дин. у вред. паперох 31.986-60 Добиток у готових пенезох 30.815-69 Дин. у вред. паперох 141.057-64 Дин. Масток з инвентаром 399.612-39; длуство Церкви 44.000; чисте добро виноши 325.612-39 Дин. Звит ше прима.

6. П. редактор Р. Новиных о. Фирак чита реферат. Тема: Значенє, потреба и циль историй з окремих оглядом на нашу историю. У кратко розповед окреме нашу историю од самого початку до нешка. Тот виклад провадзени зос особитим интересованьом присутних и на концу своєї беседи преподавач наградзени за свой труд зос кляпканьом.

7. Др М. Винай трима беседу о Просвити ей животу, потреби и змаганьох воопще. Наша Просвита за 14 роки живота зробела барз вельо за руски народ и нїхто нема право да ю напада. Бешѣда приятна исто так тепло як и п. о. Фирака.

8. П. о. Д. Павич. У темпераментней беседи о „батогаших“ зос документами — о їх роботи — у руках, виноши цо ше крие споза їх „роботи“ за руски народ. Спомина собранию дзеповдних паных, хтори нападали РНПД же є не Югославянске, медзи тим доказує, же тот пан хтори їх водзи, за време ошлєбодзєнє не знал добре ані руски ані сербски язык.

9. читанє резолюції нешнейшей схадзки. Резолюция ше прима.

10. П. о. Биндас беседує о злогї. Одбива напади на священїкох и гвари: „Священїци з народу и жию за народ“. — Претклада да идзе депутация до Бана Дунав. бан. До депутатїї вибрани: Салаг Митро, Йовїен Гербут, земледїлци, п. Е. Гербут, адвокат, Костелник Михал, п. о. Биндас, Дюрков Габор, п. о. Гирйовати Михал, и п. о. Павич Дюра.

За оверенє записнику вибрати: п. о. Гирйовати Михал, декан и Рац Данил.

Понеже ше нїхто не явел вецей за слово, ставаю шицки и шпиваю державну химну. а такой по ней руску: — Предсидатель законьчує схадзку.

У Руским Керестуре, 12. новембра 1933. року.

Михал Ковач, писмоводитель.

Даровали на Руски Народни Дом у Руски Керестуре.

(Приношїме лєм векших даровательох).

1. Ексцеленция Др. Дионизий Няради	5.000 Дин.
2. Преч. Надь Димитрий, каноник	5.000 „
3. Масгр. Преч. Михайло Мудри	5.000 „
4. Ідова Иля Павлович,	5.000 „
5. Пап Денчи, Р. Керестур	
6. Шарик Янко, Коцур,	
7. Надь Штефан, Р. Керестур	1.500 „
8. Малацко Янко, Рус. Керестур	
Истн обецали ище	1.500 „
9. Олар Ана, Р. Керестур	1.000 „
10. Жилник Данил, Р. Керестур	1.000 „
11. Гербут Йовген, Р. Керестур	1.000 „
12. Макай Дюра, тарговец Р. Керестур	1.000 „
13. Преч. Др. Я. Шимрак, каноник Загреб	1.000 „
14. Солонар Ёлена, аптекарка	250 „
15. Арт Людевит Р. Керестур	200 „
16. Пресв. Др. Д. Шаятович, бск. викар	200 „
17. Поливка Андрей, инжинир у Паризу	100 „
18. Янко Арт Р. Керестур	100 „
19. Душан Чизмар Р. Керестур	100 „
20. Костельник Мих. Ст. Вербас	100 „
21. Поливка Мих., упр. шк. у п.	50 „
22. о. Дудаш Габор, Драге	50 „

На суду.

Судия: Три мешацї гарешту! Кару треба наступити такой. Маце ище дадо повесц?

Осудзени: Я би лєм, пан судия, сцел одказац моеї жени, да ме не чека на полудзенок.

Плаксиви.

- Чом плачеш?
- Бо ме оец набил.
- А чом це набил?
- Бо сом плакал.

В А Ш А Р И.

(По новим календару).

1. У Хорватскей и Славонїи.

Андривци, 5. мая, 28. августа. **Андрияшевици**, 27., 28. и 29. повебра за статок, а 15. августа и 30. повебра сабадвашар.

Бабина Грета, 21. априла, 3. и 7. августа за статок, 24. априла, 10. августа и 15. повебра сабадвашар. **Бабска**, 17.—19. юна. **Берак**, 29. октобра. **Бешка**, перша недзеля по Велькей Матки Божей и перша недзеля по Благовищеню. **Бобота**, 7. и 8. априла 27. и 28. августа, 3. юна. **Бопняци**, 8. повебра за статок, 11. повебра сабадвашар. **Брод**, 4., 5. и 6. априла за статок, а 7. и 8. априла сабатвашар, 3., 4. и 5. юна за статок, а 6. и 7. юна сабадвашар, 30. и 31. юла и 1. августа за статок, а 2. и 3. августа сабадвашар, 22. повебра за статок, а 25. и 26. нов. самадвашар.

Церна, 14. януара, 15. августа и 26. до 29. септембра (15. августа и 20. септембра сабадвашар).

Черевич, 20. и 21. юна и 18., 19. и 20. юла.

Даль, 14. Фебруара, 5. мая и 30. октобра. **Дреновици**, 27. септембра за статок, а 29. септембра сабадвашар. **Дубрава**, 17. януара, 24. фебруара, 1. априла, 14. юла, 11. августа и 1. септембра. **Дяково**, 20., 21. и 22. януара, 24., 25. и 26. априла, 24., 25. и 26. юла, 26., 27. и 28. октобра.

Ердевик, 7., 8. и 9. апр., 7. и 8. юна, 27., 28. и 29. септем.

Габош, 17. и 18. септембра. **Гарчин**, 21. юна, **Голубинци**, 20., 21. и 22. мая, 6., 7. и 8. септембра.

Илок, 24. априла, 13. юна, 2. августа, 23. октобра. **Ириг**, два дні пред нашими Русадлями. **Иванково**, 10. юна. **Индїя**, 1. юна.

Ярмина, мешачни кажди перши штварток у мешацу за статок.

Крижевци, 20. януара, 14. фебруара, 3. мая, 27. юна, 18. юла, 3. августа, 14. септембра, 18. октобра, 11. повебра. **Кукувци**, на св. Тройство (римокат.) 20. юла. **Кузмин**, 12. и 13. юла за статок, 14. сабадвашар.

Липовляни, 19. марта, 20. юла и 8. децембра. **Ловас**, 9., 10. и 11. повебра.

Мартинци, 20. и 21. мая, а за статок 27. октобра. **Митровица**, 20., 21. и 22. марта, 4., 5. и 6. мая, 31. юла, 1. и 2. августа, 19., 20. и 21. септембра и на 29., 30. и 31. октобер. **Морович**, 13. 14. и 15. августа, 5., 6. и 7. юла.

Нашице, 4. и 10. марта, 8. и 13. юна, 10. и 15. августа, 25. а 30. повебра. **Немци**, 23. и 24. повебра лем за статок, а

25. повебра сабадвашар. **Нова Градишка**, 25. марта, 1. августа, 1. повебра и на нашо Русадля. **Нови Микановци**, од 15. до 21. августа. **Нови Сланкамен**, 17., 18. и 19. марта, 1. и 8. повебра. **Новска**, 20. януара, 25. марта, 15. юна и 18. октобра. **Нуштар**, три дні пред римокат. Русадлями и на Русадля, 23., 24. и 25. юла. 2. и 28. септембра.

Окучани, 23. януара, 8. мая, 13. юла и 8. повебра. **Осiek**, 16. и 17. януара, 22. и 23. април, 30. мая и 1. юна, 18. и 19. юла, 16. и 17. октобра, 23. и 24. повебра. **Оток**, 18. марта, 13. и 21. юна.

Петроварадин, 21. фебруара, 20. юна и 11. повебра. **Пожега**, 13. мая.

Рача, 25. априла, 30. юла, 15. и 16. августа, 8. и 9. септембра. **Рума**, рочни вашар 12., 13. и 14. фебруара, на нашу квинту недзелью на Вознесение и на нашего Петра, 10., 11. и 12. нoтoбра, 19., 20. и 21. повебра. **Равосело**, 19. юла.

Сошице, рочни 8. априла, 7. мая, 16. юна и 13. юла. **Ср. Карловци**, 2. юна, 2., 3. и 4. децембра. **Стари Янковци**, 13. и 14. августа. **Стари Микановци**, 1. априла. **Стари Сланкамен**, 26., 28. и 29. юна. **Сотин**, 17. и 18. октобра.

Шид, 10., 11. и 12. фебруара, 17., 18. и 19. марта, 30., 31. октобра и 1. повебра. 10., 11., 12. и 13. децембра. **Штитар**, 18. септембра за статок, и 31. септембра сабадвашар.

Товарник, 22., 23. и 24. августа.

Винковци, 30. и 31. януара, 13., 14., 15. и 16. мая 3., 4. 5. и 6. августа и 29. октобра. **Брбаня**, пятак пред меном Мариї, на мено Мария (сабадвашар). **Врполе**, 11. и 14. фебруара. 24. юна (14. фебруара лем сабадвашар). **Буковар**, 1. марта 29. и 30. априла, 1. мая, 22., 23. и 24. юна, 13. и 14. септембра, 13., 14. и 15. повебра.

Загреб, штварток пред мадь. Квинту недзелью, 26. априла, 13. юла, 21. августа (кралевски! трая 8 дні), 28. октобра, 9. децембра. **Земун**, 11., 12. и 13. мая.

Жупаня, 1. фебруара, 26. августа (за статок), 29. августа (сабадвашар).

У Бачкей, Баранї и Банату.

Ада, 19. марта, 15. юна, в недзелью пред 25. октобра **Алибунар**, 16. и 17. марта, 5. и 6. октобра. **Апатин**, 7. мая, 7. и 8. октобра.

Бач, 19. марта, 10. и 21. мая, 8. септембра, 26. октобра. **Бачки Петровци**, 1. марта, 13. мая, 29. августа, 11. повебра. **Баймок**, 25. мая, 24. августа и 11. повебра. **Бачко Петровосело**, 8. мая, 30. августа и 7. повебра. **Бела Церква**, 5., 6. и 7. марта 21., 22., 23. и 34. юна, 16., 17. и 18. августа и 16., 17., 18. и 19. октобра. **Бездан**, 15. марта, 16. юла, 29. септембра и 19. повебра. **Будисава**, 15. априла и 15. юла.

Чантавир, 1. мая и 24. септембра. **Червинка**, 7. мая и 13. августа. **Чуруг**, 4. марта, 1. юна и 6. октября.

Црно Брдо Фекетич, 2. мая, 2. августа и остатні понедзелок у октобру.

Дарда, 27. марта. **Дебеляча**, 18. марта, 20. юна и 31. августа. **Деспот св. Иван (Сентиван)**, 21. марта, 11. юна и 24. окт.

Кула, 29. априла, 24. юна, 6. августа и 15. октября. **Куцура (Коцур)**, 4. марта, 15. юна и 2. октября. **Кумани**, 17. априла, 30. юла и 28. септембра.

Мали Идьош (М. Гедш), 20. мая и 1. септембра. **Меленци**, на Стритеніе, 27. августа и 7. новембра. **Могол (Мол)**, 30. мая и 30. септембра.

Нови Бечей, 25. марта, 17. августа и 3. октября. **Нови Сивац**, 3. априла, 10. юна и 23. септембра. **Нови Врбас (Н. Вербас)**, 28. марта, 2. юла, и 12. септембра. **Нови Сад**, 20. марта, 19. мая, 6. и 7. августа и 29. октября. **Нова Канижа**, 29. априла, 1. августа и 1. новембра.

Оджаки (Годжак), 9. априла и 29. септембра.

Паланка, першей недзелі и пондзелку у маю и октобру. **Панчево**, 22. априла, 9. юла и 18. септембра. **Перлез**, 27. юна и 2. новембра. **Пивніц**, вше недзелю пред 17. априла, 1. юла и 22. октября. **Пашичево (Кира)**, 14. фебруара, 25. мая, 1. октября и 26. новембра.

Руски Керестур, по 3. априлу, 14. юну, 25. септембра, перши пондзелок.

Сивац, 3. априла. **Суботица**, вше в недзелю пред 24. фебруара, 16. мая, 8. септембра и 28. октября. **Сомбор**, 26. марта, на Крижа, на 28. августа и 15. новембра. **Стара Канижа**, 25. мая и 1. септембра. **Стари Бечей**, 8. априла, 5. юли и 17. октября. **Стари Футок**, 31. марта, 16. юна, 18. августа и 7. новембра. **Сента**, 26. марта, 22. юна, 17. августа и 19. новембра. **Секич**, 17. юна и 27. септембра. **Србобран (Сентомаш)**, 12. марта, 26. юла и 20. септембра. **Св. Милетич**, 7. мая и 20. октября.

Темерин, 25. фебруара, 5. мая, 4. септембра и 22. новембра. **Тител**, 6. априла, 22. августа и 20. октября. **Топола**, 18. и 19. априла, 13. и 14. юла, 4. и 5. октября. **Товаришево**, 1. априла, 1. юна, и 1. новембра. **Торжа**, 11. юна и 2. октября. **Турия**, 22. априла, 13. августа и 25. октября.

Вршац (Вершец), 2. фебруара, 28. марта, першей недзелі у августу и на мад. Лукача, лебо остатню недзелю. **Вельки Бечкерек**, 1. марта, 25. мая, 17. августа, 12. октября и 23. новембра. **Велька Кикинда**, 25. фебруара, 24. априла, 24. юна, 20. септембра и 1. децембра.

Жабаль, 15. априла, 20. юна и 29. септембра.

Календарски записки
Календар
Кральовски Дом
Грекокат. церква
Наш народ
Наша жем
Поштова тарифа

Страна
II.—III.
IV.—XXVII.
XXVIII.
XGVIII.—XXIX.
XXV.
XXX.—XXI.
XXXII.

Духовна часц.

Преосв. Др. Дион. Няради: Исус Христос — Бог человек 2.
Постоянощ 16.
о. В. Сабов: Седем слова Исуса Христа 21.
о. В. Сабов: Визначни владикове нашей епархиі 26.

Литературна часц.

Г. Костелник: Агафия — старого попа дзивка 35.
М. Винай: За Дунаєм, Вечар, Не вельки я бажаня мал 50—52.
Г. Костелник: Бшень Европи. 53.
Б. Лепкий: О писню 54.
У. Кравченко: Туга. 55.
М. Ковач: Нещеслїви дзень 55.
С. Саламон: Нинї вся исполниша ся свита 60.
С. Саламон: Немирни гадки 61.
С. Саламон: Надишла яр 62.
Др. М. Б.: На госцину до Коцура 62.
Др. М. Б.: Горке Яблуко 69.
М. Винай: Дзивче при жице, Стої гора гет висока 76—77.
М. Винай: Над дунаєм, Стої явор понад воду 78.
М. Ковач: Микитово нещесце 79.
А. Мудри: На Триглаву 86.
Г. Б.: Не плач, дзивче 87.
М. Винай: Поворот 87.
М. П.: Покойней мацери 88.
о. М.: Руска женїдба 89.
М. П.: Били гвоздзик 98.
М. Ковач: Наш дзвонар 100.
Шевченко-Винай: Бїю праги 108.

Поучна часц:

о. Мих. Фирак: Погляд на руску историю 109.
Др. М. Б. Руснаци у Дюрдьове 122.
о. Мих. Мудри: Св. жем — Палестина 122.
Мих. Поливка: Школа у Керестуре 138.
Я. Виславски: Даскельо слова з нашей истории 151.
Я. Костельник: Цо треба знац о гною 154.
И. Левицки: О заменовнику „свой“ 157.
—: Газдовски поради 159.
о. Мих. Фирак: Широко швета 162.
За нашо дзеци 169—170.
Зос „Просвити“ 171.
Даровали на Народни Дом 173.
Вашари 184.

Кажди просвичени Русин

Кажда свидома руска хижа

чита и предплауе єдини руски часопис у Югославиї

РУСКИ НОВИНИ

Виходза вони у Дякове кажди тидзень и приноша рускому народу вшелїякого читаня за поуку и забаву, найновши висти зос швец, з нашої держави и з наших валалох, а писани су так, да их кажди наш человек легко розумиц може.

Новини то нешка велька моц у швецє и без новинох нет просвити ані напредованя. — Прето кажди Русин муши „Руски Новини“ читац, плациц шорово предплату и старац, да ше вони у руским народзе цо баржей розширя.

Предплата: Рочне 60 Дин., на пол рока 30 Дин. (Хто уж у мешацу януару заплаци цалорочну предплату напредок плаци лем 50 Дин.)

Наручує ше на адресу: Руски Новини, Пишкоревци.

Кому цо треба ?

Треба нам уяш, шапку лебо шал, лебо вам треба жени вашей красну якну, лебо заруцовачку, дуксер лебо штриканицу. Цо вам треба то шицко можете достац у

НЯРАДИ ШТЕФАНА,

тарговца у Руским Керестуре (при валалскей хижи).

Ма вон красни штофи за уяши лебо за лєдни красни шмати. — Ма вон красни штофи и за жени, за дзивки ма красни шмати. — Ма вон красни плиши за якни, па за женски шмати, глатки па и кветовани. — Ма вон красни и плишово хусточки и гатласки з плишовима кветами у вельким вибору. — Ма вон гатласи за вельку ноц на шмати дзивком. А цо ма ище ? — Вшелїяки платна, канафаси, зефири, оксфорди, кретони, цици и красни батисти за красни кошулі и блузи. — Вшелїяки жимски поркети груби, цепли, красни и не драги, памук за тканє у вшелїякей сорти и червену памуту и чєлїчни барда у вшелїякей велькосци.

 Свой гу своему!